

大般若波罗蜜多经

(六百卷：第三十一卷至第四十卷)

唐三藏法师玄奘奉 诏译

南無本師釋迦牟尼佛

说明

本简体注音版《大般若波罗蜜多经》电子书，根据《乾隆大藏经》大乘般若部，第 0001 部，唐三藏法师玄奘奉诏译《大般若波罗蜜多经》原藏影印本校正注音，句读及注音仅供参考。

本电子书是免费结缘品。特此说明。

仁慧草堂

二〇一九年三月

扫码关注仁慧草堂微信公众号

目 录

起诵仪	- 1 -
香赞	- 1 -
净口业真言	- 1 -
净三业真言	- 1 -
安土地真言	- 1 -
普供养真言	- 2 -
开经偈	- 2 -
大般若波罗蜜多经卷第三十一	- 3 -
初分教诫教授品第七之二十一	- 3 -
大般若波罗蜜多经卷第三十二	- 32 -
初分教诫教授品第七之二十二	- 32 -
大般若波罗蜜多经卷第三十三	- 60 -
初分教诫教授品第七之二十三	- 60 -
大般若波罗蜜多经卷第三十四	- 87 -
初分教诫教授品第七之二十四	- 87 -
大般若波罗蜜多经卷第三十五	- 114 -
初分教诫教授品第七之二十五	- 114 -
大般若波罗蜜多经卷第三十六	- 142 -
初分教诫教授品第七之二十六	- 142 -
初分劝学品第八	- 151 -
初分无住品第九之一	- 168 -
大般若波罗蜜多经卷第三十七	- 174 -
初分无住品第九之二	- 174 -
大般若波罗蜜多经卷第三十八	- 204 -
初分般若行相品第十之一	- 204 -
大般若波罗蜜多经卷第三十九	- 235 -
初分般若行相品第十之二	- 235 -
大般若波罗蜜多经卷第四十	- 263 -
初分般若行相品第十之三	- 263 -
补阙真言	- 288 -
回向偈	- 288 -

●起诵仪

xiāngzàn

香赞

(一遍)

lú xiāngzhà ruò fǎ jiè méngxūn zhū fó hǎi huì xī yáowén suí chù jié
炉香乍爇.法界蒙薰.诸佛海会悉遥闻.随处结

xiángyún chéng yì fāng yīn zhū fó xiànuǎnshēn
祥云.诚意方殷.诸佛现全身.

ná mó xiāngyún gài pú sà mó hē sà
南无香云盖菩萨摩诃萨 (合掌三称)

jìngkǒu yè zhēnyán

净口业真言

(三遍)

ōng xiū lì xiū lì mó hē xiū lì xiū xiū lì sà pó hē
唵.修唎修唎.摩诃修唎.修修唎.萨婆诃.

jìngsān yè zhēnyán

净三业真言

(三遍)

ōng suō wǎ pó wǎ shú tuó suō wǎ dá mó suō wǎ pó wǎ shú dù hàn
唵.娑嚩.婆嚩秫驮.娑嚩达摩娑嚩.婆嚩秫度憾

ān tǔ dì zhēnyán

安土地真言

(三遍)

ná mó sān mǎnduō mǔ tuó nán ōng dù lū dù lū dì wěi suō pó hē
南無三满哆.母驮喃.唵度噜度噜.地尾.娑婆诃

pǔ gòngyǎngzhēnyán
普 供 养 真 言

(三遍)

ōng yé yé nǎng sān pó wǎ wà zǐ là hú
唵. 誝 誝 曩 . 三 婆 嚩 . 鞞 日 啰 斛 .

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南 无 本 师 释 迦 牟 尼 佛 (合掌三称)

kāi jīng jì
开 经 偈

(一遍)

wú shàng shēn shēn wēi miào fǎ bǎi qiān wàn jié nán zāo yù
无 上 甚 深 微 妙 法 百 千 万 劫 难 遭 遇
wǒ jīn jiàn wén dé shòu chí yuàn jiě rú lái zhēn shí yì
我 今 见 闻 得 受 持 愿 解 如 来 真 实 义

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān shí yī
大般若波罗蜜多经卷第三十一

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn jiào jiè jiào shòu pǐn dì qī zhī èr shí yī
初分教诫教授品第七之二十一

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò jìng ruò
“善现，汝复观何义言：即八解脱若净若
bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèng chù jiǔ cì dì dìng
不净增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、
shí biàn chù ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
十遍处若净若不净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō jìng bú jìng ruò bā shèng chù jiǔ cì
“世尊！若八解脱净不净，若八胜处、九次
dì dìng shí biàn chù jìng bú jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
第定、十遍处净不净，尚毕竟不可得，性非有
gù kuàng yǒu bā jiě tuō jìng bú jìng zēng yǔ jí bā shèng chù jiǔ cì dì
故，况有八解脱净不净增语及八胜处、九次第
dìng shí biàn chù jìng bú jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
定、十遍处净不净增语！此增语既非有，如何
kě yán jí bā jiě tuō ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
可言：即八解脱若净若不净增语是菩萨摩诃萨，
jí bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ
即八胜处、九次第定、十遍处若净若不净增语
shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò kōng ruò
“善现，汝复观何义言：即八解脱若空若
bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèng chù jiǔ cì dì dìng
不空增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、
shí biàn chù ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
十遍处若空若不空增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō kōng bù kōng ruò bā shèng chù jiǔ
“世尊！若八解脱空不空，若八胜处、九

cì dì dìng shí biànchùkōng bù kōng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
次第定、十遍处空不空，尚毕竟不可得，性非

yǒu gù kuàngyǒu bā jiě tuōkōng bù kōngzēng yǔ jí bā shèngchù jiǔ
有故，况有八解脱空不空增语及八胜处、九

cì dì dìng shí biànchùkōng bù kōngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
次第定、十遍处空不空增语！此增语既非有，

rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò kōngruò bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó
如何可言：即八解脱若空若不空增语是菩萨摩

hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù ruò kōngruò bù
诃萨，即八胜处、九次第定、十遍处若空若不

kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
空增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò yǒuxiàng
“善现，汝复观何义言：即八解脱若有相

ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì
若无相增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第

dìng shí biànchù ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
定、十遍处若有相若无相增语非菩萨摩诃萨

yé
耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō yǒuxiàng wú xiàng ruò bā shèngchù
“世尊！若八解脱有相无相，若八胜处、

jiǔ cì dì dìng shí biànchù yǒuxiàng wú xiàng shàng bì jìng bù kě dé
九次第定、十遍处有相无相，尚毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu bā jiě tuō yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ jí bā shèng
性非有故，况有八解脱有相无相增语及八胜

chù jiǔ cì dì dìng shí biànchù yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ cǐ zēng yǔ
处、九次第定、十遍处有相无相增语！此增语

jì fēi yǒu rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng
既非有，如何可言：即八解脱若有相若无相增

yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biàn
语是菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、十遍

chù ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
处若有相若无相增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò yǒuyuàn
“善现，汝复观何义言：即八解脱若有愿

ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì
若无愿增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第

dìng shí biànchù ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
定、十遍处若有愿若无愿 增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō yǒuyuàn wú yuàn ruò bā shèngchù
“世尊！若八解脱有愿无愿，若八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biànchù yǒuyuàn wú yuàn shàng bì jìng bù kě dé
九次第定、十遍处有愿无愿，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu bā jiě tuō yǒuyuàn wú yuàn zēng yǔ jí bā shèng
性非有故，况有八解脱有愿无愿 增语及八胜
chù jiǔ cì dì dìng shí biànchù yǒuyuàn wú yuàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ
处、九次第定、十遍处有愿无愿 增语！此增语
jì fēi yǒu rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng
既非有，如何可言：即八解脱若有愿若无愿 增
yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biàn
语是菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、十遍
chù ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
处若有愿若无愿 增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò jì jìng
“善现，汝复观何义言：即八解脱若寂静
ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì
若不寂静 增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次
dì dìng shí biànchù ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē
第定、十遍处若寂静若不寂静 增语非菩萨摩诃
sà yé
萨耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō jì jìng bú jì jìng ruò bā shèngchù
“世尊！若八解脱寂静不寂静，若八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biànchù jì jìng bú jì jìng shàng bì jìng bù kě dé
九次第定、十遍处寂静不寂静，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu bā jiě tuō jì jìng bú jì jìng zēng yǔ jí bā
性非有故，况有八解脱寂静不寂静 增语及八
shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù jì jìng bú jì jìng zēng yǔ cǐ
胜处、九次第定、十遍处寂静不寂静 增语！此
zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò jì jìng ruò bú jì
增语既非有，如何可言：即八解脱若寂静若不寂
jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng
静 增语是菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、

shí biànchù ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
十遍处若寂静若不寂静增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò yuǎn lí
“善现，汝复观何义言：即八解脱若远离
ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì
若不远离增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次
dì dìng shí biànchù ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó
第定、十遍处若远离若不远离增语非菩萨摩
hē sà yé
诃萨耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō yuǎn lí bù yuǎn lí ruò bā shèngchù
“世尊！若八解脱远离不远离，若八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biànchù yuǎn lí bù yuǎn lí shàng bì jìng bù kě dé
九次第定、十遍处远离不远离，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu bā jiě tuō yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ jí bā
性非有故，况有八解脱远离不远离增语及八
shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ
胜处、九次第定、十遍处远离不远离增语！
cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò yuǎn lí ruò bù
此增语既非有，如何可言：即八解脱若远离若不
yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng
远离增语是菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、
shí biànchù ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
十遍处若远离若不远离增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò yǒu wéi
“善现，汝复观何义言：即八解脱若有为
ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì
若无为增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第
dìng shí biànchù ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
定、十遍处若有为若无为增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō yǒu wéi wú wéi ruò bā shèngchù jiǔ
“世尊！若八解脱有为无为，若八胜处、九
cì dì dìng shí biànchù yǒu wéi wú wéi shàng bì jìng bù kě dé xìng
次第定、十遍处有为无为，尚毕竟不可得，性
fēi yǒu gù kuàng yǒu bā jiě tuō yǒu wéi wú wéi zēng yǔ jí bā shèngchù
非有故，况有八解脱有为无为增语及八胜处、

jiǔ cì dì dìng shí biànchùyǒuwéi wú wéizēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
九次第定、十遍处有为无为增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò yǒuwéiruò wú wéizēng yǔ shì pú
有，如何可言：即八解脱若有为若无为增语是菩
sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchùyǒuwéi
萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、十遍处若有
wéiruò wú wéizēng yǔ shì pú sà mó hē sà
为若无为增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò yǒu lòu
“善现，汝复观何义言：即八解脱若有漏
ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì
若无漏增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第
dìng shí biànchùyǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
定、十遍处若有漏若无漏增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō yǒu lòu wú lòu ruò bā shèngchù jiǔ
“世尊！若八解脱有漏无漏，若八胜处、九
cì dì dìng shí biànchùyǒu lòu wú lòu shàng bì jìng bù kě dé xìng
次第定、十遍处有漏无漏，尚毕竟不可得，性
fēi yǒu gù kuàng yǒu bā jiě tuō yǒu lòu wú lòu zēng yǔ jí bā shèngchù
非有故，况有八解脱有漏无漏增语及八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biànchùyǒu lòu wú lòu zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
九次第定、十遍处有漏无漏增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú
有，如何可言：即八解脱若有漏若无漏增语是菩
sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchùyǒuwéi
萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、十遍处若有
lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
漏若无漏增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò shēngruò
“善现，汝复观何义言：即八解脱若生若
mièzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng
灭增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、
shí biànchùyǒu shēngruò mièzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
十遍处若生若灭增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō shēngmiè ruò bā shèngchù jiǔ cì
“世尊！若八解脱生灭，若八胜处、九次

dì dìng shí biànchùshēngmiè shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
第定、十遍处生灭，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu bā jiě tuōshēngmièzēng yǔ jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng
况有八解脱生灭增语及八胜处、九次第定、

shí biànchùshēngmièzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
十遍处生灭增语！此增语既非有，如何可言：

jí bā jiě tuō ruò shēng ruò mièzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā
即八解脱若生若灭增语是菩萨摩诃萨，即八

shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù ruò shēng ruò mièzēng yǔ shì pú sà
胜处、九次第定、十遍处若生若灭增语是菩萨

mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò shàn ruò
“善现，汝复观何义言：即八解脱若善若

fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng
非善增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、

shí biànchù ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
十遍处若善若非善增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō shàn fēi shàn ruò bā shèngchù jiǔ
“世尊！若八解脱善非善，若八胜处、九

cì dì dìng shí biànchù shàn fēi shàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
次第定、十遍处善非善，尚毕竟不可得，性非

yǒu gù kuàngyǒu bā jiě tuō shàn fēi shàn zēng yǔ jí bā shèngchù jiǔ
有故，况有八解脱善非善增语及八胜处、九

cì dì dìng shí biànchù shàn fēi shàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
次第定、十遍处善非善增语！此增语既非有，

rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó
如何可言：即八解脱若善若非善增语是菩萨摩

hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù ruò shàn ruò fēi
诃萨，即八胜处、九次第定、十遍处若善若非

shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
善增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò yǒu zuì
“善现，汝复观何义言：即八解脱若有罪

ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì
若无罪增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第

dìng shí biànchù ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
定、十遍处若有罪若无罪增语非菩萨摩诃萨

yé
耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō yǒu zuì wú zuì ruò bā shèng chù jiǔ
“世尊！若八解脱有罪无罪，若八胜处、九
cì dì dìng shí biàn chù yǒu zuì wú zuì shàng bì jìng bù kě dé xìng
次第定、十遍处有罪无罪，尚毕竟不可得，性
fēi yǒu gù kuàng yǒu bā jiě tuō yǒu zuì wú zuì zēng yǔ jí bā shèng chù
非有故，况有八解脱有罪无罪增语及八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biàn chù yǒu zuì wú zuì zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
九次第定、十遍处有罪无罪增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú
有，如何可言：即八解脱若有罪若无罪增语是菩
sà mó hē sà jí bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù ruò yǒu
萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、十遍处若有
zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
罪若无罪增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò yǒu fán
“善现，汝复观何义言：即八解脱若有烦
nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèng chù jiǔ
恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九
cì dì dìng shí biàn chù ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà
次第定、十遍处若有烦恼若无烦恼增语非菩萨
mó hē sà yé
摩诃萨耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō yǒu fán nǎo wú fán nǎo ruò bā shèng
“世尊！若八解脱有烦恼无烦恼，若八胜
chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù yǒu fán nǎo wú fán nǎo shàng bì jìng
处、九次第定、十遍处有烦恼无烦恼，尚毕竟
bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu bā jiě tuō yǒu fán nǎo wú fán nǎo
不可得，性非有故，况有八解脱有烦恼无烦恼
zēng yǔ jí bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù yǒu fán nǎo wú fán
增语及八胜处、九次第定、十遍处有烦恼无烦
nǎo zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò
恼增语！此增语既非有，如何可言：即八解脱若
yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shèng chù
有烦恼若无烦恼增语是菩萨摩诃萨，即八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biàn chù ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú
九次第定、十遍处若有烦恼若无烦恼增语是菩

sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò shì jiān
“善现，汝复观何义言：即八解脱若世间
ruò chū shì jiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì
若出世间增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次
dì dìng shí biànchù ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē
第定、十遍处若世间若出世间增语非菩萨摩诃
sà yé
萨耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō shì jiānchū shì jiān ruò bā shèngchù
“世尊！若八解脱世间出世间，若八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biànchù shì jiānchū shì jiān shàng bì jìng bù kě dé
九次第定、十遍处世间出世间，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu bā jiě tuō shì jiānchū shì jiānzēng yǔ jí bā
性非有故，况有八解脱世间出世间增语，及八
shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù shì jiānchū shì jiānzēng yǔ cǐ
胜处、九次第定、十遍处世间出世间增语！此
zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò shì jiān ruò chū shì
增语既非有，如何可言即八解脱若世间若出世
jiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng
间增语是菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、
shí biànchù ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
十遍处若世间若出世间增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò zá rǎn
“善现，汝复观何义言：即八解脱若杂染
ruò qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì
若清净增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第
dìng shí biànchù ruò zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
定、十遍处若杂染若清净增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō zá rǎn qīngjìng ruò bā shèngchù
“世尊！若八解脱杂染清净，若八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biànchù zá rǎn qīngjìng shàng bì jìng bù kě dé
九次第定、十遍处杂染清净，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu bā jiě tuō zá rǎn qīngjìngzēng yǔ jí bā shèng
性非有故，况有八解脱杂染清净增语及八胜

chù jiǔ cì dì dìng shí biànchù zá rǎn qīng jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ
处、九次第定、十遍处杂染清净增语！此增语

jì fēi yǒu rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ
既非有，如何可言：即八解脱若杂染若清净增语

shì pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù
是菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、十遍处

ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若杂染若清净增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò shǔ shēng
“善现，汝复观何义言：即八解脱若属生

sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ
死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九

cì dì dìng shí biànchù ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ fēi pú
次第定、十遍处若属生死若属涅槃增语非菩

sà mó hē sà yé
萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō shǔ shēng sǐ shǔ niè pán ruò bā shèng
“世尊！若八解脱属生死属涅槃，若八胜

chù jiǔ cì dì dìng shí biànchù shǔ shēng sǐ shǔ niè pán shàng bì jìng
处、九次第定、十遍处属生死属涅槃，尚毕竟

bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu bā jiě tuō shǔ shēng sǐ shǔ niè pán
不可得，性非有故，况有八解脱属生死属涅槃

zēng yǔ jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù shǔ shēng sǐ shǔ niè
增语及八胜处、九次第定、十遍处属生死属涅

pánzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò
槃增语！此增语既非有，如何可言：即八解脱若

shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shèng
属生死若属涅槃增语是菩萨摩诃萨，即八胜

chù jiǔ cì dì dìng shí biànchù ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ
处、九次第定、十遍处若属生死若属涅槃增语

shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò zài nèi
“善现，汝复观何义言：即八解脱若在内

ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù
若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、

jiǔ cì dì dìng shí biànchù ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ
九次第定、十遍处若在内若在外若在两间增语

fēi pú sà mó hē sà yé
非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō zài nèi zài wài zài liǎngjiān ruò bā
“世尊！若八解脱在内在外在两间，若八
shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù zài nèi zài wài zài liǎngjiān shàng
胜处、九次第定、十遍处在内在外在两间，尚
bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu bā jiě tuō zài nèi zài wài zài
毕竟不可得，性非有故，况有八解脱在内在外在
liǎngjiānzēng yǔ jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù zài nèi zài
两间增语及八胜处、九次第定、十遍处在内
wài zài liǎngjiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
外在两间增语！此增语既非有，如何可言：即
bā jiě tuō ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē
八解脱若在内若在外若在两间增语是菩萨摩诃
sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù ruò zài nèi ruò zài
萨，即八胜处、九次第定、十遍处若在内若在
wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
外若在两间增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí bā jiě tuō ruò kě dé
“善现，汝复观何义言：即八解脱若可得
ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì
若不可得增语非菩萨摩诃萨，即八胜处、九次
dì dìng shí biànchù ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē
第定、十遍处若可得若不可得增语非菩萨摩诃
sà yé
萨耶？”

shì zūn ruò bā jiě tuō kě dé bù kě dé ruò bā shèngchù
“世尊！若八解脱可得不可得，若八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biànchù kě dé bù kě dé shàng bì jìng bù kě dé
九次第定、十遍处可得不可得，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu bā jiě tuō kě dé bù kě dé zēng yǔ jí bā
性非有故，况有八解脱可得不可得增语及八
shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù kě dé bù kě dé zēng yǔ cǐ
胜处、九次第定、十遍处可得不可得增语！此
zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí bā jiě tuō ruò kě dé ruò bù kě
增语既非有，如何可言：即八解脱若可得若不可
dé zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng
得增语是菩萨摩诃萨，即八胜处、九次第定、

shí biànchù ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
十遍处若可得若不可得增语是菩萨摩诃萨？”

fù cì shànxiàn rǔ guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén
“复次，善现，汝观何义言：即空解脱门

zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén zēng yǔ
增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱门增语

fēi pú sà mó hē sà yé
非菩萨摩诃萨耶？”

jù shòu shànxiàn dá yán shì zūn ruò kōng jiě tuō mén ruò wú
具寿善现答言：“世尊！若空解脱门，若无

xiàng wú yuàn jiě tuō mén shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
相、无愿解脱门，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàng yǒu kōng jiě tuō mén zēng yǔ jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén zēng
况有空解脱门增语及无相、无愿解脱门增

yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí kōng jiě tuō mén zēng
语！此增语既非有，如何可言：即空解脱门增

yǔ shì pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén zēng yǔ shì
语是菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱门增语是

pú sà mó hē sà
菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若

cháng ruò wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn
常若无常增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿

jiě tuō mén ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
解脱门若常若无常增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén cháng wú cháng ruò wú xiàng
“世尊！若空解脱门常无常，若无相、

wú yuàn jiě tuō mén cháng wú cháng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
无愿解脱门常无常，尚毕竟不可得，性非有

gù kuàng yǒu kōng jiě tuō mén cháng wú cháng zēng yǔ jí wú xiàng wú
故，况有空解脱门常无常增语及无相、无

yuàn jiě tuō mén cháng wú cháng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
愿解脱门常无常增语！此增语既非有，如何

kě yán jí kōng jiě tuō mén ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó
可言：即空解脱门若常若无常增语是菩萨摩

hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ
诃萨，即无相、无愿解脱门若常若无常增语

shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò lè
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若乐
ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
若苦增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱门
ruò lè ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若乐若苦增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén lè kǔ ruò wú xiàng wú yuàn
“世尊！若空解脱门乐苦，若无相、无愿
jiě tuō mén lè kǔ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu
解脱门乐苦，尚毕竟不可得，性非有故，况有
kōng jiě tuō mén lè kǔ zēng yǔ jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén lè kǔ
空解脱门乐苦增语及无相、无愿解脱门乐苦
zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí kōng jiě tuō mén
增语！此增语既非有，如何可言：即空解脱门
ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě
若乐若苦增语是菩萨摩诃萨，即无相、无愿解
tuō mén ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
脱门若乐若苦增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò wǒ
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若我
ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō
若无我增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱
mén ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
门若我若无我增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén wǒ wú wǒ ruò wú xiàng wú
“世尊！若空解脱门我无我，若无相、无
yuàn jiě tuō mén wǒ wú wǒ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
愿解脱门我无我，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu kōng jiě tuō mén wǒ wú wǒ zēng yǔ jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō
况有空解脱门我无我增语及无相、无愿解脱
mén wǒ wú wǒ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
门我无我增语！此增语既非有，如何可言：即
kōng jiě tuō mén ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí wú
空解脱门若我若无我增语是菩萨摩诃萨，即无
xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē
相、无愿解脱门若我若无我增语是菩萨摩诃

sà
萨？

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò jìng
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若净
ruò bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō
若不净增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱
mén ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
门若净若不净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén jìng bú jìng ruò wú xiàng wú
“世尊！若空解脱门净不净，若无相、无
yuàn jiě tuō mén jìng bú jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
愿解脱门净不净，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu kōng jiě tuō mén jìng bú jìng zēng yǔ jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō
况有空解脱门净不净增语及无相、无愿解脱
mén jìng bú jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
门净不净增语！此增语既非有，如何可言：即
kōng jiě tuō mén ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí wú
空解脱门若净若不净增语是菩萨摩诃萨，即无
xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē
相、无愿解脱门若净若不净增语是菩萨摩诃
sà
萨？

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò kōng
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若空
ruò bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō
若不空增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱
mén ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
门若空若不空增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén kōng bù kōng ruò wú xiàng wú
“世尊！若空解脱门空不空，若无相、无
yuàn jiě tuō mén kōng bù kōng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
愿解脱门空不空，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu kōng jiě tuō mén kōng bù kōng zēng yǔ jí wú xiàng wú yuàn jiě
况有空解脱门空不空增语及无相、无愿解
tuō mén kōng bù kōng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
脱门空不空增语！此增语既非有，如何可言：
jí kōng jiě tuō mén ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
即空解脱门若空若不空增语是菩萨摩诃萨，

jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ shì pú sà
即无相、无愿解脱门若空若不空增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若有
xiàng ruò wú xiàng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn
相若无相增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿
jiě tuō mén ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
解脱门若有相若无相增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén yǒu xiàng wú xiàng ruò wú xiàng
“世尊！若空解脱门有相无相，若无相、
wú yuàn jiě tuō mén yǒu xiàng wú xiàng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
无愿解脱门有相无相，尚毕竟不可得，性非
yǒu gù kuàng yǒu kōng jiě tuō mén yǒu xiàng wú xiàng zēng yǔ jí wú xiàng
有故，况有空解脱门有相无相增语及无相、
wú yuàn jiě tuō mén yǒu xiàng wú xiàng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
无愿解脱门有相无相增语！此增语既非有，
rú hé kě yán jí kōng jiě tuō mén ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng zēng yǔ shì
如何可言：即空解脱门若有相若无相增语是
pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò yǒu xiàng ruò wú
菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱门若有相若无
xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
相增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若有
yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě
愿若无愿增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿解
tuō mén ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
脱门若有愿若无愿增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén yǒu yuàn wú yuàn ruò wú xiàng
“世尊！若空解脱门有愿无愿，若无相、
wú yuàn jiě tuō mén yǒu yuàn wú yuàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
无愿解脱门有愿无愿，尚毕竟不可得，性非
yǒu gù kuàng yǒu kōng jiě tuō mén yǒu yuàn wú yuàn zēng yǔ jí wú xiàng
有故，况有空解脱门有愿无愿增语及无相、
wú yuàn jiě tuō mén yǒu yuàn wú yuàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
无愿解脱门有愿无愿增语！此增语既非有，

rú hé kě yán jí kōng jiě tuō mén ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì
如何可言：即空解脱门若有愿若无愿增语是
pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò yǒu yuàn ruò wú
菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱门若有愿若无
yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
愿增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò jì
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若寂
jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn
静若不寂静增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿
jiě tuō mén ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
解脱门若寂静若不寂静增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén jì jìng bú jì jìng ruò wú xiàng
“世尊！若空解脱门寂静不寂静，若无相、
wú yuàn jiě tuō mén jì jìng bú jì jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
无愿解脱门寂静不寂静，尚毕竟不可得，性非
yǒu gù kuàng yǒu kōng jiě tuō mén jì jìng bú jì jìng zēng yǔ jí wú xiàng
有故，况有空解脱门寂静不寂静增语及无相、
wú yuàn jiě tuō mén jì jìng bú jì jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
无愿解脱门寂静不寂静增语！此增语既非有，
rú hé kě yán jí kōng jiě tuō mén ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ shì
如何可言：即空解脱门若寂静若不寂静增语是
pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò jì jìng ruò bú
菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱门若寂静若不
jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
寂静增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò yuǎn
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若远
lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn
离若不远离增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿
jiě tuō mén ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
解脱门若远离若不远离增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén yuǎn lí bù yuǎn lí ruò wú xiàng
“世尊！若空解脱门远离不远离，若无相、
wú yuàn jiě tuō mén yuǎn lí bù yuǎn lí shàng bì jìng bù kě dé xìng
无愿解脱门远离不远离，尚毕竟不可得，性

fēi yǒu gù kuàngyǒukōng jiě tuōményuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ jí wú
非有故，况有空解脱门远离不远离增语及无
xiàng wú yuàn jiě tuōményuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì
相、无愿解脱门远离不远离增语！此增语既
fēi yǒu rú hé kě yán jí kōng jiě tuōménruòyuǎn lí ruò bù yuǎn lí
非有，如何可言：即空解脱门若远离若不远离
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuōménruòyuǎn
增语是菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱门若远
lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
离若不远离增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuōménruòyǒu
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若有
wéi ruò wú wéizēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě
为若无为增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿解
tuōménruòyǒuwéi ruò wú wéizēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
脱门若有为若无为增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruòkōng jiě tuōményǒuwéi wú wéi ruò wú xiàng
“世尊！若空解脱门有为无为，若无相、
wú yuàn jiě tuōményǒuwéi wú wéi shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
无愿解脱门有为无为，尚毕竟不可得，性非有
gù kuàngyǒukōng jiě tuōményǒuwéi wú wéizēng yǔ jí wú xiàng wú
故，况有空解脱门有为无为增语及无相、无
yuàn jiě tuōményǒuwéi wú wéizēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
愿解脱门有为无为增语！此增语既非有，如何
kě yán jí kōng jiě tuōménruòyǒuwéi ruò wú wéizēng yǔ shì pú sà mó
可言：即空解脱门若有为若无为增语是菩萨摩
hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuōménruòyǒuwéi ruò wú wéizēng yǔ
诃萨，即无相、无愿解脱门若有为若无为增语
shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuōménruòyǒu
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若有
lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě
漏若无漏增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿解
tuōménruòyǒulòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
脱门若有漏若无漏增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruòkōng jiě tuōményǒulòu wú lòu ruò wú xiàng
“世尊！若空解脱门有漏无漏，若无相、

wú yuàn jiě tuō ményǒu lòu wú lòu shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
无愿解脱门有漏无漏，尚毕竟不可得，性非有
gù kuàng yǒu kōng jiě tuō ményǒu lòu wú lòu zēng yǔ jí wú xiàng wú
故，况有空解脱门有漏无漏增语及无相、无
yuàn jiě tuō ményǒu lòu wú lòu zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
愿解脱门有漏无漏增语！此增语既非有，如何
kě yán jí kōng jiě tuō mén ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó
可言：即空解脱门若有漏若无漏增语是菩萨摩
hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ
诃萨，即无相、无愿解脱门若有漏若无漏增语
shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若
shēng ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō
生若灭增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱
mén ruò shēng ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
门若生若灭增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén shēng miè ruò wú xiàng wú yuàn
“世尊！若空解脱门生灭，若无相、无愿
jiě tuō mén shēng miè shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
解脱门生灭，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu kōng jiě tuō mén shēng miè zēng yǔ jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
有空解脱门生灭增语及无相、无愿解脱门
shēng miè zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí kōng jiě
生灭增语！此增语既非有，如何可言：即空解
tuō mén ruò shēng ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú
脱门若生若灭增语是菩萨摩诃萨，即无相、无
yuàn jiě tuō mén ruò shēng ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
愿解脱门若生若灭增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò shàn
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若善
ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō
若非善增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱
mén ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
门若善若非善增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén shàn fēi shàn ruò wú xiàng wú
“世尊！若空解脱门善非善，若无相、无

yuàn jiě tuō mén shàn fēi shàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
愿解脱门善非善，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒukōng jiě tuō mén shàn fēi shàn zēng yǔ jí wú xiàng wú yuàn jiě
况有空解脱门善非善增语及无相、无愿解

tuō mén shàn fēi shàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
脱门善非善增语！此增语既非有，如何可言：

jí kōng jiě tuō mén ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
即空解脱门若善若非善增语是菩萨摩诃萨，

jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà
即无相、无愿解脱门若善若非善增语是菩萨

mó hē sà
摩诃萨？

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若有

zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě
罪若无罪增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿解

tuō mén ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
脱门若有罪若无罪增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén yǒu zuì wú zuì ruò wú xiàng
“世尊！若空解脱门有罪无罪，若无相、

wú yuàn jiě tuō mén yǒu zuì wú zuì shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
无愿解脱门有罪无罪，尚毕竟不可得，性非有

gù kuàngyǒukōng jiě tuō mén yǒu zuì wú zuì zēng yǔ jí wú xiàng wú
故，况有空解脱门有罪无罪增语及无相、无

yuàn jiě tuō mén yǒu zuì wú zuì zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
愿解脱门有罪无罪增语！此增语既非有，如何

kě yán jí kōng jiě tuō mén ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó
可言：即空解脱门若有罪若无罪增语是菩萨摩

hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ
诃萨，即无相、无愿解脱门若有罪若无罪增语

shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若有

fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú
烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨，即无相、无

yuàn jiě tuō mén ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē
愿解脱门若有烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃

sà yé
萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō ményǒu fán nǎo wú fán nǎo ruò wú
“世尊！若空解脱门有烦恼无烦恼，若无
xiàng wú yuàn jiě tuō ményǒu fán nǎo wú fán nǎo shàng bì jìng bù kě dé
相、无愿解脱门有烦恼无烦恼，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu kōng jiě tuō ményǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ
性非有故，况有空解脱门有烦恼无烦恼增语
jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō ményǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ cǐ zēng
及无相、无愿解脱门有烦恼无烦恼增语！此增
yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí kōng jiě tuō mén ruò yǒu fán nǎo ruò wú
语既非有，如何可言：即空解脱门若有烦恼若无
fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
烦恼增语是菩萨摩訶萨，即无相、无愿解脱门
ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若有烦恼若无烦恼增语是菩萨摩訶萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò shì
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若世
jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn
间若出世间增语非菩萨摩訶萨，即无相、无愿
jiě tuō mén ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
解脱门若世间若出世间增语非菩萨摩訶萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén shì jiān chū shì jiān ruò wú xiàng
“世尊！若空解脱门世间出世间，若无相、
wú yuàn jiě tuō mén shì jiān chū shì jiān shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
无愿解脱门世间出世间，尚毕竟不可得，性非
yǒu gù kuàng yǒu kōng jiě tuō mén shì jiān chū shì jiān zēng yǔ jí wú xiàng
有故，况有空解脱门世间出世间增语及无相、
wú yuàn jiě tuō mén shì jiān chū shì jiān zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
无愿解脱门世间出世间增语！此增语既非有，
rú hé kě yán jí kōng jiě tuō mén ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ shì
如何可言：即空解脱门若世间若出世间增语是
pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò shì jiān ruò chū
菩萨摩訶萨，即无相、无愿解脱门若世间若出
shì jiān zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
世间增语是菩萨摩訶萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò zá
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若杂

rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě
染若清净增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿解

tuō mén ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
脱门若杂染若清净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén zá rǎn qīng jìng ruò wú xiàng
“世尊！若空解脱门杂染清净，若无相、

wú yuàn jiě tuō mén zá rǎn qīng jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
无愿解脱门杂染清净，尚毕竟不可得，性非有

gù kuàng yǒu kōng jiě tuō mén zá rǎn qīng jìng zēng yǔ jí wú xiàng wú
故，况有空解脱门杂染清净增语及无相、无

yuàn jiě tuō mén zá rǎn qīng jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
愿解脱门杂染清净增语！此增语既非有，如何

kě yán jí kōng jiě tuō mén ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó
可言：即空解脱门若杂染若清净增语是菩萨摩

hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ
诃萨，即无相、无愿解脱门若杂染若清净增语

shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò shǔ
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若属

shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú
生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨，即无相、无

yuàn jiě tuō mén ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ fēi pú sà mó hē
愿解脱门若属生死若属涅槃增语非菩萨摩诃

sà yé
萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén shǔ shēng sǐ shǔ niè pán ruò wú
“世尊！若空解脱门属生死属涅槃，若无

xiàng wú yuàn jiě tuō mén shǔ shēng sǐ shǔ niè pán shàng bì jìng bù kě
相、无愿解脱门属生死属涅槃，尚毕竟不可

dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu kōng jiě tuō mén shǔ shēng sǐ shǔ niè pán
得，性非有故，况有空解脱门属生死属涅槃

zēng yǔ jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén shǔ shēng sǐ shǔ niè pán zēng yǔ
增语及无相、无愿解脱门属生死属涅槃增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí kōng jiě tuō mén ruò shǔ shēng
此增语既非有，如何可言：即空解脱门若属生

sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn
死若属涅槃增语是菩萨摩诃萨，即无相、无愿

jiě tuō mén ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ shì pú sà mó hē
解脱门若属生死若属涅槃增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò zài
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若在
nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng
内若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨，即无相、
wú yuàn jiě tuō mén ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú
无愿解脱门若在内若在外若在两间增语非菩
sà mó hē sà yé
萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén zài nèi zài wài zài liǎngjiān ruò
“世尊！若空解脱门在内在外在两间，若
wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén zài nèi zài wài zài liǎngjiān shàng bì jìng
无相、无愿解脱门在内在外在两间，尚毕竟
bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu kōng jiě tuō mén zài nèi zài wài zài
不可得，性非有故，况有空解脱门在内在外在
liǎngjiānzēng yǔ jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén zài nèi zài wài zài liǎng
两间增语及无相、无愿解脱门在内在外在两
jiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí kōng jiě tuō
间增语！此增语既非有，如何可言：即空解脱
mén ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
门若在内若在外若在两间增语是菩萨摩诃萨，
jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiān
即无相、无愿解脱门若在内若在外若在两间
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí kōng jiě tuō mén ruò kě
“善现，汝复观何义言：即空解脱门若可
dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn
得若不可得增语非菩萨摩诃萨，即无相、无愿
jiě tuō mén ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
解脱门若可得若不可得增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò kōng jiě tuō mén kě dé bù kě dé ruò wú xiàng
“世尊！若空解脱门可得不可得，若无相、
wú yuàn jiě tuō mén kě dé bù kě dé shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
无愿解脱门可得不可得，尚毕竟不可得，性非

yǒu gù kuàngyǒukōng jiě tuōmén kě dé bù kě dé zēng yǔ jí wú xiàng
有故，况有空解脱门可得不可得增语及无相、
wú yuàn jiě tuōmén kě dé bù kě dé zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
无愿解脱门可得不可得增语！此增语既非有，
rú hé kě yán jí kōng jiě tuōmén ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì
如何可言：即空解脱门若可得若不可得增语是
pú sà mó hē sà jí wú xiàng wú yuàn jiě tuōmén ruò kě dé ruò bù
菩萨摩诃萨，即无相、无愿解脱门若可得若不
kě dé zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
可得增语是菩萨摩诃萨？”

fù cì shànxiàn rǔ guān hé yì yán jí tuó luó ní mén
“复次，善现，汝观何义言：即陀罗尼门
zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén zēng yǔ fēi pú sà mó
增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门增语非菩萨摩
hē sà yé
诃萨耶？”

jù shòushànxiàn dá yán shì zūn ruò tuó luó ní mén ruò sān
具寿善现答言：“世尊！若陀罗尼门，若三
mó dì mén shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu tuó luó
摩地门，尚毕竟不可得，性非有故，况有陀罗
ní mén zēng yǔ jí sān mó dì mén zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú
尼门增语及三摩地门增语！此增语既非有，如
hé kě yán jí tuó luó ní mén zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān mó
何可言：即陀罗尼门增语是菩萨摩诃萨，即三摩
dì mén zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
地门增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní mén ruò cháng
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若常
ruò wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén ruò cháng
若无常增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若常
ruò wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若无常增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén cháng wú cháng ruò sān mó dì
“世尊！若陀罗尼门常无常，若三摩地
mén cháng wú cháng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
门常无常，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu tuó luó ní mén cháng wú cháng zēng yǔ jí sān mó dì mén cháng wú
有陀罗尼门常无常增语及三摩地门常无

chángzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní
常 增语！此增语既非有，如何可言：即陀罗尼
ménruò cháng ruò wú chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān mó dì
门若常若无常增语是菩萨摩诃萨，即三摩地
ménruò cháng ruò wú chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
门若常若无常增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní ménruò lè
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若乐
ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò lè ruò kǔ
若苦增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若乐若苦
zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén lè kǔ ruò sān mó dì mén lè kǔ
“世尊！若陀罗尼门乐苦，若三摩地门乐苦，
shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu tuó luó ní mén lè kǔ
尚 毕竟不可得，性非有故，况 有陀罗尼门乐苦
zēng yǔ jí sān mó dì mén lè kǔ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú
增语及三摩地门乐苦增语！此增语既非有，如
hé kě yán jí tuó luó ní ménruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē
何可言：即陀罗尼门若乐若苦增语是菩萨摩诃
sà jí sān mó dì ménruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
萨，即三摩地门若乐若苦增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní ménruò wǒ
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若我
ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò wǒ ruò
若无我增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若我若
wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
无我增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén wǒ wú wǒ ruò sān mó dì mén wǒ
“世尊！若陀罗尼门我无我，若三摩地门我
wú wǒ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu tuó luó ní
无我，尚 毕竟不可得，性非有故，况 有陀罗尼
mén wǒ wú wǒ zēng yǔ jí sān mó dì mén wǒ wú wǒ zēng yǔ cǐ zēng yǔ
门我无我增语及三摩地门我无我增语！此增语
jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní ménruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ
既非有，如何可言：即陀罗尼门若我若无我增语
shì pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì
是菩萨摩诃萨，即三摩地门若我若无我增语是

pú sà mó hē sà
菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní ménruò jìng
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若净
ruò bú jìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò jìng ruò
若不净增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若净若
bú jìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
不净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní ménjìng bú jìng ruò sān mó dì ménjìng
“世尊！若陀罗尼门净不净，若三摩地门净
bú jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu tuó luó ní
不净，尚毕竟不可得，性非有故，况有陀罗尼
ménjìng bú jìngzēng yǔ jí sān mó dì ménjìng bú jìngzēng yǔ cǐ zēng yǔ
门净不净增语及三摩地门净不净增语！此增语
jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní ménruò jìng ruò bú jìngzēng yǔ
既非有，如何可言：即陀罗尼门若净若不净增语
shì pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò jìng ruò bú jìngzēng yǔ shì
是菩萨摩诃萨，即三摩地门若净若不净增语是
pú sà mó hē sà
菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní ménruò kōng
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若空
ruò bù kōngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò kōngruò
若不空增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若空若
bù kōngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
不空增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní ménkōng bù kōng ruò sān mó dì mén
“世尊！若陀罗尼门空不空，若三摩地门
kōng bù kōng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu tuó
空不空，尚毕竟不可得，性非有故，况有陀
luó ní ménkōng bù kōngzēng yǔ jí sān mó dì ménkōng bù kōngzēng yǔ
罗尼门空不空增语及三摩地门空不空增语！
cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní ménruò kōngruò
此增语既非有，如何可言：即陀罗尼门若空若
bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò kōngruò bù
不空增语是菩萨摩诃萨，即三摩地门若空若不
kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
空增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní ménruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若有

xiàng ruò wú xiàng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén ruò
相若无相 增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若

yǒu xiàng ruò wú xiàng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
有相若无相 增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén yǒu xiàng wú xiàng ruò sān mó dì
“世尊！若陀罗尼门有相无相，若三摩地

mén yǒu xiàng wú xiàng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
门有相无相，尚毕竟不可得，性非有故，况

yǒu tuó luó ní mén yǒu xiàng wú xiàng zēng yǔ jí sān mó dì mén yǒu xiàng
有陀罗尼门有相无相 增语及三摩地门有相

wú xiàng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó
无相 增语！此增语既非有，如何可言：即陀罗

ní mén ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān
尼门若有相若无相 增语是菩萨摩诃萨，即三

mó dì mén ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
摩地门若有相若无相 增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní ménruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若有

yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò yǒu
愿若无愿 增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若有

yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
愿若无愿 增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén yǒu yuàn wú yuàn ruò sān mó dì
“世尊！若陀罗尼门有愿无愿，若三摩地

mén yǒu yuàn wú yuàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
门有愿无愿，尚毕竟不可得，性非有故，况

yǒu tuó luó ní mén yǒu yuàn wú yuàn zēng yǔ jí sān mó dì mén yǒu yuàn wú
有陀罗尼门有愿无愿 增语及三摩地门有愿无

yuàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní
愿 增语！此增语既非有，如何可言：即陀罗尼

mén ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān mó dì
门若有愿若无愿 增语是菩萨摩诃萨，即三摩地

mén ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
门若有愿若无愿 增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní ménruò jì
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若寂

jìng ruò bú jì jìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén ruò
静若不寂静增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若

jì jìng ruò bú jì jìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
寂静若不寂静增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén jì jìng bú jì jìng ruò sān mó dì
“世尊！若陀罗尼门寂静不寂静，若三摩地

mén jì jìng bú jì jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
门寂静不寂静，尚毕竟不可得，性非有故，况

yǒu tuó luó ní mén jì jìng bú jì jìngzēng yǔ jí sān mó dì mén jì jìng bú
有陀罗尼门寂静不寂静增语及三摩地门寂静不

jì jìngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní
寂静增语！此增语既非有，如何可言：即陀罗尼

mén ruò jì jìng ruò bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān mó
门若寂静若不寂静增语是菩萨摩诃萨，即三摩

dì mén ruò jì jìng ruò bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
地门若寂静若不寂静增语是菩萨摩诃萨？

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní mén ruò yuǎn
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若远

lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén ruò
离若不远离增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若

yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
远离若不远离增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén yuǎn lí bù yuǎn lí ruò sān mó
“世尊！若陀罗尼门远离不远离，若三摩

dì mén yuǎn lí bù yuǎn lí shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
地门远离不远离，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàng yǒu tuó luó ní mén yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ jí sān mó dì mén
况有陀罗尼门远离不远离增语及三摩地门

yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
远离不远离增语！此增语既非有，如何可言：

jí tuó luó ní mén ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē
即陀罗尼门若远离若不远离增语是菩萨摩诃

sà jí sān mó dì mén ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó
萨，即三摩地门若远离若不远离增语是菩萨摩

hē sà
诃萨？

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní mén ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若有

wéi ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén ruò yǒu
为若无为增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若有
wéi ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
为若无为增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén yǒu wéi wú wéi ruò sān mó dì mén
“世尊！若陀罗尼门有为无为，若三摩地门

yǒu wéi wú wéi shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu tuó
有为无为，尚毕竟不可得，性非有故，况有陀

luó ní mén yǒu wéi wú wéi zēng yǔ jí sān mó dì mén yǒu wéi wú wéi zēng
罗尼门有为无为增语及三摩地门有为无为增

yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní mén ruò yǒu
语！此增语既非有，如何可言：即陀罗尼门若有

wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén ruò yǒu
为若无为增语是菩萨摩诃萨，即三摩地门若有

wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
为若无为增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní mén ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若有

lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén ruò yǒu
漏若无漏增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若有

lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
漏若无漏增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén yǒu lòu wú lòu ruò sān mó dì mén
“世尊！若陀罗尼门有漏无漏，若三摩地门

yǒu lòu wú lòu shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu tuó
有漏无漏，尚毕竟不可得，性非有故，况有陀

luó ní mén yǒu lòu wú lòu zēng yǔ jí sān mó dì mén yǒu lòu wú lòu zēng
罗尼门有漏无漏增语及三摩地门有漏无漏增

yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní mén ruò yǒu
语！此增语既非有，如何可言：即陀罗尼门若有

lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén ruò yǒu
漏若无漏增语是菩萨摩诃萨，即三摩地门若有

lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
漏若无漏增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní mén ruò shēng
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若生

ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén ruò shēng ruò miè
若灭增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若生若灭

zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní ménshēngmiè ruò sān mó dì ménshēng
“世尊！若陀罗尼门生灭，若三摩地门生
miè shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu tuó luó ní mén
灭，尚毕竟不可得，性非有故，况有陀罗尼门
shēngmièzēng yǔ jí sān mó dì ménshēngmièzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
生灭增语及三摩地门生灭增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní ménruòshēngmièzēng yǔ shì pú
有，如何可言：即陀罗尼门若生若灭增语是菩
sà mó hē sà jí sān mó dì ménruòshēngmièzēng yǔ shì pú sà mó
萨摩诃萨，即三摩地门若生若灭增语是菩萨摩
hē sà
诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní ménruòshàn
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若善
ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruòshànruò
若非善增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若善若
fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
非善增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní ménshàn fēi shàn ruò sān mó dì mén
“世尊！若陀罗尼门善非善，若三摩地门
shàn fēi shàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu tuó
善非善，尚毕竟不可得，性非有故，况有陀
luó ní ménshàn fēi shàn zēng yǔ jí sān mó dì ménshàn fēi shàn zēng yǔ
罗尼门善非善增语及三摩地门善非善增语！
cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní ménruòshànruò
此增语既非有，如何可言：即陀罗尼门若善若
fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruòshànruò fēi
非善增语是菩萨摩诃萨，即三摩地门若善若非
shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
善增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní ménruòyǒu
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若有
zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruòyǒu
罪若无罪增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若有
zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
罪若无罪增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní ményǒu zuì wú zuì ruò sān mó dì mén
“世尊！若陀罗尼门有罪无罪，若三摩地门

yǒu zuì wú zuì shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu tuó
有罪无罪，尚毕竟不可得，性非有故，况有陀

luó ní ményǒu zuì wú zuì zēng yǔ jí sān mó dì ményǒu zuì wú zuì zēng
罗尼门有罪无罪增语及三摩地门有罪无罪增

yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní ménruòyǒu
语！此增语既非有，如何可言：即陀罗尼门若有

zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruòyǒu
罪若无罪增语是菩萨摩诃萨，即三摩地门若有

zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
罪若无罪增语是菩萨摩诃萨？”

大般若波罗蜜多经卷第三十一

dà bō ruò bō luó mì duō jīng juàn dì sān shí èr
大般若波罗蜜多经卷第三十二

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn jiào jiè jiào shòu pǐn dì qī zhī èr shí èr
初分教诫教授品第七之二十二

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní mén ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若有
fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén
烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门
ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若有烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén yǒu fán nǎo wú fán nǎo ruò sān mó
“世尊！若陀罗尼门有烦恼无烦恼，若三摩
dì mén yǒu fán nǎo wú fán nǎo shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
地门有烦恼无烦恼，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu tuó luó ní mén yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ jí sān mó dì mén
况有陀罗尼门有烦恼无烦恼增语及三摩地门
yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
有烦恼无烦恼增语！此增语既非有，如何可言：
jí tuó luó ní mén ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē
即陀罗尼门若有烦恼若无烦恼增语是菩萨摩诃
sà jí sān mó dì mén ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà
萨，即三摩地门若有烦恼若无烦恼增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní mén ruò shì
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若世
jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén ruò
间若出世间增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若
shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
世间若出世间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén shì jiān chū shì jiān ruò sān mó dì
“世尊！若陀罗尼门世间出世间，若三摩地

mén shì jiānchū shì jiān shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
门世间出世间，尚 毕竟不可得，性非有故，况

yǒu tuó luó ní mén shì jiānchū shì jiānzēng yǔ jí sān mó dì mén shì jiān
有陀罗尼门世间出世间增语及三摩地门世间

chū shì jiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó
出世间增语！此增语既非有，如何可言：即陀罗

ní ménruò shì jiānruò chū shì jiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān
尼门若世间若出世间增语是菩萨摩诃萨，即三

mó dì ménruò shì jiānruò chū shì jiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
摩地门若世间若出世间增语是菩萨摩诃萨？

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní ménruò zá
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若杂

rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò zá
染若清净增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若杂

rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
染若清净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén zá rǎnqīngjìng ruò sān mó dì mén
“世尊！若陀罗尼门杂染清净，若三摩地门

zá rǎnqīngjìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒutuó
杂染清净，尚 毕竟不可得，性非有故，况有陀

luó ní mén zá rǎnqīngjìngzēng yǔ jí sān mó dì mén zá rǎnqīngjìngzēng
罗尼门杂染清净增语及三摩地门杂染清净增

yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní ménruò zá
语！此增语既非有，如何可言：即陀罗尼门若杂

rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò zá
染若清净增语是菩萨摩诃萨，即三摩地门若杂

rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
染若清净增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuó luó ní ménruò shǔ
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若属

shēng sǐ ruò shǔ nièpánzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì mén
生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门

ruò shǔshēng sǐ ruò shǔ nièpánzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若属生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní ménshǔshēng sǐ shǔ nièpán ruò sān
“世尊！若陀罗尼门属生死属涅槃，若三

mó dì ménshǔshēng sǐ shǔ nièpán shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
摩地门属生死属涅槃，尚 毕竟不可得，性非有

gù kuàngyǒutuóluó ní ménshǔshēng sǐ shǔ niè pánzēng yǔ jí sān mó
故，况有陀罗尼门属生死属涅槃增语及三摩
dì ménshǔshēng sǐ shǔ niè pánzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
地门属生死属涅槃增语！此增语既非有，如何
kě yán jí tuóluó ní ménruò shǔshēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ shì pú
可言：即陀罗尼门若属生死若属涅槃增语是菩
sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò shǔshēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ
萨摩诃萨，即三摩地门若属生死若属涅槃增语
shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuóluó ní ménruò zài
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若在
nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó
内若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨，即三摩
dì ménruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē
地门若在内若在外若在两间增语非菩萨摩诃
sà yé
萨耶？”

shì zūn ruò tuóluó ní mén zài nèi zài wài zài liǎngjiān ruò sān
“世尊！若陀罗尼门在内在外在两间，若三
mó dì mén zài nèi zài wài zài liǎngjiān shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
摩地门在内在外在两间，尚毕竟不可得，性非
yǒu gù kuàngyǒutuóluó ní mén zài nèi zài wài zài liǎngjiānzēng yǔ jí
有故，况有陀罗尼门在内在外在两间增语及
sān mó dì mén zài nèi zài wài zài liǎngjiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
三摩地门在内在外在两间增语！此增语既非有，
rú hé kě yán jí tuóluó ní ménruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiān
如何可言：即陀罗尼门若在内若在外若在两间
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò zài nèi ruò zài wài
增语是菩萨摩诃萨，即三摩地门若在内若在外
ruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若在两间增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí tuóluó ní ménruò kě
“善现，汝复观何义言：即陀罗尼门若可
dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sān mó dì ménruò
得若不可得增语非菩萨摩诃萨，即三摩地门若
kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
可得若不可得增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò tuó luó ní mén kě dé bù kě dé ruò sān mó dì
“世尊！若陀罗尼门可得不可得，若三摩地
mén kě dé bù kě dé shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
门可得不可得，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu tuó luó ní mén kě dé bù kě dé zēng yǔ jí sān mó dì mén kě dé bù
有陀罗尼门可得不可得增语及三摩地门可得不可
kě dé zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí tuó luó ní
可得增语！此增语既非有，如何可言：即陀罗尼
mén ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sān mó
门若可得若不可得增语是菩萨摩诃萨，即三摩
dì mén ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
地门若可得若不可得增语是菩萨摩诃萨？”

fù cì shàn xiàn nǚ guān hé yì yán jí jí xǐ dì zēng
“复次，善现，汝¹观何义言：即极喜地增
yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì
语非菩萨摩诃萨，即离垢地、发光地、焰慧地、
jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì
极难胜地、现前地、远行地、不动地、善慧
dì fǎ yún dì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
地、法云地增语非菩萨摩诃萨耶？”

jù shòu shàn xiàn dá yán shì zūn ruò jí xǐ dì ruò lí gòu
具寿善现答言：“世尊！若极喜地，若离垢
dì nǎi zhì fǎ yún dì shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
地乃至法云地，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu jí xǐ dì zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì zēng yǔ cǐ zēng
有极喜地增语及离垢地乃至法云地增语！此增
yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí jí xǐ dì zēng yǔ shì pú sà mó hē
语既非有，如何可言：即极喜地增语是菩萨摩诃
sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
萨，即离垢地乃至法云地增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn nǚ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò cháng ruò
“善现，汝复观何义言：即极喜地若常若
wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì
无常增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云地
ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若常若无常增语非菩萨摩诃萨耶？”

¹ 大正藏：汝复；永乐北藏及龙藏：汝

shì zūn ruò jí xǐ dì cháng wú cháng ruò lí gòu dì nǎi zhì
“世尊！若极喜地常无常，若离垢地乃至

fǎ yún dì cháng wú cháng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
法云地常无常，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu jí xǐ dì cháng wú cháng zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
况有极喜地常无常增语及离垢地乃至法云

dì cháng wú cháng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
地常无常增语！此增语既非有，如何可言：

jí jí xǐ dì ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
即极喜地若常若无常增语是菩萨摩诃萨，即

lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó
离垢地乃至法云地若常若无常增语是菩萨摩

hē sà
诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò lè ruò
“善现，汝复观何义言：即极喜地若乐若

kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò
苦增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云地若

lè ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
乐若苦增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì lè kǔ ruò lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
“世尊！若极喜地乐苦，若离垢地乃至法云

dì lè kǔ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu jí xǐ
地乐苦，尚毕竟不可得，性非有故，况有极喜

dì lè kǔ zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì lè kǔ zēng yǔ cǐ
地乐苦增语及离垢地乃至法云地乐苦增语！此

zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí jí xǐ dì ruò lè ruò kǔ zēng yǔ
增语既非有，如何可言：即极喜地若乐若苦增语

shì pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò lè ruò kǔ
是菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云地若乐若苦

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò wǒ ruò
“善现，汝复观何义言：即极喜地若我若

wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì
无我增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云地

ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若我若无我增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì wǒ wú wǒ ruò lí gòu dì nǎi zhì fǎ
“世尊！若极喜地我无我，若离垢地乃至法

yún dì wǒ wú wǒ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu
云地我无我，尚毕竟不可得，性非有故，况有

jí xǐ dì wǒ wú wǒ zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì wǒ wú wǒ
极喜地我无我增语及离垢地乃至法云地我无我

zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí jí xǐ dì ruò wǒ
增语！此增语既非有，如何可言：即极喜地若我

ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
若无我增语是菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云

dì ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
地若我若无我增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò jìng ruò
“善现，汝复观何义言：即极喜地若净若

bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì
不净增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云地

ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若净若不净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì jìng bú jìng ruò lí gòu dì nǎi zhì fǎ
“世尊！若极喜地净不净，若离垢地乃至法

yún dì jìng bú jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu
云地净不净，尚毕竟不可得，性非有故，况有

jí xǐ dì jìng bú jìng zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì jìng bú jìng
极喜地净不净增语及离垢地乃至法云地净不净

zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí jí xǐ dì ruò jìng
增语！此增语既非有，如何可言：即极喜地若净

ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
若不净增语是菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云

dì ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
地若净若不净增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò kōng ruò
“善现，汝复观何义言：即极喜地若空若

bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì
不空增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云地

ruò kōng ruò bú kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若空若不空增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì kōng bú kōng ruò lí gòu dì nǎi zhì fǎ
“世尊！若极喜地空不空，若离垢地乃至法

yún dì kōng bù kōng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
云地空不空，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu jí xǐ dì kōng bù kōngzēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì kōng
有极喜地空不空增语及离垢地乃至法云地空
bù kōngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí jí xǐ
不空增语！此增语既非有，如何可言：即极喜
dì ruò kōng ruò bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi
地若空若不空增语是菩萨摩诃萨，即离垢地乃
zhì fǎ yún dì ruò kōng ruò bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
至法云地若空若不空增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò yǒuxiàng
“善现，汝复观何义言：即极喜地若有相
ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
若无相增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云
dì ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
地若有相若无相增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì yǒuxiàng wú xiàng ruò lí gòu dì nǎi
“世尊！若极喜地有相无相，若离垢地乃
zhì fǎ yún dì yǒuxiàng wú xiàng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
至法云地有相无相，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu jí xǐ dì yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
况有极喜地有相无相增语及离垢地乃至法云
dì yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
地有相无相增语！此增语既非有，如何可言：
jí jí xǐ dì ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
即极喜地若有相若无相增语是菩萨摩诃萨，即
lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ shì pú sà
离垢地乃至法云地若有相若无相增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò yǒuyuàn
“善现，汝复观何义言：即极喜地若有愿
ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
若无愿增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云
dì ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
地若有愿若无愿增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì yǒuyuàn wú yuàn ruò lí gòu dì nǎi
“世尊！若极喜地有愿无愿，若离垢地乃

zhì fǎ yún dì yǒuyuàn wú yuàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
至法云地有愿无愿，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu jí xǐ dì yǒuyuàn wú yuàn zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
况有极喜地有愿无愿增语及离垢地乃至法云

dì yǒuyuàn wú yuàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
地有愿无愿增语！此增语既非有，如何可言：

jí jí xǐ dì ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
即极喜地若有愿若无愿增语是菩萨摩诃萨，即

lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà
离垢地乃至法云地若有愿若无愿增语是菩萨

mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò jì jìng
“善现，汝复观何义言：即极喜地若寂静

ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ
若不寂静增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法

yún dì ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
云地若寂静若不寂静增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì jì jìng bú jì jìng ruò lí gòu dì nǎi
“世尊！若极喜地寂静不寂静，若离垢地乃

zhì fǎ yún dì jì jìng bú jì jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
至法云地寂静不寂静，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu jí xǐ dì jì jìng bú jì jìng zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ
况有极喜地寂静不寂静增语及离垢地乃至法

yún dì jì jìng bú jì jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
云地寂静不寂静增语！此增语既非有，如何可言：

jí jí xǐ dì ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
即极喜地若寂静若不寂静增语是菩萨摩诃萨，

jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ shì pú
即离垢地乃至法云地若寂静若不寂静增语是菩

sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò yuǎn lí
“善现，汝复观何义言：即极喜地若远离

ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ
若不远离增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法

yún dì ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
云地若远离若不远离增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì yuǎn lí bù yuǎn lí ruò lí gòu dì
“世尊！若极喜地远离不远离，若离垢地
nǎi zhì fǎ yún dì yuǎn lí bù yuǎn lí shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
乃至法云地远离不远离，尚毕竟不可得，性非
yǒu gù kuàngyǒu jí xǐ dì yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ jí lí gòu dì
有故，况有极喜地远离不远离增语及离垢地
nǎi zhì fǎ yún dì yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
乃至法云地远离不远离增语！此增语既非有，
rú hé kě yán jí jí xǐ dì ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú
如何可言：即极喜地若远离若不远离增语是菩
sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn
萨摩诃萨，即离垢地乃至法云地若远离若不远
lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
离增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò yǒu wéi
“善现，汝复观何义言：即极喜地若有为
ruò wú wéizēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
若无为增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云
dì ruò yǒu wéi ruò wú wéizēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
地若有为若无为增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì yǒu wéi wú wéi ruò lí gòu dì nǎi zhì
“世尊！若极喜地有为无为，若离垢地乃至
fǎ yún dì yǒu wéi wú wéi shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
法云地有为无为，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàngyǒu jí xǐ dì yǒu wéi wú wéi zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
况有极喜地有为无为增语及离垢地乃至法云
dì yǒu wéi wú wéi zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
地有为无为增语！此增语既非有，如何可言：即
jí xǐ dì ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí lí
极喜地若有为若无为增语是菩萨摩诃萨，即离
gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē
垢地乃至法云地若有为若无为增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò yǒu lòu
“善现，汝复观何义言：即极喜地若有漏
ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
若无漏增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云

dì ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
地若有漏若无漏增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì yǒu lòu wú lòu ruò lí gòu dì nǎi zhì
“世尊！若极喜地有漏无漏，若离垢地乃至

fǎ yún dì yǒu lòu wú lòu shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
法云地有漏无漏，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu jí xǐ dì yǒu lòu wú lòu zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
况有极喜地有漏无漏增语及离垢地乃至法云

dì yǒu lòu wú lòu zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
地有漏无漏增语！此增语既非有，如何可言：即

jí xǐ dì ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí lí
极喜地若有漏若无漏增语是菩萨摩诃萨，即离

gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē
垢地乃至法云地若有漏若无漏增语是菩萨摩诃

sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò shēng ruò
“善现，汝复观何义言：即极喜地若生若

miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò
灭增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云地若

shēng ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
生若灭增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì shēng miè ruò lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
“世尊！若极喜地生灭，若离垢地乃至法云

dì shēng miè shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu jí
地生灭，尚毕竟不可得，性非有故，况有极

xǐ dì shēng miè zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì shēng miè zēng yǔ
喜地生灭增语及离垢地乃至法云地生灭增语，

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí jí xǐ dì ruò shēng ruò miè
此增语既非有，如何可言：即极喜地若生若灭

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò shēng
增语是菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云地若生

ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若灭增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò shàn ruò
“善现，汝复观何义言：即极喜地若善若

fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì
非善增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云地

ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若善若非善 增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì shàn fēi shàn ruò lí gòu dì nǎi zhì fǎ
“世尊！若极喜地善非善，若离垢地乃至法
yún dì shàn fēi shàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
云地善非善，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu jí xǐ dì shàn fēi shàn zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì shàn
有极喜地善非善 增语及离垢地乃至法云地 善
fēi shàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí jí xǐ
非善 增语！此增语既非有，如何可言：即极喜
dì ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi
地若善若非善 增语是菩萨摩诃萨，即离垢地乃
zhì fǎ yún dì ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
至法云地若善若非善 增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò yǒu zuì
“善现，汝复观何义言：即极喜地若有罪
ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
若无罪 增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云
dì ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
地若有罪若无罪 增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì yǒu zuì wú zuì ruò lí gòu dì nǎi zhì
“世尊！若极喜地有罪无罪，若离垢地乃至
fǎ yún dì yǒu zuì wú zuì shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
法云地有罪无罪，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu jí xǐ dì yǒu zuì wú zuì zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
况 有极喜地有罪无罪 增语及离垢地乃至法云
dì yǒu zuì wú zuì zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
地有罪无罪 增语！此增语既非有，如何可言：即
jí jí xǐ dì ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí lí
极喜地若有罪若无罪 增语是菩萨摩诃萨，即离
gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē
垢地乃至法云地若有罪若无罪 增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò yǒu fán
“善现，汝复观何义言：即极喜地若有烦
nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì
恼若无烦恼 增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至

fǎ yún dì ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
法云地若有烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì yǒu fán nǎo wú fán nǎo ruò lí gòu dì
“世尊！若极喜地有烦恼无烦恼，若离垢地
nǎi zhì fǎ yún dì yǒu fán nǎo wú fán nǎo shàng bì jìng bù kě dé xìng
乃至法云地有烦恼无烦恼，尚毕竟不可得，性
fēi yǒu gù kuàng yǒu jí xǐ dì yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ jí lí gòu
非有故，况有极喜地有烦恼无烦恼增语及离垢
dì nǎi zhì fǎ yún dì yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
地乃至法云地有烦恼无烦恼增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán jí jí xǐ dì ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ
有，如何可言：即极喜地若有烦恼若无烦恼增语
shì pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò yǒu fán nǎo ruò
是菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云地若有烦恼若
wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
无烦恼增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò shì jiān
“善现，汝复观何义言：即极喜地若世间
ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ
若出世间增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法
yún dì ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
云地若世间若出世间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì shì jiān chū shì jiān ruò lí gòu dì nǎi
“世尊！若极喜地世间出世间，若离垢地乃
zhì fǎ yún dì shì jiān chū shì jiān shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
至法云地世间出世间，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu jí xǐ dì shì jiān chū shì jiān zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ
况有极喜地世间出世间增语及离垢地乃至法
yún dì shì jiān chū shì jiān zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
云地世间出世间增语！此增语既非有，如何可言：
jí jí xǐ dì ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
即极喜地若世间若出世间增语是菩萨摩诃萨，
jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ shì pú
即离垢地乃至法云地若世间若出世间增语是菩
sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò zá rǎn
“善现，汝复观何义言：即极喜地若杂染

ruò qīng jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
若清净增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云

dì ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
地若杂染若清净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì zá rǎn qīng jìng ruò lí gòu dì nǎi zhì
“世尊！若极喜地杂染清净，若离垢地乃至

fǎ yún dì zá rǎn qīng jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
法云地杂染清净，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu jí xǐ dì zá rǎn qīng jìng zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
况有极喜地杂染清净增语及离垢地乃至法云

dì zá rǎn qīng jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
地杂染清净增语！此增语既非有，如何可言：即

jí xǐ dì ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí lí
极喜地若杂染若清净增语是菩萨摩诃萨，即离

gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē
垢地乃至法云地若杂染若清净增语是菩萨摩诃

sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò shǔ shēng
“善现，汝复观何义言：即极喜地若属生

sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì
死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至

fǎ yún dì ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
法云地若属生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨

yé
耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì shǔ shēng sǐ shǔ niè pán ruò lí gòu dì
“世尊！若极喜地属生死属涅槃，若离垢地

nǎi zhì fǎ yún dì shǔ shēng sǐ shǔ niè pán shàng bì jìng bù kě dé xìng
乃至法云地属生死属涅槃，尚毕竟不可得，性

fēi yǒu gù kuàngyǒu jí xǐ dì shǔ shēng sǐ shǔ niè pán zēng yǔ jí lí
非有故，况有极喜地属生死属涅槃增语及离

gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì shǔ shēng sǐ shǔ niè pán zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì
垢地乃至法云地属生死属涅槃增语！此增语既

fēi yǒu rú hé kě yán jí jí xǐ dì ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán
非有，如何可言：即极喜地若属生死若属涅槃

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò shǔ
增语是菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云地若属

shēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
生死若属涅槃增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò zài nèi
“善现，汝复观何义言：即极喜地若在内

ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì
若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨，即离垢地

nǎi zhì fǎ yún dì ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà
乃至法云地若在内若在外若在两间增语非菩萨

mó hē sà yé
摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì zài nèi zài wài zài liǎngjiān ruò lí gòu
“世尊！若极喜地在内在外在两间，若离垢

dì nǎi zhì fǎ yún dì zài nèi zài wài zài liǎngjiān shàng bì jìng bù kě dé
地乃至法云地在内在外在两间，尚毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu jí jí xǐ dì zài nèi zài wài zài liǎngjiānzēng yǔ jí
性非有故，况有极喜地在内在外在两间增语及

lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì zài nèi zài wài zài liǎngjiānzēng yǔ cǐ zēng
离垢地乃至法云地在内在外在两间增语！此增

yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí jí xǐ dì ruò zài nèi ruò zài wài ruò
语既非有，如何可言：即极喜地若在内若在外若

zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
在两间增语是菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法云

dì ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
地若在内若在外若在两间增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí jí xǐ dì ruò kě dé
“善现，汝复观何义言：即极喜地若可得

ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ
若不可得增语非菩萨摩诃萨，即离垢地乃至法

yún dì ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
云地若可得若不可得增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò jí xǐ dì kě dé bù kě dé ruò lí gòu dì nǎi
“世尊！若极喜地可得不可得，若离垢地乃

zhì fǎ yún dì kě dé bù kě dé shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
至法云地可得不可得，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu jí jí xǐ dì kě dé bù kě dé zēng yǔ jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ
况有极喜地可得不可得增语及离垢地乃至法

yún dì kě dé bù kě dé zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
云地可得不可得增语！此增语既非有，如何可言：

jí jí xǐ dì ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
即极喜地若可得若不可得增语是菩萨摩诃萨，

jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú
即离垢地乃至法云地若可得若不可得增语是菩
sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

fù cì shànxiàn rǔ guān hé yì yán jí wǔ yǎnzēng yǔ
“复次，善现，汝观何义言：即五眼增语

fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
非菩萨摩诃萨，即六神通增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

jù shòushànxiàn dá yán shì zūn ruò wǔ yǎn ruò liù shéntōng
具寿善现答言：“世尊！若五眼，若六神通，

shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wǔ yǎnzēng yǔ jí liù
尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼增语及六
shéntōngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎn
神通增语！此增语既非有，如何可言：即五眼

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí liù shéntōngzēng yǔ shì pú sà mó hē
增语是菩萨摩诃萨，即六神通增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò cháng ruò wú
“善现，汝复观何义言：即五眼若常若无

chángzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò cháng ruò wú
常增语非菩萨摩诃萨，即六神通若常若无
chángzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
常增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn cháng wú cháng ruò liù shéntōng cháng wú
“世尊！若五眼常无常，若六神通常无

cháng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wǔ yǎn cháng
常，尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼常
wú chángzēng yǔ jí liù shéntōng cháng wú chángzēng yǔ cǐ zēng yǔ
无常增语及六神通常无常增语！此增语

jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎn ruò cháng ruò wú chángzēng yǔ shì
既非有，如何可言：即五眼若常若无常增语是

pú sà mó hē sà jí liù shéntōngruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú
菩萨摩诃萨，即六神通若常若无常增语是菩
sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò lè ruò kǔ
“善现，汝复观何义言：即五眼若乐若苦

zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōngruò lè ruò kǔ zēng yǔ fēi
增语非菩萨摩诃萨，即六神通若乐若苦增语非
pú sà mó hē sà yé
菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn lè kǔ ruò liù shéntōng lè kǔ shàng
“世尊！若五眼乐苦，若六神通乐苦，尚

bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu wǔ yǎn lè kǔ zēng yǔ jí
毕竟不可得，性非有故，况有五眼乐苦增语及
liù shéntōng lè kǔ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
六神通乐苦增语！此增语既非有，如何可言：

jí wǔ yǎn ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí liù shéntōng
即五眼若乐若苦增语是菩萨摩诃萨，即六神通
ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若乐若苦增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò wǒ ruò wú
“善现，汝复观何义言：即五眼若我若无

wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōngruò wǒ ruò wú wǒ zēng
我增语非菩萨摩诃萨，即六神通若我若无我增
yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn wǒ wú wǒ ruò liù shéntōng wǒ wú wǒ
“世尊！若五眼我无我，若六神通我无我，

shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu wǔ yǎn wǒ wú wǒ zēng
尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼我无我增
yǔ jí liù shéntōng wǒ wú wǒ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
语及六神通我无我增语！此增语既非有，如何

kě yán jí wǔ yǎn ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
可言：即五眼若我若无我增语是菩萨摩诃萨，即
liù shéntōngruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
六神通若我若无我增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò jìng ruò bú
“善现，汝复观何义言：即五眼若净若不

jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò jìng ruò bú jìng zēng
净增语非菩萨摩诃萨，即六神通若净若不净增
yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn jìng bú jìng ruò liù shéntōng jìng bú jìng
“世尊！若五眼净不净，若六神通净不净，
shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu wǔ yǎn jìng bú jìng zēng
尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼净不净增
yǔ jí liù shéntōng jìng bú jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
语及六神通净不净增语！此增语既非有，如何
kě yán jí wǔ yǎn ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
可言：即五眼若净若不净增语是菩萨摩诃萨，即
liù shéntōng ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
六神通若净若不净增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò kōng ruò bù
“善现，汝复观何义言：即五眼若空若不
kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò kōng ruò bù kōng
空增语非菩萨摩诃萨，即六神通若空若不空
zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn kōng bù kōng ruò liù shéntōng kōng bù kōng
“世尊！若五眼空不空，若六神通空不空，
shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu wǔ yǎn kōng bù kōng
尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼空不空
zēng yǔ jí liù shéntōng kōng bù kōng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú
增语及六神通空不空增语！此增语既非有，如
hé kě yán jí wǔ yǎn ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
何可言：即五眼若空若不空增语是菩萨摩诃萨，
jí liù shéntōng ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
即六神通若空若不空增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò yǒu xiàng ruò
“善现，汝复观何义言：即五眼若有相若
wú xiàng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò yǒu xiàng ruò
无相增语非菩萨摩诃萨，即六神通若有相若
wú xiàng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
无相增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn yǒu xiàng wú xiàng ruò liù shéntōng yǒu xiàng
“世尊！若五眼有相无相，若六神通有相

wú xiàng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wǔ yǎnyǒu
无相，尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼有

xiàng wú xiàngzēng yǔ jí liù shéntōngyǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ cǐ zēng
相无相增语及六神通有相无相增语！此增

yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎnruò yǒuxiàngruò wú xiàngzēng
语既非有，如何可言：即五眼若有相若无相增

yǔ shì pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng
语是菩萨摩诃萨，即六神通若有相若无相增

yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎnruò yǒuyuànruò
“善现，汝复观何义言：即五眼若有愿若

wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò yǒuyuàn ruò
无愿增语非菩萨摩诃萨，即六神通若有愿若

wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
无愿增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎnyǒuyuàn wú yuàn ruò liù shéntōngyǒuyuàn
“世尊！若五眼有愿无愿，若六神通有愿

wú yuàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wǔ yǎnyǒu
无愿，尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼有

yuàn wú yuàn zēng yǔ jí liù shéntōngyǒuyuàn wú yuàn zēng yǔ cǐ zēng
愿无愿增语及六神通有愿无愿增语！此增

yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎnruò yǒuyuànruò wú yuàn zēng
语既非有，如何可言：即五眼若有愿若无愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng
语是菩萨摩诃萨，即六神通若有愿若无愿增

yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎnruò jì jìng ruò
“善现，汝复观何义言：即五眼若寂静若

bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò jì jìng ruò
不寂静增语非菩萨摩诃萨，即六神通若寂静若

bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
不寂静增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn jì jìng bú jì jìng ruò liù shéntōng jì jìng
“世尊！若五眼寂静不寂静，若六神通寂静

bú jì jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wǔ yǎn
不寂静，尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼

jì jìng bú jì jìng zēng yǔ jí liù shéntōng jì jìng bú jì jìng zēng yǔ cǐ
寂静不寂静增语及六神通寂静不寂静增语！此
zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎn ruò jì jìng ruò bú jì jìng
增语既非有，如何可言：即五眼若寂静若不寂静
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò jì jìng ruò bú jì jìng
增语是菩萨摩诃萨，即六神通若寂静若不寂静
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò yuǎn lí ruò
“善现，汝复观何义言：即五眼若远离若
bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò yuǎn lí
不远离增语非菩萨摩诃萨，即六神通若远离
ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若不远离增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn yuǎn lí bù yuǎn lí ruò liù shéntōng yuǎn
“世尊！若五眼远离不远离，若六神通远
lí bù yuǎn lí shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu wǔ
离不远离，尚毕竟不可得，性非有故，况有五
yǎn yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ jí liù shéntōng yuǎn lí bù yuǎn lí zēng
眼远离不远离增语及六神通远离不远离增
yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎn ruò yuǎn lí ruò
语！此增语既非有，如何可言：即五眼若远离若
bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò yuǎn lí
不远离增语是菩萨摩诃萨，即六神通若远离
ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若不远离增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò yǒu wéi ruò
“善现，汝复观何义言：即五眼若有为若
wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò yǒu wéi ruò wú
无为增语非菩萨摩诃萨，即六神通若有为若无
wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
为增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn yǒu wéi wú wéi ruò liù shéntōng yǒu wéi wú
“世尊！若五眼有为无为，若六神通有为无
wéi shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu wǔ yǎn yǒu wéi
为，尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼有为
wú wéi zēng yǔ jí liù shéntōng yǒu wéi wú wéi zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
无为增语及六神通有为无为增语！此增语既非

yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎn ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà
有，如何可言：即五眼若有为若无为增语是菩萨
mó hē sà jí liù shéntōng ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó
摩诃萨，即六神通若有为若无为增语是菩萨摩
hē sà
诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò yǒu lòu ruò
“善现，汝复观何义言：即五眼若有漏若
wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò yǒu lòu ruò wú
无漏增语非菩萨摩诃萨，即六神通若有漏若无
lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
漏增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn yǒu lòu wú lòu ruò liù shéntōng yǒu lòu wú
“世尊！若五眼有漏无漏，若六神通有漏无
lòu shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu wǔ yǎn yǒu lòu
漏，尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼有漏
wú lòu zēng yǔ jí liù shéntōng yǒu lòu wú lòu zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
无漏增语及六神通有漏无漏增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎn ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà
有，如何可言：即五眼若有漏若无漏增语是菩萨
mó hē sà jí liù shéntōng ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó
摩诃萨，即六神通若有漏若无漏增语是菩萨摩
hē sà
诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò shēng ruò miè
“善现，汝复观何义言：即五眼若生若灭
zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò shēng ruò miè zēng yǔ
增语非菩萨摩诃萨，即六神通若生若灭增语
fēi pú sà mó hē sà yé
非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn shēng miè ruò liù shéntōng shēng miè shàng
“世尊！若五眼生灭，若六神通生灭，尚
bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu wǔ yǎn shēng miè zēng yǔ jí
毕竟不可得，性非有故，况有五眼生灭增语及
liù shéntōng shēng miè zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
六神通生灭增语！此增语既非有，如何可言：
jí wǔ yǎn ruò shēng ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí liù shén
即五眼若生若灭增语是菩萨摩诃萨，即六神

tōngruò shēngruò mièzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
通若生若灭增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎnrùoshànruò fēi
“善现，汝复观何义言：即五眼若善若非

shànzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōngruò shànruò fēi shàn
善增语非菩萨摩诃萨，即六神通若善若非善

zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎnshàn fēi shàn ruò liù shéntōngshàn fēi shàn
“世尊！若五眼善非善，若六神通善非善，

shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wǔ yǎnshàn fēi shàn
尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼善非善

zēng yǔ jí liù shéntōngshàn fēi shànzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú
增语及六神通善非善增语！此增语既非有，如

hé kě yán jí wǔ yǎnrùoshànruò fēi shànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
何可言：即五眼若善若非善增语是菩萨摩诃萨，

jí liù shéntōngruò shànruò fēi shànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
即六神通若善若非善增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎnrùoyǒu zuì ruò
“善现，汝复观何义言：即五眼若有罪若

wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōngruò yǒu zuì ruò wú
无罪增语非菩萨摩诃萨，即六神通若有罪若无

zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
罪增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎnyǒu zuì wú zuì ruò liù shéntōngyǒu zuì wú
“世尊！若五眼有罪无罪，若六神通有罪无

zuì shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wǔ yǎnyǒu zuì
罪，尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼有罪

wú zuì zēng yǔ jí liù shéntōngyǒu zuì wú zuì zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
无罪增语及六神通有罪无罪增语！此增语既非

yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎnrùoyǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà
有，如何可言：即五眼若有罪若无罪增语是菩萨

mó hē sà jí liù shéntōngruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó
摩诃萨，即六神通若有罪若无罪增语是菩萨摩

hē sà
诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎnrùoyǒu fán nǎo
“善现，汝复观何义言：即五眼若有烦恼

ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò yǒu fán
若无烦恼增语非菩萨摩诃萨，即六神通若有烦
nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎnyǒu fán nǎo wú fán nǎo ruò liù shéntōng yǒu
“世尊！若五眼有烦恼无烦恼，若六神通有
fán nǎo wú fán nǎo shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu
烦恼无烦恼，尚毕竟不可得，性非有故，况有
wǔ yǎnyǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ jí liù shéntōng yǒu fán nǎo wú fán
五眼有烦恼无烦恼增语及六神通有烦恼无烦
nǎo zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎn ruò yǒu
恼增语！此增语既非有，如何可言：即五眼若有
fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò
烦恼若无烦恼增语是菩萨摩诃萨，即六神通若
yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
有烦恼若无烦恼增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò shì jiān ruò
“善现，汝复观何义言：即五眼若世间若
chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò shì jiān ruò
出世间增语非菩萨摩诃萨，即六神通若世间若
chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
出世间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn shì jiān chū shì jiān ruò liù shéntōng shì jiān
“世尊！若五眼世间出世间，若六神通世间
chū shì jiān shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu wǔ yǎn
出世间，尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼
shì jiān chū shì jiān zēng yǔ jí liù shéntōng shì jiān chū shì jiān zēng yǔ cǐ
世间出世间增语及六神通世间出世间增语！此
zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎn ruò shì jiān ruò chū shì jiān
增语既非有，如何可言：即五眼若世间若出世间
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò shì jiān ruò chū shì jiān
增语是菩萨摩诃萨，即六神通若世间若出世间
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò zá rǎn ruò
“善现，汝复观何义言：即五眼若杂染若
qīng jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò zá rǎn ruò qīng
清净增语非菩萨摩诃萨，即六神通若杂染若清

jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn zá rǎn qīng jìng ruò liù shéntōng zá rǎn
“世尊！若五眼杂染清净，若六神通杂染
qīng jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu wǔ yǎn zá
清净，尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼杂
rǎn qīng jìng zēng yǔ jí liù shéntōng zá rǎn qīng jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ
染清净增语及六神通杂染清净增语！此增语
jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎn ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ shì
既非有，如何可言：即五眼若杂染若清净增语是
pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ shì pú
菩萨摩诃萨，即六神通若杂染若清净增语是菩
sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò shǔ shēng sǐ
“善现，汝复观何义言：即五眼若属生死
ruò shǔ niè pán zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò shǔ
若属涅槃增语非菩萨摩诃萨，即六神通若属
shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn shǔ shēng sǐ shǔ niè pán ruò liù shéntōng
“世尊！若五眼属生死属涅槃，若六神通
shǔ shēng sǐ shǔ niè pán shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
属生死属涅槃，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu wǔ yǎn shǔ shēng sǐ shǔ niè pán zēng yǔ jí liù shéntōng shǔ shēng sǐ
有五眼属生死属涅槃增语及六神通属生死
shǔ niè pán zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎn
属涅槃增语！此增语既非有，如何可言：即五眼
ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí liù shén
若属生死若属涅槃增语是菩萨摩诃萨，即六神
tōng ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
通若属生死若属涅槃增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò zài nèi ruò
“善现，汝复观何义言：即五眼若在内若
zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò
在外若在两间增语非菩萨摩诃萨，即六神通若
zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
在内若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn zài nèi zài wài zài liǎngjiān ruò liù shén
“世尊！若五眼在内在外在两间，若六神

tōng zài nèi zài wài zài liǎngjiān shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
通在内在外在两间，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu wǔ yǎn zài nèi zài wài zài liǎngjiānzēng yǔ jí liù shéntōng zài nèi
况有五眼在内在外在两间增语及六神通在内

zài wài zài liǎngjiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
在外在两间增语！此增语既非有，如何可言：

jí wǔ yǎn ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē
即五眼若在内若在外若在两间增语是菩萨摩诃

sà jí liù shéntōng ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú
萨，即六神通若在内若在外若在两间增语是菩

sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wǔ yǎn ruò kě dé ruò
“善现，汝复观何义言：即五眼若可得若

bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò kě dé ruò
不可得增语非菩萨摩诃萨，即六神通若可得若

bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
不可得增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wǔ yǎn kě dé bù kě dé ruò liù shéntōng kě dé
“世尊！若五眼可得不可得，若六神通可得

bù kě dé shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wǔ yǎn
不可得，尚毕竟不可得，性非有故，况有五眼

kě dé bù kě dé zēng yǔ jí liù shéntōng kě dé bù kě dé zēng yǔ cǐ
可得不可得增语及六神通可得不可得增语！此

zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wǔ yǎn ruò kě dé ruò bù kě dé
增语既非有，如何可言：即五眼若可得若不可得

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí liù shéntōng ruò kě dé ruò bù kě dé
增语是菩萨摩诃萨，即六神通若可得若不可得

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

fù cì shànxiàn rǔ guān hé yì yán jí fó shí lì zēng
“复次，善现，汝观何义言：即佛十力增

yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā
语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、十八

fó bú gòng fǎ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
佛不共法增语非菩萨摩诃萨耶？”

jù shòushànxiàn dá yán shì zūn ruò fó shí lì ruò sì wú
具寿善现答言：“世尊！若佛十力，若四无
suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ shàng bì jìng bù kě
所畏、四无碍解、十八佛不共法，尚毕竟不可
dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu fó shí lì zēng yǔ jí sì wú suǒ wèi
得，性非有故，况有佛十力增语及四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
四无碍解、十八佛不共法增语！此增语既非有，
rú hé kě yán jí fó shí lì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú
如何可言：即佛十力增语是菩萨摩诃萨，即四无
suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ zēng yǔ shì pú sà mó hē
所畏、四无碍解、十八佛不共法增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò cháng ruò
“善现，汝复观何义言：即佛十力若常若
wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài
无常增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍
jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó
解、十八佛不共法若常若无无常增语非菩萨摩
hē sà yé
诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì cháng wú cháng ruò sì wú suǒ wèi
“世尊！若佛十力常无常，若四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ cháng wú cháng shàng bì jìng bù
四无碍解、十八佛不共法常无常，尚毕竟不
kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu fó shí lì cháng wú cháng zēng yǔ jí
可得，性非有故，况有佛十力常无常增语及
sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ cháng wú cháng
四无所畏、四无碍解、十八佛不共法常无常
zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruò
增语！此增语既非有，如何可言：即佛十力若
cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì
常若无无常增语是菩萨摩诃萨，即四无所畏、四
wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú
无碍解、十八佛不共法若常若无无常增语是菩
sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò lè ruò
“善现，汝复观何义言：即佛十力若乐若

kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
苦增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、

shí bā fó bú gòng fǎ ruò lè ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
十八佛不共法若乐若苦增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì lè kǔ ruò sì wú suǒ wèi sì wú
“世尊！若佛十力乐苦，若四无所畏、四无

ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ lè kǔ shàng bì jìng bù kě dé xìng
碍解、十八佛不共法乐苦，尚毕竟不可得，性

fēi yǒu gù kuàngyǒu fó shí lì lè kǔ zēng yǔ jí sì wú suǒ wèi sì
非有故，况有佛十力乐苦增语及四无所畏、四

wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ lè kǔ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
无碍解、十八佛不共法乐苦增语！此增语既非

yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó
有，如何可言：即佛十力若乐若苦增语是菩萨摩

hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò
诃萨，即四无所畏、四无碍解、十八佛不共法若

lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
乐若苦增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò wǒ ruò
“善现，汝复观何义言：即佛十力若我若

wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
无我增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、

shí bā fó bú gòng fǎ ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
十八佛不共法若我若无我增语非菩萨摩诃萨

yé
耶？”

shì zūn ruò fó shí lì wǒ wú wǒ ruò sì wú suǒ wèi sì
“世尊！若佛十力我无我，若四无所畏、四

wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ wǒ wú wǒ shàng bì jìng bù kě dé
无碍解、十八佛不共法我无我，尚毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu fó shí lì wǒ wú wǒ zēng yǔ jí sì wú suǒ wèi
性非有故，况有佛十力我无我增语及四无所畏、

sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ wǒ wú wǒ zēng yǔ cǐ zēng yǔ
四无碍解、十八佛不共法我无我增语！此增语

jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì
既非有，如何可言：即佛十力若我若无我增语是

pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú
菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、十八佛不
gòng fǎ ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
共法若我若无我增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò jìng ruò
“善现，汝复观何义言：即佛十力若净若
bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
不净增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、
shí bā fó bú gòng fǎ ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
十八佛不共法若净若不净增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn ruò fó shí lì jìng bú jìng ruò sì wú suǒ wèi sì
“世尊！若佛十力净不净，若四无所畏、四
wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ jìng bú jìng shàng bì jìng bù kě dé
无碍解、十八佛不共法净不净，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu fó shí lì jìng bú jìng zēng yǔ jí sì wú suǒ wèi
性非有故，况有佛十力净不净增语及四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ jìng bú jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ
四无碍解、十八佛不共法净不净增语！此增语
jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì
既非有，如何可言：即佛十力若净若不净增语是
pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú
菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、十八佛不
gòng fǎ ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
共法若净若不净增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò kōng ruò
“善现，汝复观何义言：即佛十力若空若
bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
不空增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、
shí bā fó bú gòng fǎ ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
十八佛不共法若空若不空增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn ruò fó shí lì kōng bù kōng ruò sì wú suǒ wèi sì
“世尊！若佛十力空不空，若四无所畏、四
wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ kōng bù kōng shàng bì jìng bù kě dé
无碍解、十八佛不共法空不空，尚毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu fó shí lì kōng bù kōngzēng yǔ jí sì wú suǒ
性非有故，况有佛十力空不空增语及四无所
wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ kōng bù kōngzēng yǔ cǐ
畏、四无碍解、十八佛不共法空不空增语！此
zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruò kōng ruò bù kōng
增语既非有，如何可言：即佛十力若空若不空
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí
增语是菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、十
bā fó bú gòng fǎ ruò kōng ruò bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
八佛不共法若空若不空增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò yǒuxiàng
“善现，汝复观何义言：即佛十力若有相
ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài
若无相增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍
jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà
解、十八佛不共法若有相若无相增语非菩萨
mó hē sà yé
摩诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì yǒuxiàng wú xiàng ruò sì wú suǒ wèi
“世尊！若佛十力有相无相，若四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yǒuxiàng wú xiàng shàng bì jìng bù
四无碍解、十八佛不共法有相无相，尚毕竟不
kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu fó shí lì yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ jí
可得，性非有故，况有佛十力有相无相增语及
sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yǒuxiàng wú xiàng
四无所畏、四无碍解、十八佛不共法有相无相
zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruò yǒu
增语！此增语既非有，如何可言：即佛十力若有
xiàng ruò wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì
相若无相增语是菩萨摩诃萨，即四无所畏、四
wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ shì
无碍解、十八佛不共法若有相若无相增语是
pú sà mó hē sà
菩萨摩诃萨？”

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān shí sān 大般若波罗蜜多经卷第三十三

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn jiào jiè jiào shòu pǐn dì qī zhī èr shí sān 初分教诫教授品第七之二十三

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò yǒu yuàn
“善现，汝复观何义言：即佛十力若有愿

ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài
若无愿 增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍

jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà
解、十八佛不共法若有愿若无愿 增语非菩萨

mó hē sà yé
摩诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì yǒu yuàn wú yuàn ruò sì wú suǒ wèi
“世尊！若佛十力有愿无愿，若四无所畏、

sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yǒu yuàn wú yuàn shàng bì jìng bù
四无碍解、十八佛不共法有愿无愿，尚毕竟不

kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu fó shí lì yǒu yuàn wú yuàn zēng yǔ jí
可得，性非有故，况有佛十力有愿无愿 增语及

sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yǒu yuàn wú yuàn
四无所畏、四无碍解、十八佛不共法有愿无愿

zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruò yǒu
增语！此增语既非有，如何可言：即佛十力若有

yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì
愿若无愿 增语是菩萨摩诃萨，即四无所畏、四

wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì
无碍解、十八佛不共法若有愿若无愿 增语是

pú sà mó hē sà
菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò jì jìng
“善现，汝复观何义言：即佛十力若寂静

ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú
若不寂静 增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无

ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú
碍解、十八佛不共法若寂静若不寂静增语非菩
sà mó hē sà yé
萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì jì jìng bú jì jìng ruò sì wú suǒ wèi
“世尊！若佛十力寂静不寂静，若四无所畏、

sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ jì jìng bú jì jìng shàng bì jìng
四无碍解、十八佛不共法寂静不寂静，尚毕竟

bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu fó shí lì jì jìng bú jì jìng zēng
不可得，性非有故，况有佛十力寂静不寂静增

yǔ jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ jì jìng bú
语及四无所畏、四无碍解、十八佛不共法寂静不

jì jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì
寂静增语！此增语既非有，如何可言：即佛十力

ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ
若寂静若不寂静增语是菩萨摩诃萨，即四无所

wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng
畏、四无碍解、十八佛不共法若寂静若不寂静增

yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò yuǎn lí
“善现，汝复观何义言：即佛十力若远离

ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú
若不远离增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无

ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi
碍解、十八佛不共法若远离若不远离增语非

pú sà mó hē sà yé
菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì yuǎn lí bù yuǎn lí ruò sì wú suǒ
“世尊！若佛十力远离不远离，若四无所

wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yuǎn lí bù yuǎn lí shàng
畏、四无碍解、十八佛不共法远离不远离，尚

bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu fó shí lì yuǎn lí bù yuǎn
毕竟不可得，性非有故，况有佛十力远离不

lí zēng yǔ jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ
离增语及四无所畏、四无碍解、十八佛不共法

yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
远离不远离增语！此增语既非有，如何可言：

jí fó shí lì ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
即佛十力若远离若不远离增语是菩萨摩诃萨，
jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yuǎn lí ruò
即四无所畏、四无碍解、十八佛不共法若远离若
bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
不远离增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò yǒu wéi
“善现，汝复观何义言：即佛十力若有为
ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài
若无为增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍
jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó
解、十八佛不共法若有为若无为增语非菩萨摩
hē sà yé
诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì yǒu wéi wú wéi ruò sì wú suǒ wèi
“世尊！若佛十力有为无为，若四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yǒu wéi wú wéi shàng bì jìng bù
四无碍解、十八佛不共法有为无为，尚毕竟不
kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu fó shí lì yǒu wéi wú wéi zēng yǔ jí
可得，性非有故，况有佛十力有为无为增语及
sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yǒu wéi wú wéi zēng
四无所畏、四无碍解、十八佛不共法有为无为增
yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruò yǒu wéi
语！此增语既非有，如何可言：即佛十力若有为
ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài
若无为增语是菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍
jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó
解、十八佛不共法若有为若无为增语是菩萨摩
hē sà
诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò yǒu lòu
“善现，汝复观何义言：即佛十力若有漏
ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài
若无漏增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍
jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó
解、十八佛不共法若有漏若无漏增语非菩萨摩
hē sà yé
诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì yǒu lòu wú lòu ruò sì wú suǒ wèi
“世尊！若佛十力有漏无漏，若四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yǒu lòu wú lòu shàng bì jìng bù
四无碍解、十八佛不共法有漏无漏，尚毕竟不
kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu fó shí lì yǒu lòu wú lòu zēng yǔ jí
可得，性非有故，况有佛十力有漏无漏增语及
sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yǒu lòu wú lòu zēng
四无所畏、四无碍解、十八佛不共法有漏无漏增
yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruò yǒu lòu
语！此增语既非有，如何可言：即佛十力若有漏
ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài
若无漏增语是菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍
jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó
解、十八佛不共法若有漏若无漏增语是菩萨摩
hē sà
诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò shēng ruò
“善现，汝复观何义言：即佛十力若生若
miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
灭增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、
shí bā fó bú gòng fǎ ruò shēng ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
十八佛不共法若生若灭增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn ruò fó shí lì shēng miè ruò sì wú suǒ wèi sì wú
“世尊！若佛十力生灭，若四无所畏、四无
ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ shēng miè shàng bì jìng bù kě dé xìng
碍解、十八佛不共法生灭，尚毕竟不可得，性
fēi yǒu gù kuàng yǒu fó shí lì shēng miè zēng yǔ jí sì wú suǒ wèi sì
非有故，况有佛十力生灭增语及四无所畏、四
wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ shēng miè zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
无碍解、十八佛不共法生灭增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruò shēng ruò miè zēng yǔ shì pú sà
有，如何可言：即佛十力若生若灭增语是菩萨
mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ
摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、十八佛不共法
ruò shēng ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若生若灭增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruòshànruò
“善现，汝复观何义言：即佛十力若善若
fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
非善增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、
shí bā fó bú gòng fǎ ruòshànruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
十八佛不共法若善若非善增语非菩萨摩诃萨
yé ”

shì zūn ruò fó shí lì shàn fēi shàn ruò sì wú suǒ wèi sì
“世尊！若佛十力善非善，若四无所畏、四
wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ shàn fēi shàn shàng bì jìng bù kě dé
无碍解、十八佛不共法善非善，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu fó shí lì shàn fēi shàn zēng yǔ jí sì wú suǒ
性非有故，况有佛十力善非善增语及四无所
wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ shàn fēi shàn zēng yǔ cǐ
畏、四无碍解、十八佛不共法善非善增语！此
zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruòshànruò fēi shàn
增语既非有，如何可言：即佛十力若善若非善
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí
增语是菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、十
bā fó bú gòng fǎ ruòshànruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
八佛不共法若善若非善增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò yǒu zuì
“善现，汝复观何义言：即佛十力若有罪
ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài
若无罪增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍
jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó
解、十八佛不共法若有罪若无罪增语非菩萨摩
hē sà yé
诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì yǒu zuì wú zuì ruò sì wú suǒ wèi
“世尊！若佛十力有罪无罪，若四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yǒu zuì wú zuì shàng bì jìng bù
四无碍解、十八佛不共法有罪无罪，尚毕竟不
kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu fó shí lì yǒu zuì wú zuì zēng yǔ jí
可得，性非有故，况有佛十力有罪无罪增语及
sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yǒu zuì wú zuì zēng
四无所畏、四无碍解、十八佛不共法有罪无罪增

yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruò yǒu zuì
语！此增语既非有，如何可言：即佛十力若有罪
ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài
若无罪增语是菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍
jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó
解、十八佛不共法若有罪若无罪增语是菩萨摩
hē sà
诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò yǒu fán
“善现，汝复观何义言：即佛十力若有烦
nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì
恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四
wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ
无碍解、十八佛不共法若有烦恼若无烦恼增语
fēi pú sà mó hē sà yé
非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì yǒu fán nǎo wú fán nǎo ruò sì wú suǒ
“世尊！若佛十力有烦恼无烦恼，若四无所
wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yǒu fán nǎo wú fán nǎo shàng
畏、四无碍解、十八佛不共法有烦恼无烦恼，尚
bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu fó shí lì yǒu fán nǎo wú
毕竟不可得，性非有故，况有佛十力有烦恼无
fán nǎo zēng yǔ jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ
烦恼增语及四无所畏、四无碍解、十八佛不共法
yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
有烦恼无烦恼增语！此增语既非有，如何可言：
jí fó shí lì ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
即佛十力若有烦恼若无烦恼增语是菩萨摩诃萨，
jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yǒu fán nǎo
即四无所畏、四无碍解、十八佛不共法若有烦恼
ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若无烦恼增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò shì jiān
“善现，汝复观何义言：即佛十力若世间
ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú
若出世间增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无
ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú
碍解、十八佛不共法若世间若出世间增语非菩

sà mó hē sà yé
萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì shì jiānchū shì jiān ruò sì wú suǒ wèi
“世尊！若佛十力世间出世间，若四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ shì jiānchū shì jiān shàng bì jìng
四无碍解、十八佛不共法世间出世间，尚毕竟
bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu fó shí lì shì jiānchū shì jiānzēng
不可得，性非有故，况有佛十力世间出世间增
yǔ jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ shì jiānchū
语及四无所畏、四无碍解、十八佛不共法世间出
shì jiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì
世间增语！此增语既非有，如何可言：即佛十力
ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ
若世间若出世间增语是菩萨摩诃萨，即四无所
wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng
畏、四无碍解、十八佛不共法若世间若出世间增
yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò zá rǎn
“善现，汝复观何义言：即佛十力若杂染
ruò qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài
若清净增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无碍
jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó
解、十八佛不共法若杂染若清净增语非菩萨摩
hē sà yé
诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì zá rǎn qīngjìng ruò sì wú suǒ wèi
“世尊！若佛十力杂染清净，若四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ zá rǎn qīngjìng shàng bì jìng bù
四无碍解、十八佛不共法杂染清净，尚毕竟不
kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu fó shí lì zá rǎn qīngjìngzēng yǔ jí
可得，性非有故，况有佛十力杂染清净增语及
sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ zá rǎn qīngjìng
四无所畏、四无碍解、十八佛不共法杂染清净
zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì ruò zá
增语！此增语既非有，如何可言：即佛十力若杂
rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú
染若清净增语是菩萨摩诃萨，即四无所畏、四无

ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ shì pú sà
碍解、十八佛不共法若杂染若清净增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò shǔshēng
“善现，汝复观何义言：即佛十力若属生

sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì
死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨，即四无所畏、四

wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò shǔshēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ
无碍解、十八佛不共法若属生死若属涅槃增语

fēi pú sà mó hē sà yé
非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì shǔshēng sǐ shǔ niè pán ruò sì wú suǒ
“世尊！若佛十力属生死属涅槃，若四无所

wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ shǔshēng sǐ shǔ niè pán
畏、四无碍解、十八佛不共法属生死属涅槃，

shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu fó shí lì shǔshēng
尚毕竟不可得，性非有故，况有佛十力属生

sǐ shǔ niè pánzēng yǔ jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú
死属涅槃增语及四无所畏、四无碍解、十八佛不

gòng fǎ shǔshēng sǐ shǔ niè pánzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
共法属生死属涅槃增语！此增语既非有，如何

kě yán jí fó shí lì ruò shǔshēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ shì pú sà
可言：即佛十力若属生死若属涅槃增语是菩萨

mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ
摩诃萨，即四无所畏、四无碍解、十八佛不共法

ruò shǔshēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若属生死若属涅槃增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò zài nèi
“善现，汝复观何义言：即佛十力若在内

ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ
若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨，即四无所

wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài
畏、四无碍解、十八佛不共法若在内若在外若在

liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
两间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì zài nèi zài wài zài liǎngjiān ruò sì wú
“世尊！若佛十力在内在外在两间，若四无

suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ zài nèi zài wài zài liǎngjiān
所畏、四无碍解、十八佛不共法在内在外在两间，
shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu fó shí lì zài nèi zài
尚毕竟不可得，性非有故，况有佛十力在内
wài zài liǎngjiānzēng yǔ jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú
外在两间增语及四无所畏、四无碍解、十八佛不
gòng fǎ zài nèi zài wài zài liǎngjiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú
共法在内在外在两间增语！此增语既非有，如
hé kě yán jí fó shí lì ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ
何可言：即佛十力若在内若在外若在两间增语
shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó
是菩萨摩訶萨，即四无所畏、四无碍解、十八佛
bú gòng fǎ ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó
不共法若在内若在外若在两间增语是菩萨摩
hē sà
訶萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí fó shí lì ruò kě dé
“善现，汝复观何义言：即佛十力若可得
ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ wèi sì wú
若不可得增语非菩萨摩訶萨，即四无所畏、四无
ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú
碍解、十八佛不共法若可得若不可得增语非菩
sà mó hē sà yé
萨摩訶萨耶？”

shì zūn ruò fó shí lì kě dé bù kě dé ruò sì wú suǒ wèi
“世尊！若佛十力可得不可得，若四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ kě dé bù kě dé shàng bì jìng
四无碍解、十八佛不共法可得不可得，尚毕竟
bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu fó shí lì kě dé bù kě dé zēng
不可得，性非有故，况有佛十力可得不可得增
yǔ jí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ kě dé bù
语及四无所畏、四无碍解、十八佛不共法可得不
kě dé zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí fó shí lì
可得增语！此增语既非有，如何可言：即佛十力
ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí sì wú suǒ
若可得若不可得增语是菩萨摩訶萨，即四无所
wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò kě dé ruò bù kě dé zēng
畏、四无碍解、十八佛不共法若可得若不可得增

yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

fù cì shànxiàn rǔ guān hé yì yán jí dà cí zēng yǔ
“复次，善现，汝观何义言：即大慈增语
fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shězēng yǔ fēi pú sà
非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍增语非菩萨
mó hē sà yé
摩诃萨耶？”

jù shòushànxiàn dá yán shì zūn ruò dà cí ruò dà bēi²
具寿善现答言：“世尊！若大慈，若大悲、
dà xǐ dà shě shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu
大喜、大舍，尚毕竟不可得，性非有故，况有
dà cí zēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shězēng yǔ cǐ zēng yǔ jì
大慈增语及大悲、大喜、大舍增语！此增语既
fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
非有，如何可言：即大慈增语是菩萨摩诃萨，即
dà bēi dà xǐ dà shězēng yǔ shì pú sà mó hē sà
大悲、大喜、大舍增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò cháng ruò wú
“善现，汝复观何义言：即大慈若常若无
chángzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò
常增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若
cháng ruò wú chángzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
常若无常增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí cháng wú cháng ruò dà bēi dà xǐ
“世尊！若大慈常无常，若大悲、大喜、
dà shě cháng wú cháng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
大舍常无常，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu dà cí cháng wú chángzēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě cháng wú
有大慈常无常增语及大悲、大喜、大舍常无
chángzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí ruò
常增语！此增语既非有，如何可言：即大慈若
cháng ruò wú chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ
常若无常增语是菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、
dà shě ruò cháng ruò wú chángzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
大舍若常若无常增语是菩萨摩诃萨？”

² 大正藏：大悲；永乐北藏及龙藏：若大悲

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò lè ruò kǔ
“善现，汝复观何义言：即大慈若乐若苦

zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò lè ruò
增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若乐若

kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
苦增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí lè kǔ ruò dà bēi dà xǐ dà shě
“世尊！若大慈乐苦，若大悲、大喜、大舍

lè kǔ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu dà cí lè
乐苦，尚毕竟不可得，性非有故，况有大慈乐

kǔ zēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě lè kǔ zēng yǔ cǐ zēng yǔ
苦增语及大悲、大喜、大舍乐苦增语！此增语

jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà
既非有，如何可言：即大慈若乐若苦增语是菩萨

mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú
摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若乐若苦增语是菩

sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò wǒ ruò wú
“善现，汝复观何义言：即大慈若我若无

wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò wǒ
我增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若我

ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若无我增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí wǒ wú wǒ ruò dà bēi dà xǐ dà
“世尊！若大慈我无我，若大悲、大喜、大

shě wǒ wú wǒ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu dà
舍我无我，尚毕竟不可得，性非有故，况有大

cí wǒ wú wǒ zēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě wǒ wú wǒ zēng yǔ
慈我无我增语及大悲、大喜、大舍我无我增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí ruò wǒ ruò wú wǒ zēng
此增语既非有，如何可言：即大慈若我若无我增

yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò wǒ ruò wú
语是菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若我若无

wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
我增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò jìng ruò bú
“善现，汝复观何义言：即大慈若净若不

jìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò jìng
净增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若净
ruò bú jìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若不净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí jìng bú jìng ruò dà bēi dà xǐ dà
“世尊！若大慈净不净，若大悲、大喜、大
shě jìng bú jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dà
舍净不净，尚毕竟不可得，性非有故，况有大
cí jìng bú jìngzēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě jìng bú jìngzēng yǔ
慈净不净增语及大悲、大喜、大舍净不净增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí ruò jìng ruò bú jìngzēng
此增语既非有，如何可言：即大慈若净若不净增
yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò jìng ruò bú
语是菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若净若不
jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
净增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò kōng ruò bù
“善现，汝复观何义言：即大慈若空若不
kōngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò kōng
空增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若空
ruò bù kōngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若不空增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí kōng bù kōng ruò dà bēi dà xǐ dà
“世尊！若大慈空不空，若大悲、大喜、大
shě kōng bù kōng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu
舍空不空，尚毕竟不可得，性非有故，况有
dà cí kōng bù kōngzēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě kōng bù kōngzēng
大慈空不空增语及大悲、大喜、大舍空不空增
yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí ruò kōng ruò bù
语！此增语既非有，如何可言：即大慈若空若不
kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò kōng
空增语是菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若空
ruò bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若不空增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò yǒuxiàng ruò
“善现，汝复观何义言：即大慈若有相若
wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò
无相增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若

yǒuxiàng ruò wú xiàng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
有相若无相 增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí yǒuxiàng wú xiàng ruò dà bēi dà xǐ
“世尊！若大慈有相无相，若大悲、大喜、
dà shě yǒuxiàng wú xiàng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
大舍有相无相，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu dà cí yǒuxiàng wú xiàng zēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě yǒuxiàng
有大慈有相无相 增语及大悲、大喜、大舍有相
wú xiàng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí
无相 增语！此增语既非有，如何可言：即大慈
ruò yǒuxiàng ruò wú xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà bēi dà
若有相若无相 增语是菩萨摩诃萨，即大悲、大
xǐ dà shě ruò yǒuxiàng ruò wú xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
喜、大舍若有相若无相 增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò yǒu yuàn ruò
“善现，汝复观何义言：即大慈若有愿若
wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò
无愿 增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若
yǒu yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
有愿若无愿 增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí yǒu yuàn wú yuàn ruò dà bēi dà xǐ
“世尊！若大慈有愿无愿，若大悲、大喜、
dà shě yǒu yuàn wú yuàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
大舍有愿无愿，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu dà cí yǒu yuàn wú yuàn zēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě yǒu yuàn
有大慈有愿无愿 增语及大悲、大喜、大舍有愿
wú yuàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí
无愿 增语！此增语既非有，如何可言：即大慈
ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà bēi dà
若有愿若无愿 增语是菩萨摩诃萨，即大悲、大
xǐ dà shě ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
喜、大舍若有愿若无愿 增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò jì jìng ruò
“善现，汝复观何义言：即大慈若寂静若
bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě
不寂静 增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍
ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若寂静若不寂静 增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí jì jìng bú jì jìng ruò dà bēi dà xǐ
“世尊！若大慈寂静不寂静，若大悲、大喜、
dà shě jì jìng bú jì jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
大舍寂静不寂静，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàngyǒu dà cí jì jìng bú jì jìngzēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě
况有大慈寂静不寂静增语及大悲、大喜、大舍
jì jìng bú jì jìngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
寂静不寂静增语！此增语既非有，如何可言：即
dà cí ruò jì jìng ruò bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà
大慈若寂静若不寂静增语是菩萨摩诃萨，即大
bēi dà xǐ dà shě ruò jì jìng ruò bú jì jìngzēng yǔ shì pú sà mó hē
悲、大喜、大舍若寂静若不寂静增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò yuǎn lí ruò
“善现，汝复观何义言：即大慈若远离若
bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě
不远离增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍
ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若远离若不远离增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí yuǎn lí bù yuǎn lí ruò dà bēi dà
“世尊！若大慈远离不远离，若大悲、大
xǐ dà shě yuǎn lí bù yuǎn lí shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
喜、大舍远离不远离，尚毕竟不可得，性非有
gù kuàngyǒu dà cí yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ jí dà bēi dà xǐ
故，况有大慈远离不远离增语及大悲、大喜、
dà shě yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě
大舍远离不远离增语！此增语既非有，如何可
yán jí dà cí ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
言：即大慈若远离若不远离增语是菩萨摩诃萨，
jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú
即大悲、大喜、大舍若远离若不远离增语是菩
sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò yǒu wéi ruò
“善现，汝复观何义言：即大慈若有为若
wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò
无为增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若

yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
有为若无为增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí yǒu wéi wú wéi ruò dà bēi dà xǐ
“世尊！若大慈有为无为，若大悲、大喜、
dà shě yǒu wéi wú wéi shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
大舍有为无为，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu dà cí yǒu wéi wú wéi zēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě yǒu wéi wú
有大慈有为无为增语及大悲、大喜、大舍有为无
wéi zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí ruò yǒu
为增语！此增语既非有，如何可言：即大慈若有
wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà
为若无为增语是菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大
shě ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
舍若有为若无为增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò yǒu lòu ruò
“善现，汝复观何义言：即大慈若有漏若
wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò
无漏增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若
yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
有漏若无漏增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí yǒu lòu wú lòu ruò dà bēi dà xǐ
“世尊！若大慈有漏无漏，若大悲、大喜、
dà shě yǒu lòu wú lòu shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
大舍有漏无漏，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu dà cí yǒu lòu wú lòu zēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě yǒu lòu wú
有大慈有漏无漏增语及大悲、大喜、大舍有漏无
lòu zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí ruò yǒu
漏增语！此增语既非有，如何可言：即大慈若有
lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà
漏若无漏增语是菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大
shě ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
舍若有漏若无漏增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò shēng ruò miè
“善现，汝复观何义言：即大慈若生若灭
zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò shēng
增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若生
ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若灭增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí shēngmiè ruò dà bēi dà xǐ dà shě
“世尊！若大慈生灭，若大悲、大喜、大舍
shēngmiè shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dà cí
生灭，尚毕竟不可得，性非有故，况有大慈
shēngmièzēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shěshēngmièzēng yǔ cǐ zēng
生灭增语及大悲、大喜、大舍生灭增语！此增
yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí ruò shēngmièzēng yǔ shì
语既非有，如何可言：即大慈若生若灭增语是
pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò shēngmièzēng
菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若生若灭增
yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò shànruò fēi
“善现，汝复观何义言：即大慈若善若非
shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò shàn
善增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若善
ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若非善增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí shàn fēi shàn ruò dà bēi dà xǐ dà
“世尊！若大慈善非善，若大悲、大喜、大
shěshàn fēi shàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu
舍善非善，尚毕竟不可得，性非有故，况有
dà cí shàn fēi shàn zēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shěshàn fēi shàn zēng
大慈善非善增语及大悲、大喜、大舍善非善增
yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí ruò shànruò fēi
语！此增语既非有，如何可言：即大慈若善若非
shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò shàn
善增语是菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若善
ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若非善增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò yǒu zuì ruò
“善现，汝复观何义言：即大慈若有罪若
wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò
无罪增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若
yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
有罪若无罪增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí yǒu zuì wú zuì ruò dà bēi dà xǐ
“世尊！若大慈有罪无罪，若大悲、大喜、

dà shě yǒu zuì wú zuì shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
大舍有罪无罪，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu dà cí yǒu zuì wú zuì zēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě yǒu zuì wú
有大慈有罪无罪增语及大悲、大喜、大舍有罪无
zuì zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí ruò yǒu
罪增语！此增语既非有，如何可言：即大慈若有
zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà
罪若无罪增语是菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大
shě ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
舍若有罪若无罪增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò yǒu fán nǎo
“善现，汝复观何义言：即大慈若有烦恼
ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà
若无烦恼增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大
shě ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
舍若有烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí yǒu fán nǎo wú fán nǎo ruò dà bēi dà
“世尊！若大慈有烦恼无烦恼，若大悲、大
xǐ dà shě yǒu fán nǎo wú fán nǎo shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
喜、大舍有烦恼无烦恼，尚毕竟不可得，性非
yǒu gù kuàng yǒu dà cí yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ jí dà bēi dà
有故，况有大慈有烦恼无烦恼增语及大悲、大
xǐ dà shě yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú
喜、大舍有烦恼无烦恼增语！此增语既非有，如
hé kě yán jí dà cí ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà
何可言：即大慈若有烦恼若无烦恼增语是菩萨
mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo
摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若有烦恼若无烦恼
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò shì jiān ruò
“善现，汝复观何义言：即大慈若世间若
chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě
出世间增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍
ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若世间若出世间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí shì jiān chū shì jiān ruò dà bēi dà xǐ
“世尊！若大慈世间出世间，若大悲、大喜、

dà shě shì jiānchū shì jiān shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
大舍世间出世间，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu dà cí shì jiānchū shì jiānzēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě
况有大慈世间出世间增语及大悲、大喜、大舍

shì jiānchū shì jiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
世间出世间增语！此增语既非有，如何可言：即

dà cí ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà
大慈若世间若出世间增语是菩萨摩诃萨，即大

bēi dà xǐ dà shě ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ shì pú sà mó hē
悲、大喜、大舍若世间若出世间增语是菩萨摩诃

sà ？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò zá rǎn ruò
“善现，汝复观何义言：即大慈若杂染若

qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò
清净增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若

zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
杂染若清净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí zá rǎnqīngjìng ruò dà bēi dà xǐ
“世尊！若大慈杂染清净，若大悲、大喜、

dà shě zá rǎnqīngjìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
大舍杂染清净，尚毕竟不可得，性非有故，况

yǒu dà cí zá rǎnqīngjìngzēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě zá rǎnqīng
有大慈杂染清净增语及大悲、大喜、大舍杂染清

jìngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí ruò zá
净增语！此增语既非有，如何可言：即大慈若杂

rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà
染若清净增语是菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大

shě ruò zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
舍若杂染若清净增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò shǔshēng sǐ
“善现，汝复观何义言：即大慈若属生死

ruò shǔ niè pánzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà
若属涅槃增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大

shě ruò shǔshēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
舍若属生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí shǔshēng sǐ shǔ niè pán ruò dà bēi dà
“世尊！若大慈属生死属涅槃，若大悲、大

xǐ dà shě shǔshēng sǐ shǔ niè pán shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
喜、大舍属生死属涅槃，尚毕竟不可得，性非
yǒu gù kuàngyǒu dà cí shǔshēng sǐ shǔ niè pánzēng yǔ jí dà bēi dà
有故，况有大慈属生死属涅槃增语及大悲、大
xǐ dà shě shǔshēng sǐ shǔ niè pánzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
喜、大舍属生死属涅槃增语！此增语既非有，
rú hé kě yán jí dà cí ruò shǔshēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ shì pú
如何可言：即大慈若属生死若属涅槃增语是菩
sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò shǔshēng sǐ ruò shǔ niè
萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若属生死若属涅
pánzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
槃增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò zài nèi ruò
“善现，汝复观何义言：即大慈若在内若
zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ
在外若在两间增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、
dà shě ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
大舍若在内若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn ruò dà cí zài nèi zài wài zài liǎngjiān ruò dà bēi
“世尊！若大慈在内在外在两间，若大悲、
dà xǐ dà shě zài nèi zài wài zài liǎngjiān shàng bì jìng bù kě dé
大喜、大舍在内在外在两间，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dà cí zài nèi zài wài zài liǎngjiānzēng yǔ jí dà
性非有故，况有大慈在内在外在两间增语及大
bēi dà xǐ dà shě zài nèi zài wài zài liǎngjiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ
悲、大喜、大舍在内在外在两间增语！此增语
jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dà cí ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎng
既非有，如何可言：即大慈若在内若在外若在两
jiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě ruò zài
间增语是菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍若在
nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
内若在外若在两间增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dà cí ruò kě dé ruò
“善现，汝复观何义言：即大慈若可得若
bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dà bēi dà xǐ dà shě
不可得增语非菩萨摩诃萨，即大悲、大喜、大舍

ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若可得若不可得增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò dà cí kě dé bù kě dé ruò dà bēi dà xǐ
“世尊！若大慈可得不可得，若大悲、大喜、
dà shě kě dé bù kě dé shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
大舍可得不可得，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàngyǒu dà cí kě dé bù kě dé zēng yǔ jí dà bēi dà xǐ dà shě
况有大慈可得不可得增语及大悲、大喜、大舍
kě dé bù kě dé zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
可得不可得增语！此增语既非有，如何可言：即
dà cí ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dà
大慈若可得若不可得增语是菩萨摩诃萨，即大
bēi dà xǐ dà shě ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó hē
悲、大喜、大舍若可得若不可得增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

fù cì shànxiàn rǔ guān hé yì yán jí sān shí èr dà
“复次，善现，汝观何义言：即三十二大
shì xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎozēng yǔ fēi pú
士相增语非菩萨摩诃萨，即八十随好增语非菩
sà mó hē sà yé
萨摩诃萨耶？”

jù shòushànxiàn dá yán shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng
具寿善现答言：“世尊！若三十二大士相，
ruò bā shí suí hǎo shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu
若八十随好，尚毕竟不可得，性非有故，况有
sān shí èr dà shì xiàngzēng yǔ jí bā shí suí hǎozēng yǔ cǐ zēng yǔ jì
三十二大士相增语及八十随好增语！此增语既
fēi yǒu rú hé kě yán jí sān shí èr dà shì xiàngzēng yǔ shì pú sà mó
非有，如何可言：即三十二大士相增语是菩萨摩
hē sà jí bā shí suí hǎozēng yǔ shì pú sà mó hē sà
诃萨，即八十随好增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相
ruò cháng ruò wú chángzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo
若常若无常增语非菩萨摩诃萨，即八十随好
ruò cháng ruò wú chángzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若常若无常增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng cháng wú cháng ruò bā
“世尊！若三十二大士相常无常，若八

shí suí hǎo cháng wú cháng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
十随好常无常，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàng yǒu sān shí èr dà shì xiàng cháng wú cháng zēng yǔ jí bā shí suí
况有三十二大士相常无常增语及八十随

hǎo cháng wú cháng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
好常无常增语！此增语既非有，如何可言：

jí sān shí èr dà shì xiàng ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó
即三十二大士相若常若无常增语是菩萨摩

hē sà jí bā shí suí hǎo ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó
诃萨，即八十随好若常若无常增语是菩萨摩

hē sà
诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò lè ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo ruò lè
若乐若苦增语非菩萨摩诃萨，即八十随好若乐

ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若苦增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng lè kǔ ruò bā shí suí hǎo
“世尊！若三十二大士相乐苦，若八十随好

lè kǔ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu sān shí èr
乐苦，尚毕竟不可得，性非有故，况有三十二

dà shì xiàng lè kǔ zēng yǔ jí bā shí suí hǎo lè kǔ zēng yǔ cǐ zēng yǔ
大士相乐苦增语及八十随好乐苦增语！此增语

jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sān shí èr dà shì xiàng ruò lè ruò kǔ zēng
既非有，如何可言：即三十二大士相若乐若苦增

yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì
语是菩萨摩诃萨，即八十随好若乐若苦增语是

pú sà mó hē sà
菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo ruò
若我若无我增语非菩萨摩诃萨，即八十随好若

wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
我若无我增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng wǒ wú wǒ ruò bā shí suí
“世尊！若三十二大士相我无我，若八十随

hǎo wǒ wú wǒ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu sān
好我无我，尚毕竟不可得，性非有故，况有三

shí èr dà shì xiàng wǒ wú wǒ zēng yǔ jí bā shí suí hǎo wǒ wú wǒ zēng
十二大士相我无我增语及八十随好我无我增

yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sān shí èr dà shì xiàng
语！此增语既非有，如何可言：即三十二大士相

ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo ruò
若我若无我增语是菩萨摩诃萨，即八十随好若

wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
我若无我增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo ruò
若净若不净增语非菩萨摩诃萨，即八十随好若

jìng ruò bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
净若不净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng jìng bú jìng ruò bā shí suí
“世尊！若三十二大士相净不净，若八十随

hǎo jìng bú jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu sān
好净不净，尚毕竟不可得，性非有故，况有三

shí èr dà shì xiàng jìng bú jìng zēng yǔ jí bā shí suí hǎo jìng bú jìng zēng
十二大士相净不净增语及八十随好净不净增

yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sān shí èr dà shì xiàng
语！此增语既非有，如何可言：即三十二大士相

ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo ruò
若净若不净增语是菩萨摩诃萨，即八十随好若

jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
净若不净增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo ruò
若空若不空增语非菩萨摩诃萨，即八十随好若

kōng ruò bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
空若不空增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng kōng bù kōng ruò bā shí
“世尊！若三十二大士相空不空，若八十

suí hǎokōng bù kōng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
随好空不空，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒusān shí èr dà shì xiàngkōng bù kōngzēng yǔ jí bā shí suí hǎokōng bù
有三十二大士相空不空增语及八十随好空不
kōngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sān shí èr
空增语！此增语既非有，如何可言：即三十二
dà shì xiàng ruò kōng ruò bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā
大士相若空若不空增语是菩萨摩诃萨，即八
shí suí hǎo ruò kōng ruò bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
十随好若空若不空增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相
ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo
若有相若无相增语非菩萨摩诃萨，即八十随好
ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若有相若无相增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng yǒuxiàng wú xiàng ruò bā
“世尊！若三十二大士相有相无相，若八
shí suí hǎo yǒuxiàng wú xiàng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
十随好有相无相，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu sān shí èr dà shì xiàng yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ jí bā shí suí
况有三十二大士相有相无相增语及八十随
hǎo yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
好有相无相增语！此增语既非有，如何可言：
jí sān shí èr dà shì xiàng ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó
即三十二大士相若有相若无相增语是菩萨摩
hē sà jí bā shí suí hǎo ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó
诃萨，即八十随好若有相若无相增语是菩萨摩
hē sà
诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相
ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo
若有愿若无愿增语非菩萨摩诃萨，即八十随好
ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若有愿若无愿增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng yǒuyuàn wú yuàn ruò bā
“世尊！若三十二大士相有愿无愿，若八

shí suí hǎoyǒuyuàn wú yuàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
十随好有愿无愿，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu sān shí èr dà shì xiàngyǒuyuàn wú yuàn zēng yǔ jí bā shí suí
况有三十二大士相有愿无愿增语及八十随

hǎoyǒuyuàn wú yuàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
好有愿无愿增语！此增语既非有，如何可言：

jí sān shí èr dà shì xiàng ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó
即三十二大士相若有愿若无愿增语是菩萨摩

hē sà jí bā shí suí hǎo ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó
诃萨，即八十随好若有愿若无愿增语是菩萨摩

hē sà
诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí
若寂静若不寂静增语非菩萨摩诃萨，即八十随

hǎo ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
好若寂静若不寂静增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng jì jìng bú jì jìng ruò bā
“世尊！若三十二大士相寂静不寂静，若八

shí suí hǎo jì jìng bú jì jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
十随好寂静不寂静，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu sān shí èr dà shì xiàng jì jìng bú jì jìng zēng yǔ jí bā shí suí
况有三十二大士相寂静不寂静增语及八十随

hǎo jì jìng bú jì jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
好寂静不寂静增语！此增语既非有，如何可言：

jí sān shí èr dà shì xiàng ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó
即三十二大士相若寂静若不寂静增语是菩萨摩

hē sà jí bā shí suí hǎo ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà
诃萨，即八十随好若寂静若不寂静增语是菩萨

mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí
若远离若不远离增语非菩萨摩诃萨，即八十随

hǎo ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
好若远离若不远离增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàngyuǎn lí bù yuǎn lí ruò
“世尊！若三十二大士相 远离不远离，若
bā shí suí hǎoyuǎn lí bù yuǎn lí shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
八十随好 远离不远离，尚 毕竟不可得，性非有
gù kuàngyǒusān shí èr dà shì xiàngyuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ jí bā
故，况 有三十二大士相 远离不远离增语及八
shí suí hǎoyuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
十随好 远离不远离增语！此增语既非有，如何
kě yán jí sān shí èr dà shì xiàng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ
可言：即三十二大士相若 远离若不 远离增语
shì pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎoruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng
是菩萨摩诃萨，即八十随好若 远离若不 远离增
yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相
ruò yǒuwéiruò wú wéizēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo
若有为若无为增语非菩萨摩诃萨，即八十随好
ruò yǒuwéiruò wú wéizēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若有为若无为增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàngyǒuwéi wú wéi ruò bā shí
“世尊！若三十二大士相 有为无为，若八十
suí hǎoyǒuwéi wú wéi shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
随好有为无为，尚 毕竟不可得，性非有故，况
yǒusān shí èr dà shì xiàngyǒuwéi wú wéizēng yǔ jí bā shí suí hǎoyǒu
有三十二大士相 有为无为增语及八十随好有
wéi wú wéizēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sān shí
为无为增语！此增语既非有，如何可言：即三十
èr dà shì xiàng ruò yǒuwéiruò wú wéizēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
二大士相 若有为若无为增语是菩萨摩诃萨，即
bā shí suí hǎoruò yǒuwéiruò wú wéizēng yǔ shì pú sà mó hē sà
八十随好若有为若无为增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相
ruò yǒulòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo
若有漏若无漏增语非菩萨摩诃萨，即八十随好
ruò yǒulòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若有漏若无漏增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàngyǒu lòu wú lòu ruò bā shí
“世尊！若三十二大士相有漏无漏，若八十

suí hǎoyǒu lòu wú lòu shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
随好有漏无漏，尚毕竟不可得，性非有故，况

yǒu sān shí èr dà shì xiàngyǒu lòu wú lòu zēng yǔ jí bā shí suí hǎoyǒu
有三十二大士相有漏无漏增语及八十随好有

lòu wú lòu zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sān shí
漏无漏增语！此增语既非有，如何可言：即三十

èr dà shì xiàng ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
二大士相若有漏若无漏增语是菩萨摩诃萨，即

bā shí suí hǎo ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
八十随好若有漏若无漏增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò shēng ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo ruò
若生若灭增语非菩萨摩诃萨，即八十随好若

shēng ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
生若灭增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng shēng miè ruò bā shí suí
“世尊！若三十二大士相生灭，若八十随

hǎo shēng miè shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu sān
好生灭，尚毕竟不可得，性非有故，况有三

shí èr dà shì xiàng shēng miè zēng yǔ jí bā shí suí hǎo shēng miè zēng yǔ
十二大士相生灭增语及八十随好生灭增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sān shí èr dà shì xiàng ruò
此增语既非有，如何可言：即三十二大士相若

shēng ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo ruò shēng
生若灭增语是菩萨摩诃萨，即八十随好若生

ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若灭增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo ruò
若善若非善增语非菩萨摩诃萨，即八十随好若

shàn ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
善若非善增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng shàn fēi shàn ruò bā shí
“世尊！若三十二大士相善非善，若八十

suí hǎoshàn fēi shàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
随好善非善，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒusān shí èr dà shì xiàngshàn fēi shàn zēng yǔ jí bā shí suí hǎoshàn fēi
有三十二大士相善非善增语及八十随好善非
shàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sān shí èr
善增语！此增语既非有，如何可言：即三十二
dà shì xiàng ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shí
大士相若善若非善增语是菩萨摩诃萨，即八十
suí hǎo ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
随好若善若非善增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相
ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo
若有罪若无罪增语非菩萨摩诃萨，即八十随好
ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若有罪若无罪增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng yǒu zuì wú zuì ruò bā shí
“世尊！若三十二大士相有罪无罪，若八十
suí hǎo yǒu zuì wú zuì shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
随好有罪无罪，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu sān shí èr dà shì xiàng yǒu zuì wú zuì zēng yǔ jí bā shí suí hǎo yǒu
有三十二大士相有罪无罪增语及八十随好有
zuì wú zuì zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sān shí
罪无罪增语！此增语既非有，如何可言：即三十
èr dà shì xiàng ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
二大士相若有罪若无罪增语是菩萨摩诃萨，即
bā shí suí hǎo ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
八十随好若有罪若无罪增语是菩萨摩诃萨？”

dà bō ruò bō luó mì duō jīng juàn dì sān shí sì
大般若波罗蜜多经卷第三十四

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn jiào jiè jiào shòu pǐn dì qī zhī èr shí sì
初分教诫教授品第七之二十四

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí
若有烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨，即八十

suí hǎo ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
随好若有烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng yǒu fán nǎo wú fán nǎo ruò
“世尊！若三十二大士相有烦恼无烦恼，若

bā shí suí hǎo yǒu fán nǎo wú fán nǎo shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
八十随好有烦恼无烦恼，尚毕竟不可得，性非

yǒu gù kuàng yǒu sān shí èr dà shì xiàng yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ
有故，况有三十二大士相有烦恼无烦恼增语

jí bā shí suí hǎo yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
及八十随好有烦恼无烦恼增语！此增语既非有，

rú hé kě yán jí sān shí èr dà shì xiàng ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo
如何可言：即三十二大士相若有烦恼若无烦恼

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo ruò yǒu fán nǎo ruò wú
增语是菩萨摩诃萨，即八十随好若有烦恼若无

fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
烦恼增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí
若世间若出世间增语非菩萨摩诃萨，即八十随

hǎo ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
好若世间若出世间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng shì jiān chū shì jiān ruò bā
“世尊！若三十二大士相世间出世间，若八

shí suí hǎo shì jiānchū shì jiān shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
十随好世间出世间，尚 毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒusān shí èr dà shì xiàng shì jiānchū shì jiānzēng yǔ jí bā shí suí
况 有三十二大士相世间出世间增语及八十随

hǎo shì jiānchū shì jiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
好世间出世间增语！此增语既非有，如何可言：

jí sān shí èr dà shì xiàng ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ shì pú sà mó
即三十二大士相若世间若出世间增语是菩萨摩

hē sà jí bā shí suí hǎo ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ shì pú sà
诃萨，即八十随好若世间若出世间增语是菩萨

mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo
若杂染若清净增语非菩萨摩诃萨，即八十随好

ruò zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若杂染若清净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng zá rǎn qīngjìng ruò bā shí
“世尊！若三十二大士相杂染清净，若八十

suí hǎo zá rǎn qīngjìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
随好杂染清净，尚 毕竟不可得，性非有故，况

yǒu sān shí èr dà shì xiàng zá rǎn qīngjìngzēng yǔ jí bā shí suí hǎo zá
有三十二大士相杂染清净增语及八十随好杂

rǎn qīngjìngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sān shí
染清净增语！此增语既非有，如何可言：即三十

èr dà shì xiàng ruò zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
二大士相若杂染若清净增语是菩萨摩诃萨，即

bā shí suí hǎo ruò zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
八十随好若杂染若清净增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò shǔshēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí
若属生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨，即八十

suí hǎo ruò shǔshēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
随好若属生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨

yé
耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàngshǔshēng sǐ shǔ niè pán
“世尊！若三十二大士相属生死属涅槃，

ruò bā shí suí hǎoshǔshēng sǐ shǔ niè pán shàng bì jìng bù kě dé xìng
若八十随好属生死属涅槃，尚毕竟不可得，性

fēi yǒu gù kuàngyǒusān shí èr dà shì xiàngshǔshēng sǐ shǔ niè pánzēng
非有故，况有三十二大士相属生死属涅槃增

yǔ jí bā shí suí hǎoshǔshēng sǐ shǔ niè pánzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
语及八十随好属生死属涅槃增语！此增语既非

yǒu rú hé kě yán jí sān shí èr dà shì xiàngshǔshēng sǐ ruò shǔ
有，如何可言：即三十二大士相若属生死若属

niè pánzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎoruò shǔshēng sǐ
涅槃增语是菩萨摩訶萨，即八十随好若属生死

ruò shǔ niè pánzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若属涅槃增语是菩萨摩訶萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí
若在内若在外若在两间增语非菩萨摩訶萨，即

bā shí suí hǎoruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà mó
八十随好若在内若在外若在两间增语非菩萨摩

hē sà yé
訶萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng zài nèi zài wài zài liǎngjiān
“世尊！若三十二大士相在内在外在两间，

ruò bā shí suí hǎo zài nèi zài wài zài liǎngjiān shàng bì jìng bù kě dé
若八十随好在内外在两间，尚毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàngyǒusān shí èr dà shì xiàng zài nèi zài wài zài liǎng
性非有故，况有三十二大士相在内在外在两

jiānzēng yǔ jí bā shí suí hǎo zài nèi zài wài zài liǎngjiānzēng yǔ cǐ zēng
间增语及八十随好在内外在两间增语！此增

yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí sān shí èr dà shì xiàng ruò zài nèi ruò
语既非有，如何可言：即三十二大士相若在内若

zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí bā shí suí hǎo
在外若在两间增语是菩萨摩訶萨，即八十随好

ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若在内若在外若在两间增语是菩萨摩訶萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí sān shí èr dà shì xiàng
“善现，汝复观何义言：即三十二大士相

ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí bā shí suí
若可得若不可得增语非菩萨摩诃萨，即八十随

hǎoruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
好若可得若不可得增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng kě dé bù kě dé ruò bā
“世尊！若三十二大士相可得不可得，若八

shí suí hǎo kě dé bù kě dé shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
十随好可得不可得，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu sān shí èr dà shì xiàng kě dé bù kě dé zēng yǔ jí bā shí suí
况有三十二大士相可得不可得增语及八十随

hǎo kě dé bù kě dé zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
好可得不可得增语！此增语既非有，如何可言：

jí sān shí èr dà shì xiàng ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó
即三十二大士相若可得若不可得增语是菩萨摩

hē sà jí bā shí suí hǎoruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà
诃萨，即八十随好若可得若不可得增语是菩萨

mó hē sà
摩诃萨？”

fù cì shànxiàn rǔ guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ
“复次，善现，汝观何义言：即无忘失法

zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìngzēng yǔ fēi pú sà mó
增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性增语非菩萨摩

hē sà yé
诃萨耶？”

jù shòushànxiàn dá yán shì zūn ruò wú wàng shī fǎ ruò héng
具寿善现答言：“世尊！若无忘失法，若恒

zhù shěxìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wú wàng
住舍性，尚毕竟不可得，性非有故，况有无忘

shī fǎ zēng yǔ jí héngzhù shěxìngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú
失法增语及恒住舍性增语！此增语既非有，如

hé kě yán jí wú wàng shī fǎ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héng
何可言：即无忘失法增语是菩萨摩诃萨，即恒

zhù shěxìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
住舍性增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若

cháng ruò wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò
常若无常增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若

cháng ruò wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
常 若 无 常 增 语 非 菩 萨 摩 诃 萨 耶 ？ ”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ cháng wú cháng ruò héng zhù shě
“ 世 尊 ！ 若 无 忘 失 法 常 无 常 ， 若 恒 住 舍

xìng cháng wú cháng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu
性 常 无 常 ， 尚 毕 竟 不 可 得 ， 性 非 有 故 ， 况 有

wú wàng shī fǎ cháng wú cháng zēng yǔ jí héng zhù shě xìng cháng wú
无 忘 失 法 常 无 常 增 语 及 恒 住 舍 性 常 无

cháng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú wàng shī
常 增 语 ！ 此 增 语 既 非 有 ， 如 何 可 言 ！ 即 无 忘 失

fǎ ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héng zhù shě
法 若 常 若 无 常 增 语 是 菩 萨 摩 诃 萨 ， 即 恒 住 舍

xìng ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
性 若 常 若 无 常 增 语 是 菩 萨 摩 诃 萨 ？ ”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò lè
“ 善 现 ， 汝 复 观 何 义 言 ！ 即 无 忘 失 法 若 乐

ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héng zhù shě xìng ruò lè ruò kǔ
若 苦 增 语 非 菩 萨 摩 诃 萨 ， 即 恒 住 舍 性 若 乐 若 苦

zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
增 语 非 菩 萨 摩 诃 萨 耶 ？ ”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ lè kǔ ruò héng zhù shě xìng lè
“ 世 尊 ！ 若 无 忘 失 法 乐 苦 ， 若 恒 住 舍 性 乐

kǔ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu wú wàng shī fǎ
苦 ， 尚 毕 竟 不 可 得 ， 性 非 有 故 ， 况 有 无 忘 失 法

lè kǔ zēng yǔ jí héng zhù shě xìng lè kǔ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
乐 苦 增 语 及 恒 住 舍 性 乐 苦 增 语 ！ 此 增 语 既 非 有 ，

rú hé kě yán jí wú wàng shī fǎ ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó
如 何 可 言 ！ 即 无 忘 失 法 若 乐 若 苦 增 语 是 菩 萨 摩

hē sà jí héng zhù shě xìng ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē
诃 萨 ， 即 恒 住 舍 性 若 乐 若 苦 增 语 是 菩 萨 摩 诃

sà
萨 ？ ”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò wǒ
“ 善 现 ， 汝 复 观 何 义 言 ！ 即 无 忘 失 法 若 我

ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héng zhù shě xìng ruò wǒ ruò
若 无 我 增 语 非 菩 萨 摩 诃 萨 ， 即 恒 住 舍 性 若 我 若

wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
无 我 增 语 非 菩 萨 摩 诃 萨 耶 ？ ”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ wǒ wú wǒ ruò héngzhù shěxìng
“世尊！若无忘失法我无我，若恒住舍性

wǒ wú wǒ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wú wàng
我无我，尚毕竟不可得，性非有故，况有无忘

shī fǎ wǒ wú wǒ zēng yǔ jí héngzhù shěxìng wǒ wú wǒ zēng yǔ cǐ zēng
失法我无我增语及恒住舍性我无我增语！此增

yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú wàng shī fǎ ruò wǒ ruò wú wǒ
语既非有，如何可言：即无忘失法若我若无我

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò wǒ ruò wú wǒ zēng
增语是菩萨摩诃萨，即恒住舍性若我若无我增

yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò jìng
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若净

ruò bú jìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò jìng ruò
若不净增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若净若

bú jìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
不净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ jìng bú jìng ruò héngzhù shěxìng
“世尊！若无忘失法净不净，若恒住舍性

jìng bú jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wú wàng
净不净，尚毕竟不可得，性非有故，况有无忘

shī fǎ jìng bú jìngzēng yǔ jí héngzhù shěxìng jìng bú jìngzēng yǔ cǐ zēng
失法净不净增语及恒住舍性净不净增语！此增

yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú wàng shī fǎ ruò jìng ruò bú jìng
语既非有，如何可言：即无忘失法若净若不净

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò jìng ruò bú jìngzēng
增语是菩萨摩诃萨，即恒住舍性若净若不净增

yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò kōng
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若空

ruò bù kōngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò kōng ruò
若不空增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若空若

bù kōngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
不空增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ kōng bù kōng ruò héngzhù shěxìng
“世尊！若无忘失法空不空，若恒住舍性

kōng bù kōng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wú
空不空，尚毕竟不可得，性非有故，况有无

wàng shī fǎ kōng bù kōngzēng yǔ jí héngzhù shě xìng kōng bù kōngzēng yǔ
忘失法空不空增语及恒住舍性空不空增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú wàng shī fǎ ruò kōng ruò
此增语既非有，如何可言：即无忘失法若空若

bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héngzhù shě xìng ruò kōng ruò bù
不空增语是菩萨摩诃萨，即恒住舍性若空若不

kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
空增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若有

xiàng ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shě xìng ruò
相若无相增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若

yǒu xiàng ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
有相若无相增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ yǒu xiàng wú xiàng ruò héngzhù shě
“世尊！若无忘失法有相无相，若恒住舍

xìng yǒu xiàng wú xiàng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
性有相无相，尚毕竟不可得，性非有故，况

yǒu wú wàng shī fǎ yǒu xiàng wú xiàngzēng yǔ jí héngzhù shě xìng yǒu xiàng
有无忘失法有相无相增语及恒住舍性有相

wú xiàngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú wàng
无相增语！此增语既非有，如何可言：即无忘

shī fǎ ruò yǒu xiàng ruò wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héng
失法若有相若无相增语是菩萨摩诃萨，即恒

zhù shě xìng ruò yǒu xiàng ruò wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
住舍性若有相若无相增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若有

yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shě xìng ruò
愿若无愿增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若

yǒu yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
有愿若无愿增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ yǒu yuàn wú yuàn ruò héngzhù shě
“世尊！若无忘失法有愿无愿，若恒住舍

xìng yǒu yuàn wú yuàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
性有愿无愿，尚毕竟不可得，性非有故，况

yǒu wú wàng shī fǎ yǒuyuàn wú yuànzēng yǔ jí héngzhù shěxìngyǒuyuàn
有无忘失法有愿无愿增语及恒住舍性有愿
wú yuànzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú wàng
无愿增语！此增语既非有，如何可言：即无忘
shī fǎ ruò yǒuyuàn ruò wú yuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héng
失法若有愿若无愿增语是菩萨摩诃萨，即恒
zhù shěxìng ruò yǒuyuàn ruò wú yuànzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
住舍性若有愿若无愿增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò jì
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若寂
jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò
静若不寂静增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若
jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
寂静若不寂静增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ jì jìng bú jì jìng ruò héngzhù
“世尊！若无忘失法寂静不寂静，若恒住
shěxìng jì jìng bú jì jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
舍性寂静不寂静，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàngyǒu wú wàng shī fǎ jì jìng bú jì jìng zēng yǔ jí héngzhù shěxìng jì
况有无忘失法寂静不寂静增语及恒住舍性寂
jìng bú jì jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú
静不寂静增语！此增语既非有，如何可言：即无
wàng shī fǎ ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
忘失法若寂静若不寂静增语是菩萨摩诃萨，即
héngzhù shěxìng ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
恒住舍性若寂静若不寂静增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò yuǎn
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若远
lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò
离若不远离增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若
yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
远离若不远离增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ yuǎn lí bù yuǎn lí ruò héngzhù
“世尊！若无忘失法远离不远离，若恒住
shěxìng yuǎn lí bù yuǎn lí shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
舍性远离不远离，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàngyǒu wú wàng shī fǎ yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ jí héngzhù shěxìng
况有无忘失法远离不远离增语及恒住舍性

yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
远离不远离增语！此增语既非有，如何可言：

jí wú wàng shī fǎ ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē
即无忘失法若远离若不远离增语是菩萨摩诃

sà jí héngzhù shě xìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà
萨，即恒住舍性若远离若不远离增语是菩萨

mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若有

wéi ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shě xìng ruò yǒu
为若无为增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若有

wéi ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
为若无为增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ yǒu wéi wú wéi ruò héngzhù shě
“世尊！若无忘失法有为无为，若恒住舍

xìng yǒu wéi wú wéi shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu
性有为无为，尚毕竟不可得，性非有故，况有

wú wàng shī fǎ yǒu wéi wú wéi zēng yǔ jí héngzhù shě xìng yǒu wéi wú wéi
无忘失法有为无为增语及恒住舍性有为无为

zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú wàng shī fǎ
增语！此增语既非有，如何可言：即无忘失法

ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héngzhù shě xìng
若有为若无为增语是菩萨摩诃萨，即恒住舍性

ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若有为若无为增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若有

lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shě xìng ruò yǒu
漏若无漏增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若有

lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
漏若无漏增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ yǒu lòu wú lòu ruò héngzhù shě
“世尊！若无忘失法有漏无漏，若恒住舍

xìng yǒu lòu wú lòu shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu
性有漏无漏，尚毕竟不可得，性非有故，况有

wú wàng shī fǎ yǒu lòu wú lòu zēng yǔ jí héngzhù shě xìng yǒu lòu wú lòu
无忘失法有漏无漏增语及恒住舍性有漏无漏

zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú wàng shī fǎ
增语！此增语既非有，如何可言：即无忘失法
ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng
若有漏若无漏增语是菩萨摩诃萨，即恒住舍性
ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若有漏若无漏增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若
shēng ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò shēng
生若灭增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若生
ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若灭增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ shēngmiè ruò héngzhù shěxìng
“世尊！若无忘失法生灭，若恒住舍性
shēngmiè shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wú wàng
生灭，尚毕竟不可得，性非有故，况有无忘
shī fǎ shēngmiè zēng yǔ jí héngzhù shěxìng shēngmiè zēng yǔ cǐ zēng yǔ
失法生灭增语及恒住舍性生灭增语！此增语
jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú wàng shī fǎ ruò shēng ruò miè zēng yǔ
既非有，如何可言：即无忘失法若生若灭增语
shì pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò shēng ruò miè zēng yǔ shì pú
是菩萨摩诃萨，即恒住舍性若生若灭增语是菩
sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò shàn
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若善
ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò shàn ruò
若非善增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若善若
fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
非善增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ shàn fēi shàn ruò héngzhù shěxìng
“世尊！若无忘失法善非善，若恒住舍性
shàn fēi shàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu wú
善非善，尚毕竟不可得，性非有故，况有无
wàng shī fǎ shàn fēi shàn zēng yǔ jí héngzhù shěxìng shàn fēi shàn zēng yǔ
忘失法善非善增语及恒住舍性善非善增语！
cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú wàng shī fǎ ruò shàn ruò
此增语既非有，如何可言：即无忘失法若善若

fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héng zhù shě xìng ruò shàn ruò fēi
非善增语是菩萨摩诃萨，即恒住舍性若善若非
shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
善增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若有
zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héng zhù shě xìng ruò yǒu
罪若无罪增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若有
zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
罪若无罪增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ yǒu zuì wú zuì ruò héng zhù shě
“世尊！若无忘失法有罪无罪，若恒住舍
xìng yǒu zuì wú zuì shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu
性有罪无罪，尚毕竟不可得，性非有故，况有
wú wàng shī fǎ yǒu zuì wú zuì zēng yǔ jí héng zhù shě xìng yǒu zuì wú zuì
无忘失法有罪无罪增语及恒住舍性有罪无罪
zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú wàng shī fǎ
增语！此增语既非有，如何可言：即无忘失法
ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héng zhù shě xìng
若有罪若无罪增语是菩萨摩诃萨，即恒住舍性
ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà yé
若有罪若无罪增语是菩萨摩诃萨耶？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若有
fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héng zhù shě xìng
烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性
ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若有烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ yǒu fán nǎo wú fán nǎo ruò héng
“世尊！若无忘失法有烦恼无烦恼，若恒
zhù shě xìng yǒu fán nǎo wú fán nǎo shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
住舍性有烦恼无烦恼，尚毕竟不可得，性非有
gù kuàng yǒu wú wàng shī fǎ yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ jí héng zhù
故，况有无忘失法有烦恼无烦恼增语及恒住
shě xìng yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě
舍性有烦恼无烦恼增语！此增语既非有，如何可
yán jí wú wàng shī fǎ ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà
言：即无忘失法若有烦恼若无烦恼增语是菩萨

mó hē sà jí héngzhù shěxìngruò yǒu fán nǎoruò wú fán nǎozēng yǔ shì
摩诃萨，即恒住舍性若有烦恼若无烦恼增语是
pú sà mó hē sà
菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò shì
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若世

jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìngruò
间若出世间增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若
shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
世间若出世间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ shì jiān chū shì jiān ruò héngzhù
“世尊！若无忘失法世间出世间，若恒住

shěxìng shì jiān chū shì jiān shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
舍性世间出世间，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu wú wàng shī fǎ shì jiān chū shì jiānzēng yǔ jí héngzhù shěxìng
况有无忘失法世间出世间增语及恒住舍性

shì jiān chū shì jiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
世间出世间增语！此增语既非有，如何可言：即
wú wàng shī fǎ ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
无忘失法若世间若出世间增语是菩萨摩诃萨，

jí héngzhù shěxìng ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ shì pú sà mó hē
即恒住舍性若世间若出世间增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò zá
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若杂

rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò zá
染若清净增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若杂
rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
染若清净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ zá rǎn qīng jìng ruò héngzhù shě
“世尊！若无忘失法杂染清净，若恒住舍

xìng zá rǎn qīng jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu
性杂染清净，尚毕竟不可得，性非有故，况有
wú wàng shī fǎ zá rǎn qīng jìng zēng yǔ jí héngzhù shěxìng zá rǎn qīng jìng
无忘失法杂染清净增语及恒住舍性杂染清净

zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú wàng shī fǎ
增语！此增语既非有，如何可言：即无忘失法

ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héng zhù shě xìng
若杂染若清净增语是菩萨摩诃萨，即恒住舍性

ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若杂染若清净增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò shǔ
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若属

shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héng zhù shě
生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍

xìng ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
性若属生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ shǔ shēng sǐ shǔ niè pán ruò héng
“世尊！若无忘失法属生死属涅槃，若恒

zhù shě xìng shǔ shēng sǐ shǔ niè pán shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
住舍性属生死属涅槃，尚毕竟不可得，性非有

gù kuàng yǒu wú wàng shī fǎ shǔ shēng sǐ shǔ niè pán zēng yǔ jí héng
故，况有无忘失法属生死属涅槃增语及恒

zhù shě xìng shǔ shēng sǐ shǔ niè pán zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú
住舍性属生死属涅槃增语！此增语既非有，如

hé kě yán jí wú wàng shī fǎ ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ
何可言：即无忘失法若属生死若属涅槃增语

shì pú sà mó hē sà jí héng zhù shě xìng ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán
是菩萨摩诃萨，即恒住舍性若属生死若属涅槃

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò zài
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若在

nèi ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héng zhù
内若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨，即恒住

shě xìng ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
舍性若在内若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨

yé
耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ zài nèi zài wài zài liǎng jiān ruò
“世尊！若无忘失法在内在外在两间，若

héng zhù shě xìng zài nèi zài wài zài liǎng jiān shàng bì jìng bù kě dé xìng
恒住舍性在内在外在两间，尚毕竟不可得，性

fēi yǒu gù kuàng yǒu wú wàng shī fǎ zài nèi zài wài zài liǎng jiān zēng yǔ
非有故，况有无忘失法在内在外在两间增语

jí héngzhù shěxìng zài nèi zài wài zài liǎngjiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
及恒住舍性在内在外在两间增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán jí wú wàng shī fǎ ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài
有，如何可言：即无忘失法若在内若在外若在
liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò zài nèi ruò
两间增语是菩萨摩诃萨，即恒住舍性若在内若
zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
在外若在两间增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí wú wàng shī fǎ ruò kě
“善现，汝复观何义言：即无忘失法若可
dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí héngzhù shěxìng ruò
得若不可得增语非菩萨摩诃萨，即恒住舍性若
kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
可得若不可得增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò wú wàng shī fǎ kě dé bù kě dé ruò héngzhù
“世尊！若无忘失法可得不可得，若恒住
shěxìng kě dé bù kě dé shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
舍性可得不可得，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu wú wàng shī fǎ kě dé bù kě dé zēng yǔ jí héngzhù shěxìng kě
况有无忘失法可得不可得增语及恒住舍性可
dé bù kě dé zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí wú
得不可得增语！此增语既非有，如何可言：即无
wàng shī fǎ ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
忘失法若可得若不可得增语是菩萨摩诃萨，即
héngzhù shěxìng ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
恒住舍性若可得若不可得增语是菩萨摩诃萨？”

fù cì shànxiàn rǔ guān hé yì yán jí yī qiè zhì zēng
“复次，善现，汝观何义言：即一切智增
yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì zēng yǔ fēi
语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相智增语非
pú sà mó hē sà yé
菩萨摩诃萨耶？”

jù shòushànxiàn dá yán shì zūn ruò yī qiè zhì ruò dào xiàng
具寿善现答言：“世尊！若一切智，若道相
zhì yī qiè xiàng zhì shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
智、一切相智，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu yī qiè zhì zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì zēng yǔ cǐ zēng
有一切智增语及道相智、一切相智增语！此增

yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè zhì zēng yǔ shì pú sà mó hē
语既非有，如何可言：即一切智增语是菩萨摩诃
sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
萨，即道相智、一切相智增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò cháng ruò
“善现，汝复观何义言：即一切智若常若
wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
无常增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相
zhì ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
智若常若无常增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì cháng wú cháng ruò dào xiàng zhì
“世尊！若一切智常无常，若道相智、
yī qiè xiàng zhì cháng wú cháng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
一切相智常无常，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu yī qiè zhì cháng wú cháng zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
况有一切智常无常增语及道相智、一切相
zhì cháng wú cháng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
智常无常增语！此增语既非有，如何可言：
jí yī qiè zhì ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
即一切智若常若无常增语是菩萨摩诃萨，即
dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú sà
道相智、一切相智若常若无常增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò lè ruò
“善现，汝复观何义言：即一切智若乐若
kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò
苦增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相智若
lè ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
乐若苦增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì lè kǔ ruò dào xiàng zhì yī qiè xiàng
“世尊！若一切智乐苦，若道相智、一切相
zhì lè kǔ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yī qiè
智乐苦，尚毕竟不可得，性非有故，况有一切
zhì lè kǔ zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì lè kǔ zēng yǔ cǐ
智乐苦增语及道相智、一切相智乐苦增语！此
zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè zhì ruò lè ruò kǔ zēng yǔ
增语既非有，如何可言：即一切智若乐若苦增语

shì pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò lè ruò kǔ
是菩萨摩诃萨，即道相智、一切相智若乐若苦

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò wǒ ruò
“善现，汝复观何义言：即一切智若我若

wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
无我增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相智

ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若我若无我增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì wǒ wú wǒ ruò dào xiàng zhì yī qiè
“世尊！若一切智我无我，若道相智、一切

xiàng zhì wǒ wú wǒ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu
相智我无我，尚毕竟不可得，性非有故，况有

yī qiè zhì wǒ wú wǒ zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì wǒ wú wǒ
一切智我无我增语及道相智、一切相智我无我

zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè zhì ruò wǒ
增语！此增语既非有，如何可言：即一切智若我

ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
若无我增语是菩萨摩诃萨，即道相智、一切相

zhì ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
智若我若无我增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò jìng ruò
“善现，汝复观何义言：即一切智若净若

bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
不净增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相智

ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若净若不净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì jìng bú jìng ruò dào xiàng zhì yī qiè
“世尊！若一切智净不净，若道相智、一切

xiàng zhì jìng bú jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu
相智净不净，尚毕竟不可得，性非有故，况有

yī qiè zhì jìng bú jìng zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì jìng bú jìng
一切智净不净增语及道相智、一切相智净不净

zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè zhì ruò jìng
增语！此增语既非有，如何可言：即一切智若净

ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
若不净增语是菩萨摩诃萨，即道相智、一切相

zhì ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
智若净若不净增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò kōng ruò
“善现，汝复观何义言：即一切智若空若
bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
不空增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相智
ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若空若不空增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì kōng bù kōng ruò dào xiàng zhì yī
“世尊！若一切智空不空，若道相智、一
qiè xiàng zhì kōng bù kōng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
切相智空不空，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu yī qiè zhì kōng bù kōng zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì kōng
有一切智空不空增语及道相智、一切相智空
bù kōng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè
不空增语！此增语既非有，如何可言：即一切
zhì ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì
智若空若不空增语是菩萨摩诃萨，即道相智、
yī qiè xiàng zhì ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
一切相智若空若不空增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò yǒu xiàng
“善现，汝复观何义言：即一切智若有相
ruò wú xiàng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
若无相增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相
zhì ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
智若有相若无相增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì yǒu xiàng wú xiàng ruò dào xiàng zhì
“世尊！若一切智有相无相，若道相智、
yī qiè xiàng zhì yǒu xiàng wú xiàng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
一切相智有相无相，尚毕竟不可得，性非有
gù kuàng yǒu yī qiè zhì yǒu xiàng wú xiàng zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī
故，况有一切智有相无相增语及道相智、一
qiè xiàng zhì yǒu xiàng wú xiàng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě
切相智有相无相增语！此增语既非有，如何可
yán jí yī qiè zhì ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
言：即一切智若有相若无相增语是菩萨摩诃萨，
jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng zēng yǔ shì pú
即道相智、一切相智若有相若无相增语是菩

sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò yǒuyuàn
“善现，汝复观何义言：即一切智若有愿
ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
若无愿增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相
zhì ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
智若有愿若无愿增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì yǒuyuàn wú yuàn ruò dào xiàng zhì
“世尊！若一切智有愿无愿，若道相智、
yī qiè xiàng zhì yǒuyuàn wú yuàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
一切相智有愿无愿，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu yī qiè zhì yǒuyuàn wú yuàn zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè
况有一切智有愿无愿增语及道相智、一切
xiàng zhì yǒuyuàn wú yuàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
相智有愿无愿增语！此增语既非有，如何可言：
jí yī qiè zhì ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
即一切智若有愿若无愿增语是菩萨摩诃萨，即
dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà
道相智、一切相智若有愿若无愿增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò jì jìng
“善现，汝复观何义言：即一切智若寂静
ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè
若不寂静增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切
xiàng zhì ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
相智若寂静若不寂静增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì jì jìng bú jì jìng ruò dào xiàng zhì
“世尊！若一切智寂静不寂静，若道相智、
yī qiè xiàng zhì jì jìng bú jì jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
一切相智寂静不寂静，尚毕竟不可得，性非有
gù kuàng yǒu yī qiè zhì jì jìng bú jì jìng zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī
故，况有一切智寂静不寂静增语及道相智、一
qiè xiàng zhì jì jìng bú jì jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
切相智寂静不寂静增语！此增语既非有，如何
kě yán jí yī qiè zhì ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó
可言：即一切智若寂静若不寂静增语是菩萨摩

hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng
诃萨，即道相智、一切相智若寂静若不寂静增
yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò yuǎn lí
“善现，汝复观何义言：即一切智若远离
ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè
若不远离增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切
xiàng zhì ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
相智若远离若不远离增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì yuǎn lí bù yuǎn lí ruò dào xiàng zhì
“世尊！若一切智远离不远离，若道相智、
yī qiè xiàng zhì yuǎn lí bù yuǎn lí shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
一切相智远离不远离，尚毕竟不可得，性非有
gù kuàng yǒu yī qiè zhì yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ jí dào xiàng zhì
故，况有一切智远离不远离增语及道相智、
yī qiè xiàng zhì yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú
一切相智远离不远离增语！此增语既非有，如
hé kě yán jí yī qiè zhì ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà
何可言：即一切智若远离若不远离增语是菩萨
mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí
摩诃萨，即道相智、一切相智若远离若不远离
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò yǒu wéi
“善现，汝复观何义言：即一切智若有为
ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
若无为增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相
zhì ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
智若有为若无为增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì yǒu wéi wú wéi ruò dào xiàng zhì yī
“世尊！若一切智有为无为，若道相智、一
qiè xiàng zhì yǒu wéi wú wéi shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
切相智有为无为，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu yī qiè zhì yǒu wéi wú wéi zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
况有一切智有为无为增语及道相智、一切相
zhì yǒu wéi wú wéi zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
智有为无为增语！此增语既非有，如何可言：即

yī qiè zhì ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dào
一切智若有为若无为增语是菩萨摩诃萨，即道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē
相智、一切相智若有为若无为增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò yǒu lòu
“善现，汝复观何义言：即一切智若有漏
ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
若无漏增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相
zhì ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
智若有漏若无漏增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì yǒu lòu wú lòu ruò dào xiàng zhì yī
“世尊！若一切智有漏无漏，若道相智、一
qiè xiàng zhì yǒu lòu wú lòu shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
切相智有漏无漏，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu yī qiè zhì yǒu lòu wú lòu zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
况有一切智有漏无漏增语及道相智、一切相
zhì yǒu lòu wú lòu zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
智有漏无漏增语！此增语既非有，如何可言：即
yī qiè zhì ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dào
一切智若有漏若无漏增语是菩萨摩诃萨，即道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē
相智、一切相智若有漏若无漏增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò shēng ruò
“善现，汝复观何义言：即一切智若生若
miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò
灭增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相智若
shēng ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
生若灭增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì shēng miè ruò dào xiàng zhì yī qiè
“世尊！若一切智生灭，若道相智、一切
xiàng zhì shēng miè shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu
相智生灭，尚毕竟不可得，性非有故，况有
yī qiè zhì shēng miè zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì shēng miè
一切智生灭增语及道相智、一切相智生灭

zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè zhì ruò shēng
增语！此增语既非有，如何可言：即一切智若生
ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
若灭增语是菩萨摩诃萨，即道相智、一切相智
ruò shēng ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若生若灭增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò shàn ruò
“善现，汝复观何义言：即一切智若善若
fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
非善增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相智
ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若善若非善增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì shàn fēi shàn ruò dào xiàng zhì yī
“世尊！若一切智善非善，若道相智、一
qiè xiàng zhì shàn fēi shàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
切相智善非善，尚毕竟不可得，性非有故，况
yǒu yī qiè zhì shàn fēi shàn zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì shàn
有一切智善非善增语及道相智、一切相智善
fēi shàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè
非善增语！此增语既非有，如何可言：即一切
zhì ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì
智若善若非善增语是菩萨摩诃萨，即道相智、
yī qiè xiàng zhì ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
一切相智若善若非善增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò yǒu zuì
“善现，汝复观何义言：即一切智若有罪
ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
若无罪增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相
zhì ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
智若有罪若无罪增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì yǒu zuì wú zuì ruò dào xiàng zhì yī
“世尊！若一切智有罪无罪，若道相智、一
qiè xiàng zhì yǒu zuì wú zuì shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
切相智有罪无罪，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu yī qiè zhì yǒu zuì wú zuì zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
况有一切智有罪无罪增语及道相智、一切相
zhì yǒu zuì wú zuì zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
智有罪无罪增语！此增语既非有，如何可言：即

yī qiè zhì ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dào
一切智若有罪若无罪增语是菩萨摩诃萨，即道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē
相智、一切相智若有罪若无罪增语是菩萨摩诃
sà 萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò yǒu fán
“善现，汝复观何义言：即一切智若有烦
nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī
恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一
qiè xiàng zhì ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
切相智若有烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨
yé 耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì yǒu fán nǎo wú fán nǎo ruò dào xiàng zhì
“世尊！若一切智有烦恼无烦恼，若道相智、
yī qiè xiàng zhì yǒu fán nǎo wú fán nǎo shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
一切相智有烦恼无烦恼，尚毕竟不可得，性非
yǒu gù kuàng yǒu yī qiè zhì yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ jí dào xiàng
有故，况有一切智有烦恼无烦恼增语及道相
zhì yī qiè xiàng zhì yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
智、一切相智有烦恼无烦恼增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán jí yī qiè zhì ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ
有，如何可言：即一切智若有烦恼若无烦恼增语
shì pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò yǒu fán nǎo
是菩萨摩诃萨，即道相智、一切相智若有烦恼
ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若无烦恼增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò shì jiān
“善现，汝复观何义言：即一切智若世间
ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè
若出世间增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切
xiàng zhì ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
相智若世间若出世间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì shì jiān chū shì jiān ruò dào xiàng zhì
“世尊！若一切智世间出世间，若道相智、
yī qiè xiàng zhì shì jiān chū shì jiān shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
一切相智世间出世间，尚毕竟不可得，性非有

gù kuàngyǒu yī qiè zhì shì jiānchū shì jiānzēng yǔ jí dào xiàng zhì yī
故，况有一切智世间出世间增语及道相智、一
qiè xiàng zhì shì jiānchū shì jiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
切相智世间出世间增语！此增语既非有，如何
kě yán jí yī qiè zhì ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ shì pú sà mó
可言：即一切智若世间若出世间增语是菩萨摩
hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng
诃萨，即道相智、一切相智若世间若出世间增
yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò zá rǎn
“善现，汝复观何义言：即一切智若杂染
ruò qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
若清净增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切相
zhì ruò zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
智若杂染若清净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì zá rǎn qīngjìng ruò dào xiàng zhì yī
“世尊！若一切智杂染清净，若道相智、一
qiè xiàng zhì zá rǎn qīngjìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
切相智杂染清净，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàngyǒu yī qiè zhì zá rǎn qīngjìngzēng yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng
况有一切智杂染清净增语及道相智、一切相
zhì zá rǎn qīngjìngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
智杂染清净增语！此增语既非有，如何可言：即
yī qiè zhì ruò zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dào
一切智若杂染若清净增语是菩萨摩诃萨，即道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē
相智、一切相智若杂染若清净增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò shǔ shēng
“善现，汝复观何义言：即一切智若属生
sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī
死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一
qiè xiàng zhì ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
切相智若属生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì shǔ shēng sǐ shǔ niè pán ruò dào xiàng
“世尊！若一切智属生死属涅槃，若道相

zhì yī qiè xiàng zhì shǔ shēng sǐ shǔ niè pán shàng bì jìng bù kě dé
智、一切相智属生死属涅槃，尚毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yī qiè zhì shǔ shēng sǐ shǔ niè pán zēng yǔ jí
性非有故，况有一切智属生死属涅槃增语及

dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì shǔ shēng sǐ shǔ niè pán zēng yǔ cǐ zēng
道相智、一切相智属生死属涅槃增语！此增

yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè zhì ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè
语既非有，如何可言：即一切智若属生死若属涅

pán zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò
槃增语是菩萨摩诃萨，即道相智、一切相智若

shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
属生死若属涅槃增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò zài nèi
“善现，汝复观何义言：即一切智若在内

ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì
若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨，即道相智、

yī qiè xiàng zhì ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ fēi pú sà
一切相智若在内若在外若在两间增语非菩萨

mó hē sà yé
摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì zài nèi zài wài zài liǎng jiān ruò dào
“世尊！若一切智在内在外在两间，若道

xiàng zhì yī qiè xiàng zhì zài nèi zài wài zài liǎng jiān shàng bì jìng bù kě
相智、一切相智在内在外在两间，尚毕竟不可

dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yī qiè zhì zài nèi zài wài zài liǎng jiān zēng
得，性非有故，况有一切智在内在外在两间增

yǔ jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì zài nèi zài wài zài liǎng jiān zēng yǔ
语及道相智、一切相智在内在外在两间增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè zhì ruò zài nèi ruò zài
此增语既非有，如何可言：即一切智若在内若在

wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī
外若在两间增语是菩萨摩诃萨，即道相智、一

qiè xiàng zhì ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ shì pú sà mó
切相智若在内若在外若在两间增语是菩萨摩

hē sà
诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè zhì ruò kě dé
“善现，汝复观何义言：即一切智若可得

ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè
若不可得增语非菩萨摩诃萨，即道相智、一切

xiàng zhì ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
相智若可得若不可得增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yī qiè zhì kě dé bù kě dé ruò dào xiàng zhì
“世尊！若一切智可得不可得，若道相智、

yī qiè xiàng zhì kě dé bù kě dé shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu
一切相智可得不可得，尚毕竟不可得，性非有

gù kuàngyǒu yī qiè zhì kě dé bù kě dé zēng yǔ jí dào xiàng zhì yī
故，况有一切智可得不可得增语及道相智、一

qiè xiàng zhì kě dé bù kě dé zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
切相智可得不可得增语！此增语既非有，如何

kě yán jí yī qiè zhì ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó
可言：即一切智若可得若不可得增语是菩萨摩

hē sà jí dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò kě dé ruò bù kě dé zēng
诃萨，即道相智、一切相智若可得若不可得增

yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

fù cì shànxiàn rǔ guān hé yì yán jí yù liú guǒ zēng
“复次，善现，汝观何义言：即预流果增

yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hàn guǒ zēng
语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉果增

yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
语非菩萨摩诃萨耶？”

jù shòu shànxiàn dá yán shì zūn ruò yù liú guǒ ruò yī lái
具寿善现答言：“世尊！若预流果，若一来、

bù huán ā luó hàn guǒ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
不还、阿罗汉果，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu yù liú guǒ zēng yǔ jí yī lái bù huán ā luó hàn guǒ zēng yǔ
况有预流果增语及一来、不还、阿罗汉果增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yù liú guǒ zēng yǔ shì pú sà
此增语既非有，如何可言：即预流果增语是菩萨

mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hàn guǒ zēng yǔ shì pú sà
摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉果增语是菩萨

mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò cháng ruò
“善现，汝复观何义言：即预流果若常若

wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó
无常增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗

hànguǒ ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
汉果若常若无常增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ cháng wú cháng ruò yī lái bù huán
“世尊！若预流果常无常，若一来、不还、

ā luó hànguǒ cháng wú cháng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
阿罗汉果常无常，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu yù liú guǒ cháng wú cháng zēng yǔ jí yī lái bù huán ā luó
况有预流果常无常增语及一来、不还、阿罗

hànguǒ cháng wú cháng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
汉果常无常增语！此增语既非有，如何可言：

jí yù liú guǒ ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
即预流果若常若无常增语是菩萨摩诃萨，即

yī lái bù huán ā luó hànguǒ ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú
一来、不还、阿罗汉果若常若无常增语是菩

sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò lè ruò
“善现，汝复观何义言：即预流果若乐若

kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hàn
苦增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉

guǒ ruò lè ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
果若乐若苦增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ lè kǔ ruò yī lái bù huán ā
“世尊！若预流果乐苦，若一来、不还、阿

luó hànguǒ lè kǔ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu
罗汉果乐苦，尚毕竟不可得，性非有故，况有

yù liú guǒ lè kǔ zēng yǔ jí yī lái bù huán ā luó hànguǒ lè kǔ
预流果乐苦增语及一来、不还、阿罗汉果乐苦

zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yù liú guǒ ruò lè
增语！此增语既非有，如何可言：即预流果若乐

ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hàn
若苦增语是菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉

guǒ ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
果若乐若苦增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò wǒ ruò
“善现，汝复观何义言：即预流果若我若
wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hàn
无我增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉
guǒ ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
果若我若无我增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ wǒ wú wǒ ruò yī lái bù huán
“世尊！若预流果我无我，若一来、不还、
ā luó hàn guǒ wǒ wú wǒ shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
阿罗汉果我无我，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu yù liú guǒ wǒ wú wǒ zēng yǔ jí yī lái bù huán ā luó hàn
况有预流果我无我增语及一来、不还、阿罗汉
guǒ wǒ wú wǒ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yù
果我无我增语！此增语既非有，如何可言：即预
liú guǒ ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí yī lái bù
流果若我若无我增语是菩萨摩诃萨，即一来、不
huán ā luó hàn guǒ ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
还、阿罗汉果若我若无我增语是菩萨摩诃萨？”

大般若波罗蜜多经卷第三十四

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān shí wǔ 大般若波罗蜜多经卷第三十五

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn jiào jiè jiào shòu pǐn dì qī zhī èr shí wǔ 初分教诫教授品第七之二十五

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò jìng ruò
“善现，汝复观何义言：即预流果若净若
bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hàn
不净增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉
guǒ ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
果若净若不净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ jìng bú jìng ruò yī lái bù huán
“世尊！若预流果净不净，若一来、不还、
ā luó hàn guǒ jìng bú jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
阿罗汉果净不净，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu yù liú guǒ jìng bú jìng zēng yǔ jí yī lái bù huán ā luó hàn
况有预流果净不净增语及一来、不还、阿罗汉
guǒ jìng bú jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yù
果净不净增语！此增语既非有，如何可言：即预
liú guǒ ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí yī lái bù
流果若净若不净增语是菩萨摩诃萨，即一来、不
huán ā luó hàn guǒ ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
还、阿罗汉果若净若不净增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò kōng ruò
“善现，汝复观何义言：即预流果若空若
bú kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó
不空增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗
hàn guǒ ruò kōng ruò bú kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
汉果若空若不空增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ kōng bú kōng ruò yī lái bù huán
“世尊！若预流果空不空，若一来、不还、
ā luó hàn guǒ kōng bú kōng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
阿罗汉果空不空，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàngyǒu yù liú guǒkōng bù kōngzēng yǔ jí yī lái bù huán ā luó
况有预流果空不空增语及一来、不还、阿罗

hànguǒkōng bù kōngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
汉果空不空增语！此增语既非有，如何可言：

jí yù liú guǒ ruò kōng ruò bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí yī
即预流果若空若不空增语是菩萨摩诃萨，即一

lai bù huán ā luó hànguǒ ruò kōng ruò bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó
来、不还、阿罗汉果若空若不空增语是菩萨摩

hē sà
诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò yǒuxiàng
“善现，汝复观何义言：即预流果若有相

ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lai bù huán ā
若无相增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿

luó hànguǒ ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
罗汉果若有相若无相增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ yǒuxiàng wú xiàng ruò yī lai bù
“世尊！若预流果有相无相，若一来、不

huán ā luó hànguǒ yǒuxiàng wú xiàng shàng bì jìng bù kě dé xìng
还、阿罗汉果有相无相，尚毕竟不可得，性

fēi yǒu gù kuàngyǒu yù liú guǒ yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ jí yī lai bù
非有故，况有预流果有相无相增语及一来、不

huán ā luó hànguǒ yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
还、阿罗汉果有相无相增语！此增语既非有，

rú hé kě yán jí yù liú guǒ ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ shì pú sà
如何可言：即预流果若有相若无相增语是菩萨

mó hē sà jí yī lai bù huán ā luó hànguǒ ruò yǒuxiàng ruò wú
摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉果若有相若无

xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
相增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò yǒuyuàn
“善现，汝复观何义言：即预流果若有愿

ruò wú yuànzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lai bù huán ā
若无愿增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿

luó hànguǒ ruò yǒuyuàn ruò wú yuànzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
罗汉果若有愿若无愿增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ yǒuyuàn wú yuàn ruò yī lai bù
“世尊！若预流果有愿无愿，若一来、不

huán ā luó hànguǒ yǒu yuàn wú yuàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi
还、阿罗汉果有愿无愿，尚毕竟不可得，性非
yǒu gù kuàng yǒu yù liú guǒ yǒu yuàn wú yuàn zēng yǔ jí yī lái bù
有故，况有预流果有愿无愿增语及一来、不
huán ā luó hànguǒ yǒu yuàn wú yuàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
还、阿罗汉果有愿无愿增语！此增语既非有，
rú hé kě yán jí yù liú guǒ ruò yǒu yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ shì pú sà
如何可言：即预流果若有愿若无愿增语是菩萨
mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hànguǒ ruò yǒu yuàn ruò wú
摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉果若有愿若无
yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
愿增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò jì jìng
“善现，汝复观何义言：即预流果若寂静
ruò bù jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā
若不寂静增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿
luó hànguǒ ruò jì jìng ruò bù jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
罗汉果若寂静若不寂静增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ jì jìng bù jì jìng ruò yī lái bù
“世尊！若预流果寂静不寂静，若一来、不
huán ā luó hànguǒ jì jìng bù jì jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng
还、阿罗汉果寂静不寂静，尚毕竟不可得，性
fēi yǒu gù kuàng yǒu yù liú guǒ jì jìng bù jì jìng zēng yǔ jí yī lái
非有故，况有预流果寂静不寂静增语及一来、
bù huán ā luó hànguǒ jì jìng bù jì jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
不还、阿罗汉果寂静不寂静增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán jí yù liú guǒ ruò jì jìng ruò bù jì jìng zēng yǔ shì
有，如何可言：即预流果若寂静若不寂静增语是
pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hànguǒ ruò jì jìng ruò
菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉果若寂静若
bù jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
不寂静增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò yuǎn lí
“善现，汝复观何义言：即预流果若远离
ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán
若不远离增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、
ā luó hànguǒ ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
阿罗汉果若远离若不远离增语非菩萨摩诃萨

yé
耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒyuǎn lí bù yuǎn lí ruò yī lái、
“世尊！若预流果远离不远离，若一来、
bù huán ā luó hàn guǒyuǎn lí bù yuǎn lí shàng bì jìng bù kě dé
不还、阿罗汉果远离不远离，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yù liú guǒyuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ jí yī
性非有故，况有预流果远离不远离增语及一
lái bù huán ā luó hàn guǒyuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ cǐ zēng yǔ
来、不还、阿罗汉果远离不远离增语！此增语
jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yù liú guǒ ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí
既非有，如何可言：即预流果若远离若不远离
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hàn guǒ
增语是菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉果
ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若远离若不远离增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò yǒu wéi
“善现，汝复观何义言：即预流果若有为
ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó
若无为增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗
hàn guǒ ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
汉果若有为若无为增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ yǒu wéi wú wéi ruò yī lái bù huán
“世尊！若预流果有为无为，若一来、不还、
ā luó hàn guǒ yǒu wéi wú wéi shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
阿罗汉果有为无为，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu yù liú guǒ yǒu wéi wú wéi zēng yǔ jí yī lái bù huán ā luó
况有预流果有为无为增语及一来、不还、阿罗
hàn guǒ yǒu wéi wú wéi zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
汉果有为无为增语！此增语既非有，如何可言：
jí yù liú guǒ ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
即预流果若有为若无为增语是菩萨摩诃萨，即
yī lái bù huán ā luó hàn guǒ ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú
一来、不还、阿罗汉果若有为若无为增语是菩
sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò yǒu lòu
“善现，汝复观何义言：即预流果若有漏

ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó
若无漏增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗

hànguǒ ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
汉果若有漏若无漏增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ yǒu lòu wú lòu ruò yī lái bù huán
“世尊！若预流果有漏无漏，若一来、不还、

ā luó hànguǒ yǒu lòu wú lòu shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
阿罗汉果有漏无漏，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàng yǒu yù liú guǒ yǒu lòu wú lòu zēng yǔ jí yī lái bù huán ā luó
况有预流果有漏无漏增语及一来、不还、阿罗

hànguǒ yǒu lòu wú lòu zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
汉果有漏无漏增语！此增语既非有，如何可言：

jí yù liú guǒ ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
即预流果若有漏若无漏增语是菩萨摩诃萨，即

yī lái bù huán ā luó hànguǒ ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú
一来、不还、阿罗汉果若有漏若无漏增语是菩

sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò shēng ruò
“善现，汝复观何义言：即预流果若生若

miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hàn
灭增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉

guǒ ruò shēng ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
果若生若灭增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ shēng miè ruò yī lái bù huán
“世尊！若预流果生灭，若一来、不还、

ā luó hànguǒ shēng miè shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng
阿罗汉果生灭，尚毕竟不可得，性非有故，况

yǒu yù liú guǒ shēng miè zēng yǔ jí yī lái bù huán ā luó hànguǒ
有预流果生灭增语及一来、不还、阿罗汉果

shēng miè zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yù liú
生灭增语！此增语既非有，如何可言：即预流

guǒ ruò shēng ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán
果若生若灭增语是菩萨摩诃萨，即一来、不还、

ā luó hànguǒ ruò shēng ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
阿罗汉果若生若灭增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò shàn ruò
“善现，汝复观何义言：即预流果若善若

fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó
非善增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗

hànguǒ ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
汉果若善若非善增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ shàn fēi shàn ruò yī lái bù huán
“世尊！若预流果善非善，若一来、不还、

ā luó hànguǒ shàn fēi shàn shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
阿罗汉果善非善，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàng yǒu yù liú guǒ shàn fēi shàn zēng yǔ jí yī lái bù huán ā luó
况有预流果善非善增语及一来、不还、阿罗

hànguǒ shàn fēi shàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
汉果善非善增语！此增语既非有，如何可言：

jí yù liú guǒ ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí yī
即预流果若善若非善增语是菩萨摩诃萨，即一

lai bù huán ā luó hànguǒ ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó
来、不还、阿罗汉果若善若非善增语是菩萨摩

hē sà
诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò yǒu zuì
“善现，汝复观何义言：即预流果若有罪

ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó
若无罪增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗

hànguǒ ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
汉果若有罪若无罪增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ yǒu zuì wú zuì ruò yī lái bù huán
“世尊！若预流果有罪无罪，若一来、不还、

ā luó hànguǒ yǒu zuì wú zuì shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
阿罗汉果有罪无罪，尚毕竟不可得，性非有故，

kuàng yǒu yù liú guǒ yǒu zuì wú zuì zēng yǔ jí yī lái bù huán ā luó
况有预流果有罪无罪增语及一来、不还、阿罗

hànguǒ yǒu zuì wú zuì zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
汉果有罪无罪增语！此增语既非有，如何可言：

jí yù liú guǒ ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
即预流果若有罪若无罪增语是菩萨摩诃萨，即

yī lái bù huán ā luó hànguǒ ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú
一来、不还、阿罗汉果若有罪若无罪增语是菩

sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò yǒu fán
“善现，汝复观何义言：即预流果若有烦

nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán
恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、

ā luó hàn guǒ ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
阿罗汉果若有烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨

yé
耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ yǒu fán nǎo wú fán nǎo ruò yī lái
“世尊！若预流果有烦恼无烦恼，若一来、

bù huán ā luó hàn guǒ yǒu fán nǎo wú fán nǎo shàng bì jìng bù kě dé
不还、阿罗汉果有烦恼无烦恼，尚毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yù liú guǒ yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ jí yī
性非有故，况有预流果有烦恼无烦恼增语及一

lai bù huán ā luó hàn guǒ yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ cǐ zēng
来、不还、阿罗汉果有烦恼无烦恼增语！此增

yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yù liú guǒ ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán
语既非有，如何可言：即预流果若有烦恼若无烦

nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hàn
恼增语是菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉

guǒ ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
果若有烦恼若无烦恼增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò shì jiān
“善现，汝复观何义言：即预流果若世间

ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā
若出世间增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿

luó hàn guǒ ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
罗汉果若世间若出世间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ shì jiān chū shì jiān ruò yī lái bù
“世尊！若预流果世间出世间，若一来、不

huán ā luó hàn guǒ shì jiān chū shì jiān shàng bì jìng bù kě dé xìng
还、阿罗汉果世间出世间，尚毕竟不可得，性

fēi yǒu gù kuàng yǒu yù liú guǒ shì jiān chū shì jiān zēng yǔ jí yī lái
非有故，况有预流果世间出世间增语及一来、

bù huán ā luó hàn guǒ shì jiān chū shì jiān zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
不还、阿罗汉果世间出世间增语！此增语既非

yǒu rú hé kě yán jí yù liú guǒ ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ shì
有，如何可言：即预流果若世间若出世间增语是

pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hàn guǒ ruò shì jiān ruò
菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉果若世间若
chū shì jiān zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
出世间增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò zá rǎn
“善现，汝复观何义言：即预流果若杂染
ruò qīng jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā
若清净增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿
luó hàn guǒ ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
罗汉果若杂染若清净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ zá rǎn qīng jìng ruò yī lái bù huán
“世尊！若预流果杂染清净，若一来、不还、
ā luó hàn guǒ zá rǎn qīng jìng shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù
阿罗汉果杂染清净，尚毕竟不可得，性非有故，
kuàng yǒu yù liú guǒ zá rǎn qīng jìng zēng yǔ jí yī lái bù huán ā luó
况有预流果杂染清净增语及一来、不还、阿罗
hàn guǒ zá rǎn qīng jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
汉果杂染清净增语！此增语既非有，如何可言：

jí yù liú guǒ ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí
即预流果若杂染若清净增语是菩萨摩诃萨，即
yī lái bù huán ā luó hàn guǒ ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ shì pú
一来、不还、阿罗汉果若杂染若清净增语是菩
sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò shǔ shēng
“善现，汝复观何义言：即预流果若属生
sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán
死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、
ā luó hàn guǒ ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ fēi pú sà mó hē
阿罗汉果若属生死若属涅槃增语非菩萨摩诃
sà yé
萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ shǔ shēng sǐ shǔ niè pán ruò yī lái
“世尊！若预流果属生死属涅槃，若一来、
bù huán ā luó hàn guǒ shǔ shēng sǐ shǔ niè pán shàng bì jìng bù kě dé
不还、阿罗汉果属生死属涅槃，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yù liú guǒ shǔ shēng sǐ shǔ niè pán zēng yǔ jí
性非有故，况有预流果属生死属涅槃增语及

yī lái bù huán ā luó hàn guǒ shǔ shēng sǐ shǔ niè pán zēng yǔ cǐ
一来、不还、阿罗汉果属生死属涅槃增语！此
zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yù liú guǒ ruò shǔ shēng sǐ ruò
增语既非有，如何可言：即预流果若属生死若
shǔ niè pán zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā
属涅槃增语是菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿
luó hàn guǒ ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ shì pú sà mó hē
罗汉果若属生死若属涅槃增语是菩萨摩诃
sà ? ”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò zài nèi
“善现，汝复观何义言：即预流果若在内
ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù
若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨，即一来、不
huán ā luó hàn guǒ ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ fēi pú
还、阿罗汉果若在内若在外若在两间增语非菩
sà mó hē sà yé ? ”

shì zūn ruò yù liú guǒ zài nèi zài wài zài liǎng jiān ruò yī lái
“世尊！若预流果在内在外在两间，若一来、
bù huán ā luó hàn guǒ zài nèi zài wài zài liǎng jiān shàng bì jìng bù kě
不还、阿罗汉果在内在外在两间，尚毕竟不可
dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yù liú guǒ zài nèi zài wài zài liǎng jiān zēng
得，性非有故，况有预流果在内在外在两间增
yǔ jí yī lái bù huán ā luó hàn guǒ zài nèi zài wài zài liǎng jiān zēng
语及一来、不还、阿罗汉果在内在外在两间增
yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yù liú guǒ ruò zài nèi
语！此增语既非有，如何可言：即预流果若在内
ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ shì pú sà mó hē sà jí yī lái bù
若在外若在两间增语是菩萨摩诃萨，即一来、不
huán ā luó hàn guǒ ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ shì pú
还、阿罗汉果若在内若在外若在两间增语是菩
sà mó hē sà ? ”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yù liú guǒ ruò kě dé
“善现，汝复观何义言：即预流果若可得
ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā
若不可得增语非菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿

luó hànguǒ ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
罗汉果若可得若不可得增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn ruò yù liú guǒ kě dé bù kě dé ruò yī lái bù
“世尊！若预流果可得不可得，若一来、不
huán ā luó hànguǒ kě dé bù kě dé shàng bì jìng bù kě dé xìng
还、阿罗汉果可得不可得，尚毕竟不可得，性
fēi yǒu gù kuàngyǒu yù liú guǒ kě dé bù kě dé zēng yǔ jí yī lái
非有故，况有预流果可得不可得增语及一来、
bù huán ā luó hànguǒ kě dé bù kě dé zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
不还、阿罗汉果可得不可得增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán jí yù liú guǒ ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì
有，如何可言：即预流果若可得若不可得增语是
pú sà mó hē sà jí yī lái bù huán ā luó hànguǒ ruò kě dé ruò
菩萨摩诃萨，即一来、不还、阿罗汉果若可得若
bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
不可得增语是菩萨摩诃萨？”

fù cì shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú
“复次，善现，汝复³观何义言：即独觉菩
tí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
提增语非菩萨摩诃萨耶？”

jù shòushànxiàn dá yán shì zūn dú jué pú tí shàng bì jìng bù
具寿善现答言：“世尊！独觉菩提尚毕竟不
kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí zēng yǔ cǐ zēng yǔ
可得，性非有故，况有独觉菩提增语！此增语
jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí zēng yǔ shì pú sà mó hē
既非有，如何可言：即独觉菩提增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò cháng
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若常
ruò wú chángzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若无常增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí cháng wú cháng shàng bì jìng bù kě
“世尊！独觉菩提常无常，尚毕竟不可
dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí cháng wú chángzēng yǔ
得，性非有故，况有独觉菩提常无常增语！”

³ 大正藏：汝；永乐北藏及龙藏：汝复

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò cháng ruò
此增语既非有，如何可言：即独觉菩提若常若
wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
无常增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò lè
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若乐
ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若苦增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí lè kǔ shàng bì jìng bù kě dé xìng
“世尊！独觉菩提乐苦，尚毕竟不可得，性
fēi yǒu gù kuàng yǒu dú jué pú tí lè kǔ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi
非有故，况有独觉菩提乐苦增语！此增语既非
yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà
有，如何可言：即独觉菩提若乐若苦增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò wǒ
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若我
ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若无我增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí wǒ wú wǒ shàng bì jìng bù kě dé
“世尊！独觉菩提我无我，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu dú jué pú tí wǒ wú wǒ zēng yǔ cǐ zēng yǔ
性非有故，况有独觉菩提我无我增语！此增语
jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ
既非有，如何可言：即独觉菩提若我若无我增语
shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò jìng
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若净
ruò bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若不净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí jìng bú jìng shàng bì jìng bù kě dé
“世尊！独觉菩提净不净，尚毕竟不可得，
xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu dú jué pú tí jìng bú jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ
性非有故，况有独觉菩提净不净增语！此增语
jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ
既非有，如何可言：即独觉菩提若净若不净增语

shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruòkōng
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若空

ruò bù kōngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若不空增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí kōng bù kōng shàng bì jìng bù kě dé
“世尊！独觉菩提空不空，尚毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí kōng bù kōngzēng yǔ cǐ zēng yǔ
性非有故，况有独觉菩提空不空增语！此增语

jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruòkōngruò bù kōngzēng
既非有，如何可言：即独觉菩提若空若不空增

yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruòyǒu
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若有

xiàng ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
相若无相增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí yǒuxiàng wú xiàng shàng bì jìng bù kě
“世尊！独觉菩提有相无相，尚毕竟不可

dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ
得，性非有故，况有独觉菩提有相无相增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruòyǒuxiàng ruò
此增语既非有，如何可言：即独觉菩提若有相若

wú xiàngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
无相增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruòyǒu
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若有

yuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
愿若无愿增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí yǒuyuàn wú yuàn shàng bì jìng bù kě
“世尊！独觉菩提有愿无愿，尚毕竟不可

dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí yǒuyuàn wú yuàn zēng yǔ
得，性非有故，况有独觉菩提有愿无愿增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruòyǒuyuàn ruò
此增语既非有，如何可言：即独觉菩提若有愿若

wú yuàn zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
无愿增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò jì
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若寂

jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
静若不寂静增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí jì jìng bú jì jìng shàng bì jìng bù kě
“世尊！独觉菩提寂静不寂静，尚毕竟不可

dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí jì jìng bú jì jìng zēng yǔ
得，性非有故，况有独觉菩提寂静不寂静增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò jì jìng ruò
此增语既非有，如何可言：即独觉菩提若寂静若

bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
不寂静增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò yuǎn
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若远

lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
离若不远离增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí yuǎn lí bù yuǎn lí shàng bì jìng bù
“世尊！独觉菩提远离不远离，尚毕竟不

kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí yuǎn lí bù yuǎn lí zēng
可得，性非有故，况有独觉菩提远离不远离增

yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò yuǎn
语！此增语既非有，如何可言：即独觉菩提若远

lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
离若不远离增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若有

wéi ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
为若无为增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí yǒu wéi wú wéi shàng bì jìng bù kě dé
“世尊！独觉菩提有为无为，尚毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí yǒu wéi wú wéi zēng yǔ cǐ zēng
性非有故，况有独觉菩提有为无为增语！此增

yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò yǒu wéi ruò wú wéi
语既非有，如何可言：即独觉菩提若有为若无为

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若有

lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
漏若无漏增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí yǒu lòu wú lòu shàng bì jìng bù kě dé
“世尊！独觉菩提有漏无漏，尚 毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí yǒu lòu wú lòu zēng yǔ cǐ zēng
性非有故，况 有独觉菩提有漏无漏增语！此增

yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò yǒu lòu ruò wú lòu
语既非有，如何可言：即独觉菩提若有漏若无漏

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò shēng
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若生

ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若灭增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí shēng miè shàng bì jìng bù kě dé
“世尊！独觉菩提生灭，尚 毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí shēng miè zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì
性非有故，况 有独觉菩提生灭增语！此增语既

fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò shēng ruò miè zēng yǔ shì
非有，如何可言：即独觉菩提若生若灭增语是

pú sà mó hē sà
菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò shàn
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若善

ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
若非善增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí shàn fēi shàn shàng bì jìng bù kě dé
“世尊！独觉菩提善非善，尚 毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí shàn fēi shàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ
性非有故，况 有独觉菩提善非善增语！此增语

jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò shàn ruò fēi shàn zēng
既非有，如何可言：即独觉菩提若善若非善增

yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若有

zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
罪若无罪增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí yǒu zuì wú zuì shàng bì jìng bù kě dé
“世尊！独觉菩提有罪无罪，尚 毕竟不可得，

xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí yǒu zuì wú zuì zēng yǔ cǐ zēng
性非有故，况 有独觉菩提有罪无罪增语！此增

yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò yǒu zuì ruò wú zuì
语既非有，如何可言：即独觉菩提若有罪若无罪

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò yǒu
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若有

fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí yǒu fán nǎo wú fán nǎo shàng bì jìng
“世尊！独觉菩提有烦恼无烦恼，尚 毕竟

bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí yǒu fán nǎo wú fán
不可得，性非有故，况 有独觉菩提有烦恼无烦

nǎo zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí
恼增语！此增语既非有，如何可言：即独觉菩提

ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若有烦恼若无烦恼增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò shì
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若世

jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
间若出世间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí shì jiān chū shì jiān shàng bì jìng bù kě
“世尊！独觉菩提世间出世间，尚 毕竟不可

de xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí shì jiān chū shì jiān zēng yǔ
得，性非有故，况 有独觉菩提世间出世间增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò shì jiān ruò
此增语既非有，如何可言：即独觉菩提若世间若

chū shì jiān zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
出世间增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò zá
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若杂

rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
染若清净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí zá rǎn qīng jìng shàng bì jìng bù kě
“世尊！独觉菩提杂染清净，尚 毕竟不可

dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí zá rǎn qīng jìng zēng yǔ
得，性非有故，况有独觉菩提杂染清净增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò zá rǎn ruò

qīng jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
此增语既非有，如何可言：即独觉菩提若杂染若
清净增语是菩萨摩诃萨？

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò shǔ
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若属

shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí shǔ shēng sǐ shǔ niè pán shàng bì jìng
“世尊！独觉菩提属生死属涅槃，尚毕竟

bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí shǔ shēng sǐ shǔ niè
不可得，性非有故，况有独觉菩提属生死属涅

pán zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí
槃增语！此增语既非有，如何可言：即独觉菩提

ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若属生死若属涅槃增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò zài
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若在

nèi ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
内若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí zài nèi zài wài zài liǎng jiān shàng bì
“世尊！独觉菩提在内在外在两间，尚毕

jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí zài nèi zài wài zài
竟不可得，性非有故，况有独觉菩提在内在外在

liǎng jiān zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué
两间增语！此增语既非有，如何可言：即独觉

pú tí ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ shì pú sà mó hē
菩提若在内若在外若在两间增语是菩萨摩诃

sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí dú jué pú tí ruò kě
“善现，汝复观何义言：即独觉菩提若可

de ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
得若不可得增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn dú jué pú tí kě dé bù kě dé shàng bì jìng bù kě
“世尊！独觉菩提可得不可得，尚毕竟不可

dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu dú jué pú tí kě dé bù kě dé zēng yǔ
得，性非有故，况有独觉菩提可得不可得增语！

cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí dú jué pú tí ruò kě dé ruò
此增语既非有，如何可言：即独觉菩提若可得若
bù kě dé zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
不可得增语是菩萨摩诃萨？”

fù cì shànxiàn rǔ guān hé yì yán jí yī qiè pú sà
“复次，善现，汝观何义言：即一切菩萨
mó hē sà xíngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
摩诃萨行增语非菩萨摩诃萨耶？”

jù shòushànxiàn dá yán shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng
具寿善现答言：“世尊！一切菩萨摩诃萨行，
shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē
尚毕竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃
sà xíngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè pú
萨行增语！此增语既非有，如何可言：即一切菩
sà mó hē sà xíngzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
萨摩诃萨行增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃
sà xíng ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若常若无常增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng cháng wú cháng shàng
“世尊！一切菩萨摩诃萨行常无常，尚
bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng
毕竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行
cháng wú cháng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
常无常增语！此增语既非有，如何可言：即
yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò cháng ruò wú cháng zēng yǔ shì pú sà mó
一切菩萨摩诃萨行若常若无常增语是菩萨摩
hē sà
诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃
sà xíng ruò lè ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若乐若苦增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng lè kǔ shàng bì jìng bù
“世尊！一切菩萨摩诃萨行乐苦，尚毕竟不

kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng lè kǔ
可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行乐苦

zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè pú sà mó
增语！此增语既非有，如何可言：即一切菩萨摩

hē sà xíng ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
诃萨行若乐若苦增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃

sà xíng ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若我若无我增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng wǒ wú wǒ shàng bì jìng
“世尊！一切菩萨摩诃萨行我无我，尚毕竟

bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng wǒ wú
不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行我无

wǒ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè pú sà
我增语！此增语既非有，如何可言：即一切菩萨

mó hē sà xíng ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
摩诃萨行若我若无我增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃

sà xíng ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若净若不净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng jìng bú jìng shàng bì jìng
“世尊！一切菩萨摩诃萨行净不净，尚毕竟

bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng jìng bú
不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行净不

jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè pú sà
净增语！此增语既非有，如何可言：即一切菩萨

mó hē sà xíng ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
摩诃萨行若净若不净增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃

sà xíng ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若空若不空增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng kōng bù kōng shàng bì
“世尊！一切菩萨摩诃萨行空不空，尚毕

jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng
竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行

kōng bù kōngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī
空不空增语！此增语既非有，如何可言：即一
qiè pú sà mó hē sà xíng ruò kōng ruò bù kōngzēng yǔ shì pú sà mó hē
切菩萨摩诃萨行若空若不空增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃
sà xíng ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若有相若无相增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng yǒuxiàng wú xiàng shàng
“世尊！一切菩萨摩诃萨行有相无相，尚
bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng
毕竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行
yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
有相无相增语！此增语既非有，如何可言：即
yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng yǔ shì pú sà
一切菩萨摩诃萨行若有相若无相增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃
sà xíng ruò yǒuyuàn ruò wú yuànzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若有愿若无愿增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng yǒuyuàn wú yuàn shàng
“世尊！一切菩萨摩诃萨行有愿无愿，尚
bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng
毕竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行
yǒuyuàn wú yuànzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
有愿无愿增语！此增语既非有，如何可言：即
yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò yǒuyuàn ruò wú yuànzēng yǔ shì pú sà
一切菩萨摩诃萨行若有愿若无愿增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃
sà xíng ruò jì jìng ruò bú jì jìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若寂静若不寂静增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng jì jìng bú jì jìng shàng
“世尊！一切菩萨摩诃萨行寂静不寂静，尚
bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng
毕竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行
jì jìng bú jì jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
寂静不寂静增语！此增语既非有，如何可言：即
yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ shì pú sà
一切菩萨摩诃萨行若寂静若不寂静增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃
sà xíng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若远离若不远离增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng yuǎn lí bù yuǎn lí
“世尊！一切菩萨摩诃萨行远离不远离，
shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē
尚毕竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃
sà xíng yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě
萨行远离不远离增语！此增语既非有，如何可
yán jí yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ
言：即一切菩萨摩诃萨行若远离若不远离增语
shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃
sà xíng ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若有为若无为增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng yǒu wéi wú wéi shàng bì
“世尊！一切菩萨摩诃萨行有为无为，尚毕
jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng yǒu
竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行有
wéi wú wéi zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè
为无为增语！此增语既非有，如何可言：即一切
pú sà mó hē sà xíng ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ shì pú sà mó hē
菩萨摩诃萨行若有为若无为增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃

sà xíng ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若有漏若无漏增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng yǒu lòu wú lòu shàng bì
“世尊！一切菩萨摩诃萨行有漏无漏，尚毕

jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng yǒu
竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行有

lòu wú lòu zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè
漏无漏增语！此增语既非有，如何可言：即一切

pú sà mó hē sà xíng ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ shì pú sà mó hē
菩萨摩诃萨行若有漏若无漏增语是菩萨摩诃

sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃

sà xíng ruò shēng ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若生若灭增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng shēng miè shàng bì jìng
“世尊！一切菩萨摩诃萨行生灭，尚毕竟

bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng shēng
不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行生

miè zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè pú sà
灭增语！此增语既非有，如何可言：即一切菩萨

mó hē sà xíng ruò shēng ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
摩诃萨行若生若灭增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃

sà xíng ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若善若非善增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng shàn fēi shàn shàng bì
“世尊！一切菩萨摩诃萨行善非善，尚毕

jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng
竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行

shàn fēi shàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī
善非善增语！此增语既非有，如何可言：即一

qiè pú sà mó hē sà xíng ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú sà mó hē
切菩萨摩诃萨行若善若非善增语是菩萨摩诃

sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃

sà xíng ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若有罪若无罪增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng yǒu zuì wú zuì shàng bì
“世尊！一切菩萨摩诃萨行有罪无罪，尚毕

jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng yǒu
竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行有

zuì wú zuì zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī qiè
罪无罪增语！此增语既非有，如何可言：即一切

pú sà mó hē sà xíng ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ shì pú sà mó hē
菩萨摩诃萨行若有罪若无罪增语是菩萨摩诃

sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃

sà xíng ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若有烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng yǒu fán nǎo wú fán nǎo
“世尊！一切菩萨摩诃萨行有烦恼无烦恼，

shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yī qiè pú sà mó hē
尚毕竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃

sà xíng yǒu fán nǎo wú fán nǎo zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě
萨行有烦恼无烦恼增语！此增语既非有，如何可

yán jí yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎo zēng
言：即一切菩萨摩诃萨行若有烦恼若无烦恼增

yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃

sà xíng ruò shì jiān ruò chū shì jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若世间若出世间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng shì jiān chū shì jiān shàng
“世尊！一切菩萨摩诃萨行世间出世间，尚

bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng
毕竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行

shì jiānchū shì jiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
世间出世间增语！此增语既非有，如何可言：即
yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ shì pú sà
一切菩萨摩诃萨行若世间若出世间增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃
sà xíng ruò zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若杂染若清净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng zá rǎnqīngjìng shàng
“世尊！一切菩萨摩诃萨行杂染清净，尚
bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng
毕竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行
zá rǎnqīngjìngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí yī
杂染清净增语！此增语既非有，如何可言：即一
qiè pú sà mó hē sà xíng ruò zá rǎn ruò qīngjìngzēng yǔ shì pú sà mó hē
切菩萨摩诃萨行若杂染若清净增语是菩萨摩诃
sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃
sà xíng ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
萨行若属生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíngshǔshēng sǐ shǔ niè pán
“世尊！一切菩萨摩诃萨行属生死属涅槃，
shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒu yī qiè pú sà mó hē
尚毕竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃
sà xíngshǔshēng sǐ shǔ niè pánzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
萨行属生死属涅槃增语！此增语既非有，如何
kě yán jí yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè pán
可言：即一切菩萨摩诃萨行若属生死若属涅槃
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃

sà xíng ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎng jiān zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
萨行若在内若在外若在两间增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng zài nèi zài wài zài liǎng
“世尊！一切菩萨摩诃萨行在内在外在两
jiān shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yī qiè pú sà
间，尚毕竟不可得，性非有故，况有一切菩萨
mó hē sà xíng zài nèi zài wài zài liǎng jiān zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
摩诃萨行在内在外在两间增语！此增语既非有，
rú hé kě yán jí yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò zài nèi ruò zài wài ruò
如何可言：即一切菩萨摩诃萨行若在内若在外若
zài liǎng jiān zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
在两间增语是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí yī qiè pú sà mó hē
“善现，汝复观何义言：即一切菩萨摩诃
sà xíng ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
萨行若可得若不可得增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng kě dé bù kě dé shàng
“世尊！一切菩萨摩诃萨行可得不可得，尚
bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng
毕竟不可得，性非有故，况有一切菩萨摩诃萨行
kě dé bù kě dé zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
可得不可得增语！此增语既非有，如何可言：即
yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ shì pú sà
一切菩萨摩诃萨行若可得若不可得增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

fù cì shàn xiàn rǔ guān hé yì yán jí zhū fó wú shàng
“复次，善现，汝观何义言：即诸佛无上
zhèng děng pú tí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
正等菩提增语非菩萨摩诃萨耶？”

jù shòu shàn xiàn dá yán shì zūn zhū fó wú shàng zhèng děng pú
具寿善现答言：“世尊！诸佛无上正等菩
tí shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu zhū fó wú shàng
提，尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上
zhèng děng pú tí zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
正等菩提增语！此增语既非有，如何可言：即

zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
诸佛无上正等菩提增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正

děng pú tí ruò cháng ruò wú chángzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若常若无常增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí cháng wú cháng
“世尊！诸佛无上正等菩提常无常，

shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒuzhū fó wú shàngzhèng
尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正

děng pú tí cháng wú chángzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě
等菩提常无常增语！此增语既非有，如何可

yán jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò cháng ruò wú chángzēng yǔ
言：即诸佛无上正等菩提若常若无常增语

shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正

děng pú tí ruò lè ruò kǔ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若乐若苦增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí lè kǔ shàng bì
“世尊！诸佛无上正等菩提乐苦，尚毕

jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒuzhū fó wú shàngzhèngděng pú
竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正等菩

tí lè kǔ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí zhū fó
提乐苦增语！此增语既非有，如何可言：即诸佛

wú shàngzhèngděng pú tí ruò lè ruò kǔ zēng yǔ shì pú sà mó hē
无上正等菩提若乐若苦增语是菩萨摩诃

sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正

děng pú tí ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若我若无我增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí wǒ wú wǒ shàng
“世尊！诸佛无上正等菩提我无我，尚

bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒuzhū fó wú shàngzhèngděng
毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正等

pú tí wǒ wú wǒ zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
菩提我无我增语！此增语既非有，如何可言：即
zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò wǒ ruò wú wǒ zēng yǔ shì pú sà
诸佛无上正等菩提若我若无我增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正
děng pú tí ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若净若不净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí jìng bú jìng shàng
“世尊！诸佛无上正等菩提净不净，尚
bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu zhū fó wú shàngzhèngděng
毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正等
pú tí jìng bú jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
菩提净不净增语！此增语既非有，如何可言：即
zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò jìng ruò bú jìng zēng yǔ shì pú sà
诸佛无上正等菩提若净若不净增语是菩萨
mó hē sà
摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正
děng pú tí ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若空若不空增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí kōng bù kōng shàng
“世尊！诸佛无上正等菩提空不空，尚
bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu zhū fó wú shàngzhèngděng
毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正等
pú tí kōng bù kōng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí
菩提空不空增语！此增语既非有，如何可言：
jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò kōng ruò bù kōng zēng yǔ shì pú
即诸佛无上正等菩提若空若不空增语是菩
sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正
děng pú tí ruò yǒu xiàng ruò wú xiàng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若有相若无相增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí yǒuxiàng wú xiàng
“世尊！诸佛无上正等菩提有相无相，
shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒuzhū fó wú shàngzhèng
尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正
děng pú tí yǒuxiàng wú xiàngzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě
等菩提有相无相增语！此增语既非有，如何可
yán jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò yǒuxiàng ruò wú xiàngzēng
言：即诸佛无上正等菩提若有相若无相增
yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正
děng pú tí ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若有愿若无愿增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí yǒuyuàn wú yuàn
“世尊！诸佛无上正等菩提有愿无愿，
shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒuzhū fó wú shàngzhèng
尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正
děng pú tí yǒuyuàn wú yuàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě
等菩提有愿无愿增语！此增语既非有，如何可
yán jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò yǒuyuàn ruò wú yuàn zēng
言：即诸佛无上正等菩提若有愿若无愿增
yǔ shì pú sà mó hē sà
语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正
děng pú tí ruò jì jìng ruò bú jì jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若寂静若不寂静增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí jì jìng bú jì jìng
“世尊！诸佛无上正等菩提寂静不寂静，
shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒuzhū fó wú shàngzhèng
尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正
děng pú tí jì jìng bú jì jìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
等菩提寂静不寂静增语！此增语既非有，如何
kě yán jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò jì jìng ruò bú jì jìng
可言：即诸佛无上正等菩提若寂静若不寂静
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正

děng pú tí ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
等菩提若远离若不远离增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí yuǎn lí bù yuǎn lí
“世尊！诸佛无上正等菩提远离不远离，

shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒuzhū fó wú shàngzhèng
尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正

děng pú tí yuǎn lí bù yuǎn lí zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
等菩提远离不远离增语！此增语既非有，如何

kě yán jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí
可言：即诸佛无上正等菩提若远离若不远离

zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

大般若波罗蜜多经卷第三十五

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān shí liù
大般若波罗蜜多经卷第三十六

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn jiào jiè jiào shòu pǐn dì qī zhī èr shí liù
初分教诫教授品第七之二十六

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàng zhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正

děng pú tí ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若有为若无为增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yǒu wéi wú wéi
“世尊！诸佛无上正等菩提有为无为，

shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu zhū fó wú shàng zhèng
尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正

děng pú tí yǒu wéi wú wéi zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě
等菩提有为无为增语！此增语既非有，如何可

yán jí zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí ruò yǒu wéi ruò wú wéi zēng yǔ
言：即诸佛无上正等菩提若有为若无为增语

shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shàn xiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàng zhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正

děng pú tí ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若有漏若无漏增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yǒu lòu wú lòu
“世尊！诸佛无上正等菩提有漏无漏，

shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu zhū fó wú shàng zhèng
尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正

děng pú tí yǒu lòu wú lòu zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě
等菩提有漏无漏增语！此增语既非有，如何可

yán jí zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí ruò yǒu lòu ruò wú lòu zēng yǔ
言：即诸佛无上正等菩提若有漏若无漏增语

shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正

děng pú tí ruò shēng ruò miè zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若生若灭增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèng dēng pú tí shēng miè shàng bì
“世尊！诸佛无上正等菩提生灭，尚毕

jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu zhū fó wú shàngzhèng dēng pú
竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正等菩

tí shēng miè zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán jí zhū
提生灭增语！此增语既非有，如何可言：即诸

fó wú shàngzhèng dēng pú tí ruò shēng ruò miè zēng yǔ shì pú sà mó hē
佛无上正等菩提若生若灭增语是菩萨摩诃

sà
萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正

děng pú tí ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若善若非善增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèng dēng pú tí shàn fēi shàn shàng
“世尊！诸佛无上正等菩提善非善，尚

bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu zhū fó wú shàngzhèng dēng
毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正等

pú tí shàn fēi shàn zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě yán
菩提善非善增语！此增语既非有，如何可言：

jí zhū fó wú shàngzhèng dēng pú tí ruò shàn ruò fēi shàn zēng yǔ shì pú
即诸佛无上正等菩提若善若非善增语是菩

sà mó hē sà
萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正

děng pú tí ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若有罪若无罪增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèng dēng pú tí yǒu zuì wú zuì
“世尊！诸佛无上正等菩提有罪无罪，

shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu zhū fó wú shàngzhèng
尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正

děng pú tí yǒu zuì wú zuì zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě
等菩提有罪无罪增语！此增语既非有，如何可

yán jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò yǒu zuì ruò wú zuì zēng yǔ
言：即诸佛无上正等菩提若有罪若无罪增语
shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正
děng pú tí ruò yǒu fán nǎo ruò wú fán nǎozēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
等菩提若有烦恼若无烦恼增语非菩萨摩诃萨
yé
耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí yǒu fán nǎo wú fán
“世尊！诸佛无上正等菩提有烦恼无烦
nǎo shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu zhū fó wú shàng
恼，尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上
zhèngděng pú tí yǒu fán nǎo wú fán nǎozēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
正等菩提有烦恼无烦恼增语！此增语既非有，
rú hé kě yán jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò yǒu fán nǎo ruò
如何可言：即诸佛无上正等菩提若有烦恼若
wú fán nǎozēng yǔ shì pú sà mó hē sà
无烦恼增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正
děng pú tí ruò shì jiān ruò chū shì jiānzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若世间若出世间增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí shì jiān chū shì jiān
“世尊！诸佛无上正等菩提世间出世间，
shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàng yǒu zhū fó wú shàngzhèng
尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正
děng pú tí shì jiān chū shì jiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
等菩提世间出世间增语！此增语既非有，如何
kě yán jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò shì jiān ruò chū shì jiān
可言：即诸佛无上正等菩提若世间若出世间
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正
děng pú tí ruò zá rǎn ruò qīng jìng zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若杂染若清净增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí zá rǎn qīngjìng
“世尊！诸佛无上正等菩提杂染清净，

shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒuzhū fó wú shàngzhèng
尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正

děng pú tí zá rǎn qīngjìng zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé kě
等菩提杂染清净增语！此增语既非有，如何可

yán jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò zá rǎn ruò qīngjìng zēng yǔ
言：即诸佛无上正等菩提若杂染若清净增语

shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正

děng pú tí ruò shǔshēng sǐ ruò shǔ niè pánzēng yǔ fēi pú sà mó hē sà
等菩提若属生死若属涅槃增语非菩萨摩诃萨

yé
耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí shǔshēng sǐ shǔ niè
“世尊！诸佛无上正等菩提属生死属涅

pán shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒuzhū fó wú shàng
槃，尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上

zhèngděng pú tí shǔshēng sǐ shǔ niè pánzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu
正等菩提属生死属涅槃增语！此增语既非有，

rú hé kě yán jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò shǔshēng sǐ ruò
如何可言：即诸佛无上正等菩提若属生死若

shǔ niè pánzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
属涅槃增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正

děng pú tí ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎngjiānzēng yǔ fēi pú sà mó
等菩提若在内若在外若在两间增语非菩萨摩

hē sà yé
诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí zài nèi zài wài zài
“世尊！诸佛无上正等菩提在内在外在

liǎngjiān shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒuzhū fó wú
两间，尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无

shàngzhèngděng pú tí zài nèi zài wài zài liǎngjiānzēng yǔ cǐ zēng yǔ jì
上正等菩提在内在外在两间增语！此增语既

fēi yǒu rú hé kě yán jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò zài nèi
非有，如何可言：即诸佛无上正等菩提若在內
ruò zài wàiruò zài liǎngjiānzēng yǔ shì pú sà mó hē sà
若在外若在两间增语是菩萨摩诃萨？”

shànxiàn rǔ fù guān hé yì yán jí zhū fó wú shàngzhèng
“善现，汝复观何义言：即诸佛无上正
děng pú tí ruò kě dé ruò bù kě dé zēng yǔ fēi pú sà mó hē sà yé
等菩提若可得若不可得增语非菩萨摩诃萨耶？”

shì zūn zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí kě dé bù kě dé
“世尊！诸佛无上正等菩提可得不可得，
shàng bì jìng bù kě dé xìng fēi yǒu gù kuàngyǒuzhū fó wú shàngzhèng
尚毕竟不可得，性非有故，况有诸佛无上正
děng pú tí kě dé bù kě dé zēng yǔ cǐ zēng yǔ jì fēi yǒu rú hé
等菩提可得不可得增语！此增语既非有，如何
kě yán jí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò kě dé ruò bù kě dé
可言：即诸佛无上正等菩提若可得若不可得
zēng yǔ shì pú sà mó hē sà
增语是菩萨摩诃萨？”

shì zūn sè děng fǎ jí zēng yǔ sè děngcháng wú cháng
“世尊！色等法及增语，色等常无常
děng fǎ jí zēng yǔ jì bù kě dé ér yán sè děng fǎ zēng yǔ jí sè
等法及增语，既不可得，而言色等法增语及色
děngcháng wú chángděng fǎ zēng yǔ shì pú sà mó hē sà zhě wú yǒu
等常无常等法增语是菩萨摩诃萨者，无有
shì chù
是处。”

fó gào shànxiàn shàn zāi shàn zāi rú shì rú shì rú
佛告善现：“善哉！善哉！如是！如是！如
rǔ suǒshuō shànxiàn sè děng fǎ jí sè děngcháng wú chángděng fǎ
汝所说。善现，色等法及色等常无常等法，
bù kě dé gù sè děng fǎ zēng yǔ jí sè děngcháng wú chángděng fǎ
不可得故，色等法增语及色等常无常等法
zēng yǔ yì bù kě dé fǎ jí zēng yǔ bù kě dé gù pú sà mó hē sà
增语亦不可得。法及增语不可得故，菩萨摩诃萨
yì bù kě dé pú sà mó hē sà bù kě dé gù suǒxíng bō rě bō luó
亦不可得。菩萨摩诃萨不可得故，所行般若波罗
mì duō yì bù kě dé shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
蜜多亦不可得。善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波

luó mì duō shí yīng rú shì xué
罗蜜多时，应如是学。

fù cì shànxiàn rǔ xiānsuǒyán wǒ bú jiànyǒu fǎ kě míng
“复次，善现，汝先所言我不见有法可名

pú sà mó hē sà zhě rú shì rú shì rú rǔ suǒshuō shànxiàn
菩萨摩诃萨者，如是！如是！如汝所说。善现，

zhū fǎ bú jiàn zhū fǎ zhū fǎ bú jiàn fǎ jiè fǎ jiè bú jiàn zhū fǎ
诸法不见诸法，诸法不见法界；法界不见诸法，

fǎ jiè bú jiàn fǎ jiè
法界不见法界。

shànxiàn fǎ jiè bú jiàn sè jiè sè jiè bú jiàn fǎ jiè fǎ
“善现，法界不见色界，色界不见法界；法

jiè bú jiànshòu xiǎng xíng shí jiè shòu xiǎng xíng shí jiè
界不见受、想、行、识界，受、想、行、识界

bú jiàn fǎ jiè
不见法界。

shànxiàn fǎ jiè bú jiànyǎnchù jiè yǎnchù jiè bú jiàn fǎ jiè
“善现，法界不见眼处界，眼处界不见法界；

fǎ jiè bú jiàn ěr bí shé shēn yì chù jiè ěr bí shé
法界不见耳、鼻、舌、身、意处界，耳、鼻、舌、

shēn yì chù jiè bú jiàn fǎ jiè fǎ jiè bú jiàn sè chù jiè sè chù jiè
身、意处界不见法界。法界不见色处界，色处界

bú jiàn fǎ jiè fǎ jiè bú jiànshēng xiāng wèi chù fǎ chù jiè
不见法界；法界不见声、香、味、触、法处界，

shēng xiāng wèi chù fǎ chù jiè bú jiàn fǎ jiè
声、香、味、触、法处界不见法界。

shànxiàn fǎ jiè bú jiànyǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè yǎn
“善现，法界不见眼界、色界、眼识界，眼

jiè sè jiè yǎn shí jiè bú jiàn fǎ jiè fǎ jiè bú jiàn ěr jiè shēng
界、色界、眼识界不见法界；法界不见耳界、声

jiè ěr shí jiè ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè bú jiàn fǎ jiè fǎ
界、耳识界，耳界、声界、耳识界不见法界；法

jiè bú jiàn bí jiè xiāng jiè bí shí jiè bí jiè xiāng jiè bí
界不见鼻界、香界、鼻识界，鼻界、香界、鼻

shí jiè bú jiàn fǎ jiè fǎ jiè bú jiànshé jiè wèi jiè shé shí jiè
识界不见法界；法界不见舌界、味界、舌识界，

shé jiè wèi jiè shé shí jiè bú jiàn fǎ jiè fǎ jiè bú jiànshēn jiè
舌界、味界、舌识界不见法界；法界不见身界、

chù jiè shēn shí jiè shēn jiè chù jiè shēn shí jiè bú jiàn fǎ jiè
触界、身识界，身界、触界、身识界不见法界；
fǎ jiè bú jiàn yì jiè fǎ jiè yì shí jiè yì jiè fǎ jiè yì
法界不见意识界、法界、意识界，意识界、法界、意
shí jiè bú jiàn fǎ jiè
识界不见法界。

shànxiàn fǎ jiè bú jiàn dì jiè dì jiè bú jiàn fǎ jiè fǎ
“善现，法界不见地界，地界不见法界；法
jiè bú jiàn shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè shuǐ huǒ fēng
界不见水、火、风、空、识界，水、火、风、
kōng shí jiè bú jiàn fǎ jiè
空、识界不见法界。

shànxiàn fǎ jiè bú jiàn kǔ shèng dì jiè kǔ shèng dì jiè bú
“善现，法界不见苦圣谛界，苦圣谛界不
jiàn fǎ jiè fǎ jiè bú jiàn jí miè dào shèng dì jiè jí miè
见法界；法界不见集、灭、道圣谛界，集、灭、
dào shèng dì jiè bú jiàn fǎ jiè
道圣谛界不见法界。

shànxiàn fǎ jiè bú jiàn wú míng jiè wú míng jiè bú jiàn fǎ
“善现，法界不见无明界，无明界不见法
jiè fǎ jiè bú jiàn xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài
界；法界不见行、识、名色、六处、触、受、爱、
qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo jiè xíng nǎi zhì lǎo sǐ
取、有、生、老死愁叹苦忧恼界，行乃至老死
chóu tàn kǔ yōunǎo jiè bú jiàn fǎ jiè
愁叹苦忧恼界不见法界。

shànxiàn fǎ jiè bú jiàn yù jiè yù jiè bú jiàn fǎ jiè fǎ
“善现，法界不见欲界，欲界不见法界；法
jiè bú jiàn sè wú sè jiè sè wú sè jiè bú jiàn fǎ jiè
界不见色、无色界，色、无色界不见法界。

shànxiàn yǒuwéi jiè bú jiàn wúwéi jiè wúwéi jiè bú jiàn yǒu
“善现，有为界不见无为界，无为界不见有
wéi jiè hé yǐ gù shànxiàn fēi lí yǒuwéi shī shè wúwéi fēi lí
为界。何以故？善现，非离有为施設无为，非离
wúwéi shī shè yǒuwéi gù
无为施設有为故。

shànxiàn rú shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，如是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí yú yī qiè fǎ dōu wú suǒ jiàn yú yī qiè fǎ wú suǒ jiàn shí
多时，于一切法都无所见。于一切法无所见时，
qí xīn bù jīng bù kǒng bù bù yú yī qiè fǎ xīn bù chén mò yì bù yōu
其心不惊不恐不怖，于一切法心不沉没亦不忧
huǐ suǒ yǐ zhě hé shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
悔。所以者何？是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多
shí bú jiàn sè bú jiànshòu xiǎng xíng shí bú jiànyǎnchù
时，不见色，不见受、想、行、识；不见眼处，
bú jiàn ěr bí shé shēn yì chù bú jiàn sè chù bú jiànshēng
不见耳、鼻、舌、身、意处；不见色处，不见声、
xiāng wèi chù fǎ chù bú jiànyǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè
香、味、触、法处；不见眼界、色界、眼识界，
bú jiàn ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè bú jiàn bí jiè xiāng jiè
不见耳界、声界、耳识界，不见鼻界、香界、
bí shí jiè bú jiànshé jiè wèi jiè shé shí jiè bú jiànshēn jiè
鼻识界，不见舌界、味界、舌识界，不见身界、
chù jiè shēn shí jiè bú jiàn yì jiè fǎ jiè yì shí jiè bú jiàn
触界、身识界，不见意识界、法界、意识界；不见
dì jiè bú jiànshuǐ huǒ fēng kōng shí jiè bú jiàn kǔ shèng
地界，不见水、火、风、空、识界；不见苦圣
dì bú jiàn jí miè dào shèng dì bú jiàn wú míng bú jiàn xíng
谛，不见集、灭、道圣谛；不见无明，不见行、
shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、
lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo bú jiàn yù jiè bú jiàn sè wú sè jiè
老死愁叹苦忧恼；不见欲界，不见色、无色界；
bú jiànyǒuwéi bú jiàn wú wéi bú jiàn tān chēn chī bú jiàn tān
不见有为，不见无为；不见贪、瞋、痴，不见贪、
chēn chī duàn bú jiàn wǒ bú jiànyǒuqíng mìngzhě shēngzhě
瞋、痴断；不见我，不见有情、命者、生者、
yǎngzhě shì fū bǔ tè qié luó yì shēng rú tóng zuòzhě
养者、士夫、补特伽罗、意生、儒童、作者、
shǐ zuòzhě qǐ zhě shǐ qǐ zhě shòuzhě shǐ shòuzhě zhī zhě
使作者、起者、使起者、受者、使受者、知者、
jiànzhě bú jiànshēngwén bú jiànshēngwén fǎ bú jiàn dú jué bú
见者；不见声闻，不见声闻法；不见独觉，不
jiàn dú jué fǎ bú jiàn pú sà bú jiàn pú sà fǎ bú jiàn fó bú
见独觉法；不见菩萨，不见菩萨法；不见佛，不

jiàn fó fǎ bú jiàn wú shàngzhèngděng pú tí shànxiàn rú shì pú
见佛法；不见无上正等菩提。善现，如是菩
sà mó hē sà yú yī qiè fǎ dōu wú suǒ jiàn yú yī qiè fǎ wú suǒ jiàn
萨摩诃萨，于一切法都无所见。于一切法无所见
shí qí xīn bù jīng bù kǒng bú bù yú yī qiè fǎ xīn bù chén mò yì
时，其心不惊不恐不怖，于一切法心不沉没亦
bù yōu huǐ
不忧悔。”

jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn hé yīn yuán gù shì pú
具寿善现白佛言：“世尊！何因缘故，是菩
sà mó hē sà yú yī qiè fǎ xīn bù chén mò yì bù yōu huǐ
萨摩诃萨于一切法心不沉没亦不忧悔？”

fó yán shànxiàn shì pú sà mó hē sà pǔ yú yī qiè xīn
佛言：“善现，是菩萨摩诃萨普于一切心、
xīn suǒ fǎ bù dé bú jiàn yóu cǐ yīn yuán shì pú sà mó hē sà yú yī
心所法不得不见，由此因缘，是菩萨摩诃萨于一
qiè fǎ xīn bù chén mò yì bù yōu huǐ
切法心不沉没亦不忧悔。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn yún hé shì pú sà mó
具寿善现复白佛言：“世尊！云何是菩萨摩
hē sà yú yī qiè fǎ qí xīn bù jīng bù kǒng bú bù
诃萨于一切法，其心不惊不恐不怖？”

fó yán shànxiàn shì pú sà mó hē sà pǔ yú yī qiè yì jiè
佛言：“善现，是菩萨摩诃萨普于一切意界、
yì shí jiè bù dé bú jiàn rú shì pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ qí
意识界不得不见，如是菩萨摩诃萨于一切法，其
xīn bù jīng bù kǒng bú bù shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ
心不惊不恐不怖。善现，诸菩萨摩诃萨于一切法
dōu wú suǒ dé yīng xíng bō rě bō luó mì duō shànxiàn zhū pú sà mó
都无所得，应行般若波罗蜜多。善现，诸菩萨摩
hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí yú yī qiè chù bù dé bō rě bō
诃萨修行般若波罗蜜多时，于一切处不得般若波
luó mì duō bù dé bō rě bō luó mì duō míng bù dé pú sà bù dé
罗蜜多，不得般若波罗蜜多名，不得菩萨，不得
pú sà míng bù dé pú sà xīn shànxiàn yīng rú shì jiào jiè jiào shòu
菩萨名，不得菩萨心。善现，应如是教诫教授
zhū pú sà mó hē sà lìng yú bō rě bō luó mì duō xiū xué jiū jìng
诸菩萨摩诃萨，令于般若波罗蜜多修学究竟。”

chūfēnquàn xué pǐn dì bā
初分 劝 学品第八

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn pú sà mó hē
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！菩萨摩诃
sà yù mǎn bù shī bō luó mì duō dāngxué bō rě bō luó mì duō pú
萨欲满布施波罗蜜多，当学般若波罗蜜多；菩
sà mó hē sà yù mǎn jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō
萨摩诃萨欲满净戒、安忍、精进、静虑、般若波
luó mì duō dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù biàn
罗蜜多，当学般若波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲遍
zhī sè dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī
知色，当学般若波罗蜜多；菩萨摩诃萨欲遍知
shòu xiǎng xíng shí dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà mó
受、想、行、识，当学般若波罗蜜多。菩萨摩
hē sà yù biàn zhī yǎnchù dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà mó
诃萨欲遍知眼处，当学般若波罗蜜多；菩萨摩
hē sà yù biàn zhī ěr bí shé shēn yì chù dāngxué bō rě
诃萨欲遍知耳、鼻、舌、身、意处，当学般若
bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī sè chù dāngxué bō rě
波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲遍知色处，当学般若
bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī shēng xiāng wèi chù
波罗蜜多；菩萨摩诃萨欲遍知声、香、味、触、
fǎ chù dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī
法处，当学般若波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲遍知
yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎnchù yǎnchù wéiyuánsuǒshēngzhū
眼界、色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生诸
shòu dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī ěr
受，当学般若波罗蜜多；菩萨摩诃萨欲遍知耳
jiè shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu
界、声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生诸受，
dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī bí jiè
当学般若波罗蜜多；菩萨摩诃萨欲遍知鼻界、
xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu dāng
香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生诸受，当
xué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī shé jiè wèi jiè
学般若波罗蜜多；菩萨摩诃萨欲遍知舌界、味界、

shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu dāng xué bō rě
舌识界及舌触、舌触为缘所生诸受，当学般若
bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī shēn jiè chù jiè shēn
波罗蜜多；菩萨摩诃萨欲遍知身界、触界、身
shí jiè jí shēn chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu dāng xué bō rě
识界及身触、身触为缘所生诸受，当学般若
bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī yì jiè fǎ jiè yì shí
波罗蜜多；菩萨摩诃萨欲遍知意界、法界、意识
jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu dāng xué bō rě bō luó
界及意触、意触为缘所生诸受，当学般若波罗
mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī dì jiè dāng xué bō rě bō luó
蜜多。菩萨摩诃萨欲遍知地界，当学般若波罗
mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī shuǐ huǒ fēng kōng shí
蜜多；菩萨摩诃萨欲遍知水、火、风、空、识
jiè dāng xué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī kǔ
界，当学般若波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲遍知苦
shèng dì dāng xué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù biàn zhī
圣谛，当学般若波罗蜜多；菩萨摩诃萨欲遍知
jí miè dào shèng dì dāng xué bō rě bō luó mì duō pú sà mó
集、灭、道圣谛，当学般若波罗蜜多。菩萨摩
hē sà yù biàn zhī wú míng dāng xué bō rě bō luó mì duō pú sà mó
诃萨欲遍知无明，当学般若波罗蜜多；菩萨摩
hē sà yù biàn zhī xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài
诃萨欲遍知行、识、名色、六处、触、受、爱、
qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo dāng xué bō rě bō luó
取、有、生、老死愁叹苦忧恼，当学般若波罗
mì duō pú sà mó hē sà yù yǒng duàn tān chēn chī dāng xué bō
蜜多。菩萨摩诃萨欲永断贪、瞋、痴，当学般
rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù yǒng duàn sà jiā yē jiàn jiè
若波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲永断萨迦耶见、戒
jìn qǔ yí yù tān chēn huì dāng xué bō rě bō luó mì duō
禁取、疑、欲贪、瞋恚，当学般若波罗蜜多。
pú sà mó hē sà yù yǒng duàn sè tān wú sè tān wú míng màn
菩萨摩诃萨欲永断色贪、无色贪、无明、慢、
diào jǔ dāng xué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù yǒng duàn
掉举，当学般若波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲永断
yī qiè chán jié suí mián dāng xué bō rě bō luó mì duō pú sà mó
一切缠结、随眠，当学般若波罗蜜多。菩萨摩

hē sà yù yǒngduàn sì shí dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà mó
诃萨欲永断四食，当学般若波罗蜜多。菩萨摩

hē sà yù yǒngduàn sì bào liú è qǔ dāngxué bō rě bō luó mì
诃萨欲永断四暴流、取，当学般若波罗蜜

duō pú sà mó hē sà yù yǒngduàn sì shēn xì sì diāndǎo dāng
多。菩萨摩诃萨欲永断四身系、四颠倒，当

xué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù yǒngduàn sān lòu sān
学般若波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲永断三漏、三

bú shàngēn dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù yuǎn
不善根，当学般若波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲远

lí shí bú shàn yè dào dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē
离十不善业道，当学般若波罗蜜多；菩萨摩诃

sà yù xí xíng shí shàn yè dào dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà
萨欲习行十善业道，当学般若波罗蜜多。菩萨

mó hē sà yù xiū sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng dāngxué
摩诃萨欲修四静虑、四无量、四无色定，当学

bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù xiū sì niànzhù dāngxué bō
般若波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲修四念住，当学般

rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù xiū sì zhèngduàn sì shén zú
若波罗蜜多；菩萨摩诃萨欲修四正断、四神足、

wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī dāngxué bō rě
五根、五力、七等觉支、八圣道支，当学般若

bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù dé fó shí lì dāngxué bō rě bō
波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲得佛十力，当学般若波

luó mì duō pú sà mó hē sà yù dé sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
罗蜜多；菩萨摩诃萨欲得四无所畏、四无碍解、

dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè
大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法、一切

zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì dāngxué bō rě bō luó mì duō
智、道相智、一切相智，当学般若波罗蜜多。

pú sà mó hē sà yù dé liù shéntōng zì zài dāngxué bō rě bō luó mì
菩萨摩诃萨欲得六神通自在，当学般若波罗蜜

duō pú sà mó hē sà yù dé sì jìng lǜ sì wú sè dìng miè jìn dìng
多。菩萨摩诃萨欲得四静虑、四无色定、灭尽定

cì dì chāoyuèshùn nì zì zài dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà
次第超越顺逆自在，当学般若波罗蜜多。菩萨

mó hē sà yù yú yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén jiē dé zì zài
摩诃萨欲于一切陀罗尼门、三摩地门皆得自在，

dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù dé jù jué zhī sān
当学般若波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲得具觉支三
mó dì shī zǐ yóu xì sān mó dì shī zǐ fèn xùn sān mó dì shī
摩地、狮⁴子游戏三摩地、狮⁵子奋迅三摩地、狮⁶
zǐ pín shēn sān mó dì shī zǐ qiàn qù sān mó dì jiàn xíng sān mó dì
子频申⁷三摩地、狮⁸子欠喏三摩地、健行三摩地、
bǎo yìn sān mó dì miào yuè sān mó dì yuè chuáng xiàng sān mó dì
宝印三摩地、妙月三摩地、月幢相三摩地、
yī qiè fǎ yìn sān mó dì guàn dǐng yìn sān mó dì fǎ jiè jué dìng sān mó
一切法印三摩地、灌顶印三摩地、法界决定三摩
dì jué dìng chuáng xiàng sān mó dì jīn gāng yù sān mó dì rù yī
地、决定幢相三摩地、金刚喻三摩地、入一
qiè fǎ yìn sān mó dì ān zhù dìng wáng sān mó dì wáng yìn sān mó dì
切法印三摩地、安住定王三摩地、王印三摩地、
jīng jìn lì sān mó dì děng yǒng sān mó dì rù yī qiè yán cí jué dìng
精进力三摩地、等涌三摩地、入一切言词决定
sān mó dì rù yī qiè míng zì jué dìng sān mó dì guān fāng sān mó dì
三摩地、入一切名字决定三摩地、观方三摩地、
tuó luó ní yìn sān mó dì wú wàng shī sān mó dì zhū fǎ děng qù hǎi
陀罗尼印三摩地、无忘失三摩地、诸法等趣海
yìn sān mó dì biàn fù xū kōng sān mó dì sān lún qīng jìng sān mó dì
印三摩地、遍覆虚空三摩地、三轮清净三摩地、
qù xiàng bú tuì zhuǎn shéng tōng sān mó dì qì zhōng yǒng chū sān mó dì
趣向不退转神通三摩地、器中涌出三摩地、
zuì shèng chuáng xiàng sān mó dì shāo zhū fán nǎo sān mó dì xiáng fú
最胜幢相三摩地、烧诸烦恼三摩地、降伏
sì mó sān mó dì dà zhì huì jù sān mó dì chū shēng shí lì sān mó dì
四魔三摩地、大智慧炬三摩地、出生十力三摩地、
pú sà mó hē sà yù dé rú shì děng wú liàng bǎi qiān sān mó dì mén
菩萨摩诃萨欲得如是等无量百千三摩地门，
dāngxué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù mǎn yī qiè yǒu qíng
当学般若波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲满一切有情

⁴ 大正藏：师；永乐北藏及龙藏：狮

⁵ 大正藏：师；永乐北藏及龙藏：狮

⁶ 大正藏：师；永乐北藏及龙藏：狮

⁷ 大正藏：伸；永乐北藏及龙藏：申

⁸ 大正藏：师；永乐北藏及龙藏：狮

xīn zhī suǒ yuàn dāng xué bō rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà yù
心之所愿，当学般若波罗蜜多。菩萨摩诃萨欲
mǎn rú shì shū shèng shàngēn yóu cǐ shàngēn yǒng bú duò è qù bù
满如是殊胜善根，由此善根，永不堕恶趣，不
shēng pín jiàn jiā bú duò shēng wén jí dú jué dì yú pú sà dǐng zhōng
生贫贱家，不堕声闻及独觉地，于菩萨顶终
bú tuì duò dāng xué bō rě bō luó mì duō
不退堕，当学般若波罗蜜多。”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán yún hé míng wéi pú sà dǐng
时，舍利子问善现言：“云何名为菩萨顶
duò
堕？”

shàn xiàn dá yán ruò zhū pú sà wú fāng biàn shàn qiǎo ér xíng liù
善现答言：“若诸菩萨无方便善巧而行六
bō luó mì duō wú fāng biàn shàn qiǎo zhù sān jiě tuō mén duò yú shēng
波罗蜜多，无方便善巧住三解脱门，堕于声
wén huò dú jué dì bú rù pú sà zhèng xìng lí shēng rú shì míng wéi pú
闻或独觉地，不入菩萨正性离生，如是名为菩
sà dǐng duò jí cǐ dǐng duò yì míng wéi shēng
萨顶堕，即此顶堕，亦名为生。”

shí shè lì zǐ jí fù wèn yán hé yuán pú sà dǐng duò míng
时，舍利子即复问言：“何缘菩萨顶堕名
shēng
生？”

shàn xiàn dá yán shēng wèi fǎ ài ruò zhū pú sà shùn dào fǎ
善现答言：“生谓法爱，若诸菩萨顺道法
ài shuō míng wéi shēng
爱，说名为生。”

shè lì zǐ yán hé wèi pú sà shùn dào fǎ ài
舍利子言：“何谓菩萨顺道法爱？”

shàn xiàn dá yán ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
善现答言：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí yú sè zhù kōng ér qǐ xiǎng zhuó yú shòu xiǎng xíng shí
多时，于色住空而起想著，于受、想、行、识
zhù kōng ér qǐ xiǎng zhuó yú sè zhù wú xiàng ér qǐ xiǎng zhuó yú shòu
住空而起想著；于色住无相而起想著，于受、
xiǎng xíng shí zhù wú xiàng ér qǐ xiǎng zhuó yú sè zhù wú yuàn ér
想、行、识住无相而起想著；于色住无愿而

qǐ xiǎngzhuó yú shòu xiǎng xíng shí zhù wú yuàn ér qǐ xiǎngzhuó
起想著，于受、想、行、识住无愿而起想著；
yú sè zhù wú cháng ér qǐ xiǎngzhuó yú shòu xiǎng xíng shí zhù
于色住无常而起想著，于受、想、行、识住
wú cháng ér qǐ xiǎngzhuó yú sè zhù kǔ ér qǐ xiǎngzhuó yú shòu
无常而起想著；于色住苦而起想著，于受、
xiǎng xíng shí zhù kǔ ér qǐ xiǎngzhuó yú sè zhù wú wǒ ér qǐ xiǎng
想、行、识住苦而起想著；于色住无我而起想
zhuó yú shòu xiǎng xíng shí zhù wú wǒ ér qǐ xiǎngzhuó yú sè
著，于受、想、行、识住无我而起想著；于色
zhù bú jìng ér qǐ xiǎngzhuó yú shòu xiǎng xíng shí zhù bú jìng ér
住不净而起想著，于受、想、行、识住不净而
qǐ xiǎngzhuó yú sè zhù jì jìng ér qǐ xiǎngzhuó yú shòu xiǎng
起想著；于色住寂静而起想著，于受、想、
xíng shí zhù jì jìng ér qǐ xiǎngzhuó yú sè zhù yuǎn lí ér qǐ xiǎngzhuó
行、识住寂静而起想著；于色住远离而起想著，
yú shòu xiǎng xíng shí zhù yuǎn lí ér qǐ xiǎngzhuó shì wéi pú sà
于受、想、行、识住远离而起想著。是为菩萨
shùndào fǎ ài
顺道法爱。

fù cì shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà zuò shì niànyán
“复次，舍利子，若菩萨摩诃萨作是念言：

shì sè yīngduàn shì shòu xiǎng xíng shí yīngduàn yóu cǐ gù
‘是色应断，是受、想、行、识应断；由此故
sè yīngduàn yóu cǐ gù shòu xiǎng xíng shí yīngduàn shì kǔ yīng
色应断，由此故受、想、行、识应断。是苦应
biàn zhī yóu cǐ gù kǔ yīngbiàn zhī shì jí yīngyǒngduàn yóu cǐ gù
遍知，由此故苦应遍知；是集应永断，由此故
jí yīngyǒngduàn shì mièyīngzuòzhèng yóu cǐ gù mièyīngzuòzhèng
集应永断；是灭应作证，由此故灭应作证；
shì dào yīng xiū xí yóu cǐ gù dào yīng xiū xí shì zá rǎn shì qīng jìng
是道应修习，由此故道应修习。是杂染、是清净，
shì yīng qīn jìn shì bù yīng qīn jìn shì yīng xíng shì bù yīng xíng shì
是应亲近、是不应亲近，是应行、是不应行，是
dào shì fēi dào shì yīng xué shì bù yīng xué shì bù shī bō luó mì
道、是非道，是应学、是不应学，是布施波罗蜜
duō shì fēi bù shī bō luó mì duō shì jìng jiè bō luó mì duō shì fēi
多、是非布施波罗蜜多，是净戒波罗蜜多、是非

jìng jiè bō luó mì duō shì ān rěn bō luó mì duō shì fēi ān rěn bō luó
净戒波罗蜜多，是安忍波罗蜜多、是非安忍波罗
mì duō shì jīng jìn bō luó mì duō shì fēi jīng jìn bō luó mì duō shì
蜜多，是精进波罗蜜多、是非精进波罗蜜多，是
jìng lǜ bō luó mì duō shì fēi jìng lǜ bō luó mì duō shì bō rě bō luó
静虑波罗蜜多、是非静虑波罗蜜多，是般若波罗
mì duō shì fēi bō rě bō luó mì duō shì fāngbiànshànqiǎo shì fēi
蜜多、是非般若波罗蜜多，是方便善巧、是非
fāngbiànshànqiǎo shì pú sà shēng shì pú sà lí shēng shè lì zǐ
方便善巧，是菩萨生、是菩萨离生。’舍利子，
ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zhù rú shì děng
若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，住如是等
fǎ ér shēngxiǎngzhuó shì wéi pú sà shùndào fǎ ài rú shì fǎ ài
法，而思想著，是为菩萨顺道法爱。如是法爱，
shuō míng wéi shēng rú sù shí shēng néng wéi guò huàn
说名为生。如宿食生，能为过患。”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán yún hé pú sà mó hē sà rù
时，舍利子问善现言：“云何菩萨摩诃萨入
zhèng xìng lí shēng
正性离生？”

shàn xiàn dá yán ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
善现答言：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí bú jiàn nèi kōng bú dài nèi kōng ér guān wài kōng bú jiàn wài
多时，不见内空、不待内空而观外空，不见外
kōng bú dài wài kōng ér guān nèi kōng bú dài wài kōng ér guān nèi wài
空、不待外空而观内空；不待外空而观内外
kōng bú jiàn nèi wài kōng bú dài nèi wài kōng ér guān wài kōng bú dài
空，不见内外空、不待内外空而观外空；不待
nèi wài kōng ér guān kōng kōng bú jiàn kōng kōng bú dài kōng kōng ér guān
内外空而观空空，不见空空、不待空空而观
nèi wài kōng bú dài kōng kōng ér guān dà kōng bú jiàn dà kōng bú
内外空；不待空空而观大空，不见大空、不
dài dà kōng ér guān kōng kōng bú dài dà kōng ér guān shèng yì kōng bú
待大空而观空空；不待大空而观胜义空，不
jiàn shèng yì kōng bú dài shèng yì kōng ér guān dà kōng bú dài shèng
见胜义空、不待胜义空而观大空；不待胜
yì kōng ér guān yǒu wéi kōng bú jiàn yǒu wéi kōng bú dài yǒu wéi kōng ér
义空而观有为空，不见有为空、不待有为空而

guānshèng yì kōng bú dài yǒu wéikōng ér guān wú wéikōng bú jiàn wú
观胜义空；不待有为空而观无为空，不见无
wéikōng bú dài wú wéikōng ér guānyǒu wéikōng bú dài wú wéikōng ér
为无、不待无为空而观有为空；不待无为空而
guān bì jìngkōng bú jiàn bì jìngkōng bú dài bì jìngkōng ér guān wú wéi
观毕竟空，不见毕竟空、不待毕竟空而观无为
kōng bú dài bì jìngkōng ér guān wú jì kōng bú jiàn wú jì kōng bú
空；不待毕竟空而观无际空，不见无际空、不
dài wú jì kōng ér guān bì jìngkōng bú dài wú jì kōng ér guānsàn kōng
待无际空而观毕竟空；不待无际空而观散空，
bú jiàn sàn kōng bú dài sàn kōng ér guān wú jì kōng bú dài sàn kōng ér
不见散空、不待散空而观无际空；不待散空而
guān wú biàn yì kōng bú jiàn wú biàn yì kōng bú dài wú biàn yì kōng
观无变异空，不见无变异空、不待无变异空
ér guānsàn kōng bú dài wú biàn yì kōng ér guānběnxìngkōng bú jiàn
而观散空；不待无变异空而观本性空，不见
běnxìngkōng bú dài běnxìngkōng ér guān wú biàn yì kōng bú dài běnxìng
本性空、不待本性空而观无变异空；不待本性
kōng ér guān zì xiàngkōng bú jiàn zì xiàngkōng bú dài zì xiàngkōng ér
空而观自相空，不见自相空、不待自相空而
guānběnxìngkōng bú dài zì xiàngkōng ér guāngòngxiàngkōng bú jiàn
观本性空；不待自相空而观共相空，不见
gòngxiàngkōng bú dài gòngxiàngkōng ér guān zì xiàngkōng bú dài gòng
共相空、不待共相空而观自相空；不待共
xiàngkōng ér guān yī qiè fǎ kōng bú jiàn yī qiè fǎ kōng bú dài yī qiè
相空而观一切法空，不见一切法空、不待一切
fǎ kōng ér guāngòngxiàngkōng bú dài yī qiè fǎ kōng ér guān bù kě
法空而观共相空；不待一切法空而观不可
dé kōng bú jiàn bù kě dé kōng bú dài bù kě dé kōng ér guān yī qiè
得空，不见不可得空、不待不可得空而观一切
fǎ kōng bú dài bù kě dé kōng ér guān wú xìngkōng bú jiàn wú xìngkōng
法空；不待不可得空而观无性空，不见无性空、
bú dài wú xìngkōng ér guān bù kě dé kōng bú dài wú xìngkōng ér guān
不待无性空而观不可得空；不待无性空而观
zì xìngkōng bú jiàn zì xìngkōng bú dài zì xìngkōng ér guān wú xìngkōng
自性空，不见自性空、不待自性空而观无性空；
bú dài zì xìngkōng ér guān wú xìng zì xìngkōng bú jiàn wú xìng zì xìng
不待自性空而观无性自性空，不见无性自性

kōng bú dài wú xìng zì xìngkōng ér guān zì xìngkōng
空、不待无性自性空而观自性空。

shè lì zǐ pú sà mó hē sà xíng bō rě bō luó mì duō shí
“舍利子，菩萨摩诃萨行⁹般若波罗蜜多时，

ruò zuò shì guān míng rù pú sà zhèng xìng lí shēng
若作是观，名入菩萨正性离生。

fù cì shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
“复次，舍利子，诸菩萨摩诃萨修行般若波

luó mì duō shí yīng rú shì xué sè yīng zhī bù yīng zhuó shòu xiǎng
罗蜜多时，应如是学：色应知不应著，受、想、

xíng shí yīng zhī bù yīng zhuó sè míng yīng zhī bù yīng zhuó shòu xiǎng
行、识应知不应著；色名应知不应著，受、想、

xíng shí míng yīng zhī bù yīng zhuó yǎn chù yīng zhī bù yīng zhuó ěr
行、识名应知不应著。眼处应知不应著，耳、

bí shé shēn yì chù yīng zhī bù yīng zhuó yǎn chù míng yīng zhī bù
鼻、舌、身、意处应知不应著；眼处名应知不

yīng zhuó ěr bí shé shēn yì chù míng yīng zhī bù yīng zhuó
应著，耳、鼻、舌、身、意处名应知不应著。

sè chù yīng zhī bù yīng zhuó shēng xiāng wèi chù fǎ chù yīng zhī
色处应知不应著，声、香、味、触、法处应知

bù yīng zhuó sè chù míng yīng zhī bù yīng zhuó shēng xiāng wèi
不应著；色处名应知不应著，声、香、味、

chù fǎ chù míng yīng zhī bù yīng zhuó yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè yīng
触、法处名应知不应著。眼界、色界、眼识界应

zhī bù yīng zhuó yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè míng yīng zhī bù yīng zhuó
知不应著，眼界、色界、眼识界名应知不应著；

ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè yīng zhī bù yīng zhuó ěr jiè shēng jiè
耳界、声界、耳识界应知不应著，耳界、声界、

ěr shí jiè míng yīng zhī bù yīng zhuó bí jiè xiāng jiè bí shí jiè yīng
耳识界名应知不应著；鼻界、香界、鼻识界应

zhī bù yīng zhuó bí jiè xiāng jiè bí shí jiè míng yīng zhī bù yīng zhuó
知不应著，鼻界、香界、鼻识界名应知不应著；

shé jiè wèi jiè shé shí jiè yīng zhī bù yīng zhuó shé jiè wèi jiè
舌界、味界、舌识界应知不应著，舌界、味界、

shé shí jiè míng yīng zhī bù yīng zhuó shēn jiè chù jiè shēn shí jiè yīng
舌识界名应知不应著；身界、触界、身识界应

⁹ 大正藏：修行；永乐北藏及龙藏：行

zhī bù yīngzhuó shēn jiè chù jiè shēn shí jiè míngyīng zhī bù yīngzhuó
知不应著，身界、触界、身识界名应知不应著；

yì jiè fǎ jiè yì shí jiè yīng zhī bù yīngzhuó yì jiè fǎ jiè
意界、法界、意识界应知不应著，意界、法界、

yì shí jiè míngyīng zhī bù yīngzhuó dì jiè yīng zhī bù yīngzhuó shuǐ
意识界名应知不应著。地界应知不应著，水、

huǒ fēng kōng shí jiè yīng zhī bù yīngzhuó dì jiè míngyīng zhī bù
火、风、空、识界应知不应著；地界名应知不

yīngzhuó shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè míngyīng zhī bù yīngzhuó
应著，水、火、风、空、识界名应知不应著。

kǔ shèng dì yīng zhī bù yīngzhuó jí miè dào shèng dì yīng zhī bù yīng
苦圣谛应知不应著，集、灭、道圣谛应知不应

zhuó kǔ shèng dì míngyīng zhī bù yīngzhuó jí miè dào shèng dì
著；苦圣谛名应知不应著，集、灭、道圣谛

míngyīng zhī bù yīngzhuó wú míngyīng zhī bù yīngzhuó xíng shí míng
名应知不应著。无明应知不应著，行、识、名

sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu
色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死愁

tàn kǔ yōunǎoyīng zhī bù yīngzhuó wú míngmíngyīng zhī bù yīngzhuó xíng
叹苦忧恼应知不应著；无明名应知不应著，行

nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo míngyīng zhī bù yīngzhuó sì jìng lǜ yīng
乃至老死愁叹苦忧恼名应知不应著。四静虑应

zhī bù yīngzhuó sì wú liàng sì wú sè dìngyīng zhī bù yīngzhuó sì
知不应著，四无量、四无色定应知不应著；四

jìng lǜ míngyīng zhī bù yīngzhuó sì wú liàng sì wú sè dìng míngyīng zhī
静虑名应知不应著，四无量、四无色定名应知

bù yīngzhuó wǔ yǎnyīng zhī bù yīngzhuó liù shéntōngyīng zhī bù yīngzhuó
不应著。五眼应知不应著，六神通应知不应著；

wǔ yǎnmíngyīng zhī bù yīngzhuó liù shéntōngmíngyīng zhī bù yīngzhuó bù
五眼名应知不应著，六神通名应知不应著。布

shī bō luó mì duōyīng zhī bù yīngzhuó jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng
施波罗蜜多应知不应著，净戒、安忍、精进、静

lǜ bō rě bō luó mì duōyīng zhī bù yīngzhuó bù shī bō luó mì duō
虑、般若波罗蜜多应知不应著；布施波罗蜜多

míngyīng zhī bù yīngzhuó jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě
名应知不应著，净戒、安忍、精进、静虑、般若

bō luó mì duō míngyīng zhī bù yīngzhuó sì niàn zhù yīng zhī bù yīngzhuó
波罗蜜多名应知不应著。四念住应知不应著，

sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā
四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、八
shèngdào zhī yīng zhī bù yīngzhuó sì niànzhù míngyīng zhī bù yīngzhuó
圣道支应知不应著；四念住名应知不应著，
sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī míngyīng zhī bù yīngzhuó fó shí
四正断乃至八圣道支名应知不应著。佛十
lì yīng zhī bù yīngzhuó sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà
力应知不应著，四无所畏、四无碍解、大慈、大
bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng
悲、大喜、大舍、十八佛不共法、一切智、道相
zhì yī qiè xiàng zhì yīng zhī bù yīngzhuó fó shí lì míngyīng zhī bù yīng
智、一切相智应知不应著；佛十力名应知不应
zhuó sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè xiàng zhì míngyīng zhī bù yīngzhuó
著，四无所畏乃至一切相智名应知不应著。

fù cì shè lì zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
“复次，舍利子，诸菩萨摩诃萨修行般若波
luó mì duō shí yīng rú shì xué pú tí xīn yīng zhī bù yīngzhuó pú tí
罗蜜多时，应如是学：菩提心应知不应著，菩提
xīn míngyīng zhī bù yīngzhuó wú děngděng xīn yīng zhī bù yīngzhuó wú
心名应知不应著；无等等心应知不应著，无
děngděng xīn míngyīng zhī bù yīngzhuó guǎng dà xīn yīng zhī bù yīngzhuó
等等心名应知不应著；广大心应知不应著，
guǎng dà xīn míngyīng zhī bù yīngzhuó hé yǐ gù shì xīn fēi xīn běn
广大心名应知不应著。何以故？是心非心，本
xìng jìng gù
性净故。”

shí shè lì zǐ wènshànxiànyán shì xīn yún hé běnxìngqīng
时，舍利子问善现言：“是心云何本性清
jìng
净？”

shànxiàn dá yán shì xīn běnxìng fēi tānxiāngyīng fēi bù xiāngyīng
善现答言：“是心本性非贪相应非不相应，
fēi chēnxiāngyīng fēi bù xiāngyīng fēi chīxiāngyīng fēi bù xiāngyīng fēi
非瞋相应非不相应，非痴相应非不相应，非
zhū chán jié suí miánxiāngyīng fēi bù xiāngyīng fēi zhū jiàn qù lòu
诸缠结、随眠相应非不相应，非诸见趣、漏、
bào liú è qǔ děngxiāngyīng fēi bù xiāngyīng fēi zhū shēngwén
暴流、轆、取等相应非不相应，非诸声闻、

dú jué xīn dēngxiāngyīng fēi bù xiāngyīng shè lì zǐ shì xīn rú shì běn
独觉心等相应非不相应。舍利子，是心如是本
xìngqīngjìng
性清净。”

shè lì zǐ yán shì xīn wéiyǒu xīn fēi xīn xìngfǒu
舍利子言：“是心为有心非心性不？”

shànxiàn dá yán fēi xīn xìngzhōng yǒuxìng wú xìngwéi kě
善现答¹⁰言：“非心性中，有性、无性为可

dé fǒu
得不？”

shè lì zǐ yán fú yě shànxiàn
舍利子言：“不也！善现，”

shànxiàn dá yán fēi xīn xìngzhōng yǒuxìng wú xìng jì bù kě dé
善现答言：“非心性中，有性无性既不可得，

rú hé kě yán shì xīn wéiyǒu xīn fēi xīn xìngfǒu
如何可言¹¹：是心为有心非心性不？”

shè lì zǐ yán hé dēngmíngwéi xīn fēi xīn xìng
舍利子言：“何等名为心非心性？”

shànxiàn dá yán yú yī qiè fǎ wú biànyì wú fēn bié shì
善现答言：“于一切法无变异、无分别，是

míng xīn fēi xīn xìng
名心非心性。”

shè lì zǐ yán rú xīn wú biànyì wú fēn bié sè yì wú
舍利子言：“如心无变异、无分别，色亦无

biànyì wú fēn bié yé
变异、无分别耶？”

shànxiàn dá yán rú shì
善现答言：“如是！”

rú xīn wú biànyì wú fēn bié shòu xiǎng xíng shí
“如心无变异、无分别，受、想、行、识

yì wú biànyì wú fēn bié yé
亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biànyì wú fēn bié yǎnchù yì wú biànyì wú
“如心无变异、无分别，眼处亦无变异、无

¹⁰ 大正藏：质；永乐北藏及龙藏：答

¹¹ 大正藏：问；永乐北藏及龙藏：言

fēn bié yé
分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié ěr bí shé shēn
“如心无变异、无分别，耳、鼻、舌、身、

yì chù yì wú biàn yì wú fēn bié yé
意处亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié sè chù yì wú biàn yì wú
“如心无变异、无分别，色处亦无变异、无

fēn bié yé
分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié shēng xiāng wèi chù
“如心无变异、无分别，声、香、味、触、

fǎ chù yì wú biàn yì wú fēn bié yé
法处亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié yǎn jiè sè jiè yǎn shí
“如心无变异、无分别，眼界、色界、眼识

jiè yì wú biàn yì wú fēn bié yé
界亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié ěr jiè shēng jiè ěr
“如心无变异、无分别，耳界、声界、耳

shí jiè yì wú biàn yì wú fēn bié yé
识界亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié bí jiè xiāng jiè bí shí
“如心无变异、无分别，鼻界、香界、鼻识

jiè yì wú biàn yì wú fēn bié yé
界亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié shé jiè wèi jiè shé shí
“如心无变异、无分别，舌界、味界、舌识
jiè yì wú biàn yì wú fēn bié yé
界亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié shēn jiè chù jiè shēn
“如心无变异、无分别，身界、触界、身
shí jiè yì wú biàn yì wú fēn bié yé
识界亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié yì jiè fǎ jiè yì shí
“如心无变异、无分别，意界、法界、意识
jiè yì wú biàn yì wú fēn bié yé
界亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié dì jiè yì wú biàn yì wú
“如心无变异、无分别，地界亦无变异、无
fēn bié yé
分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié shuǐ huǒ fēng kōng
“如心无变异、无分别，水、火、风、空、
shí jiè yì wú biàn yì wú fēn bié yé
识界亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié kǔ shèng dì yì wú biàn yì
“如心无变异、无分别，苦圣谛亦无变异、
wú fēn bié yé
无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié jí miè dào shèng dì
“如心无变异、无分别，集、灭、道圣谛

yì wú biàn yì wú fēn bié yé
亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié wú míng yì wú biàn yì
“如心无变异、无分别，无明亦无变异、
wú fēn bié yé
无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié xíng shí míng sè liù
“如心无变异、无分别，行、识、名色、六
chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu
处、触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧
nǎo yì wú biàn yì wú fēn bié yé
恼亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié sì jìng lǜ yì wú biàn yì
“如心无变异、无分别，四静虑亦无变异、
wú fēn bié yé
无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié sì wú liàng sì wú sè dìng
“如心无变异、无分别，四无量、四无色定
yì wú biàn yì wú fēn bié yé
亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié wǔ yǎn yì wú biàn yì wú
“如心无变异、无分别，五眼亦无变异、无
fēn bié yé
分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié liù shéntōng yì wú biàn yì
“如心无变异、无分别，六神通亦无变异、
wú fēn bié yé
无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié bù shī bō luó mì duō yì wú
“如心无变异、无分别，布施波罗蜜多亦无
biàn yì wú fēn bié yé
变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié jìng jiè ān rěn jīng jìn
“如心无变异、无分别，净戒、安忍、精进、
jìng lù bō rě bō luó mì duō yì wú biàn yì wú fēn bié yé
静虑、般若波罗蜜多亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié sì niànzhù yì wú biàn yì
“如心无变异、无分别，四念住亦无变异、
wú fēn bié yé
无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié sì zhèngduàn sì shén zú
“如心无变异、无分别，四正断、四神足、
wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī yì wú biàn yì
五根、五力、七等觉支、八圣道支亦无变异、
wú fēn bié yé
无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié fó shí lì yì wú biàn yì
“如心无变异、无分别，佛十力亦无变异、
wú fēn bié yé
无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

rú xīn wú biàn yì wú fēn bié sì wú suǒ wèi sì wú ài
“如心无变异、无分别，四无所畏、四无碍

jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ
解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法，

nǎi zhì wú shàngzhèngděng pú tí yì wú biàn yì wú fēn bié yé
乃至无上正等菩提亦无变异、无分别耶？”

dá yán rú shì
答言：“如是！”

shí shè lì zǐ zànshànxiànyán shàn zāi shàn zāi chéng
时，舍利子赞善现言：“善哉！善哉！诚

rú suǒshuō rǔ zhēn fó zǐ cóng fó xīn shēng cóng fó kǒushēng
如所说。汝真佛子！从佛心生，从佛口生，

cóng fó fǎ shēng cóng fǎ huàshēng shòu fó fǎ fēn bú shòu cái fēn
从佛法生，从法化生，受佛法分，不受财分，

yú zhū fǎ zhōngshēn zì zuòzhèng huì yǎnxiànjiàn ér néng qǐ shuō shì
于诸法中身自作证，慧眼现见而能起说。世

zūnshuō rǔ shēngwénzhòngzhōngzhù wú zhēngdìng zuì wéi dì yī rú fó
尊说汝声闻众中住无诤定最为第一，如佛

suǒshuōzhēn shí bù xū
所说真实不虚。

shànxiàn pú sà mó hē sà yú bō rě bō luó mì duōyīng rú
“善现，菩萨摩诃萨于般若波罗蜜多应如

shì xué ruò pú sà mó hē sà yú bō rě bō luó mì duōnéng rú shì xué
是学。若菩萨摩诃萨于般若波罗蜜多能如是学，

yīng zhī yǐ zhù bú tuì zhuǎn dì bù lí bō rě bō luó mì duō
应知已住不退转地，不离般若波罗蜜多。

shànxiàn yù xuéshēngwén dì zhě dāng yú bō rě bō luó mì
“善现，欲学声闻地者，当于般若波罗蜜

duōyīng qín tīng xí dú sòng shòu chí rú lǐ sī wéi lìng qí jiū jìng
多应勤听习、读诵、受持、如理思惟，令其究竟。

yù xué dú jué dì zhě dāng yú bō rě bō luó mì duōyīng qín tīng xí dú
欲学独觉地者，当于般若波罗蜜多应勤听习、读

sòng shòu chí rú lǐ sī wéi lìng qí jiū jìng yù xué pú sà dì zhě
诵、受持、如理思惟，令其究竟。欲学菩萨地者，

dāng yú bō rě bō luó mì duōyīng qín tīng xí dú sòng shòu chí rú
当于般若波罗蜜多应勤听习、读诵、受持、如

lǐ sī wéi lìng qí jiū jìng yù xué rú lái dì zhě dāng yú bō rě bō
理思惟，令其究竟。欲学如来地者，当于般若波

luó mì duōyīng qín tīng xí dú sòng shòu chí rú lǐ sī wéi lìng qí
罗蜜多应勤听习、读诵、受持、如理思惟，令其
jiū jìng hé yǐ gù rú shì bō rě bō luó mì duōzhōng guǎngshuō kāi
究竟。何以故？如是般若波罗蜜多中，广说开
shì sānshèng fǎ gù ruò pú sà mó hē sà xué bō rě bō luó mì duō zé
示三乘法故。若菩萨摩诃萨学般若波罗蜜多，则
wéibiàn xué sānshèng yì yú sānshèng fǎ jiē dé shànqiǎo
为遍学三乘，亦于三乘法皆得善巧。”

chūfēn wúzhù pǐn dì jiǔ zhī yī
初分无住品第九之一

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn wǒ yú pú sà
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！我于菩萨
mó hē sà jí yú bō rě bō luó mì duō jiē bù dé bú jiàn yún hé lìng wǒ
摩诃萨及于般若波罗蜜多皆不得不见，云何令我
yǐ bō rě bō luó mì duō xiāngyīng zhī fǎ jiào jiè jiào shòu zhū pú sà mó
以般若波罗蜜多相应之法教诫教授诸菩萨摩
hē sà shì zūn wǒ yú zhū fǎ bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn ruò yǐ
诃萨？世尊！我于诸法不得不见若集若散，若以
cǐ fǎ jiào jiè jiào shòu zhū pú sà mó hē sà huò dāng yǒu huǐ
此法教诫教授诸菩萨摩诃萨或当有悔。

shì zūn wǒ yú zhū fǎ bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé
“世尊！我于诸法不得不见若集若散，云何
kě yán cǐ shì pú sà mó hē sà cǐ shì bō rě bō luó mì duō shì
可言此是菩萨摩诃萨？此是般若波罗蜜多？世
zūn shì pú sà mó hē sà míng jí bō rě bō luó mì duō míng jiē wú suǒ
尊！是菩萨摩诃萨名及般若波罗蜜多名，皆无所
zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù shì èr míng yì jì wú suǒ yǒu gù shì
住亦非不住。何以故？是二名义既无所有故，是
èr míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
二名皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú sè shòu xiǎng xíng shí bù dé bú
“世尊！我于色、受、想、行、识，不得不
jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì sè nǎi zhì cǐ shì shí shì zūn
见若集若散，云何可言此是色乃至此是识？世尊！
shì sè děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù sè děng
是色等名皆无所住亦非不住。何以故？色等

míng yì jì wú suǒ yǒu gù sè děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
名义既无所有故，色等名皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú yǎn ěr bí shé shēn yì chù
“世尊！我于眼、耳、鼻、舌、身、意处，

bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì yǎn chù nǎi zhì cǐ shì
不得不见若集若散，云何可言此是眼处乃至此是

yì chù shì zūn shì yǎn chù děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
意处？世尊！是眼处等名皆无所住亦非不住。

hé yǐ gù yǎn chù děng míng yì jì wú suǒ yǒu gù yǎn chù děng míng
何以故？眼处等名义既无所有故，眼处等名

jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú sè shēng xiāng wèi chù fǎ chù
“世尊！我于色、声、香、味、触、法处，

bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì sè chù nǎi zhì cǐ shì
不得不见若集若散，云何可言此是色处乃至此是

fǎ chù shì zūn shì sè chù děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
法处？世尊！是色处等名皆无所住亦非不住。

hé yǐ gù sè chù děng míng yì jì wú suǒ yǒu gù sè chù děng míng
何以故？色处等名义既无所有故，色处等名

jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù
“世尊！我于眼界、色界、眼识界及眼触、

yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé
眼触为缘所生诸受，不得不见若集若散，云何

kě yán cǐ shì yǎn jiè nǎi zhì cǐ shì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
可言此是眼界乃至此是眼触为缘所生诸受？

shì zūn shì yǎn jiè děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù
世尊！是眼界等名皆无所住亦非不住。何以故？

yǎn jiè děng míng yì jì wú suǒ yǒu gù yǎn jiè děng míng jiē wú suǒ zhù
眼界等名义既无所有故，眼界等名皆无所住

yì fēi bú zhù
亦非不住。

shì zūn wǒ yú ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù
“世尊！我于耳界、声界、耳识界及耳触、

ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé
耳触为缘所生诸受，不得不见若集若散，云何

kě yán cǐ shì ěr jiè nǎi zhì cǐ shì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
可言此是耳界乃至此是耳触为缘所生诸受？

shì zūn shì ěr jiè děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù
世尊！是耳界等名皆无所住亦非不住。何以故？

ěr jiè děng míng yì jì wú suǒ yǒu gù ěr jiè děng míng jiē wú suǒ zhù
耳界等名义既无所有故，耳界等名皆无所住

yì fēi bú zhù
亦非不住。

shì zūn wǒ yú bí jiè xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù
“世尊！我于鼻界、香界、鼻识界及鼻触、

bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé
鼻触为缘所生诸受，不得不见若集若散，云何

kě yán cǐ shì bí jiè nǎi zhì cǐ shì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
可言此是鼻界乃至此是鼻触为缘所生诸受？

shì zūn shì bí jiè děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù
世尊！是鼻界等名皆无所住亦非不住。何以故？

bí jiè děng míng yì jì wú suǒ yǒu gù bí jiè děng míng jiē wú suǒ zhù
鼻界等名义既无所有故，鼻界等名皆无所住

yì fēi bú zhù
亦非不住。

shì zūn wǒ yú shé jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé chù
“世尊！我于舌界、味界、舌识界及舌触、

shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé
舌触为缘所生诸受，不得不见若集若散，云何

kě yán cǐ shì shé jiè nǎi zhì cǐ shì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
可言此是舌界乃至此是舌触为缘所生诸受？

shì zūn shì shé jiè děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù
世尊！是舌界等名皆无所住亦非不住。何以故？

shé jiè děng míng yì jì wú suǒ yǒu gù shé jiè děng míng jiē wú suǒ zhù
舌界等名义既无所有故，舌界等名皆无所住

yì fēi bú zhù
亦非不住。

shì zūn wǒ yú shēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēn chù
“世尊！我于身界、触界、身识界及身触、

shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé
身触为缘所生诸受，不得不见若集若散，云何

kě yán cǐ shì shēn jiè nǎi zhì cǐ shì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
可言此是身界乃至此是身触为缘所生诸受？

shì zūn shì shēn jiè dēngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù
世尊！是身界等名皆无所住亦非不住。何以故？

shēn jiè dēngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù shēn jiè dēngmíng jiē wú suǒ zhù
身界等名义既无所有故，身界等名皆无所住
yì fēi bú zhù
亦非不住。

shì zūn wǒ yú yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù
“世尊！我于意界、法界、意识界及意触、

yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé
意触为缘所生诸受，不得不见若集若散，云何
kě yán cǐ shì yì jiè nǎi zhì cǐ shì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
可言此是意界乃至此是意触为缘所生诸受？

shì zūn shì yì jiè dēngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù
世尊！是意界等名皆无所住亦非不住。何以故？

yì jiè dēngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù yì jiè dēngmíng jiē wú suǒ zhù
意界等名义既无所有故，意界等名皆无所住
yì fēi bú zhù
亦非不住。

shì zūn wǒ yú dì shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè
“世尊！我于地、水、火、风、空、识界，

bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì dì jiè nǎi zhì cǐ shì
不得不见若集若散，云何可言此是地界乃至此是
shí jiè shì zūn shì dì jiè dēngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé
识界？世尊！是地界等名皆无所住亦非不住。何

yǐ gù dì jiè dēngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù dì jiè dēngmíng jiē
以故？地界等名义既无所有故，地界等名皆
wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú kǔ jí miè dào shèng dì bù dé
“世尊！我于苦、集、灭、道圣谛，不得

bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì kǔ shèng dì nǎi zhì cǐ shì
不见若集若散，云何可言此是苦圣谛乃至此是
dào shèng dì shì zūn shì kǔ shèng dì dēngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi
道圣谛？世尊！是苦圣谛等名皆无所住亦非

bú zhù hé yǐ gù kǔ shèng dì dēngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù kǔ
不住。何以故？苦圣谛等名义既无所有故，苦
shèng dì dēngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
圣谛等名皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú wú míng xíng shí míng sè liù chù
“世尊！我于无明、行、识、名色、六处、
chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo
触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼，
bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì wú míng nǎi zhì cǐ
不得不见若集若散，云何可言此是无明乃至此
shì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo shì zūn shì wú míngděngmíng jiē wú
是老死愁叹苦忧恼？世尊！是无明等名皆无
suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù wú míngděngmíng yì jì wú suǒ yǒu
所住亦非不住。何以故？无明等名义既无所有
gù wú míngděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
故，无明等名皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú wú míng miè nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo
“世尊！我于无明灭乃至老死愁叹苦忧恼
miè bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì wú míng miè nǎi
灭，不得不见若集若散，云何可言此是无明灭乃
zhì cǐ shì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo miè shì zūn shì wú míng mièděng
至此是老死愁叹苦忧恼灭？世尊！是无明灭等
míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù wú míng mièděngmíng yì
名皆无所住亦非不住。何以故？无明灭等名义
jì wú suǒ yǒu gù wú míng mièděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
既无所有故，无明灭等名皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú tān chēn chī yī qiè chán jié suí
“世尊！我于贪、瞋、痴、一切缠结、随
mián jiàn qǔ¹² bú shàngēnděng bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún
眠、见取¹²、不善根等，不得不见若集若散，云
hé kě yán cǐ shì tān nǎi zhì cǐ shì bú shàngēnděng shì zūn shì tān
何可言此是贪乃至此是不善根等？世尊！是贪
děngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù tān děngmíng yì
等名皆无所住亦非不住。何以故？贪等名义
jì wú suǒ yǒu gù tān děngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
既无所有故，贪等名皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng
“世尊！我于四静虑、四无量、四无色定，
bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì sì jìng lǜ nǎi zhì cǐ
不得不见若集若散，云何可言此是四静虑乃至此

¹² 大正藏：趣；永乐北藏及龙藏：取

shì sì wú sè dìng shì zūn shì sì jìng lù děngmíng jiē wú suǒ zhù yì
是四无色定？世尊！是四静虑等名皆无所住亦
fēi bú zhù hé yǐ gù sì jìng lù děngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù sì
非不住。何以故？四静虑等名义既无所有故，四
jìng lù děngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
静虑等名皆无所住亦非不住。

大般若波罗蜜多经卷第三十六

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān shí qī
大般若波罗蜜多经卷第三十七

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn wú zhù pǐn dì jiǔ zhī èr
初分无住品第九之二

shì zūn wǒ yú wǔ yǎn liù shéntōng bù dé bú jiàn ruò jí
“世尊！我于五眼、六神通，不得不见若集
ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì wǔ yǎn cǐ shì liù shéntōng shì zūn
若散，云何可言此是五眼？此是六神通？世尊！
shì wǔ yǎn děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù wǔ yǎn
是五眼等名皆无所住亦非不住。何以故？五眼
děng míng yì jì wú suǒ yǒu gù wǔ yǎn děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi
等名义既无所有故，五眼等名皆无所住亦非
bú zhù
不住。

shì zūn wǒ yú wǒ yǒu qíng nǎi zhì zhī zhě jiàn zhě bù
“世尊！我于我、有情乃至知者、见者，不
dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì wǒ yǒu qíng nǎi zhì cǐ
得不见若集若散，云何可言此是我、有情乃至此
shì zhī zhě jiàn zhě shì zūn shì wǒ děng míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú
是知者、见者？世尊！是我等名皆无所住亦非不
zhù hé yǐ gù wǒ děng míng yì jì wú suǒ yǒu gù wǒ děng míng jiē
住。何以故？我等名义既无所有故，我等名皆
wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú fó suí niàn fǎ suí niàn sēng suí niàn
“世尊！我于佛随念、法随念、僧随念、
jiè suí niàn shě suí niàn tiān suí niàn xī suí niàn yàn suí niàn
戒随念、舍随念、天随念、息随念、厌随念、
sǐ suí niàn shēn suí niàn bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán
死随念、身随念，不得不见若集若散，云何可言
cǐ shì fó suí niàn nǎi zhì cǐ shì shēn suí niàn shì zūn shì fó suí niàn
此是佛随念乃至此是身随念？世尊！是佛随念

děngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù fó suí niànděng
等名皆无所住亦非不住。何以故？佛随念等
míng yì jì wú suǒ yǒu gù fó suí niànděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú
名义既无所有故，佛随念等名皆无所住亦非不
zhù
住。

shì zūn wǒ yú wú chángxiǎng kǔ xiǎng wú wǒ xiǎng
“世尊！我于无常想、苦想、无我想、
bú jìngxiǎng sǐ xiǎng yī qiè shì jiān bù kě lè xiǎng yàn shí xiǎng
不净想、死想、一切世间不可乐想、厌食想、
duànxiǎng lí xiǎng mièxiǎng bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé
断想、离想、灭想，不得不见若集若散，云何
kě yán cǐ shì wú chángxiǎng nǎi zhì cǐ shì mièxiǎng shì zūn shì wú
可言此是无常想乃至此是灭想？世尊！是无
chángxiǎngděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù wú
常想等名皆无所住亦非不住。何以故？无
chángxiǎngděngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù wú chángxiǎngděngmíng jiē
常想等名义既无所有故，无常想等名皆
wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú kōng wú xiàng wú yuàn bù dé bú jiàn
“世尊！我于空、无相、无愿，不得不见
ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì kōng nǎi zhì cǐ shì wú yuàn shì
若集若散，云何可言此是空乃至此是无愿？世
zūn shì kōngděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù kōng
尊！是空等名皆无所住亦非不住。何以故？空
děngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù kōngděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú
等名义既无所有故，空等名皆无所住亦非不
zhù
住。

shì zūn wǒ yú bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng
“世尊！我于布施、净戒、安忍、精进、静
lù bō rě bō luó mì duō bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě
虑、般若波罗蜜多，不得不见若集若散，云何可
yán cǐ shì bù shī bō luó mì duō nǎi zhì cǐ shì bō rě bō luó mì duō
言此是布施波罗蜜多乃至此是般若波罗蜜多？
shì zūn shì bù shī bō luó mì duōděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
世尊！是布施波罗蜜多等名皆无所住亦非不住。

hé yǐ gù bù shī bō luó mì duōděngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù bù
何以故？布施波罗蜜多等名义既无所有故，布
shī bō luó mì duōděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
施波罗蜜多等名皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú sì niànzhù sì zhèngduàn sì shén zú
“世尊！我于四念住、四正断、四神足、
wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī bù dé bú jiàn
五根、五力、七等觉支、八圣道支，不得不见
ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì sì niànzhù nǎi zhì cǐ shì bā shèng
若集若散，云何可言此是四念住乃至此是八圣
dào zhī shì zūn shì sì niànzhù děngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
道支？世尊！是四念住等名皆无所住亦非不住。
hé yǐ gù sì niànzhù děngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù sì niànzhù
何以故？四念住等名义既无所有故，四念住
děngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
等名皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
“世尊！我于佛十力、四无所畏、四无碍解、
dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè
大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法、一切
zhì dàoxiàng zhì yī qiè xiàng zhì bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn
智、道相智、一切相智，不得不见若集若散，
yún hé kě yán cǐ shì fó shí lì nǎi zhì cǐ shì yī qiè xiàng zhì shì zūn
云何可言此是佛十力乃至此是一切相智？世尊！
shì fó shí lì děngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù fó
是佛十力等名皆无所住亦非不住。何以故？佛
shí lì děngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù fó shí lì děngmíng jiē wú suǒ
十力等名义既无所有故，佛十力等名皆无所
zhù yì fēi bú zhù
住亦非不住。

shì zūn wǒ yú rú huàn rú mèng rú xiàng rú xiǎng
“世尊！我于如幻、如梦、如像、如响、
rú guāngyǐng¹³ rú kōnghuá rú yángyàn rú xúnxiāngchéng rú
如光影¹³、如空华、如阳焰、如寻香城、如
biànhuà shì wǔ qǔ yùnděng bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě
变化事、五取蕴等，不得不见若集若散，云何可

¹³ 大正藏：如光如影；永乐北藏及龙藏：如光影

yán cǐ shì rú huànděng wǔ qǔ yùnděng shì zūn shì rú huànděng wǔ
言此是如幻等五取蕴等？世尊！是如幻等五
qǔ yùnděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù rú huàn
取蕴等名皆无所住亦非不住。何以故？如幻
děng wǔ qǔ yùnděngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù rú huànděng wǔ qǔ
等五取蕴等名义既无所有故，如幻等¹⁴五取
yùnděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
蕴等名皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú jì jìng yuǎn lí wú shēng wú miè wú
“世尊！我于寂静、远离、无生无灭、无
rǎn wú jìng jué zhū xì lùn zhēn rú fǎ jiè fǎ xìng shí jì
染无净、绝诸戏论、真如、法界、法性、实际、
píngděngxìng lí shēngxìng bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě
平等性、离生性，不得不见若集若散，云何可
yán cǐ shì jì jìng nǎi zhì cǐ shì lí shēngxìng shì zūn shì jì jìngděng
言此是寂静乃至此是离生性？世尊！是寂静等
míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù jì jìngděngmíng yì jì
名皆无所住亦非不住。何以故？寂静等名义既
wú suǒ yǒu gù jì jìngděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
无所有故，寂静等名皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú ruò cháng ruò wú cháng ruò lè ruò kǔ ruò
“世尊！我于若常若无常、若乐若苦、若
wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò kōng ruò bù kōng ruò wú xiàng
我若无我、若净若不净、若空若不空、若无相
ruò yǒu xiàng ruò wú yuàn ruò yǒu yuàn ruò jì jìng ruò bú jì jìng ruò
若有相、若无愿若有愿、若寂静若不寂静、若
yuǎn lí ruò bù yuǎn lí ruò zá rǎn ruò qīng jìng ruò shēng ruò miè ruò
远离若不远离、若杂染若清净、若生若灭、若
yǒu wéi ruò wú wéi ruò yǒu lòu ruò wú lòu ruò shàn ruò fēi shàn ruò yǒu
有为若无为、若有漏若无漏、若善若非善、若有
zuì ruò wú zuì ruò shì jiān ruò chū shì jiān ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ niè
罪若无罪、若世间若出世间、若属生死若属涅
pán fǎ bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì cháng nǎi
槃法，不得不见若集若散，云何可言此是常乃
zhì cǐ shì shǔ niè pán fǎ shì zūn shì chángděngmíng jiē wú suǒ zhù
至此是属涅槃法？世尊！是常等名皆无所住

¹⁴ 大正藏：等名；永乐北藏及龙藏：等

yì fēi bú zhù hé yǐ gù chángděngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù
亦非不住。何以故？常等名义既无所有故，
chángděngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
常等名皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú ruò guò qù ruò wèi lái ruò xiàn zài ruò shàn ruò
“世尊！我于若过去若未来若现在、若善若
bú shàn ruò wú jì ruò yù jiè xì ruò sè jiè xì ruò wú sè jiè xì ruò
不善若无记、若欲界系若色界系若无色界系、若
xué ruò wú xué ruò fēi xué fēi wú xué ruò jiàn suǒ duàn ruò xiū suǒ duàn ruò
学若无学若非学非无学、若见所断若修所断若
fēi suǒ duàn ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎng jiān fǎ bù dé bú jiàn
非所断、若在内若在外若在两间法，不得不见
ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì guò qù nǎi zhì cǐ shì zài liǎng jiān
若集若散，云何可言此是过去乃至此是在两间
fǎ shì zūn shì guò qù děngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ
法？世尊！是过去等名皆无所住亦非不住。何以
gù guò qù děngmíng yì jì wú suǒ yǒu gù guò qù děngmíng jiē wú
故？过去等名义既无所有故，过去等名皆无
suǒ zhù yì fēi bú zhù
所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú shí fāng jīng qié shā děng zhū fó shì jiè yī qiè
“世尊！我于十方殑伽沙等诸佛世界一切
rú lái yīng zhèng děng jué jí zhū pú sà shēng wén sēng děng bù
如来、应、正等觉及诸菩萨、声闻僧等，不
dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì shí fāng shì jiè nǎi zhì
得不见若集若散，云何可言此是十方世界乃至
cǐ shì shēng wén sēng děng shì zūn shì shí fāng shì jiè děngmíng jiē wú
此是声闻僧等？世尊！是十方世界等名皆无
suǒ zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù shí fāng shì jiè děngmíng yì jì wú
所住亦非不住。何以故？十方世界等名义既无
suǒ yǒu gù shí fāng shì jiè děngmíng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù
所有故，十方世界等名皆无所住亦非不住。

shì zūn wǒ yú rú shàng suǒ shuō zhū fǎ bù dé bú jiàn ruò
“世尊！我于如上所说诸法，不得不见若
jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ shì pú sà mó hē sà cǐ shì bō rě bō
集若散，云何可言此是菩萨摩诃萨？此是般若波
luó mì duō shì zūn wǒ yú pú sà mó hē sà jí yú bō rě bō luó mì
罗蜜多？世尊！我于菩萨摩诃萨及于般若波罗蜜

duō jì bù dé bú jiàn yún hé lìng wǒ yǐ bō rě bō luó mì duō xiāng yìng
多既不得不见，云何令我以般若波罗蜜多相应
zhī fǎ jiào jiè jiào shòu zhū pú sà mó hē sà shì gù ruò yǐ cǐ fǎ jiào
之法教诫教授诸菩萨摩诃萨？是故若以此法教
jiè jiào shòu zhū pú sà mó hē sà bì dāng yǒu huǐ
诫教授诸菩萨摩诃萨必当有悔。

shì zūn zhū fǎ yīn yuán hé hé shī shè jiǎ míng pú sà mó hē
“世尊！诸法因缘和合，施設假名菩萨摩诃

sà jí bō rě bō luó mì duō cǐ èr jiǎ míng yú wǔ yùn bù kě shuō
萨及般若波罗蜜多。此二假名，于五蕴不可说，
yú shí èr chù shí bā jiè liù jiè sì shèng dì shí èr yuán qǐ
于十二处、十八界、六界、四圣谛、十二缘起
bù kě shuō yú tān chēn chí yī qiè chán jié suí mián jiàn
不可说，于贪、瞋、痴、一切缠结、随眠、见
qǔ bú shàngēndēng bù kě shuō yú sì jìng lǜ sì wú liàng sì
取¹⁵、不善根等不可说，于四静虑、四无量、四
wú sè dìng bù kě shuō yú wǔ yǎn liù shéntōng bù kě shuō yú wǒ
无色定不可说，于五眼、六神通不可说，于我、
yǒu qíng nǎi zhì zhī zhě jiàn zhě bù kě shuō yú shí suí niàn shí xiǎng
有情乃至知者、见者不可说，于十随念、十想
bù kě shuō yú kōng wú xiàng wú yuàn liù bō luó mì duō bù kě shuō
不可说，于空、无相、无愿六波罗蜜多不可说，
yú sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī bù kě shuō yú fó shí lì nǎi zhì
于四念住乃至八圣道支不可说，于佛十力乃至
yī qiè xiàng zhì bù kě shuō yú rú huàn nǎi zhì rú biàn huà shì wǔ qǔ
一切相智不可说，于如幻乃至如变化事、五取
yùn děng bù kě shuō yú jì jìng yuǎn lí wú shēng wú miè wú rǎn
蕴等不可说，于寂静、远离、无生无灭、无染
wú jìng jué zhū xì lùn zhēn rú fǎ jiè fǎ xìng shí jì píng
无净、绝诸戏论、真如、法界、法性、实际、平
děng xìng lí shēng xìng bù kě shuō yú cháng wú cháng nǎi zhì shǔ shēng
等性、离生性不可说，于常无常乃至属生
sǐ shǔ niè pán fǎ bù kě shuō yú guò qù wèi lái xiàn zài nǎi zhì zài nèi
死属涅槃¹⁶槃法不可说，于过去未来现在乃至在内
zài wài zài liǎng jiān fǎ bù kě shuō yú shí fāng jiāng qié shā děng shì jiè ruò
在外在两间法不可说，于十方殑伽沙等世界若

¹⁵ 大正藏：趣；永乐北藏及龙藏：取

¹⁶ 大正藏：涅槃；永乐北藏及龙藏：属涅槃

fó ruò pú sà ruò shēng wén sēng děng bù kě shuō hé yǐ gù rú
佛、若菩萨、若声闻僧等不可说。何以故？如
shàng suǒ shuō zhū fǎ jí sàn jiē bù kě dé bù kě jiàn gù
上所说诸法集散皆不可得不可见故。

shì zūn rú shàng suǒ shuō wǔ yùn děng míng wú chù kě shuō
“世尊！如上所说五蕴等名无处可说，

rú shì pú sà mó hē sà jí bō rě bō luó mì duō míng yì wú chù kě shuō
如是菩萨摩诃萨及般若波罗蜜多名亦无处可说；

rú jiè dìng huì jiě tuō jiě tuō zhī jiàn míng wú chù kě shuō
如戒、定、慧、解脱、解脱知¹⁷见名无处可说，

rú shì pú sà mó hē sà jí bō rě bō luó mì duō míng yì wú chù kě shuō
如是菩萨摩诃萨及般若波罗蜜多名亦无处可说；

rú yù liú yī lái bù huán ā luó hàn dú jué rú lái jí bē
如预流、一来、不还、阿罗汉、独觉、如来及彼

zhū fǎ míng wú chù kě shuō rú shì pú sà mó hē sà jí bō rě bō luó
诸法名无处可说，如是菩萨摩诃萨及般若波罗

mì duō míng yì wú chù kě shuō shì zūn rú yī qiè ruò yǒu míng ruò wú
蜜多名亦无处可说。世尊！如一切若有名若无

míng jiē wú chù kě shuō rú shì pú sà mó hē sà jí bō rě bō luó mì
名皆无处可说，如是菩萨摩诃萨及般若波罗蜜

duō míng yì wú chù kě shuō suǒ yǐ zhě hé rú shì zhū míng jiē wú suǒ
多名亦无处可说。所以者何？如是诸名皆无所

zhù yì fēi bú zhù hé yǐ gù shì zhū míng yì jì wú suǒ yǒu gù shì
住亦非不住。何以故？是诸名义既无所有故，是

zhū míng jiē wú suǒ zhù yì fēi bú zhù shì zūn wǒ yī shì yì gù yú
诸名皆无所住亦非不住。世尊！我依是义故，于

zhū fǎ bù dé bú jiàn ruò jí ruò sàn yún hé kě yán cǐ míng pú sà mó
诸法不得不见若集若散，云何可言此名菩萨摩

hē sà cǐ míng bō rě bō luó mì duō shì zūn wǒ yú cǐ èr ruò
诃萨？此名般若波罗蜜多？世尊！我于此二若

yì ruò míng jì bù dé bú jiàn yún hé lìng wǒ yǐ bō rě bō luó mì duō
义若名既不得不见，云何令我以般若波罗蜜多

xiāng yìng zhī fǎ jiào jiè jiào shòu zhū pú sà mó hē sà shì gù ruò yǐ
相应之法教诫教授诸菩萨摩诃萨？是故若以

cǐ fǎ jiào jiè jiào shòu zhū pú sà mó hē sà bì dāng yǒu huǐ shì zūn ruò
此法教诫教授诸菩萨摩诃萨必当有悔。世尊！若

¹⁷ 大正藏：智；永乐北藏及龙藏：知

pú sà mó hē sà wén yǐ rú shì xiàng zhuàng shuō bō rě bō luó mì duō
菩萨摩诃萨闻以如是相 状 说般若波罗蜜多
shí xīn bù chén mò yì bù yōu huǐ qí xīn bù jīng bù kǒng bù bù
时，心不沉没亦不忧悔，其心不惊不恐不怖，
dāng zhī shì pú sà mó hē sà jué dìng yǐ dé zhù bú tuì dì yǐ wú suǒ
当知是菩萨摩诃萨决定已得住不退地，以无所
zhù fāng biàn ér zhù
住方便而住。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán shì zūn xiū xíng bō
尔时，具寿善现复白佛言：“世尊！修行般
rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà bù yīng zhù sè bù yīng zhù shòu
若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，不应住色，不应住受、
xiǎng xíng shí hé yǐ gù shì zūn sè sè xìng kōng shòu
想、行、识。何以故？世尊！色色性空，受、
xiǎng xíng shí shòu xiǎng xíng shí xìng kōng shì zūn shì sè
想、行、识受、想、行、识性空。世尊！是色
fēi sè kōng shì sè kōng fēi sè sè bù lí kōng kōng bù lí sè
非色空，是色空非色，色不离空，空不离色，
sè jí shì kōng kōng jí shì sè shòu xiǎng xíng shí yì fù rú
色即是空，空即是色，受、想、行、识亦复如
shì shì gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē
是。是故，世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃
sà bù yīng zhù sè bù yīng zhù shòu xiǎng xíng shí
萨，不应住色，不应住受、想、行、识。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，
bù yīng zhù yǎn chù bù yīng zhù ěr bí shé shēn yì chù hé
不应住眼处，不应住耳、鼻、舌、身、意处。何
yǐ gù shì zūn yǎn chù yǎn chù xìng kōng nǎi zhì yì chù yì chù xìng kōng
以故？世尊！眼处眼处性空，乃至意处意处性空。
shì zūn shì yǎn chù fēi yǎn chù kōng shì yǎn chù kōng fēi yǎn chù yǎn chù
世尊！是眼处非眼处空，是眼处空非眼处，眼处
bù lí kōng kōng bù lí yǎn chù yǎn chù jí shì kōng kōng jí shì yǎn
不离空，空不离眼处，眼处即是空，空即是眼
chù ěr bí shé shēn yì chù yì fù rú shì shì gù shì
处，耳、鼻、舌、身、意处亦复如是。是故，世
zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà bù yīng zhù yǎn
尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，不应住眼

chù nǎi zhì bù yīngzhù yì chù
处，乃至不应住意处。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，
bù yīngzhù sè chù bù yīngzhùshēng xiāng wèi chù fǎ chù
不应住色处，不应住声、香、味、触、法处。

hé yǐ gù shì zūn sè chù sè chùxìngkōng nǎi zhì fǎ chù fǎ chùxìng
何以故？世尊！色处色处性空，乃至法处法处性

kōng shì zūn shì sè chù fēi sè chùkōng shì sè chùkōng fēi sè chù
空。世尊！是色处非色处空，是色处空非色处，

sè chù bù lí kōng kōng bù lí sè chù sè chù jí shì kōng kōng jí
色处不离空，空不离色处，色处即是空，空即

shì sè chù shēng xiāng wèi chù fǎ chù yì fù rú shì shì
是色处，声、香、味、触、法处亦复如是。是

gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà bù
故，世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，不

yīngzhù sè chù nǎi zhì bù yīngzhù fǎ chù
应住色处，乃至不应住法处。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，

bù yīngzhù yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒ
不应住眼界、色界、眼识界及眼触、眼触为缘所

shēngzhūshòu hé yǐ gù shì zūn yǎn jiè yǎn jiè xìngkōng nǎi zhì
生诸受。何以故？世尊！眼界眼界性空，乃至

yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuyǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuxìngkōng
眼触为缘所生诸受眼触为缘所生诸受性空。

shì zūn shì yǎn jiè fēi yǎn jiè kōng shì yǎn jiè kōng fēi yǎn jiè yǎn jiè
世尊！是眼界非眼界空，是眼界空非眼界，眼界

bù lí kōng kōng bù lí yǎn jiè yǎn jiè jí shì kōng kōng jí shì yǎn
不离空，空不离眼界，眼界即是空，空即是眼

jiè sè jiè nǎi zhì yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì fù rú shì shì
界，色界乃至眼触为缘所生诸受亦复如是。是

gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà bù
故，世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，不

yīngzhù yǎn jiè nǎi zhì bù yīngzhù yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu
应住眼界，乃至不应住眼触为缘所生诸受。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，

bù yīngzhù ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuán
不应住耳界、声界、耳识界及耳触、耳触为缘
suǒshēngzhūshòu hé yǐ gù shì zūn ěr jiè ěr jiè xìngkōng nǎi
所生诸受。何以故？世尊！耳界耳界性空，乃
zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuxìng
至耳触为缘所生诸受耳触为缘所生诸受性
kōng shì zūn shì ěr jiè fēi ěr jiè kōng shì ěr jiè kōng fēi ěr jiè
空。世尊！是耳界非耳界空，是耳界空非耳界，
ěr jiè bù lí kōng kōng bù lí ěr jiè ěr jiè jí shì kōng kōng jí
耳界不离空，空不离耳界，耳界即是空，空即
shì ěr jiè shēng jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì fù rú
是耳界，声界乃至耳触为缘所生诸受亦复如
shì shì gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē
是。是故，世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃
sà bù yīngzhù ěr jiè nǎi zhì bù yīngzhù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhū
萨，不应住耳界，乃至不应住耳触为缘所生诸
shòu
受。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，

bù yīngzhù bí jiè xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuán
不应住鼻界、香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘
suǒshēngzhūshòu hé yǐ gù shì zūn bí jiè bí jiè xìngkōng nǎi
所生诸受。何以故？世尊！鼻界鼻界性空，乃
zhì bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuxìng
至鼻触为缘所生诸受鼻触为缘所生诸受性
kōng shì zūn shì bí jiè fēi bí jiè kōng shì bí jiè kōng fēi bí jiè
空。世尊！是鼻界非鼻界空，是鼻界空非鼻界，
bí jiè bù lí kōng kōng bù lí bí jiè bí jiè jí shì kōng kōng jí
鼻界不离空，空不离鼻界，鼻界即是空，空即
shì bí jiè xiāng jiè nǎi zhì bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì fù rú
是鼻界，香界乃至鼻触为缘所生诸受亦复如
shì shì gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē
是。是故，世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃
sà bù yīngzhù bí jiè nǎi zhì bù yīngzhù bí chùwéiyuánsuǒshēngzhū
萨，不应住鼻界，乃至不应住鼻触为缘所生诸
shòu
受。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，

bù yīngzhù shé jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ
不应住舌界、味界、舌识界及舌触、舌触为缘所

shēngzhūshòu hé yǐ gù shì zūn shé jiè shé jiè xìngkōng nǎi zhì
生诸受。何以故？世尊！舌界舌界性空，乃至

shé chù wéi yuán suǒ shēngzhūshòu shé chù wéi yuán suǒ shēngzhūshòu xìngkōng
舌触为缘所生诸受舌触为缘所生诸受性空。

shì zūn shì shé jiè fēi shé jiè kōng shì shé jiè kōng fēi shé jiè shé jiè
世尊！是舌界非舌界空，是舌界空非舌界，舌界

bù lí kōng kōng bù lí shé jiè shé jiè jí shì kōng kōng jí shì shé
不离空，空不离舌界，舌界即是空，空即是舌

jiè wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēngzhūshòu yì fù rú shì shì
界，味界乃至舌触为缘所生诸受亦复如是。是

gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà bù
故，世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，不

yīngzhù shé jiè nǎi zhì bù yīngzhù shé chù wéi yuán suǒ shēngzhūshòu
应住舌界，乃至不应住舌触为缘所生诸受。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，

bù yīngzhù shēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēn chù shēn chù wéi yuán
不应住身界、触界、身识界及身触、身触为缘

suǒ shēngzhūshòu hé yǐ gù shì zūn shēn jiè shēn jiè xìngkōng nǎi
所生诸受。何以故？世尊！身界身界性空，乃

zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēngzhūshòu shēn chù wéi yuán suǒ shēngzhūshòu
至身触为缘所生诸受身触为缘所生诸受

xìngkōng shì zūn shì shēn jiè fēi shēn jiè kōng shì shēn jiè kōng fēi shēn
性空。世尊！是身界非身界空，是身界空非身

jiè shēn jiè bù lí kōng kōng bù lí shēn jiè shēn jiè jí shì kōng
界，身界不离空，空不离身界，身界即是空，

kōng jí shì shēn jiè chù jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēngzhūshòu yì
空即是身界，触界乃至身触为缘所生诸受亦

fù rú shì shì gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà
复如是。是故，世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨

mó hē sà bù yīngzhù shēn jiè nǎi zhì bù yīngzhù shēn chù wéi yuán suǒ
摩诃萨，不应住身界，乃至不应住身触为缘所

shēngzhūshòu
生诸受。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，

bù yīngzhù yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chùwéiyuánsuǒ
不应住眼界、法界、意识界及意触、意触为缘所

shēngzhūshòu hé yǐ gù shì zūn yì jiè yì jiè xìngkōng nǎi zhì
生诸受。何以故？世尊！眼界意识界性空，乃至

yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuxìngkōng
意触为缘所生诸受意触为缘所生诸受性空。

shì zūn shì yì jiè fēi yì jiè kōng shì yì jiè kōng fēi yì jiè yì jiè
世尊！是眼界非意识界空，是意识界空非眼界，眼界

bù lí kōng kōng bù lí yì jiè yì jiè jí shì kōng kōng jí shì yì
不离空，空不离眼界，眼界即是空，空即是意

jiè fǎ jiè nǎi zhì yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì fù rú shì shì
界，法界乃至意触为缘所生诸受亦复如是。是

gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà bù
故，世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，不

yīngzhù yì jiè nǎi zhì bù yīngzhù yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu
应住眼界，乃至不应住意触为缘所生诸受。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，

bù yīngzhù dì jiè bù yīngzhù shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè hé
不应住地界，不应住水、火、风、空、识界。何

yǐ gù shì zūn dì jiè dì jiè xìngkōng shuǐ huǒ fēng kōng
以故？世尊！地界地界性空，水、火、风、空、

shí jiè shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè xìngkōng shì zūn shì dì
识界水、火、风、空、识界性空。世尊！是地

jiè fēi dì jiè kōng shì dì jiè kōng fēi dì jiè dì jiè bù lí kōng
界非地界空，是地界空非地界，地界不离空，

kōng bù lí dì jiè dì jiè jí shì kōng kōng jí shì dì jiè shuǐ
空不离地界，地界即是空，空即是地界，水、

huǒ fēng kōng shí jiè yì fù rú shì shì gù shì zūn xiū xíng
火、风、空、识界亦复如是。是故，世尊！修行

bō ruò bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà bù yīngzhù dì jiè bù yīng
般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，不应住地界，不应

zhùshuǐ huǒ fēng kōng shí jiè
住水、火、风、空、识界。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，

bù yīngzhù kǔ shèng dì bù yīngzhù jí miè dào shèng dì hé yǐ
不应住苦圣谛，不应住集、灭、道圣谛。何以
gù shì zūn kǔ shèng dì kǔ shèng dì xìngkōng jí miè dào shèng
故？世尊！苦圣谛苦圣谛性空，集、灭、道圣
dì jí miè dào shèng dì xìngkōng shì zūn shì kǔ shèng dì fēi kǔ
谛集、灭、道圣谛性空。世尊！是苦圣谛非苦
shèng dì kōng shì kǔ shèng dì kōng fēi kǔ shèng dì kǔ shèng dì bù
圣谛空，是苦圣谛空非苦圣谛，苦圣谛不
lí kōng kōng bù lí kǔ shèng dì kǔ shèng dì jí shì kōng kōng jí
离空，空不离苦圣谛，苦圣谛即是空，空即
shì kǔ shèng dì jí miè dào shèng dì yì fù rú shì shì gù
是苦圣谛，集、灭、道圣谛亦复如是。是故，
shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà bù yīngzhù
世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，不应住
kǔ shèng dì bù yīngzhù jí miè dào shèng dì
苦圣谛，不应住集、灭、道圣谛。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，

bù yīngzhù wú míng bù yīngzhù xíng shí míng sè liù chù chù
不应住无明，不应住行、识、名色、六处、触、
shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo hé yǐ
受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼。何以
gù shì zūn wú míng wú míng xìngkōng nǎi zhì lǎo sǐ chóutàn kǔ yōu
故？世尊！无明无明性空，乃至老死愁叹苦忧
nǎo lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo xìngkōng shì zūn shì wú míng fēi wú míng
恼老死愁叹苦忧恼性空。世尊！是无明非无明
kōng shì wú míng kōng fēi wú míng wú míng bù lí kōng kōng bù lí
空，是无明空非无明，无明不离空，空不离
wú míng wú míng jí shì kōng kōng jí shì wú míng xíng nǎi zhì lǎo sǐ
无明，无明即是空，空即是无明，行乃至老死
chóutàn kǔ yōunǎo yì fù rú shì shì gù shì zūn xiū xíng bō rě bō
愁叹苦忧恼亦复如是。是故，世尊！修行般若波
luó mì duōzhū pú sà mó hē sà bù yīngzhù wú míng nǎi zhì bù yīngzhù
罗蜜多诸菩萨摩诃萨，不应住无明，乃至不应住
lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo
老死愁叹苦忧恼。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，

bù yīngzhù sì jìng lǜ bù yīngzhù sì wú liàng sì wú sè dìng hé yǐ
不应住四静虑，不应住四无量、四无色定。何以
gù shì zūn sì jìng lǜ sì jìng lǜ xìngkōng sì wú liàng sì wú
故？世尊！四静虑、四静虑性空，四无量、四无
sè dìng sì wú liàng sì wú sè dìng xìngkōng shì zūn shì sì jìng lǜ
色定四无量、四无色定性空。世尊！是四静虑
fēi sì jìng lǜ kōng shì sì jìng lǜ kōng fēi sì jìng lǜ sì jìng lǜ bù lí
非四静虑空，是四静虑空非四静虑，四静虑不离
kōng kōng bù lí sì jìng lǜ sì jìng lǜ jí shì kōng kōng jí shì sì
空，空不离四静虑，四静虑即是空，空即是四
jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng yì fù rú shì shì gù shì zūn
静虑，四无量、四无色定亦复如是。是故，世尊！
xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà bù yīngzhù sì jìng lǜ
修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，不应住四静虑，
bù yīngzhù sì wú liàng sì wú sè dìng
不应住四无量、四无色定。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，
bù yīngzhù wǔ yǎn bù yīngzhù liù shéntōng hé yǐ gù shì zūn wǔ
不应住五眼，不应住六神通。何以故？世尊！五
yǎn wǔ yǎn xìngkōng liù shéntōng liù shéntōng xìngkōng shì zūn shì wǔ
眼五眼性空，六神通六神通性空。世尊！是五
yǎn fēi wǔ yǎn kōng shì wǔ yǎn kōng fēi wǔ yǎn wǔ yǎn bù lí kōng
眼非五眼空，是五眼空非五眼，五眼不离空，
kōng bù lí wǔ yǎn wǔ yǎn jí shì kōng kōng jí shì wǔ yǎn liù shén
空不离五眼，五眼即是空，空即是五眼，六神
tōng yì fù rú shì shì gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū
通亦复如是。是故，世尊！修行般若波罗蜜多诸
pú sà mó hē sà bù yīngzhù wǔ yǎn bù yīngzhù liù shéntōng
菩萨摩诃萨，不应住五眼，不应住六神通。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，
bù yīngzhù bù shī bō luó mì duō bù yīngzhù jìng jiè ān rěn jīng jìn
不应住布施波罗蜜多，不应住净戒、安忍、精进、
jìng lǜ bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shì zūn bù shī bō luó
静虑、般若波罗蜜多。何以故？世尊！布施波罗
mì duō bù shī bō luó mì duō xìngkōng nǎi zhì bō rě bō luó mì duō bō
蜜多布施波罗蜜多性空，乃至般若波罗蜜多般

rě bō luó mì duō xìng kōng shì zūn shì bù shī bō luó mì duō fēi bù shī
若波罗蜜多性空。世尊！是布施波罗蜜多非布施
bō luó mì duō kōng shì bù shī bō luó mì duō kōng fēi bù shī bō luó mì
波罗蜜多空，是布施波罗蜜多空非布施波罗蜜
duō bù shī bō luó mì duō bù lí kōng kōng bù lí bù shī bō luó mì
多，布施波罗蜜多不离空，空不离布施波罗蜜
duō bù shī bō luó mì duō jí shì kōng kōng jí shì bù shī bō luó mì
多，布施波罗蜜多即是空，空即是布施波罗蜜
duō jìng jiè nǎi zhì bō rě bō luó mì duō yì fù rú shì shì gù shì
多，净戒乃至般若波罗蜜多亦复如是。是故，世
zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà bù yīng zhù bù
尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，不应住布
shī bō luó mì duō nǎi zhì bù yīng zhù bō rě bō luó mì duō
施波罗蜜多，乃至不应住般若波罗蜜多。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，
bù yīng zhù sì niàn zhù bù yīng zhù sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn
不应住四念住，不应住四正断、四神足、五根、
wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī hé yǐ gù shì zūn
五力、七等觉支、八圣道支。何以故？世尊！
sì niàn zhù sì niàn zhù xìng kōng nǎi zhì bā shèng dào zhī bā shèng dào zhī
四念住四念住性空，乃至八圣道支八圣道支
xìng kōng shì zūn shì sì niàn zhù fēi sì niàn zhù kōng shì sì niàn zhù
性空。世尊！是四念住非四念住空，是四念住
kōng fēi sì niàn zhù sì niàn zhù bù lí kōng kōng bù lí sì niàn zhù
空非四念住，四念住不离空，空不离四念住，
sì niàn zhù jí shì kōng kōng jí shì sì niàn zhù sì zhèng duàn nǎi zhì
四念住即是空，空即是四念住，四正断乃至
bā shèng dào zhī yì fù rú shì shì gù shì zūn xiū xíng bō rě bō
八圣道支亦复如是。是故，世尊！修行般若波
luó mì duō zhū pú sà mó hē sà bù yīng zhù sì niàn zhù nǎi zhì bù yīng
罗蜜多诸菩萨摩诃萨，不应住四念住，乃至不应
zhù bā shèng dào zhī
住八圣道支。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，
bù yīng zhù fó shí lì bù yīng zhù sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà
不应住佛十力，不应住四无所畏、四无碍解、大

cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì
慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法、一切智、
dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì hé yǐ gù shì zūn fó shí lì fó
道相智、一切相智。何以故？世尊！佛十力佛
shí lì xìng kōng nǎi zhì yī qiè xiàng zhì yī qiè xiàng zhì xìng kōng shì zūn
十力性空，乃至一切相智一切相智性空。世尊！
shì fó shí lì fēi fó shí lì kōng shì fó shí lì kōng fēi fó shí lì fó
是佛十力非佛十力空，是佛十力空非佛十力，佛
shí lì bù lí kōng kōng bù lí fó shí lì fó shí lì jí shì kōng
十力不离空，空不离佛十力，佛十力即是空，
kōng jí shì fó shí lì sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè xiàng zhì yì fù rú
空即是佛十力，四无所畏乃至一切相智亦复如
shì shì gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē
是。是故，世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃
sà bù yīng zhù fó shí lì nǎi zhì bù yīng zhù yī qiè xiàng zhì
萨，不应住佛十力，乃至不应住一切相智。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，
bù yīng zhù zhū zì bù yīng zhù zhū zì suǒ yǐn ruò yī yán suǒ yǐn ruò
不应住诸字，不应住诸字所引，若一言所引，若
èr yán suǒ yǐn ruò duō yán suǒ yǐn hé yǐ gù shì zūn zhū zì zhū
二言所引，若多言所引。何以故？世尊！诸字诸
zì xìng kōng zhū zì suǒ yǐn zhū zì suǒ yǐn xìng kōng shì zūn shì zhū zì
字性空，诸字所引诸字所引性空。世尊！是诸字
fēi zhū zì kōng shì zhū zì kōng fēi zhū zì zhū zì bù lí kōng kōng
非诸字空，是诸字空非诸字，诸字不离空，空
bù lí zhū zì zhū zì jí shì kōng kōng jí shì zhū zì zhū zì suǒ yǐn
不离诸字，诸字即是空，空即是诸字，诸字所引
yì fù rú shì shì gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú
亦复如是。是故，世尊！修行般若波罗蜜多诸菩
sà mó hē sà bù yīng zhù zhū zì bù yīng zhù zhū zì suǒ yǐn
萨摩诃萨，不应住诸字，不应住诸字所引。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，
bù yīng zhù zhū fǎ ruò cháng ruò wú cháng bù yīng zhù zhū fǎ ruò lè ruò
不应住诸法若常若无常，不应住诸法若乐若
kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì jìng
苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若不寂静、

ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí hé yǐ gù shì zūn zhū fǎ cháng wú
若 远 离 若 不 远 离 。 何 以 故 ？ 世 尊 ！ 诸 法 常 无
cháng zhū fǎ cháng wú cháng xìng kōng nǎi zhì zhū fǎ yuǎn lí bù yuǎn lí
常 诸 法 常 无 常 性 空 ， 乃 至 诸 法 远 离 不 远 离
zhū fǎ yuǎn lí bù yuǎn lí xìng kōng shì zūn shì zhū fǎ cháng wú cháng
诸 法 远 离 不 远 离 性 空 。 世 尊 ！ 是 诸 法 常 无 常
fēi zhū fǎ cháng wú cháng kōng shì zhū fǎ cháng wú cháng kōng fēi zhū
非 诸 法 常 无 常 空 ， 是 诸 法 常 无 常 空 非 诸
fǎ cháng wú cháng zhū fǎ cháng wú cháng bù lí kōng kōng bù lí zhū
法 常 无 常 ， 诸 法 常 无 常 不 离 空 ， 空 不 离 诸
fǎ cháng wú cháng zhū fǎ cháng wú cháng jí shì kōng kōng jí shì zhū
法 常 无 常 ， 诸 法 常 无 常 即 是 空 ， 空 即 是 诸
fǎ cháng wú cháng zhū fǎ kǔ lè nǎi zhì zhū fǎ yuǎn lí bù yuǎn lí yì
法 常 无 常 ， 诸 法 苦 乐 乃 至 诸 法 远 离 不 远 离 亦
fù rú shì shì gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà
复 如 是 。 是 故 ， 世 尊 ！ 修 行 般 若 波 罗 蜜 多 诸 菩 萨
mó hē sà bù yīng zhù zhū fǎ cháng wú cháng nǎi zhì bù yīng zhù zhū fǎ
摩 诃 萨 ， 不 应 住 诸 法 常 无 常 ， 乃 至 不 应 住 诸 法
yuǎn lí bù yuǎn lí
远 离 不 远 离 。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà
“ 世 尊 ！ 修 行 般 若 波 罗 蜜 多 诸 菩 萨 摩 诃 萨 ，
bù yīng zhù zhēn rú bù yīng zhù fǎ jiè fǎ xìng shí jì píng děng
不 应 住 真 如 ， 不 应 住 法 界 、 法 性 、 实 际 、 平 等
xìng lí shēng xìng hé yǐ gù shì zūn zhēn rú zhēn rú xìng kōng
性 、 离 生 性 。 何 以 故 ？ 世 尊 ！ 真 如 真 如 性 空 ，
nǎi zhì lí shēng xìng lí shēng xìng xìng kōng shì zūn shì zhēn rú fēi zhēn
乃 至 离 生 性 离 生 性 性 空 。 世 尊 ！ 是 真 如 非 真
rú kōng shì zhēn rú kōng fēi zhēn rú zhēn rú bù lí kōng kōng bù
如 空 ， 是 真 如 空 非 真 如 ， 真 如 不 离 空 ， 空 不
lí zhēn rú zhēn rú jí shì kōng kōng jí shì zhēn rú fǎ jiè nǎi zhì
离 真 如 ， 真 如 即 是 空 ， 空 即 是 真 如 ， 法 界 乃 至
lí shēng xìng yì fù rú shì shì gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì
离 生 性 亦 复 如 是 。 是 故 ， 世 尊 ！ 修 行 般 若 波 罗 蜜
duō zhū pú sà mó hē sà bù yīng zhù zhēn rú nǎi zhì bù yīng zhù lí
多 诸 菩 萨 摩 诃 萨 ， 不 应 住 真 如 ， 乃 至 不 应 住 离
shēng xìng
生 性 。

shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà
“世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，
bù yīng zhù yī qiè tuó luó ní mén bù yīng zhù yī qiè sān mó dì mén hé
不应住一切陀罗尼门，不应住一切三摩地门。何
yǐ gù shì zūn yī qiè tuó luó ní mén yī qiè tuó luó ní mén xìng kōng
以故？世尊！一切陀罗尼门一切陀罗尼门性空，
yī qiè sān mó dì mén yī qiè sān mó dì mén xìng kōng shì zūn shì yī
一切三摩地门一切三摩地门性空。世尊！是一
qiè tuó luó ní mén fēi yī qiè tuó luó ní mén kōng shì yī qiè tuó luó ní
切陀罗尼门非一切陀罗尼门空，是一切陀罗尼
mén kōng fēi yī qiè tuó luó ní mén yī qiè tuó luó ní mén bù lí kōng
门空非一切陀罗尼门，一切陀罗尼门不离空，
kōng bù lí yī qiè tuó luó ní mén yī qiè tuó luó ní mén jí shì kōng
空不离一切陀罗尼门，一切陀罗尼门即是空，
kōng jí shì yī qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì mén yì fù rú shì
空即是一切陀罗尼门，一切三摩地门亦复如是。

shì gù shì zūn xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà
是故，世尊！修行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，
bù yīng zhù yī qiè tuó luó ní mén bù yīng zhù yī qiè sān mó dì mén
不应住一切陀罗尼门，不应住一切三摩地门。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán shì zūn ruò pú sà
尔时，具寿善现复白佛言：“世尊！若菩萨
mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí wǒ
摩诃萨无方便善巧修行般若波罗蜜多时，我、
wǒ suǒ zhí suǒ chán rǎo gù xīn biàn zhù sè zhù shòu xiǎng xíng
我所执所缠扰故，心便住色，住受、想、行、
shí yóu cǐ zhù gù yú sè zuò jiā xíng yú shòu xiǎng xíng shí
识。由此住故，于色作加行，于受、想、行、识
zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng shè shòu bō rě bō luó mì duō
作加行。由加行故，不能摄受般若波罗蜜多，
bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō bù néng yuán mǎn bō rě bō luó
不能修行般若波罗蜜多，不能圆满般若波罗
mì duō bù néng chéng bàn yī qiè xiàng zhì
蜜多，不能成办一切相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般
rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chán rǎo gù xīn biàn zhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住

yǎnchù zhù ěr bí shé shēn yì chù yóu cǐ zhù gù yú
眼处，住耳、鼻、舌、身、意处。由此住故，于
yǎnchùzuò jiā xíng nǎi zhì yú yì chùzuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù
眼处作加行，乃至于是意处作加行。由加行故，不
néngshèshòu bō rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō
能摄受般若波罗蜜多，不能修行般若波罗蜜多，
bù néngyuánmǎn bō rě bō luó mì duō bù néngchéngbàn yī qiè xiàng
不能圆满般若波罗蜜多，不能成办一切相
zhì
智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住
sè chù zhù shēng xiāng wèi chù fǎ chù yóu cǐ zhù gù
色处，住声、香、味、触、法处。由此住故，
yú sè chùzuò jiā xíng nǎi zhì yú fǎ chùzuò jiā xíng yóu jiā xíng gù
于色处作加行，乃至于是法处作加行。由加行故，
bù néngshèshòu bō rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì
不能摄受般若波罗蜜多，不能修行般若波罗蜜
duō bù néngyuánmǎn bō rě bō luó mì duō bù néngchéngbàn yī qiè
多，不能圆满般若波罗蜜多，不能成办一切
xiàng zhì
相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住
yǎn jiè zhù sè jiè yǎn shí jiè jí yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒshēng
眼界，住色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生
zhūshòu yóu cǐ zhù gù yú yǎn jiè zuò jiā xíng nǎi zhì yú yǎnchùwéi
诸受。由此住故，于眼界作加行，乃至于是眼触为
yuánsuǒshēngzhūshòuzuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néngshèshòu bō
缘所生诸受作加行。由加行故，不能摄受般
rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō bù néngyuán
若波罗蜜多，不能修行般若波罗蜜多，不能圆
mǎn bō rě bō luó mì duō bù néngchéngbàn yī qiè xiàng zhì
满般若波罗蜜多，不能成办一切相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住

ěr jiè zhùshēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēng
耳界，住声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生

zhūshòu yóu cǐ zhù gù yú ěr jiè zuò jiā xíng nǎi zhì yú ěr chùwéi
诸受。由此住故，于耳界作加行，乃至于是耳触为

yuánsuǒshēngzhūshòuzuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néngshèshòu bō
缘所生诸受作加行。由加行故，不能摄受般

rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō bù néngyuán
若波罗蜜多，不能修行般若波罗蜜多，不能圆

mǎn bō rě bō luó mì duō bù néngchéngbàn yī qiè xiàng zhì
满般若波罗蜜多，不能成办一切相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住

bí jiè zhùxiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuánsuǒshēng
鼻界，住香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生

zhūshòu yóu cǐ zhù gù yú bí jiè zuò jiā xíng nǎi zhì yú bí chùwéi
诸受。由此住故，于鼻界作加行，乃至于是鼻触为

yuánsuǒshēngzhūshòuzuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néngshèshòu bō
缘所生诸受作加行。由加行故，不能摄受般

rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō bù néngyuán
若波罗蜜多，不能修行般若波罗蜜多，不能圆

mǎn bō rě bō luó mì duō bù néngchéngbàn yī qiè xiàng zhì
满般若波罗蜜多，不能成办一切相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住

shé jiè zhùwèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chùwéiyuánsuǒshēng
舌界，住味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生

zhūshòu yóu cǐ zhù gù yú shé jiè zuò jiā xíng nǎi zhì yú shé chùwéi
诸受。由此住故，于舌界作加行，乃至于是舌触为

yuánsuǒshēngzhūshòuzuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néngshèshòu bō
缘所生诸受作加行。由加行故，不能摄受般

rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō bù néng yuán
若波罗蜜多，不能修行般若波罗蜜多，不能圆

mǎn bō rě bō luó mì duō bù néng chéng bàn yī qiè xiàng zhì
满般若波罗蜜多，不能成办一切相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chán rǎo gù xīn biàn zhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住

shēn jiè zhù chù jiè shēn shí jiè jí shēn chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng
身界，住触界、身识界及身触、身触为缘所生

zhū shòu yóu cǐ zhù gù yú shēn jiè zuò jiā xíng nǎi zhì yú shēn chù
诸受。由此住故，于身界作加行，乃至于是身触

wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng shè shòu
为缘所生诸受作加行。由加行故，不能摄受

bō rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō bù néng
般若波罗蜜多，不能修行般若波罗蜜多，不能

yuán mǎn bō rě bō luó mì duō bù néng chéng bàn yī qiè xiàng zhì
圆满般若波罗蜜多，不能成办一切相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

ruò bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chán rǎo gù xīn biàn zhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住

yì jiè zhù fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng
意界，住法界、意识界及意触、意触为缘所生

zhū shòu yóu cǐ zhù gù yú yì jiè zuò jiā xíng nǎi zhì yú yì chù wéi
诸受。由此住故，于意界作加行，乃至于是意触为

yuán suǒ shēng zhū shòu zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng shè shòu bō
缘所生诸受作加行。由加行故，不能摄受般

rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō bù néng yuán
般若波罗蜜多，不能修行般若波罗蜜多，不能圆

mǎn bō rě bō luó mì duō bù néng chéng bàn yī qiè xiàng zhì
满般若波罗蜜多，不能成办一切相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chán rǎo gù xīn biàn zhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住

dì jiè zhù shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yóu cǐ zhù gù yú
地界，住水、火、风、空、识界。由此住故，于

dì jiè zuò jiā xíng nǎi zhì yú shí jiè zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù
地界作加行，乃至于是识界作加行。由加行故，不
néngshèshòu bō rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō
能摄受般若波罗蜜多，不能修行般若波罗蜜多，
bù néngyuánmǎn bō rě bō luó mì duō bù néngchéngbàn yī qiè xiàng
不能圆满般若波罗蜜多，不能成办一切相
zhì
智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般
rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住
kǔ shèng dì zhù jí miè dào shèng dì yóu cǐ zhù gù yú kǔ
苦圣谛，住集、灭、道圣谛。由此住故，于苦
shèng dì zuò jiā xíng yú jí miè dào shèng dì zuò jiā xíng yóu jiā
圣谛作加行，于集、灭、道圣谛作加行。由加
xíng gù bù néngshèshòu bō rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě
行故，不能摄受般若波罗蜜多，不能修行般若
bō luó mì duō bù néngyuánmǎn bō rě bō luó mì duō bù néngchéng
波罗蜜多，不能圆满般若波罗蜜多，不能成
bàn yī qiè xiàng zhì
办一切相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般
rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住
wú míng zhù xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài
无明，住行、识、名色、六处、触、受、爱、
qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo yóu cǐ zhù gù yú
取、有、生、老死愁叹苦忧恼。由此住故，于
wú míng zuò jiā xíng nǎi zhì yú lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo zuò jiā xíng
无明作加行，乃至于是老死愁叹苦忧恼作加行。
yóu jiā xíng gù bù néngshèshòu bō rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng
由加行故，不能摄受般若波罗蜜多，不能修行
bō rě bō luó mì duō bù néngyuánmǎn bō rě bō luó mì duō bù néng
般若波罗蜜多，不能圆满般若波罗蜜多，不能
chéngbàn yī qiè xiàng zhì
成办一切相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住

sì jìng lǜ zhù sì wú liàng sì wú sè dìng yóu cǐ zhù gù yú sì
四静虑，住四无量、四无色定。由此住故，于四

jìng lǜ zuò jiā xíng yú sì wú liàng sì wú sè dìngzuò jiā xíng yóu jiā
静虑作加行，于四无量、四无色定作加行。由加

xíng gù bù néngshèshòu bō rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě
行故，不能摄受般若波罗蜜多，不能修行般若

bō luó mì duō bù néngyuánmǎn bō rě bō luó mì duō bù néngchéng
波罗蜜多，不能圆满般若波罗蜜多，不能成

bàn yī qièxiàng zhì
办一切相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住

wǔ yǎn zhù liù shéntōng yóu cǐ zhù gù yú wǔ yǎnzuò jiā xíng yú
五眼，住六神通。由此住故，于五眼作加行，于

liù shéntōngzuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néngshèshòu bō rě bō luó
六神通作加行。由加行故，不能摄受般若波罗

mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō bù néngyuánmǎn bō rě
蜜多，不能修行般若波罗蜜多，不能圆满般若

bō luó mì duō bù néngchéngbàn yī qièxiàng zhì
波罗蜜多，不能成办一切相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住

bù shī bō luó mì duō zhù jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō
布施波罗蜜多，住净戒、安忍、精进、静虑、般

rě bō luó mì duō yóu cǐ zhù gù yú bù shī bō luó mì duōzuò jiā xíng
若波罗蜜多。由此住故，于布施波罗蜜多作加行，

nǎi zhì yú bō rě bō luó mì duōzuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néngshè
乃至般若波罗蜜多作加行。由加行故，不能摄

shòu bō rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō bù
受般若波罗蜜多，不能修行般若波罗蜜多，不

néngyuánmǎn bō rě bō luó mì duō bù néngchéngbàn yī qièxiàng zhì
能 圆 满 般 若 波 罗 蜜 多 ， 不 能 成 办 一 切 相 智 。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世 尊 ！ 若 菩 萨 摩 诃 萨 无 方 便 善 巧 修 行 般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若 波 罗 蜜 多 时 ， 我 、 我 所 执 所 缠 扰 故 ， 心 便 住

sì niànzhù zhù sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī
四 念 住 ， 住 四 正 断 、 四 神 足 、 五 根 、 五 力 、 七

děngjué zhī bā shèngdào zhī yóu cǐ zhù gù yú sì niànzhù zuò jiā
等 觉 支 、 八 圣 道 支 。 由 此 住 故 ， 于 四 念 住 作 加

xíng nǎi zhì yú bā shèngdào zhī zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng
行 ， 乃 至 于 八 圣 道 支 作 加 行 。 由 加 行 故 ， 不 能

shèshòu bō rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō
摄 受 般 若 波 罗 蜜 多 ， 不 能 修 行 般 若 波 罗 蜜 多 ，

bù néngyuánmǎn bō rě bō luó mì duō bù néngchéngbàn yī qièxiàng
不 能 圆 满 般 若 波 罗 蜜 多 ， 不 能 成 办 一 切 相

zhì
智 。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世 尊 ！ 若 菩 萨 摩 诃 萨 无 方 便 善 巧 修 行 般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若 波 罗 蜜 多 时 ， 我 、 我 所 执 所 缠 扰 故 ， 心 便 住

fó shí lì zhù sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi
佛 十 力 ， 住 四 无 所 畏 、 四 无 碍 解 、 大 慈 、 大 悲 、

dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì
大 喜 、 大 舍 、 十 八 佛 不 共 法 、 一 切 智 、 道 相 智 、

yī qièxiàng zhì yóu cǐ zhù gù yú fó shí lì zuò jiā xíng nǎi zhì yú
一 切 相 智 。 由 此 住 故 ， 于 佛 十 力 作 加 行 ， 乃 至 于

yī qièxiàng zhì zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néngshèshòu bō rě bō
一 切 相 智 作 加 行 。 由 加 行 故 ， 不 能 摄 受 般 若 波

luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō bù néngyuánmǎn bō
罗 蜜 多 ， 不 能 修 行 般 若 波 罗 蜜 多 ， 不 能 圆 满 般

rě bō luó mì duō bù néngchéngbàn yī qièxiàng zhì
若 波 罗 蜜 多 ， 不 能 成 办 一 切 相 智 。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世 尊 ！ 若 菩 萨 摩 诃 萨 无 方 便 善 巧 修 行 般

rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chánrǎo gù xīn biànzhù
若 波 罗 蜜 多 时 ， 我 、 我 所 执 所 缠 扰 故 ， 心 便 住

zhū zì zhù zhū zì suǒ yǐn ruò yī yán suǒ yǐn ruò èr yán suǒ yǐn
诸字，住诸字所引，若一言所引，若二言所引，
ruò duō yán suǒ yǐn yóu cǐ zhù gù yú zhū zì zuò jiā xíng yú zhū zì
若多言所引。由此住故，于诸字作加行，于诸字
suǒ yǐn zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng shè shòu bō rě bō luó mì
所引作加行。由加行故，不能摄受般若波罗蜜
duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō bù néng yuán mǎn bō rě bō
多，不能修行般若波罗蜜多，不能圆满般若波
luó mì duō bù néng chéng bàn yī qiè xiàng zhì
罗蜜多，不能成办一切相智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般
rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chán rǎo gù xīn biàn zhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住
zhū fǎ ruò cháng ruò wú cháng zhù zhū fǎ ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú
诸法若常若无常，住诸法若乐若苦、若我若无
wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù
我、若净若不净、若寂静若不寂静、若远离若不
yuǎn lí yóu cǐ zhù gù yú zhū fǎ cháng wú cháng zuò jiā xíng nǎi
远离。由此住故，于诸法常无常作加行，乃
zhì yú zhū fǎ yuǎn lí bù yuǎn lí zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng
至于诸法远离不远离作加行。由加行故，不能
shè shòu bō rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng bō rě bō luó mì duō
摄受般若波罗蜜多，不能修行般若波罗蜜多，
bù néng yuán mǎn bō rě bō luó mì duō bù néng chéng bàn yī qiè xiàng
不能圆满般若波罗蜜多，不能成办一切相
zhì
智。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般
rě bō luó mì duō shí wǒ wǒ suǒ zhí suǒ chán rǎo gù xīn biàn zhù
若波罗蜜多时，我、我所执所缠扰故，心便住
yī qiè tuó luó ní mén zhù yī qiè sān mó dì mén yóu cǐ zhù gù yú
一切陀罗尼门，住一切三摩地门。由此住故，于
yī qiè tuó luó ní mén zuò jiā xíng yú yī qiè sān mó dì mén zuò jiā xíng
一切陀罗尼门作加行，于一切三摩地门作加行。
yóu jiā xíng gù bù néng shè shòu bō rě bō luó mì duō bù néng xiū xíng
由加行故，不能摄受般若波罗蜜多，不能修行

bō rě bō luó mì duō bù néng yuán mǎn bō rě bō luó mì duō bù néng
般若波罗蜜多，不能圆满般若波罗蜜多，不能
chéng bàn yī qiè xiàng zhì
成办一切相智。

hé yǐ gù shì zūn sè bù yīng shè shòu shòu xiǎng
“何以故？世尊！色不应摄受，受、想、
xíng shí bù yīng shè shòu sè jì bù yīng shè shòu biàn fēi sè shòu
行、识不应摄受；色既不应摄受便非色，受、
xiǎng xíng shí jì bù yīng shè shòu biàn fēi shòu xiǎng xíng shí
想、行、识既不应摄受便非受、想、行、识。

suǒ yǐ zhě hé běn xìng kōng gù nǎi zhì yī qiè tuó luó ní mén bù yīng
所以者何？本性空故。乃至一切陀罗尼门不应
shè shòu yī qiè sān mó dì mén bù yīng shè shòu tuó luó ní mén jì bù
摄受，一切三摩地门不应摄受；陀罗尼门既不
yīng shè shòu biàn fēi tuó luó ní mén sān mó dì mén jì bù yīng shè shòu
应摄受便非陀罗尼门，三摩地门不应摄受
biàn fēi sān mó dì mén suǒ yǐ zhě hé běn xìng kōng gù qí suǒ shè
便非三摩地门。所以者何？本性空故。其所摄
shòu xiū xíng yuán mǎn bō rě bō luó mì duō yì bù yīng shè shòu rú shì bō
受修行圆满般若波罗蜜多亦不应摄受，如是般
rě bō luó mì duō jì bù yīng shè shòu biàn fēi bō rě bō luó mì duō suǒ
若波罗蜜多既不应摄受便非般若波罗蜜多。所
yǐ zhě hé běn xìng kōng gù
以者何？本性空故。

rú shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí yīng
“如是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，应
yǐ běn xìng kōng guān yī qiè fǎ zuò cǐ guān shí yú yī qiè fǎ xīn wú
以本性空观一切法。作此观时，于一切法心无
xíng chù shì míng pú sà mó hē sà wú suǒ shè shòu sān mó dì cǐ sān mó
行处，是名菩萨摩诃萨无所摄受三摩地。此三摩
dì wēi miào shū shèng guǎng dà wú liàng néng jí wú biān wú ài zuò yòng
地微妙殊胜广大无量，能集无边无碍作用，
bú gòng yī qiè shēng wén dú jué qí suǒ chéng bàn yī qiè xiàng zhì yì
不共一切声闻、独觉。其所成办一切相智亦
bù yīng shè shòu rú shì yī qiè xiàng zhì jì bù yīng shè shòu biàn fēi yī qiè
不应摄受，如是一切相智既不应摄受便非一切
xiàng zhì suǒ yǐ zhě hé yǐ nèi kōng gù wài kōng gù nèi wài kōng
相智。所以者何？以内空故，外空故，内外空

gù kōngkōng gù dà kōng gù shèng yì kōng gù yǒu wéikōng gù
故，空空故，大空故，胜义空故，有为空故，
wú wéikōng gù bì jìng kōng gù wú jì kōng gù sànkōng gù wú
无为空故，毕竟空故，无际空故，散空故，无
biàn yì kōng gù běnxìng kōng gù zì xiàng kōng gù gòng xiàng kōng gù
变异空故，本性空故，自相空故，共相空故，
yī qiè fǎ kōng gù bù kě dé kōng gù wú xìng kōng gù zì xìng kōng
一切法空故，不可得空故，无性空故，自性空
gù wú xìng zì xìng kōng gù hé yǐ gù shì zūn shì yī qiè xiàng
故，无性自性空故。何以故？世尊！是一切相
zhì fēi qǔ xiàng xiū dé suǒ yǐ zhě hé zhū qǔ xiāng zhě jiē shì fán nǎo
智非取相修得。所以者何？诸取相者皆是烦恼。
hé děng wéi xiàng suǒ wèi sè xiàng shòu xiǎng xíng shí xiàng
何等为相？所谓色相，受、想、行、识相，
nǎi zhì yī qiè tuó luó ní mén xiàng yī qiè sān mó dì mén xiàng yú cǐ
乃至一切陀罗尼门相、一切三摩地门相，于此
zhū xiàng ér qǔ zhū zhě míng wéi fán nǎo
诸相而取著者名为烦恼。

ruò qǔ xiàng xiū dé yī qiè xiàng zhì zhě shèng jūn fàn zhì yú
“若取相修得一切相智者，胜军梵志于
yī qiè zhì zhì bù yīng xìn jiě hé děng míng wéi bǐ xìn jiě xiàng wèi yú
一切智智不应信解。何等名为彼信解相？谓于
bō rě bō luó mì duō shēn shēng jìng xìn yóu shèng jiě lì sī wéi guān chá
般若波罗蜜多深生净信，由胜解力思惟观察
yī qiè zhì zhì bù yǐ xiàng fāng biàn yì bù yǐ fēi xiàng fāng biàn yǐ
一切智智，不以相方便，亦不以非相方便，以
xiàng yǔ fēi xiàng jù bù kě qǔ gù shì shèng jūn fàn zhì suī yóu xìn jiě
相与非相俱不可取故。是胜军梵志虽由信解
lì guī qù fó fǎ míng suí xìn xíng zhě ér néng yǐ běnxìng kōng wù rù
力归趣佛法，名随信行者，而能以本性空悟入
yī qiè zhì zhì jì wù rù yǐ bù qǔ sè xiàng bù qǔ shòu xiǎng
一切智智。既悟入已，不取色相，不取受、想、
xíng shí xiàng nǎi zhì bù qǔ yī qiè tuó luó ní mén xiàng bù qǔ yī
行、识相，乃至不取一切陀罗尼门相，不取一
qiè sān mó dì mén xiàng hé yǐ gù yǐ yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng
切三摩地门相。何以故？以一切法自相皆空，
néng qǔ suǒ qǔ jù bù kě dé gù
能取、所取俱不可得故。

rú shì fàn zhì bù yǐ nèi dé xiànguān ér guān yī qiè zhì zhì
“如是梵志不以内得现观而观一切智智，
bù yǐ wài dé xiànguān ér guān yī qiè zhì zhì bù yǐ nèi wài dé xiàn
不以外得现观而观一切智智，不以内外得现
guān ér guān yī qiè zhì zhì bù yǐ wú zhì dé xiànguān ér guān yī qiè
观而观一切智智，不以无智得现观而观一切
zhì zhì bù yǐ yú dé xiànguān ér guān yī qiè zhì zhì yì bù yǐ bù
智智，不以余得现观而观一切智智，亦不以不
dé xiànguān ér guān yī qiè zhì zhì suǒ yǐ zhě hé shì shèng jūn fàn
得现观而观一切智智。所以者何？是胜军梵
zhì bú jiàn suǒ guān yī qiè zhì zhì bú jiàn néng guān bō rě bú jiàn guān
志不见所观一切智智，不见能观般若，不见观
zhě jí guān suǒ yī chù shì shèng jūn fàn zhì fēi yú nèi sè guān yī qiè
者及观所依处。是胜军梵志非于内色观一切
zhì zhì fēi yú nèi shòu xiǎng xíng shí guān yī qiè zhì zhì fēi
智智，非于内受、想、行、识观一切智智；非
yú wài sè guān yī qiè zhì zhì fēi yú wài shòu xiǎng xíng shí guān
于外色观一切智智，非于外受、想、行、识观
yī qiè zhì zhì fēi yú nèi wài sè guān yī qiè zhì zhì fēi yú nèi wài shòu
一切智智；非于内外色观一切智智，非于内外受、
xiǎng xíng shí guān yī qiè zhì zhì yì fēi lí sè guān yī qiè zhì zhì
想、行、识观一切智智；亦非离色观一切智智，
yì fēi lí shòu xiǎng xíng shí guān yī qiè zhì zhì nǎi zhì fēi yú
亦非离受、想、行、识观一切智智。乃至非于
nèi yī qiè tuó luó ní mén guān yī qiè zhì zhì fēi yú nèi yī qiè sān mó
内一切陀罗尼门观一切智智，非于内一切三摩
dì mén guān yī qiè zhì zhì fēi yú wài yī qiè tuó luó ní mén guān yī qiè
地门观一切智智；非于外一切陀罗尼门观一切
zhì zhì fēi yú wài yī qiè sān mó dì mén guān yī qiè zhì zhì fēi yú nèi
智智，非于外一切三摩地门观一切智智；非于内
wài yī qiè tuó luó ní mén guān yī qiè zhì zhì fēi yú nèi wài yī qiè sān
外一切陀罗尼门观一切智智，非于内外一切三
mó dì mén guān yī qiè zhì zhì yì fēi lí yī qiè tuó luó ní mén guān yī
摩地门观一切智智；亦非离一切陀罗尼门观一
qiè zhì zhì yì fēi lí yī qiè sān mó dì mén guān yī qiè zhì zhì hé yǐ
切智智，亦非离一切三摩地门观一切智智。何以
gù ruò nèi ruò wài ruò nèi wài ruò lí nèi wài jiē bù kě dé gù
故？若内、若外、若内外、若离内外皆不可得故。

shì shèng jūn fàn zhì yǐ rú shì děngzhū lí xiàngmén yú yī
“是胜军梵志以如是等诸离相门，于一
qiè zhì zhì shēnshēng xìn jiě yóu cǐ xìn jiě yú yī qiè fǎ jiē wú qǔ
切智智深生信解；由此信解，于一切法皆无取
zhuó yǐ zhū fǎ shí xiàng bù kě dé gù rú shì fàn zhì yǐ lí xiàngmén
著，以诸法实相不可得故。如是梵志以离相门，
yú yī qiè zhì zhì dé xìn jiě yǐ yú yī qiè fǎ jiē bù qǔ xiàng yì bù
于一切智智得信解已，于一切法皆不取相，亦不
sī wéi wú xiàng zhū fǎ yǐ xiàng wú xiàng fǎ jiē bù kě dé gù rú
思惟无相，诸法以相、无相法皆不可得故。如
shì fàn zhì yóushèng jiě lì yú yī qiè fǎ bù qǔ bù shě shí xiàng fǎ
是梵志由胜解力，于一切法不取不舍，实相法
zhōng wú qǔ shě gù shí bǐ fàn zhì yú zì xìn jiě nǎi zhì yú niè pán
中无取舍故。时，彼梵志于自信解乃至涅槃
yì bù qǔ zhuó suǒ yǐ zhě hé yǐ yī qiè fǎ běnxìng jiē kōng bù kě
亦不取著。所以者何？以一切法本性皆空不可
qǔ gù
取故。

shì zūn pú sà mó hē sà bō rě bō luó mì duō yì fù rú shì
“世尊！菩萨摩诃萨般若波罗蜜多亦复如是，
yú yī qiè fǎ wú suǒ qǔ zhuó néng cóng cǐ àn dào bǐ àn gù ruò yú
于一切法无所取著，能从此岸到彼岸故；若于
zhū fǎ shǎoyǒu qǔ zhù zé yú bǐ àn fēi wéi néng dào shì gù pú sà
诸法少有取著，则于彼岸非为能到。是故菩萨
mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí bù qǔ yī qiè sè bù qǔ
摩诃萨修行般若波罗蜜多时，不取一切色，不取
yī qiè shòu xiǎng xíng shí yǐ yī qiè fǎ wú suǒ qǔ gù nǎi zhì
一切受、想、行、识，以一切法无所取故；乃至
bù qǔ yī qiè tuó luó ní mén bù qǔ yī qiè sān mó dì mén yì yǐ yī
不取一切陀罗尼门，不取一切三摩地门，亦以一
qiè fǎ wú suǒ qǔ gù shì pú sà mó hē sà suī yú yī qiè sè yī qiè
切法无所取故。是菩萨摩诃萨虽于一切色，一切
shòu xiǎng xíng shí nǎi zhì yī qiè tuó luó ní mén yī qiè sān
受、想、行、识，乃至一切陀罗尼门、一切三
mó dì mén ruò zǒng ruò bié jiē wú suǒ qǔ ér yǐ běnyuàn suǒ xíng sì
摩地门，若总若别皆无所取；而以本愿所行四
niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī wèi yuán mǎn gù jí yǐ běnyuàn suǒ
念住乃至八圣道支未圆满故，及以本愿所

zhèng fó shí lì nǎi zhì yī qiè xiàng zhì wéi chéng bàn gù yú qí zhōng
证佛十力乃至一切相智未成办故，于其中
jiān zhōng bù yǐ bù qǔ yī qiè xiàng gù ér bō niè pán shì pú sà mó hē
间终不以不取一切相故而般涅槃。是菩萨摩诃
sà suī néng yuán mǎn sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī jí néng chéng
萨虽能圆满四念住乃至八圣道支，及能成
bàn fó shí lì nǎi zhì yī qiè xiàng zhì ér bú jiàn sì niàn zhù nǎi zhì bā
办佛十力乃至一切相智，而不见四念住乃至八
shèng dào zhī jí bú jiàn fó shí lì nǎi zhì yī qiè xiàng zhì hé yǐ gù
圣道支，及不见佛十力乃至一切相智。何以故？
shì sì niàn zhù jí fēi sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī jí fēi bā
是四念住即非四念住，乃至八圣道支即非八
shèng dào zhī jí fó shí lì jí fēi fó shí lì nǎi zhì yī qiè xiàng zhì
圣道支，及佛十力即非佛十力，乃至一切相智
jí fēi yī qiè xiàng zhì yǐ yī qiè fǎ fēi fǎ fēi fēi fǎ gù shì pú
即非一切相智，以一切法非法、非非法故。是菩
sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí yú yī qiè fǎ suī wú suǒ
萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，于一切法虽无所
qǔ ér néng chéng bàn yī qiè shì yè
取，而能成办一切事业。

大般若波罗蜜多经卷第三十七

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān shí bā
大般若波罗蜜多经卷第三十八

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn bō rě xíng xiàng pǐn dì shí zhī yī
初分般若行相品第十之一

fù cì shì zūn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，世尊！诸菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí yīng zuò shì guān hé zhě shì bō rě bō luó mì duō hé gù
蜜多时，应作是观：何者是般若波罗蜜多？何故
míng bō rě bō luó mì duō shéi zhī bō rě bō luó mì duō cǐ bō rě
名般若波罗蜜多？谁之般若波罗蜜多？此般若
bō luó mì duō wéi hé suǒ yòng rú shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě
波罗蜜多为何所用？如是菩萨摩诃萨修行般若
bō luó mì duō shí shěn dì guān chá ruò fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé shì wéi
波罗蜜多时审谛观察，若法无所有不可得是为
bō rě bō luó mì duō yú wú suǒ yǒu bù kě dé zhōng hé suǒ zhēng
般若波罗蜜多，于无所有不可得中何所征
zé ”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán cǐ zhōng hé fǎ wéi wú suǒ yǒu
时，舍利子问善现言：“此中何法为无所有
bù kě dé yé ”
不可得耶？”

shàn xiàn dá yán wèi bō rě bō luó mì duō fǎ wú suǒ yǒu bù kě
善现答言：“谓般若波罗蜜多法无所有不可
dé jìng lǜ jīng jìn ān rěn jìng jiè bù shī bō luó mì duō fǎ
得，静虑、精进、安忍、净戒、布施波罗蜜多法
wú suǒ yǒu bù kě dé suǒ yǐ zhě hé yóu nèi kōng gù wài kōng gù
无所有不可得。所以者何？由内空故，外空故，
nèi wài kōng gù kōng kōng gù dà kōng gù shèng yì kōng gù yǒu
内外空故，空空故，大空故，胜义空故，有
wéi kōng gù wú wéi kōng gù bì jìng kōng gù wú jì kōng gù sàn
为空故，无为空故，毕竟空故，无际空故，散

kōng gù wú biàn yì kōng gù běnxìngkōng gù zì xiàngkōng gù
空故，无变异空故，本性空故，自相空故，
gòngxiàngkōng gù yī qiè fǎ kōng gù bù kě dé kōng gù wú xìngkōng
共相空故，一切法空故，不可得空故，无性空
gù zì xìngkōng gù wú xìng zì xìngkōng gù
故，自性空故，无性自性空故。

shè lì zǐ sè fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé shòu xiǎng xíng
“舍利子，色法无所有不可得，受、想、行、
shí fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé
识法无所有不可得。

shè lì zǐ yǎnchù fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé ěr bí
“舍利子，眼处法无所有不可得，耳、鼻、
shé shēn yì chù fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé sè chù fǎ wú suǒ yǒu bù
舌、身、意处法无所有不可得；色处法无所有不
kě dé shēng xiāng wèi chù fǎ chù fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé
可得，声、香、味、触、法处法无所有不可得。

shè lì zǐ yǎn jiè fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé sè jiè yǎn
“舍利子，眼界法无所有不可得，色界、眼
shí jiè jí yǎnchù yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu fǎ wú suǒ yǒu bù
识界及眼触、眼触为缘所生诸受法无所有不
kě dé ěr jiè fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé shēng jiè ěr shí jiè jí ěr
可得；耳界法无所有不可得，声界、耳识界及耳

chù ěr chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé bí jiè
触、耳触为缘所生诸受法无所有不可得；鼻界
fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chù wéi
法无所有不可得，香界、鼻识界及鼻触、鼻触为
yuán suǒ shēng zhū shòu fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé shé jiè fǎ wú suǒ yǒu bù
缘所生诸受法无所有不可得；舌界法无所有不

kě dé wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéiyuán suǒ shēng zhū
可得，味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生诸
shòu fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé shēn jiè fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé chù jiè
受法无所有不可得；身界法无所有不可得，触界、
shēn shí jiè jí shēnchù shēnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu fǎ wú suǒ yǒu
身识界及身触、身触为缘所生诸受法无所有

bù kě dé yì jiè fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé fǎ jiè yì shí jiè jí
不可得；意识界法无所有不可得，法界、意识界及
yì chù yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé
意触、意触为缘所生诸受法无所有不可得。

shè lì zǐ dì jiè fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé shuǐ huǒ
“舍利子，地界法无所有不可得，水、火、

fēng kōng shí jiè fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé
风、空、识界法无所有不可得。

shè lì zǐ kǔ shèng dì fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé jí miè
“舍利子，苦圣谛法无所有不可得，集、灭、

dào shèng dì fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé
道圣谛法无所有不可得。

shè lì zǐ wú míng fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé xíng shí
“舍利子，无明法无所有不可得，行、识、

míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死

chóu tàn kǔ yōu nǎo fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé
愁叹苦忧恼法无所有不可得。

shè lì zǐ nèi kōng fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé wài kōng nèi
“舍利子，内空法无所有不可得，外空、内

wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi
外空、空空、大空、胜义空、有为空、无为

kōng bì jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng wú biàn yì kōng běn xìng
空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本性

kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng
空、自相空、共相空、一切法空、不可得空、

wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé
无性空、自性空、无性自性空法无所有不可得。

shè lì zǐ sì jìng lǜ fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé sì wú liàng
“舍利子，四静虑法无所有不可得，四无量、

sì wú sè dìng fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé
四无色定法无所有不可得。

shè lì zǐ wǔ yǎn fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé liù shén tōng fǎ
“舍利子，五眼法无所有不可得，六神通法

wú suǒ yǒu bù kě dé
无所有不可得。

shè lì zǐ sì niàn zhù fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé sì zhèng
“舍利子，四念住法无所有不可得，四正

duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào
断、四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道

zhī fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé
支法无所有不可得。

shè lì zǐ fó shí lì fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé sì wú suǒ
“舍利子，佛十力法无所有不可得，四无所
wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā
畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八
fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì fǎ wú suǒ
佛不共法、一切智、道相智、一切相智法无所
yǒu bù kě dé
有不可得。

shè lì zǐ zhēn rú fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé fǎ jiè fǎ
“舍利子，真如法无所有不可得，法界、法
xìng fǎ zhù fǎ dìng shí jì píngděng xìng lí shēng xìng fǎ wú
性、法住、法定、实际、平等性、离生性法无
suǒ yǒu bù kě dé
所有不可得。

shè lì zǐ yù liú fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé yī lái bù
“舍利子，预流法无所有不可得，一来、不
huán ā luó hàn dú jué fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé
还、阿罗汉、独觉法无所有不可得。

shè lì zǐ pú sà fǎ wú suǒ yǒu bù kě dé rú lái fǎ wú
“舍利子，菩萨法无所有不可得，如来法无
suǒ yǒu bù kě dé
所有不可得。

shè lì zǐ yǐ yào yán zhī ruò cháng ruò wú cháng ruò lè
“舍利子，以要言之，若常若无常、若乐
ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò kōng ruò bù kōng
若苦、若我若无我、若净若不净、若空若不空、
ruò wú xiàng ruò yǒu xiàng ruò wú yuàn ruò yǒu yuàn ruò jì jìng ruò bú jì
若无相若有相、若无愿若有愿、若寂静若不寂
jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí ruò zá rǎn ruò qīng jìng ruò shēng ruò
静、若远离若不远离、若杂染若清净、若生若
miè ruò yǒu wéi ruò wú wéi ruò yǒu lòu ruò wú lòu ruò shàn ruò fēi shàn
灭、若有为若无为、若有漏若无漏、若善若非善、
ruò yǒu zuì ruò wú zuì ruò shì jiān ruò chū shì jiān ruò shǔ shēng sǐ ruò shǔ
若有罪若无罪、若世间若出世间、若属生死若属
niè pán ruò guò qù ruò wèi lái ruò xiàn zài ruò shàn ruò bú shàn ruò wú
涅槃、若过去若未来若现在、若善若不善若无
jì ruò yù jiè xì ruò sè jiè xì ruò wú sè jiè xì ruò xué ruò wú xué
记、若欲界系若色界系若无色界系、若学若无学

ruò fēi xué fēi wú xué ruò jiàn suǒ duàn ruò xiū suǒ duàn ruò fēi suǒ duàn
若非学非无学、若见所断若修所断若非所断、
ruò zài nèi ruò zài wài ruò zài liǎng jiān rú shì zhū fǎ jiē wú suǒ yǒu bù
若在内若在外若在两间，如是诸法皆无所有不
kě dé suǒ yǐ zhě hé yóu nèi kōng gù wài kōng gù nèi wài kōng
可得。所以者何？由内空故，外空故，内外空
gù kōng kōng gù dà kōng gù shèng yì kōng gù yǒu wéi kōng gù
故，空空故，大空故，胜义空故，有为空故，
wú wéi kōng gù bì jìng kōng gù wú jì kōng gù sàn kōng gù wú
无为空故，毕竟空故，无际空故，散空故，无
biàn yì kōng gù běn xìng kōng gù zì xiàng kōng gù gòng xiàng kōng gù
变异空故，本性空故，自相空故，共相空故，
yī qiè fǎ kōng gù bù kě dé kōng gù wú xìng kōng gù zì xìng kōng
一切法空故，不可得空故，无性空故，自性空
gù wú xìng zì xìng kōng gù shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
故，无性自性空故。舍利子，若菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō rú shì shěn dì guān chá yī qiè fǎ jiē wú suǒ yǒu
般若波罗蜜多，如是审谛观察一切法皆无所有
bù kě dé shí xīn bù chén mò yì bù yōu huǐ qí xīn bù jīng bù kǒng
不可得时，心不沉没亦不忧悔，其心不惊不恐
bú bù dāng zhī shì pú sà mó hē sà néng yú bō rě bō luó mì duō
不怖，当知是菩萨摩诃萨能于般若波罗蜜多
cháng bù shě lí
常不舍离。”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán hé yuán gù zhī shì xíng bō rě
时，舍利子问善现言：“何缘故知是行般若
bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà néng yú bō rě bō luó mì duō
波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，能于般若波罗蜜多
cháng bù shě lí
常不舍离？”

shàn xiàn dá yán yǐ shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
善现答言：“以是菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí rú shí zhī bō rě bō luó mì duō lí bō rě bō luó mì duō
蜜多时，如实知般若波罗蜜多离般若波罗蜜多
zì xìng rú shí zhī jìng lù jīng jìn ān rěn jìng jiè bù shī bō
自性，如实知静虑、精进、安忍、净戒、布施波
luó mì duō lí jìng lù nǎi zhì bù shī bō luó mì duō zì xìng shè lì zǐ
罗蜜多离静虑乃至布施波罗蜜多自性。舍利子，

yóu cǐ gù zhī shì xíng bō rě bō luó mì duōzhū pú sà mó hē sà néng
由此故知是行般若波罗蜜多诸菩萨摩诃萨，能
yú bō rě bō luó mì duōcháng bù shě lí
于般若波罗蜜多常不舍离。

shè lì zǐ yǐ shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“舍利子，以是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī sè lí sè zì xìng rú shí zhī shòu xiǎng xíng
多时，如实知色离色自性，如实知受、想、行、
shí lí shòu xiǎng xíng shí zì xìng rú shí zhī yǎnchù lí yǎnchù
识离受、想、行、识自性；如实知眼处离眼处
zì xìng rú shí zhī ěr bí shé shēn yì chù lí ěr bí
自性，如实知耳、鼻、舌、身、意处离耳、鼻、
shé shēn yì chù zì xìng rú shí zhī sè chù lí sè chù zì xìng rú
舌、身、意处自性；如实知色处离色处自性；如
shí zhī shēng xiāng wèi chù fǎ chù lí shēng xiāng wèi
实知声、香、味、触、法处离声、香、味、
chù fǎ chù zì xìng rú shí zhī yǎn jiè lí yǎn jiè zì xìng rú shí zhī
触、法处自性；如实知眼界离眼界自性，如实知
sè jiè yǎn shí jiè jí yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu lí sè
色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生诸受离色
jiè nǎi zhì yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu zì xìng rú shí zhī ěr jiè lí
界乃至眼触为缘所生诸受自性；如实知耳界离
ěr jiè zì xìng rú shí zhī shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéi
耳界自性，如实知声界、耳识界及耳触、耳触为
yuán suǒ shēng zhū shòu lí shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū
缘所生诸受离声界乃至耳触为缘所生诸
shòu zì xìng rú shí zhī bí jiè lí bí jiè zì xìng rú shí zhī xiāng jiè
受自性；如实知鼻界离鼻界自性，如实知香界、
bí shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu lí xiāng jiè nǎi
鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生诸受离香界乃
zhì bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu zì xìng rú shí zhī shé jiè lí shé jiè
至鼻触为缘所生诸受自性；如实知舌界离舌界
zì xìng rú shí zhī wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chùwéiyuánsuǒ
自性，如实知味界、舌识界及舌触、舌触为缘所
shēngzhūshòu lí wèi jiè nǎi zhì shé chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu zì xìng
生诸受离味界乃至舌触为缘所生诸受自性；
rú shí zhī shēn jiè lí shēn jiè zì xìng rú shí zhī chù jiè shēn shí jiè
如实知身界离身界自性，如实知触界、身识界

jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu lí chù jiè nǎi zhì shēnchù
及身触、身触为缘所生诸受离触界乃至身触
wéiyuánsuǒshēngzhūshòu zì xìng rú shí zhī yì jiè lí yì jiè zì xìng
为缘所生诸受自性；如实知眼界离眼界自性，
rú shí zhī fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chùwéiyuánsuǒshēngzhū
如实知法界、意识界及意触、意触为缘所生诸
shòu lí fǎ jiè nǎi zhì yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu zì xìng rú shí
受离法界乃至意触为缘所生诸受自性；如实
zhī dì jiè lí dì jiè zì xìng rú shí zhī shuǐ huǒ fēng kōng shí
知地界离地界自性，如实知水、火、风、空、识
jiè lí shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè zì xìng rú shí zhī kǔ shèng
界离水、火、风、空、识界自性；如实知苦圣
dì lí kǔ shèng dì zì xìng rú shí zhī jí miè dào shèng dì lí jí
谛离苦圣谛自性，如实知集、灭、道圣谛离集、
miè dào shèng dì zì xìng rú shí zhī wú míng lí wú míng zì xìng rú
灭、道圣谛自性；如实知无明离无明自性，如
shí zhī xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu
实知行、识、名色、六处、触、受、爱、取、有、
shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo lí xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu
生、老死愁叹苦忧恼离行乃至老死愁叹苦忧
nǎo zì xìng rú shí zhī nèikōng lí nèikōng zì xìng rú shí zhī wàikōng
恼自性；如实知内空离内空自性，如实知外空、
nèi wàikōng kōngkōng dàkōng shèng yì kōng yǒuwéikōng wú
内外空、空空、大空、胜义空、有为空、无
wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng běn
为无空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本
xìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé
性空、自相空、共相空、一切法空、不可得
kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng lí wàikōng nǎi zhì
空、无性空、自性空、无性自性空离外空乃至
wú xìng zì xìngkōng zì xìng rú shí zhī sì jìng lǜ lí sì jìng lǜ zì xìng
无性自性空自性；如实知四静虑离四静虑自性，
rú shí zhī sì wú liàng sì wú sè dìng lí sì wú liàng sì wú sè dìng
如实知四无量、四无色定离四无量、四无色定
zì xìng rú shí zhī wǔ yǎn lí wǔ yǎn zì xìng rú shí zhī liù shéntōng lí
自性；如实知五眼离五眼自性，如实知六神通离
liù shéntōng zì xìng rú shí zhī sì niànzhù lí sì niànzhù zì xìng rú
六神通自性；如实知四念住离四念住自性，如

shí zhī sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī
实知四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、
bā shèngdào zhī lí sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī zì xìng rú
八圣道支离四正断乃至八圣道支自性；如
shí zhī fó shí lì lí fó shí lì zì xìng rú shí zhī sì wú suǒ wèi sì
实知佛十力离佛十力自性，如实知四无所畏、四
wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng
无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共
fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì lí sì wú suǒ wèi nǎi
法、一切智、道相智、一切相智离四无所畏乃
zhì yī qiè xiàng zhì zì xìng rú shí zhī zhēn rú lí zhēn rú zì xìng rú
至一切相智自性；如实知真如离真如自性，如
shí zhī fǎ jiè fǎ xìng fǎ zhù fǎ dìng shí jì píngděng xìng
实知法界、法性、法住、法定、实际、平等性、
lí shēng xìng lí fǎ jiè nǎi zhì lí shēng xìng zì xìng rú shí zhī yù liú lí
离生性离法界乃至离生性自性；如实知预流离
yù liú zì xìng rú shí zhī yī lái bù huán ā luó hàn dú jué lí
预流自性，如实知一来、不还、阿罗汉、独觉离
yī lái nǎi zhì dú jué zì xìng rú shí zhī pú sà lí pú sà zì xìng rú
一来乃至独觉自性；如实知菩萨离菩萨自性，如
shí zhī rú lái lí rú lái zì xìng rú shí zhī cháng wú cháng fǎ lí cháng
实知如来离如来自性；如实知常无常法离常
wú cháng fǎ zì xìng rú shí zhī lè kǔ wǒ wú wǒ jìng bú jìng
无常法自性，如实知乐苦、我无我、净不净、
kōng bù kōng wú xiàng yǒu xiàng wú yuàn yǒu yuàn jì jìng bú jì jìng
空不空、无相有相、无愿有愿、寂静不寂静、
yuǎn lí bù yuǎn lí zá rǎn qīng jìng shēng miè yǒu wéi wú wéi yǒu
远离不远离、杂染清净、生灭、有为无为、有
lòu wú lòu shàn fēi shàn yǒu zuì wú zuì shì jiān chū shì jiān shǔ shēng
漏无漏、善非善、有罪无罪、世间出世间、属生
sǐ shǔ niè pán fǎ lí lè kǔ nǎi zhì shǔ shēng sǐ shǔ niè pán fǎ zì xìng
死属涅槃法离乐苦乃至属生死属涅槃法自性；
rú shí zhī guò qù wèi lái xiàn zài fǎ lí guò qù wèi lái xiàn zài fǎ zì xìng
如实知过去未来现在法离过去未来现在法自性，
rú shí zhī shàn bù shàn wú jì yù jiè xì sè jiè xì wú sè jiè xì xué
如实知善不善无记、欲界系色界系无色界系、学
wú xué fēi xué fēi wú xué jiàn suǒ duàn xiū suǒ duàn fēi suǒ duàn zài nèi
无学非学非无学、见所断修所断非所断、在内

zài wài zài liǎngjiān fǎ lí shàn bú shàn wú jì nǎi zhì zài nèi zài wài zài
在外在 两间法离善不善无记乃至在内在外在
liǎngjiān fǎ zì xìng shè lì zǐ yóu cǐ gù zhī shì xíng bō rě bō luó mì
两间法自性。舍利子，由此故知是行般若波罗蜜
duō zhū pú sà mó hē sà néng yú bō rě bō luó mì duō cháng bù shě
多诸菩萨摩诃萨，能于般若波罗蜜多常不舍
lí。”

shí shè lì zǐ wènshànxiànyán hé zhě shì bō rě bō luó mì
时，舍利子问善现言：“何者是般若波罗蜜
duō zì xìng hé zhě shì jìng lù jīng jìn ān rěn jìng jiè bù shī
多自性？何者是静虑、精进、安忍、净戒、布施
bō luó mì duō zì xìng nǎi zhì hé zhě shì zài nèi zài wài zài liǎngjiān fǎ
波罗蜜多自性？乃至何者是在内在外在 两间法
zì xìng”
自性？”

shànxiàn dá yán wú xìng shì bō rě bō luó mì duō zì xìng wú
善现答言：“无性是般若波罗蜜多自性，无
xìng shì jìng lù jīng jìn ān rěn jìng jiè bù shī bō luó mì duō zì
性是静虑、精进、安忍、净戒、布施波罗蜜多自
xìng nǎi zhì wú xìng shì zài nèi zài wài zài liǎngjiān fǎ zì xìng shè lì zǐ
性，乃至无性是在内在外在 两间法自性。舍利子，
yóu cǐ gù zhī bō rě bō luó mì duō lí bō rě bō luó mì duō zì xìng
由此故知，般若波罗蜜多离般若波罗蜜多自性，
jìng lù jīng jìn ān rěn jìng jiè bù shī bō luó mì duō lí jìng lù
静虑、精进、安忍、净戒、布施波罗蜜多离静虑
nǎi zhì bù shī bō luó mì duō zì xìng nǎi zhì zài nèi zài wài zài liǎngjiān
乃至布施波罗蜜多自性，乃至在内在外在 两间
fǎ lí zài nèi zài wài zài liǎngjiān fǎ zì xìng shè lì zǐ bō rě bō luó
法离在内在外在 两间法自性。舍利子，般若波罗
mì duō lí bō rě bō luó mì duōxiàng jìng lù jīng jìn ān rěn jìng
蜜多离般若波罗蜜多相，静虑、精进、安忍、净
jiè bù shī bō luó mì duō lí jìng lù nǎi zhì bù shī bō luó mì duōxiàng
戒、布施波罗蜜多离静虑乃至布施波罗蜜多相，
nǎi zhì zài nèi zài wài zài liǎngjiān fǎ lí zài nèi zài wài zài liǎngjiān fǎ
乃至在内在外在 两间法离在内在外在 两间法
xiàng shè lì zǐ zì xìng yì lí zì xìng xiàng yì lí xiàng zì xìng
相。舍利子，自性亦离自性，相亦离相，自性

yì lí xiàng xiàng yì lí zì xìng zì xìngxiàng yì lí xiàng zì xìng xiàng
亦离相，相亦离自性，自性相亦离相自性，相
zì xìng yì lí zì xìngxiàng
自性亦离自性相。”

shí shè lì zǐ yǔ shànxiànyán ruò pú sà mó hē sà yú cǐ
时，舍利子语善现言：“若菩萨摩诃萨于此
zhōngxué zé néngchéngbàn yī qièxiàng zhì
中学，则能成办一切相智。”

shànxiànbàoyán rú shì rú shì chéng rú suǒshuō ruò
善现报言：“如是！如是！诚如所说。若
pú sà mó hē sà yú cǐ zhōngxué zé néngchéngbàn yī qièxiàng zhì
菩萨摩诃萨于此中学，则能成办一切相智。
hé yǐ gù shè lì zǐ shì pú sà mó hē sà zhī yī qiè fǎ wú shēng
何以故？舍利子，是菩萨摩诃萨知一切法无生
wú chéngbàn gù
无成办故。”

shè lì zǐ yán hé yīn yuán gù yī qiè fǎ wú shēng wú chéng
舍利子言：“何因缘故，一切法无生无成
bàn
办？”

shànxiànyán sè kōng gù sè shēngchéngbàn bù kě dé shòu
善现言：“色空故，色生成办不可得；受、
xiǎng xíng shí kōng gù shòu xiǎng xíng shí shēngchéngbàn bù
想、行、识空故，受、想、行、识生成办不
kě dé
可得。”

yǎnchùkōng gù yǎnchùshēngchéngbàn bù kě dé ěr bí
“眼处空故，眼处生成办不可得；耳、鼻、
shé shēn yì chùkōng gù ěr bí shé shēn yì chùshēng
舌、身、意处空故，耳、鼻、舌、身、意处生
chéngbàn bù kě dé
成办不可得。”

sè chùkōng gù sè chùshēngchéngbàn bù kě dé shēng
“色处空故，色处生成办不可得；声、
xiāng wèi chù fǎ chùkōng gù shēng xiāng wèi chù fǎ
香、味、触、法处空故，声、香、味、触、法
chùshēngchéngbàn bù kě dé
处生成办不可得。”

yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒ
“眼界、色界、眼识界及眼触、眼触为缘所

shēngzhūshòukōng gù yǎn jiè nǎi zhì yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu
生诸受空故，眼界乃至眼触为缘所生诸受

shēngchéngbàn bù kě dé ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù
生成办不可得；耳界、声界、耳识界及耳触、

ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng gù ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuán
耳触为缘所生诸受空故，耳界乃至耳触为缘

suǒshēngzhūshòushēngchéngbàn bù kě dé bí jiè xiāng jiè bí shí
所生诸受生成办不可得；鼻界、香界、鼻识

jiè jí bí chù bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng gù bí jiè nǎi zhì
界及鼻触、鼻触为缘所生诸受空故，鼻界乃至

bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòushēngchéngbàn bù kě dé shé jiè wèi
鼻触为缘所生诸受生成办不可得；舌界、味

jiè shé shí jiè jí shé chù shé chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng gù
界、舌识界及舌触、舌触为缘所生诸受空故，

shé jiè nǎi zhì shé chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòushēngchéngbàn bù kě dé
舌界乃至舌触为缘所生诸受生成办不可得；

shēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒshēng
身界、触界、身识界及身触、身触为缘所生

zhūshòukōng gù shēn jiè nǎi zhì shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòushēng
诸受空故，身界乃至身触为缘所生诸受生

chéngbàn bù kě dé yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì
成办不可得；意界、法界、意识界及意触、意

chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng gù yì jiè nǎi zhì yì chùwéiyuánsuǒ
触为缘所生诸受空故，意界乃至意触为缘所

shēngzhūshòushēngchéngbàn bù kě dé
生诸受生成办不可得。

dì jiè kōng gù dì jiè shēngchéngbàn bù kě dé shuǐ huǒ
“地界空故，地界生成办不可得；水、火、

fēng kōng shí jiè kōng gù shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè shēng
风、空、识界空故，水、火、风、空、识界生

chéngbàn bù kě dé
成办不可得。

kǔ shèng dì kōng gù kǔ shèng dì shēngchéngbàn bù kě dé
“苦圣谛空故，苦圣谛生成办不可得；

jí miè dào shèng dì kōng gù jí miè dào shèng dì shēngchéng
集、灭、道圣谛空故，集、灭、道圣谛生成

bàn bù kě dé
办不可得。

wú míngkōng gù wú míngshēngchéngbàn bù kě dé xíng
“无明空故，无明生成办不可得；行、
shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、
lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎokōng gù xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu
老死愁叹苦忧恼空故，行乃至老死愁叹苦忧
nǎoshēngchéngbàn bù kě dé
恼生成办不可得。

nèi kōngkōng gù nèi kōngshēngchéngbàn bù kě dé wàikōng
“内空空故，内空生成办不可得；外空、
nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒuwéikōng wú
内外空、空空、大空、胜义空、有为空、无
wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng běn
为为、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本
xìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé
性空、自相空、共相空、一切法空、不可得
kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōngkōng gù wàikōng
空、无性空、自性空、无性自性空空故，外空
nǎi zhì wú xìng zì xìngkōngshēngchéngbàn bù kě dé
乃至无性自性空生成办不可得。

sì jìng lǜ kōng gù sì jìng lǜ shēngchéngbàn bù kě dé sì
“四静虑空故，四静虑生成办不可得；四
wú liàng sì wú sè dìngkōng gù sì wú liàng sì wú sè dìngshēng
无量、四无色定空故，四无量、四无色定生
chéngbàn bù kě dé
成办不可得。

wǔ yǎnkōng gù wǔ yǎnshēngchéngbàn bù kě dé liù shén
“五眼空故，五眼生成办不可得；六神
tōngkōng gù liù shéntōngshēngchéngbàn bù kě dé
通空故，六神通生成办不可得。

bù shī bō luó mì duōkōng gù bù shī bō luó mì duōshēng
“布施波罗蜜多空故，布施波罗蜜多生
chéngbàn bù kě dé jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě
成办不可得；净戒、安忍、精进、静虑、般若
bō luó mì duōkōng gù jìng jiè nǎi zhì bō rě bō luó mì duōshēngchéng
波罗蜜多空故，净戒乃至般若波罗蜜多生成

bàn bù kě dé
办不可得。

sì niànzhùkōng gù sì niànzhùshēngchéngbàn bù kě dé
“四念住空故，四念住生 成 办不可得；

sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā
四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、八

shèngdào zhī kōng gù sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī shēngchéng
圣道支空故，四正断乃至八圣道支生 成

bàn bù kě dé
办不可得。

fó shí lì kōng gù fó shí lì shēngchéngbàn bù kě dé sì
“佛十力空故，佛十力生 成 办不可得；四

wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě
无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、

shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì kōng
十八佛不共法、一切智、道相智、一切相智空

gù sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè xiàng zhì shēngchéngbàn bù kě dé
故，四无所畏乃至一切相智生 成 办不可得。

zhēn rú kōng gù zhēn rú shēngchéngbàn bù kě dé fǎ jiè
“真如空故，真如生 成 办不可得；法界、

fǎ xìng fǎ zhù fǎ dìng shí jì píngděngxìng lí shēngxìngkōng
法性、法住、法定、实际、平等性、离生性空

gù fǎ jiè nǎi zhì lí shēngxìngshēngchéngbàn bù kě dé
故，法界乃至离生性生 成 办不可得。

yù liú kōng gù yù liú shēngchéngbàn bù kě dé yī lái
“预流空故，预流生 成 办不可得；一来、

bù huán ā luó hàn dú jué kōng gù yī lái nǎi zhì dú jué shēngchéng
不还、阿罗汉、独觉空故，一来乃至独觉生 成

bàn bù kě dé
办不可得。

pú sà kōng gù pú sà shēngchéngbàn bù kě dé rú lái
“菩萨空故，菩萨生 成 办不可得；如来

kōng gù rú lái shēngchéngbàn bù kě dé
空故，如来生 成 办不可得。

cháng wú cháng fǎ kōng gù cháng wú cháng fǎ shēngchéng
“常无常法空故，常无常法生 成

bàn bù kě dé lè kǔ wǒ wú wǒ jìng bú jìng kōng bù kōng wú
办不可得；乐苦、我无我、净不净、空不空、无

xiàngyǒuxiàng wúyuànyǒuyuàn jìjìng bújìjìng yuǎnlí búyuǎn
相有相、无愿有愿、寂静不寂静、远离不远
lí zá rǎn qīngjìng shēngmiè yǒuwéi wúwéi yǒulòu wúlòu
离、杂染清净、生灭、有为无为、有漏无漏、
shàn bú shàn yǒuzuì wúzuì shìjiānchū shìjiān shǔshēng sǐshǔniè
善不¹⁸善、有罪无罪、世间出世间、属生死属涅槃
pánfǎ kōnggù lèkǔ nǎizhì shǔshēng sǐshǔniè pánfǎ shēngchéng
槃法空故，乐苦乃至属生死属涅槃法生成
bànbù kědé
办不可得。

guòqù wèiláixiànzàifǎ kōnggù guòqù wèiláixiànzàifǎ
“过去未来现在法空故，过去未来现在法
shēngchéngbànbù kědé shàn bú shàn wújì yùjiè xì sèjiè xì
生成办不可得；善不善无记、欲界系色界系
wúsèjiè xì xuéwú xué fēixué fēi wúxué jiàn suǒduàn xiū suǒduàn
无色界系、学无学非学非无学、见所断修所断
fēi suǒduàn zàinèi zàiwài zàiliǎngjiān fǎ kōnggù shàn bú shàn wújì
非所断、在内在外在两间法空故，善不善无记
nǎizhì zàinèi zàiwài zàiliǎngjiān fǎ shēngchéngbànbù kědé
乃至在内在外在两间法生成办不可得。

shèlì zǐ ruòpúsà móhē sàzuò rú shì xué bō rě bō luó
“舍利子，若菩萨摩诃萨作如是学般若波罗
mì duō biànjìn yī qièxiàngzhì shìpúsà móhē sà rú rú jìn yī
蜜多，便近一切相智。是菩萨摩诃萨如如近一
qièxiàngzhì rú shì rú shì dé shēnqīngjìng dé yǔ qīngjìng dé yì
切相智，如是如是得身清净、得语清净、得意
qīngjìng dé xiàngqīngjìng shìpúsà móhē sà rú rú dé shēnqīngjìng
清净、得相清净。是菩萨摩诃萨如如得身清净、
dé yǔ qīngjìng dé yì qīngjìng dé xiàngqīngjìng rú shì rú shì bù
得语清净、得意清净、得相清净，如是如是不
shēngtān jù xíng xīn bù shēngchēn jù xíng xīn bù shēngchī jù xíng xīn
生贪俱行心、不生瞋俱行心、不生痴俱行心、
bù shēngmàn jù xíng xīn bù shēngchǎnkúang jù xíng xīn bù shēngqiān
不生慢俱行心、不生谄诳俱行心、不生慳
fān jù xíng xīn bù shēng yī qiè jiàn qǔ jù xíng xīn shìpúsà móhē
贪俱行心、不生一切见取¹⁹俱行心。是菩萨摩诃

¹⁸ 大正藏：非；永乐北藏及龙藏：不

¹⁹ 大正藏：趣；永乐北藏及龙藏：取

sà yóu bù shēngtān jù xíng xīn nǎi zhì bù shēng yī qiè jiàn qǔ jù xíng
萨由不生贪俱行心，乃至不生一切见取²⁰俱行
xīn gù bì jìng bú duò nǚ rén tāi zhōng chángshòuhuàshēng yì yǒng
心故，毕竟不堕女人胎中，常受化生，亦永
bù shēngzhūxiǎn è qù chúwèi lì lè yǒuqíng yīn yuán cóng yī fó guó
不生诸险恶趣。除为利乐有情因缘，从一佛国
zhì yī fó guó gòngyǎnggōngjìng zūnzhòngzàn tàn zhū fó shì zūn chéng
至一佛国，供养恭敬、尊重赞叹诸佛世尊，成
shú yǒuqíng yánjìng fó tǔ nǎi zhì zhèng dé ā nòuduō luó sānmiǎosān
熟有情、严净佛土，乃至证得阿耨多罗三藐三
pú tí cháng bù lí fó shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yù dé
菩提，常不离佛。舍利子，若菩萨摩诃萨欲得
rú shàngōng dé shèng lì dāngxué bō rě bō luó mì duō bù yīngshě
如上功德胜利，当学般若波罗蜜多不应舍
lí。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩
hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí ruò xíng sè
诃萨无方便善巧修行般若波罗蜜多时，若行色，
ruò xíng sè xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíngshòu xiǎng
若行色相，非行般若波罗蜜多；若行受、想、
xíng shí ruò xíngshòu xiǎng xíng shí xiàng fēi xíng bō rě bō
行、识，若行受、想、行、识相，非行般若波
luó mì duō
罗蜜多。

ruò xíng sè cháng wú cháng ruò xíng sè cháng wú chángxiàng
“若行色常无常，若行色常无常相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíngshòu xiǎng xíng shí cháng wú
非行般若波罗蜜多；若行受、想、行、识常无
cháng ruò xíngshòu xiǎng xíng shí cháng wú chángxiàng fēi xíng
常，若行受、想、行、识常无常相，非行
bō rě bō luó mì duō ruò xíng sè lè kǔ ruò xíng sè lè kǔ xiàng fēi
般若波罗蜜多。若行色乐苦，若行色乐苦相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíngshòu xiǎng xíng shí lè kǔ
行般若波罗蜜多；若行受、想、行、识乐苦，

²⁰ 大正藏：趣；永乐北藏及龙藏：取

ruò xíng shòu xiǎng xíng shí lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
若行受、想、行、识乐苦相，非行般若波罗蜜

duō ruò xíng sè wǒ wú wǒ ruò xíng sè wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě
多。若行色我无我，若行色我无我相，非行般若

bō luó mì duō ruò xíng shòu xiǎng xíng shí wǒ wú wǒ ruò xíng
波罗蜜多；若行受、想、行、识我无我，若行

shòu xiǎng xíng shí wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
受、想、行、识我无我相，非行般若波罗蜜多。

ruò xíng sè jìng bú jìng ruò xíng sè jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó
若行色净不净，若行色净不净相，非行般若波罗

mì duō ruò xíng shòu xiǎng xíng shí jìng bú jìng ruò xíng shòu
蜜多；若行受、想、行、识净不净，若行受、

xiǎng xíng shí jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
想、行、识净不净相，非行般若波罗蜜多。若

xíng sè kōng bù kōng ruò xíng sè kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō rě bō luó
行色空不空，若行色空不空相，非行般若波罗

mì duō ruò xíng shòu xiǎng xíng shí kōng bù kōng ruò xíng shòu
蜜多；若行受、想、行、识空不空，若行受、

xiǎng xíng shí kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
想、行、识空不空相，非行般若波罗蜜多。若

xíng sè wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng sè wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng pán
行色无相有相，若行色无相有相相，非行般

ruò bō luó mì duō ruò xíng shòu xiǎng xíng shí wú xiàng yǒu xiàng
若波罗蜜多；若行受、想、行、识无相有相，

ruò xíng shòu xiǎng xíng shí wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě
若行受、想、行、识无相有相相，非行般若

bō luó mì duō ruò xíng sè wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng sè wú yuàn yǒu yuàn
波罗蜜多。若行色无愿有愿，若行色无愿有愿

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shòu xiǎng xíng shí
相，非行般若波罗蜜多；若行受、想、行、识

wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng shòu xiǎng xíng shí wú yuàn yǒu yuàn xiàng
无愿有愿，若行受、想、行、识无愿有愿相，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sè jì jìng bú jì jìng ruò xíng sè
非行般若波罗蜜多。若行色寂静不寂静，若行色

jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shòu
寂静不寂静相，非行般若波罗蜜多；若行受、

xiǎng xíng shí jì jìng bú jì jìng ruò xíng shòu xiǎng xíng shí
想、行、识寂静不寂静，若行受、想、行、识

jì jìng bú jì jìngxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sè yuǎn
寂静不寂静相，非行般若波罗蜜多。若行色远
lí bù yuǎn lí ruò xíng sè yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō ruò bō
离不远离，若行色远离不远离相，非行般若波
luó mì duō ruò xíngshòu xiǎng xíng shí yuǎn lí bù yuǎn lí ruò
罗蜜多；若行受、想、行、识远离不远离，若
xíngshòu xiǎng xíng shí yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě
行受、想、行、识远离不远离相，非行般若
bō luó mì duō
波罗蜜多。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

ruò bō luó mì duō shí ruò xíng yǎn chù ruò xíng yǎn chù xiàng fēi xíng bō
若波罗蜜多时，若行眼处，若行眼处相，非行般
rě bō luó mì duō ruò xíng ěr bí shé shēn yì chù ruò xíng
若波罗蜜多；若行耳、鼻、舌、身、意处，若行
ěr bí shé shēn yì chù xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
耳、鼻、舌、身、意处相，非行般若波罗蜜多。

ruò xíng yǎn chù cháng wú cháng ruò xíng yǎn chù cháng wú cháng xiàng fēi
若行眼处常无常，若行眼处常无常相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng ěr bí shé shēn yì chù cháng
行般若波罗蜜多；若行耳、鼻、舌、身、意处常
wú cháng ruò xíng ěr bí shé shēn yì chù cháng wú cháng xiàng
无常，若行耳、鼻、舌、身、意处常无常相，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn chù lè kǔ ruò xíng yǎn chù lè
非行般若波罗蜜多。若行眼处乐苦，若行眼处乐
kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng ěr bí shé shēn
苦相，非行般若波罗蜜多；若行耳、鼻、舌、身、
yì chù lè kǔ ruò xíng ěr bí shé shēn yì chù lè kǔ xiàng
意处乐苦，若行耳、鼻、舌、身、意处乐苦相，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn chù wǒ wú wǒ ruò xíng yǎn chù
非行般若波罗蜜多。若行眼处我无我，若行眼处
wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng ěr bí shé
我无我相，非行般若波罗蜜多；若行耳、鼻、舌、
shēn yì chù wǒ wú wǒ ruò xíng ěr bí shé shēn yì chù wǒ
身、意处我无我，若行耳、鼻、舌、身、意处我

wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn chù jìng bú jìng
无我相，非行般若波罗蜜多。若行眼处净不净，

ruò xíng yǎn chù jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng ěr
若行眼处净不净相，非行般若波罗蜜多；若行耳、
bí shé shēn yì chù jìng bú jìng ruò xíng ěr bí shé shēn
鼻、舌、身、意处净不净，若行耳、鼻、舌、身、
yì chù jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn chù
意处净不净相，非行般若波罗蜜多。若行眼处
kōng bù kōng ruò xíng yǎn chù kōng bù kōng xiàng fēi héng bō rě bō luó
空不空，若行眼处空不空相，非行般若波罗
mì duō ruò xíng ěr bí shé shēn yì chù kōng bù kōng ruò
蜜多；若行耳、鼻、舌、身、意处空不空，若
xíng ěr bí shé shēn yì chù kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō rě
行耳、鼻、舌、身、意处空不空相，非行般若
bō luó mì duō ruò xíng yǎn chù wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng yǎn chù wú xiàng
波罗蜜多。若行眼处无相有相，若行眼处无相
yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng ěr bí shé
有相相，非行般若波罗蜜多；若行耳、鼻、舌、
shēn yì chù wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng ěr bí shé shēn yì
身、意处无相有相，若行耳、鼻、舌、身、意
chù wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn chù
处无相有相相，非行般若波罗蜜多。若行眼处
wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng yǎn chù wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi xíng bō rě
无愿有愿，若行眼处无愿有愿相，非行般若
bō luó mì duō ruò xíng ěr bí shé shēn yì chù wú yuàn yǒu
波罗蜜多；若行耳、鼻、舌、身、意处无愿有
yuàn ruò xíng ěr bí shé shēn yì chù wú yuàn yǒu yuàn xiàng
愿，若行耳、鼻、舌、身、意处无愿有愿相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn chù jì jìng bú jì jìng ruò xíng
非行般若波罗蜜多。若行眼处寂静不寂静，若行
yǎn chù jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng ěr
眼处寂静不寂静相，非行般若波罗蜜多；若行耳、
bí shé shēn yì chù jì jìng bú jì jìng ruò xíng ěr bí shé
鼻、舌、身、意处寂静不寂静，若行耳、鼻、舌、
shēn yì chù jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
身、意处寂静不寂静相，非行般若波罗蜜多。
ruò xíng yǎn chù yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng yǎn chù yuǎn lí bù yuǎn lí
若行眼处远离不远离，若行眼处远离不远离
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng ěr bí shé shēn
相，非行般若波罗蜜多；若行耳、鼻、舌、身、

yì chù yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng ěr bí shé shēn yì chù
意处远离不远离，若行耳、鼻、舌、身、意处
yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sè chù
远离不远离相，非行般若波罗蜜多。若行色处，
ruò xíng sè chù xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shēng xiāng
若行色处相，非行般若波罗蜜多；若行声、香、
wèi chù fǎ chù ruò xíng shēng xiāng wèi chù fǎ chù xiàng
味、触、法处，若行声、香、味、触、法处相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sè chù cháng wú cháng ruò xíng sè
非行般若波罗蜜多。若行色处常无常，若行色
chù cháng wú cháng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shēng
处常无常相，非行般若波罗蜜多；若行声、
xiāng wèi chù fǎ chù cháng wú cháng ruò xíng shēng xiāng
香、味、触、法处常无常，若行声、香、
wèi chù fǎ chù cháng wú cháng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
味、触、法处常无常相，非行般若波罗蜜多。
ruò xíng sè chù lè kǔ ruò xíng sè chù lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó
若行色处乐苦，若行色处乐苦相，非行般若波罗
mì duō ruò xíng shēng xiāng wèi chù fǎ chù lè kǔ ruò xíng
蜜多；若行声、香、味、触、法处乐苦，若行
shēng xiāng wèi chù fǎ chù lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó
声、香、味、触、法处乐苦相，非行般若波罗
mì duō ruò xíng sè chù jìng bú jìng ruò xíng sè chù jìng bú jìng xiàng fēi
蜜多。若行色处净不净，若行色处净不净相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shēng xiāng wèi chù fǎ chù
行般若波罗蜜多；若行声、香、味、触、法处
jìng bú jìng ruò xíng shēng xiāng wèi chù fǎ chù jìng bú jìng xiàng
净不净，若行声、香、味、触、法处净不净相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sè chù kōng bù kōng ruò xíng sè
非行般若波罗蜜多。若行色处空不空，若行色
chù kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shēng xiāng
处空不空相，非行般若波罗蜜多；若行声、香、
wèi chù fǎ chù kōng bù kōng ruò xíng shēng xiāng wèi chù
味、触、法处空不空，若行声、香、味、触、
fǎ chù kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sè chù
法处空不空相，非行般若波罗蜜多。若行色处
wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng sè chù wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě
无相有相，若行色处无相有相相，非行般若

bō luó mì duō ruò xíng shēng xiāng wèi chù fǎ chù wú xiàng yǒu
波罗蜜多；若行声、香、味、触、法处无相有
xiàng ruò xíng shēng xiāng wèi chù fǎ chù wú xiàng yǒu xiàng xiàng
相，若行声、香、味、触、法处无相有相相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sè chù wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng
非行般若波罗蜜多。若行色处无愿有愿，若行
sè chù wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng
色处无愿有愿相，非行般若波罗蜜多；若行
shēng xiāng wèi chù fǎ chù wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng shēng
声、香、味、触、法处无愿有愿，若行声、
xiāng wèi chù fǎ chù wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó
香、味、触、法处无愿有愿相，非行般若波罗
mì duō ruò xíng sè chù jì jìng bú jì jìng ruò xíng sè chù jì jìng bú jì
蜜多。若行色处寂静不寂静，若行色处寂静不寂
jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shēng xiāng wèi
静相，非行般若波罗蜜多；若行声、香、味、
chù fǎ chù jì jìng bú jì jìng ruò xíng shēng xiāng wèi chù
触、法处寂静不寂静，若行声、香、味、触、
fǎ chù jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sè
法处寂静不寂静相，非行般若波罗蜜多。若行色
chù yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng sè chù yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi
处远离不远离，若行色处远离不远离相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shēng xiāng wèi chù fǎ chù
行般若波罗蜜多；若行声、香、味、触、法处
yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng shēng xiāng wèi chù fǎ chù yuǎn
远离不远离，若行声、香、味、触、法处远
lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
离不远离相，非行般若波罗蜜多。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí ruò xíng yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù
若波罗蜜多时，若行眼界、色界、眼识界及眼触、
yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu ruò xíng yǎn jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán
眼触为缘所生诸受，若行眼界乃至眼触为缘
suǒ shēng zhū shòu xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn jiè
所生诸受相，非行般若波罗蜜多。若行眼界、
sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cháng
色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生诸受常

wú cháng ruò xíng yǎn jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cháng
无 常 ， 若 行 眼 界 乃 至 眼 触 为 缘 所 生 诸 受 常

wú cháng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn jiè sè jiè
无 常 相 ， 非 行 般 若 波 罗 蜜 多 。 若 行 眼 界 、 色 界 、

yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè kǔ ruò xíng
眼 识 界 及 眼 触 、 眼 触 为 缘 所 生 诸 受 乐 苦 ， 若 行

yǎn jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè kǔ xiàng fēi xíng bō
眼 界 乃 至 眼 触 为 缘 所 生 诸 受 乐 苦 相 ， 非 行 般

rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù
若 波 罗 蜜 多 。 若 行 眼 界 、 色 界 、 眼 识 界 及 眼 触 、

yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ wú wǒ ruò xíng yǎn jiè nǎi zhì yǎn
眼 触 为 缘 所 生 诸 受 我 无 我 ， 若 行 眼 界 乃 至 眼

chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
触 为 缘 所 生 诸 受 我 无 我 相 ， 非 行 般 若 波 罗 蜜

duō ruò xíng yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán
多 。 若 行 眼 界 、 色 界 、 眼 识 界 及 眼 触 、 眼 触 为 缘

suǒ shēng zhū shòu jìng bú jìng ruò xíng yǎn jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ
所 生 诸 受 净 不 净 ， 若 行 眼 界 乃 至 眼 触 为 缘 所

shēng zhū shòu jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn
生 诸 受 净 不 净 相 ， 非 行 般 若 波 罗 蜜 多 。 若 行 眼

jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
界 、 色 界 、 眼 识 界 及 眼 触 、 眼 触 为 缘 所 生 诸 受

kōng bù kōng ruò xíng yǎn jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng
空 不 空 ， 若 行 眼 界 乃 至 眼 触 为 缘 所 生 诸 受 空

bù kōng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn jiè sè jiè
不 空 相 ， 非 行 般 若 波 罗 蜜 多 。 若 行 眼 界 、 色 界 、

yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng yǒu xiàng
眼 识 界 及 眼 触 、 眼 触 为 缘 所 生 诸 受 无 相 有 相 ，

ruò xíng yǎn jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng yǒu xiàng
若 行 眼 界 乃 至 眼 触 为 缘 所 生 诸 受 无 相 有 相

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn jiè sè jiè yǎn shí
相 ， 非 行 般 若 波 罗 蜜 多 。 若 行 眼 界 、 色 界 、 眼 识

jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn yǒu yuàn ruò
界 及 眼 触 、 眼 触 为 缘 所 生 诸 受 无 愿 有 愿 ， 若

xíng yǎn jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn yǒu yuàn xiàng
行 眼 界 乃 至 眼 触 为 缘 所 生 诸 受 无 愿 有 愿 相 ，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí
非 行 般 若 波 罗 蜜 多 。 若 行 眼 界 、 色 界 、 眼 识 界 及

yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jì jìng bú jì jìng ruòxíngyǎn
眼触、眼触为缘所生诸受寂静不寂静，若行眼
jiè nǎi zhì yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jì jìng bú jì jìngxiàng fēi
界乃至眼触为缘所生诸受寂静不寂静相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruòxíngyǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn
行般若波罗蜜多。若行眼界、色界、眼识界及眼
chù yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuyuǎn lí bù yuǎn lí ruòxíngyǎn
触、眼触为缘所生诸受远离不远离，若行眼
jiè nǎi zhì yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuyuǎn lí bù yuǎn lí xiàng
界乃至眼触为缘所生诸受远离不远离相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō
非行般若波罗蜜多。

ruòxíng ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéi
“若行耳界、声界、耳识界及耳触、耳触为
yuánsuǒshēngzhūshòu ruòxíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhū
缘所生诸受，若行耳界乃至耳触为缘所生诸
shòuxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruòxíng ěr jiè shēng jiè
受相，非行般若波罗蜜多。若行耳界、声界、
ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòucháng wú cháng
耳识界及耳触、耳触为缘所生诸受常无常，
ruòxíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòucháng wú cháng
若行耳界乃至耳触为缘所生诸受常无常
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruòxíng ěr jiè shēng jiè ěr
相，非行般若波罗蜜多。若行耳界、声界、耳
shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòulè kǔ ruòxíng ěr
识界及耳触、耳触为缘所生诸受乐苦，若行耳
jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòulè kǔ xiàng fēi xíng bō rě
界乃至耳触为缘所生诸受乐苦相，非行般若
bō luó mì duō ruòxíng ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr
波罗蜜多。若行耳界、声界、耳识界及耳触、耳
chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuwǒ wú wǒ ruòxíng ěr jiè nǎi zhì ěr chù
触为缘所生诸受我无我，若行耳界乃至耳触
wéiyuánsuǒshēngzhūshòuwǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
为缘所生诸受我无我相，非行般若波罗蜜多。

ruòxíng ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒ
若行耳界、声界、耳识界及耳触、耳触为缘所
shēngzhūshòujìng bú jìng ruòxíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēng
生诸受净不净，若行耳界乃至耳触为缘所生

zhūshòujìng bú jìngxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruòxíng ěr jiè
诸受净不净相，非行般若波罗蜜多。若行耳界、
shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng
声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生诸受空
bù kōng ruòxíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng bù
不空，若行耳界乃至耳触为缘所生诸受空不
kōngxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruòxíng ěr jiè shēng jiè
空相，非行般若波罗蜜多。若行耳界、声界、
ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú xiàngyǒuxiàng
耳识界及耳触、耳触为缘所生诸受无相有相，
ruòxíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú xiàngyǒuxiàng
若行耳界乃至耳触为缘所生诸受无相有相
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruòxíng ěr jiè shēng jiè ěr
相，非行般若波罗蜜多。若行耳界、声界、耳
shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú yuànyǒuyuàn
识界及耳触、耳触为缘所生诸受无愿有愿，
ruòxíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú yuànyǒuyuàn
若行耳界乃至耳触为缘所生诸受无愿有愿
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruòxíng ěr jiè shēng jiè ěr
相，非行般若波罗蜜多。若行耳界、声界、耳
shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jì jìng bú jì jìng
识界及耳触、耳触为缘所生诸受寂静不寂静，
ruòxíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jì jìng bú jì jìng
若行耳界乃至耳触为缘所生诸受寂静不寂静
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruòxíng ěr jiè shēng jiè ěr
相，非行般若波罗蜜多。若行耳界、声界、耳
shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuyuǎn lí bù yuǎn lí
识界及耳触、耳触为缘所生诸受远离不远离，
ruòxíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuyuǎn lí bù yuǎn lí
若行耳界乃至耳触为缘所生诸受远离不远离
lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
离相，非行般若波罗蜜多。

ruòxíng bí jiè xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chùwéi
“若行鼻界、香界、鼻识界及鼻触、鼻触为
yuánsuǒshēngzhūshòu ruòxíng bí jiè nǎi zhì bí chùwéiyuánsuǒshēngzhū
缘所生诸受，若行鼻界乃至鼻触为缘所生诸
shòuxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruòxíng bí jiè xiāng jiè
受相，非行般若波罗蜜多。若行鼻界、香界、

bí shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cháng wú cháng
鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生诸受常无常，

ruò xíng bí jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cháng wú cháng
若行鼻界乃至鼻触为缘所生诸受常无常

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng bí jiè xiāng jiè bí
相，非行般若波罗蜜多。若行鼻界、香界、鼻

shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè kǔ ruò xíng bí
识界及鼻触、鼻触为缘所生诸受乐苦，若行鼻

jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě
界乃至鼻触为缘所生诸受乐苦相，非行般若

bō luó mì duō ruò xíng bí jiè xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí
波罗蜜多。若行鼻界、香界、鼻识界及鼻触、鼻

chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ wú wǒ ruò xíng bí jiè nǎi zhì bí chù
触为缘所生诸受我无我，若行鼻界乃至鼻触

wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
为缘所生诸受我无我相，非行般若波罗蜜多。

ruò xíng bí jiè xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ
若行鼻界、香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所

shēng zhū shòu jìng bú jìng ruò xíng bí jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng
生诸受净不净，若行鼻界乃至鼻触为缘所生

zhū shòu jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng bí jiè
诸受净不净相，非行般若波罗蜜多。若行鼻界、

xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng
香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生诸受空

bù kōng ruò xíng bí jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng bù
不空，若行鼻界乃至鼻触为缘所生诸受空不

kōng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng bí jiè xiāng jiè
空相，非行般若波罗蜜多。若行鼻界、香界、

bí shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng yǒu xiàng
鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生诸受无相有相，

ruò xíng bí jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng yǒu xiàng
若行鼻界乃至鼻触为缘所生诸受无相有相

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng bí jiè xiāng jiè bí
相，非行般若波罗蜜多。若行鼻界、香界、鼻

shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn yǒu yuàn
识界及鼻触、鼻触为缘所生诸受无愿有愿，

ruò xíng bí jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn yǒu yuàn
若行鼻界乃至鼻触为缘所生诸受无愿有愿

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng bí jiè xiāng jiè bí
相，非行般若波罗蜜多。若行鼻界、香界、鼻

shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng bú jì jìng
识界及鼻触、鼻触为缘所生诸受寂静不寂静，

ruò xíng bí jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng bú jì jìng
若行鼻界乃至鼻触为缘所生诸受寂静不寂静

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng bí jiè xiāng jiè bí
相，非行般若波罗蜜多。若行鼻界、香界、鼻

shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí bù yuǎn lí
识界及鼻触、鼻触为缘所生诸受远离不远离，

ruò xíng bí jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí bù yuǎn lí
若行鼻界乃至鼻触为缘所生诸受远离不远离

lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
离相，非行般若波罗蜜多。

ruò xíng shé jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi
“若行舌界、味界、舌识界及舌触、舌触为

yuán suǒ shēng zhū shòu ruò xíng shé jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū
缘所生诸受，若行舌界乃至舌触为缘所生诸

shòu xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shé jiè wèi jiè
受相，非行般若波罗蜜多。若行舌界、味界、

shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cháng wú cháng
舌识界及舌触、舌触为缘所生诸受常无常，

ruò xíng shé jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cháng wú cháng
若行舌界乃至舌触为缘所生诸受常无常

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shé jiè wèi jiè shé shí
相，非行般若波罗蜜多。若行舌界、味界、舌识

jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè kǔ ruò xíng shé jiè
界及舌触、舌触为缘所生诸受乐苦，若行舌界

nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō
乃至舌触为缘所生诸受乐苦相，非行般若波

luó mì duō ruò xíng shé jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù
罗蜜多。若行舌界、味界、舌识界及舌触、舌触

wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ wú wǒ ruò xíng shé jiè nǎi zhì shé chù wéi
为缘所生诸受我无我，若行舌界乃至舌触为

yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
缘所生诸受我无我相，非行般若波罗蜜多。若

xíng shé jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng
行舌界、味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生

zhū shòu jìng bú jìng ruò xíng shé jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū
诸受净不净，若行舌界乃至舌触为缘所生诸
shòu jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shé jiè
受净不净相，非行般若波罗蜜多。若行舌界、
wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng bù
味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生诸受空不
kōng ruò xíng shé jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng bù kōng
空，若行舌界乃至舌触为缘所生诸受空不空
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shé jiè wèi jiè shé shí
相，非行般若波罗蜜多。若行舌界、味界、舌识
jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng yǒu xiàng ruò
界及舌触、舌触为缘所生诸受无相有相，若
xíng shé jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng yǒu xiàng xiàng
行舌界乃至舌触为缘所生诸受无相有相相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shé jiè wèi jiè shé shí jiè jí
非行般若波罗蜜多。若行舌界、味界、舌识界及
shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng shé
舌触、舌触为缘所生诸受无愿有愿，若行舌
jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi
界乃至舌触为缘所生诸受无愿有愿相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shé jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé
行般若波罗蜜多。若行舌界、味界、舌识界及舌
chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng bú jì jìng ruò xíng shé jiè
触、舌触为缘所生诸受寂静不寂静，若行舌界
nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng
乃至舌触为缘所生诸受寂静不寂静相，非行
bō rě bō luó mì duō ruò xíng shé jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé chù
般若波罗蜜多。若行舌界、味界、舌识界及舌触、
shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng shé jiè nǎi
舌触为缘所生诸受远离不远离，若行舌界乃
zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng
至舌触为缘所生诸受远离不远离相，非行
bō rě bō luó mì duō
般若波罗蜜多。

ruò xíng shēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēn chù shēn chù
“若行身界、触界、身识界及身触、身触

wéi yuán suǒ shēng zhū shòu ruò xíng shēn jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ
为缘所生诸受，若行身界乃至身触为缘所

shēngzhūshòuxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíngshēn jiè chù
生 诸受相，非行般若波罗蜜多。若行身界、触
jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòucháng wú
界、身识界及身触、身触为缘所生诸受常无
cháng ruò xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòucháng wú
常，若行身界乃至身触为缘所生诸受常无
chángxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíngshēn jiè chù jiè
常相，非行般若波罗蜜多。若行身界、触界、
shēn shí jiè jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu lè kǔ ruò
身识界及身触、身触为缘所生诸受乐苦，若
xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu lè kǔ xiàng fēi xíng
行身界乃至身触为缘所生诸受乐苦相，非行
bō rě bō luó mì duō ruò xíngshēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēn
般若波罗蜜多。若行身界、触界、身识界及身
chù shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wǒ wú wǒ ruò xíngshēn jiè nǎi zhì
触、身触为缘所生诸受我无我，若行身界乃至
shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó
身触为缘所生诸受我无我相，非行般若波罗
mì duō ruò xíngshēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchù
蜜多。若行身界、触界、身识界及身触、身触
wéiyuánsuǒshēngzhūshòujìng bú jìng ruò xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchùwéi
为缘所生诸受净不净，若行身界乃至身触为
yuánsuǒshēngzhūshòujìng bú jìngxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
缘所生诸受净不净相，非行般若波罗蜜多。若
xíngshēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒshēng
行身界、触界、身识界及身触、身触为缘所生
zhūshòukōng bù kōng ruò xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhū
诸受空不空，若行身界乃至身触为缘所生诸
shòukōng bù kōngxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíngshēn jiè
受空不空相，非行般若波罗蜜多。若行身界、
chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú
触界、身识界及身触、身触为缘所生诸受无
xiàngyǒuxiàng ruò xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu
相有相，若行身界乃至身触为缘所生诸受
wú xiàngyǒuxiàngxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíngshēn jiè
无相有相相，非行般若波罗蜜多。若行身界、
chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú
触界、身识界及身触、身触为缘所生诸受无

yuànyǒuyuàn ruò xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēngzhū shòu
愿有愿，若行身界乃至身触为缘所生诸受

wú yuànyǒuyuànxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíngshēn jiè
无愿有愿相，非行般若波罗蜜多。若行身界、

chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchù wéiyuán suǒ shēngzhū shòu jì
触界、身识界及身触、身触为缘所生诸受寂

jìng bú jì jìng ruò xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēngzhū shòu
静不寂静，若行身界乃至身触为缘所生诸受

jì jìng bú jì jìngxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíngshēn jiè
寂静不寂静相，非行般若波罗蜜多。若行身界、

chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchù wéiyuán suǒ shēngzhū shòu yuǎn
触界、身识界及身触、身触为缘所生诸受远

lí bù yuǎn lí ruò xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchù wéiyuán suǒ shēngzhū shòu
离不远离，若行身界乃至身触为缘所生诸受

yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
远离不远离相，非行般若波罗蜜多。

ruò xíng yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi
“若行意界、法界、意识界及意触、意触为

yuán suǒ shēngzhū shòu ruò xíng yì jiè nǎi zhì yì chù wéiyuán suǒ shēngzhū
缘所生诸受，若行意界乃至意触为缘所生诸

shòuxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yì jiè fǎ jiè
受相，非行般若波罗蜜多。若行意界、法界、

yì shí jiè jí yì chù yì chù wéiyuán suǒ shēngzhū shòu cháng wú cháng
意识界及意触、意触为缘所生诸受常无常，

ruò xíng yì jiè nǎi zhì yì chù wéiyuán suǒ shēngzhū shòu cháng wú cháng
若行意界乃至意触为缘所生诸受常无常

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yì jiè fǎ jiè yì shí
相，非行般若波罗蜜多。若行意界、法界、意识

jiè jí yì chù yì chù wéiyuán suǒ shēngzhū shòu lè kǔ ruò xíng yì jiè
界及意触、意触为缘所生诸受乐苦，若行意界

nǎi zhì yì chù wéiyuán suǒ shēngzhū shòu lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō
乃至意触为缘所生诸受乐苦相，非行般若波

luó mì duō ruò xíng yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù
罗蜜多。若行意界、法界、意识界及意触、意触

wéiyuán suǒ shēngzhū shòu wǒ wú wǒ ruò xíng yì jiè nǎi zhì yì chù wéi
为缘所生诸受我无我，若行意界乃至意触为

yuán suǒ shēngzhū shòu wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
缘所生诸受我无我相，非行般若波罗蜜多。若

xíng yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng
行 意 界、法 界、意 识 界 及 意 触、意 触 为 缘 所 生
zhū shòu jìng bú jìng ruò xíng yì jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū
诸 受 净 不 净，若 行 意 界 乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸
shòu jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yì jiè
受 净 不 净 相，非 行 般 若 波 罗 蜜 多。若 行 意 界、
fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng bù
法 界、意 识 界 及 意 触、意 触 为 缘 所 生 诸 受 空 不
kōng ruò xíng yì jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng bù kōng
空，若 行 意 界 乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 空 不 空
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yì jiè fǎ jiè yì shí
相，非 行 般 若 波 罗 蜜 多。若 行 意 界、法 界、意 识
jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng yǒu xiàng ruò
界 及 意 触、意 触 为 缘 所 生 诸 受 无 相 有 相，若
xíng yì jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng yǒu xiàng xiàng
行 意 界 乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 无 相 有 相 相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí
非 行 般 若 波 罗 蜜 多。若 行 意 界、法 界、意 识 界 及
yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng yì
意 触、意 触 为 缘 所 生 诸 受 无 愿 有 愿，若 行 意
jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi
界 乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 无 愿 有 愿 相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì
行 般 若 波 罗 蜜 多。若 行 意 界、法 界、意 识 界 及 意
chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng bú jì jìng ruò xíng yì jiè
触、意 触 为 缘 所 生 诸 受 寂 静 不 寂 静，若 行 意 界
nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng
乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 寂 静 不 寂 静 相，非 行
bō rě bō luó mì duō ruò xíng yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù
般 若 波 罗 蜜 多。若 行 意 界、法 界、意 识 界 及 意 触、
yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng yì jiè nǎi
意 触 为 缘 所 生 诸 受 远 离 不 远 离，若 行 意 界 乃
zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng
至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 远 离 不 远 离 相，非 行
bō rě bō luó mì duō
般 若 波 罗 蜜 多。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世 尊！若 菩 萨 摩 诃 萨 无 方 便 善 巧 修 行 般

rě bō luó mì duō shí ruò xíng dì jiè ruò xíng dì jiè xiàng fēi xíng bō
若波罗蜜多时，若行地界，若行地界相，非行般
rě bō luó mì duō ruò xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè ruò xíng
若波罗蜜多；若行水、火、风、空、识界，若行
shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
水、火、风、空、识界相，非行般若波罗蜜多。

ruò xíng dì jiè cháng wú cháng ruò xíng dì jiè cháng wú cháng xiàng fēi
若行地界常无常，若行地界常无常相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè cháng
行般若波罗蜜多；若行水、火、风、空、识界常
wú cháng ruò xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè cháng wú cháng xiàng
无常，若行水、火、风、空、识界常无常相，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng dì jiè lè kǔ ruò xíng dì jiè lè
非行般若波罗蜜多。若行地界乐苦，若行地界乐
kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shuǐ huǒ fēng
苦相，非行般若波罗蜜多；若行水、火、风、
kōng shí jiè lè kǔ ruò xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè lè
空、识界乐苦，若行水、火、风、空、识界乐

kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng dì jiè wǒ wú wǒ ruò
苦相，非行般若波罗蜜多。若行地界我无我，若
xíng dì jiè wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shuǐ
行地界我无我相，非行般若波罗蜜多；若行水、
huǒ fēng kōng shí jiè wǒ wú wǒ ruò xíng shuǐ huǒ fēng
火、风、空、识界我无我，若行水、火、风、

kōng shí jiè wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng
空、识界我无我相，非行般若波罗蜜多。若行
dì jiè jìng bú jìng ruò xíng dì jiè jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó
地界净不净，若行地界净不净相，非行般若波
mì duō ruò xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè jìng bú jìng ruò xíng
罗蜜多；若行水、火、风、空、识界净不净，若行

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó
水、火、风、空、识界净不净相，非行般若波
luó mì duō ruò xíng dì jiè kōng bù kōng ruò xíng dì jiè kōng bù kōng xiàng
罗蜜多。若行地界空不空，若行地界空不空相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè
非行般若波罗蜜多；若行水、火、风、空、识界

kōng bù kōng ruò xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè kōng bù kōng xiàng
空不空，若行水、火、风、空、识界空不空相，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng dì jiè wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng
非行般若波罗蜜多。若行地界无相有相，若行
dì jiè wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shuǐ
地界无相有相相，非行般若波罗蜜多；若行水、
huǒ fēng kōng shí jiè wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng shuǐ huǒ fēng
火、风、空、识界无相有相，若行水、火、风、
kōng shí jiè wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
空、识界无相有相相，非行般若波罗蜜多。若
xíng dì jiè wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng dì jiè wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi
行地界无愿有愿，若行地界无愿有愿相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè wú
行般若波罗蜜多；若行水、火、风、空、识界无
yuàn yǒu yuàn ruò xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè wú yuàn yǒu yuàn
愿有愿，若行水、火、风、空、识界无愿有愿
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng dì jiè jì jìng bú jì jìng
相，非行般若波罗蜜多。若行地界寂静不寂静，
ruò xíng dì jiè jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
若行地界寂静不寂静相，非行般若波罗蜜多；若
xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè jì jìng bú jì jìng ruò xíng shuǐ
行水、火、风、空、识界寂静不寂静，若行水、
huǒ fēng kōng shí jiè jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō
火、风、空、识界寂静不寂静相，非行般若波
luó mì duō ruò xíng dì jiè yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng dì jiè yuǎn lí
罗蜜多。若行地界远离不远离，若行地界远离
bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng shuǐ huǒ
不远离相，非行般若波罗蜜多；若行水、火、
fēng kōng shí jiè yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng shuǐ huǒ fēng
风、空、识界远离不远离，若行水、火、风、
kōng shí jiè yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
空、识界远离不远离相，非行般若波罗蜜多。

大般若波罗蜜多经卷第三十八

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān shí jiǔ
大般若波罗蜜多经卷第三十九

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn bō rě xíng xiàng pǐn dì shí zhī èr
初分般若行相品第十之二

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí ruò xíng kǔ shèng dì ruò xíng kǔ shèng dì xiàng
若波罗蜜多时，若行苦圣谛，若行苦圣谛相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng jí miè dào shèng dì ruò
非行般若波罗蜜多；若行集、灭、道圣谛，若
xíng jí miè dào shèng dì xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
行集、灭、道圣谛相，非行般若波罗蜜多。若
xíng kǔ shèng dì cháng wú cháng ruò xíng kǔ shèng dì cháng wú cháng
行苦圣谛常无常，若行苦圣谛常无常
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng jí miè dào shèng dì
相，非行般若波罗蜜多；若行集、灭、道圣谛
cháng wú cháng ruò xíng jí miè dào shèng dì cháng wú cháng xiàng
常无常，若行集、灭、道圣谛常无常相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng kǔ shèng dì lè kǔ ruò xíng kǔ
非行般若波罗蜜多。若行苦圣谛乐苦，若行苦
shèng dì lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng jí miè
圣谛乐苦相，非行般若波罗蜜多；若行集、灭、
dào shèng dì lè kǔ ruò xíng jí miè dào shèng dì lè kǔ xiàng
道圣谛乐苦，若行集、灭、道圣谛乐苦相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng kǔ shèng dì wǒ wú wǒ ruò xíng kǔ
非行般若波罗蜜多。若行苦圣谛我无我，若行苦
shèng dì wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng jí
圣谛我无我相，非行般若波罗蜜多；若行集、
miè dào shèng dì wǒ wú wǒ ruò xíng jí miè dào shèng dì wǒ wú
灭、道圣谛我无我，若行集、灭、道圣谛我无
wǒ xiàng fēi xíng bō ruò bō luó mì duō ruò xíng kǔ shèng dì jìng bú jìng
我相，非行般若波罗蜜多。若行苦圣谛净不净，

ruò xíng kǔ shèng dì jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
若行苦圣谛净不净相，非行般若波罗蜜多；若

xíng jí miè dào shèng dì jìng bú jìng ruò xíng jí miè dào shèng
行集、灭、道圣谛净不净，若行集、灭、道圣

dì jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng kǔ shèng dì
谛净不净相，非行般若波罗蜜多。若行苦圣谛

kōng bù kōng ruò xíng kǔ shèng dì kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō rě bō
空不空，若行苦圣谛空不空相，非行般若波

luó mì duō ruò xíng jí miè dào shèng dì kōng bù kōng ruò xíng jí
罗蜜多；若行集、灭、道圣谛空不空，若行集、

miè dào shèng dì kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
灭、道圣谛空不空相，非行般若波罗蜜多。若

xíng kǔ shèng dì wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng kǔ shèng dì wú xiàng yǒu xiàng
行苦圣谛无相有相，若行苦圣谛无相有相

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng jí miè dào shèng dì
相，非行般若波罗蜜多；若行集、灭、道圣谛

wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng jí miè dào shèng dì wú xiàng yǒu xiàng xiàng
无相有相，若行集、灭、道圣谛无相有相相，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng kǔ shèng dì wú yuàn yǒu yuàn ruò
非行般若波罗蜜多。若行苦圣谛无愿有愿，若

xíng kǔ shèng dì wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
行苦圣谛无愿有愿相，非行般若波罗蜜多；

ruò xíng jí miè dào shèng dì wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng jí miè
若行集、灭、道圣谛无愿有愿，若行集、灭、

dào shèng dì wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
道圣谛无愿有愿相，非行般若波罗蜜多。若

xíng kǔ shèng dì jì jìng bú jì jìng ruò xíng kǔ shèng dì jì jìng bú jì jìng
行苦圣谛寂静不寂静，若行苦圣谛寂静不寂静

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng jí miè dào shèng dì
相，非行般若波罗蜜多；若行集、灭、道圣谛

jì jìng bú jì jìng ruò xíng jí miè dào shèng dì jì jìng bú jì jìng
寂静不寂静，若行集、灭、道圣谛寂静不寂静

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng kǔ shèng dì yuǎn lí bù
相，非行般若波罗蜜多。若行苦圣谛远离不

yuǎn lí ruò xíng kǔ shèng dì yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě
远离，若行苦圣谛远离不远离相，非行般若

bō luó mì duō ruò xíng jí miè dào shèng dì yuǎn lí bù yuǎn lí
波罗蜜多；若行集、灭、道圣谛远离不远离，

ruò xíng jí miè dào shèng dì yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō
若行集、灭、道圣谛远离不远离相，非行般
rě bō luó mì duō
若波罗蜜多。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí ruò xíng wú míng ruò xíng wú míng xiàng fēi xíng
若波罗蜜多时，若行无明，若行无明相，非行

bō rě bō luó mì duō ruò xíng xíng shí míng sè liù chù chù
般若波罗蜜多；若行行、识、名色、六处、触、

shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo ruò xíng
受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼，若行

xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
行乃至老死愁叹苦忧恼相，非行般若波罗蜜多。

ruò xíng wú míng cháng wú cháng ruò xíng wú míng cháng wú cháng xiàng
若行无明常无常，若行无明常无常相，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng xíng shí míng sè liù chù
非行般若波罗蜜多；若行行、识、名色、六处、

chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo cháng
触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼常

wú cháng ruò xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo cháng wú cháng
无常，若行行乃至老死愁叹苦忧恼常无常

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng wú míng lè kǔ ruò xíng
相，非行般若波罗蜜多。若行无明乐苦，若行

wú míng lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng xíng shí
无明乐苦相，非行般若波罗蜜多；若行行、识、

míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死

chóu tàn kǔ yōu nǎo lè kǔ ruò xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo
愁叹苦忧恼乐苦，若行行乃至老死愁叹苦忧恼

lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng wú míng wǒ wú wǒ
乐苦相，非行般若波罗蜜多。若行无明我无我，

ruò xíng wú míng wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng
若行无明我无我相，非行般若波罗蜜多；若行

xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
行、识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、

lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo wǒ wú wǒ ruò xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn
老死愁叹苦忧恼我无我，若行行乃至老死愁叹

kǔ yōunǎo wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng wú
苦 忧 恼 我 无 我 相 ， 非 行 般 若 波 罗 蜜 多 。 若 行 无

míng jìng bú jìng ruò xíng wú míng jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó
明 净 不 净 ， 若 行 无 明 净 不 净 相 ， 非 行 般 若 波 罗

mì duō ruò xíng xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài
蜜 多 ； 若 行 行 、 识 、 名 色 、 六 处 、 触 、 受 、 爱 、

qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo jìng bú jìng ruò xíng xíng
取 、 有 、 生 、 老 死 愁 叹 苦 忧 恼 净 不 净 ， 若 行 行

nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó
乃 至 老 死 愁 叹 苦 忧 恼 净 不 净 相 ， 非 行 般 若 波 罗

mì duō ruò xíng wú míng kōng bù kōng ruò xíng wú míng kōng bù kōng xiàng
蜜 多 。 若 行 无 明 空 不 空 ， 若 行 无 明 空 不 空 相 ，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng xíng shí míng sè liù chù
非 行 般 若 波 罗 蜜 多 ； 若 行 行 、 识 、 名 色 、 六 处 、

chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo kōng
触 、 受 、 爱 、 取 、 有 、 生 、 老 死 愁 叹 苦 忧 恼 空

bù kōng ruò xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo kōng bù kōng xiàng
不 空 ， 若 行 行 乃 至 老 死 愁 叹 苦 忧 恼 空 不 空 相 ，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng wú míng wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng
非 行 般 若 波 罗 蜜 多 。 若 行 无 明 无 相 有 相 ， 若 行

wú míng wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng xíng
无 明 无 相 有 相 相 ， 非 行 般 若 波 罗 蜜 多 ； 若 行 行 、

shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识 、 名 色 、 六 处 、 触 、 受 、 爱 、 取 、 有 、 生 、

lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ
老 死 愁 叹 苦 忧 恼 无 相 有 相 ， 若 行 行 乃 至 老 死

chóu tàn kǔ yōunǎo wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
愁 叹 苦 忧 恼 无 相 有 相 相 ， 非 行 般 若 波 罗 蜜 多 。

ruò xíng wú míng wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng wú míng wú yuàn yǒu yuàn xiàng
若 行 无 明 无 愿 有 愿 ， 若 行 无 明 无 愿 有 愿 相 ，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng xíng shí míng sè liù chù
非 行 般 若 波 罗 蜜 多 ； 若 行 行 、 识 、 名 色 、 六 处 、

chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo wú
触 、 受 、 爱 、 取 、 有 、 生 、 老 死 愁 叹 苦 忧 恼 无

yuàn yǒu yuàn ruò xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo wú yuàn yǒu
愿 有 愿 ， 若 行 行 乃 至 老 死 愁 叹 苦 忧 恼 无 愿 有

yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng wú míng jì jìng bú jì
愿 相 ， 非 行 般 若 波 罗 蜜 多 。 若 行 无 明 寂 静 不 寂

jìng ruò xíng wú míng jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
静，若行无明寂静不寂静相，非行般若波罗蜜
duō ruò xíng xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ
多；若行行、识、名色、六处、触、受、爱、取、
yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo jì jìng bú jì jìng ruò xíng xíng
有、生、老死愁叹苦忧恼寂静不寂静，若行行
nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě
乃至老死愁叹苦忧恼寂静不寂静相，非行般若
bō luó mì duō ruò xíng wú míng yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng wú míng yuǎn
波罗蜜多。若行无明远离不远离，若行无明远
lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng xíng shí
离不远离相，非行般若波罗蜜多；若行行、识、
míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死
chóu tàn kǔ yōu nǎo yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu
愁叹苦忧恼远离不远离，若行行乃至老死愁
tàn kǔ yōu nǎo yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
叹苦忧恼远离不远离相，非行般若波罗蜜多。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí ruò xíng sì jìng lǜ ruò xíng sì jìng lǜ xiàng fēi
若波罗蜜多时，若行四静虑，若行四静虑相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì wú liàng sì wú sè dìng ruò xíng
行般若波罗蜜多；若行四无量、四无色定，若行
sì wú liàng sì wú sè dìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
四无量、四无色定相，非行般若波罗蜜多。若
xíng sì jìng lǜ cháng wú cháng ruò xíng sì jìng lǜ cháng wú cháng xiàng
行四静虑常无常，若行四静虑常无常相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì wú liàng sì wú sè dìng cháng
非行般若波罗蜜多；若行四无量、四无色定常
wú cháng ruò xíng sì wú liàng sì wú sè dìng cháng wú cháng xiàng
无常，若行四无量、四无色定常无常相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì jìng lǜ lè kǔ ruò xíng sì jìng
非行般若波罗蜜多。若行四静虑乐苦，若行四静
lǜ lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì wú liàng
虑乐苦相，非行般若波罗蜜多；若行四无量、
sì wú sè dìng lè kǔ ruò xíng sì wú liàng sì wú sè dìng lè kǔ xiàng
四无色定乐苦，若行四无量、四无色定乐苦相，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì jìng lǜ wǒ wú wǒ ruò xíng sì
非行般若波罗蜜多。若行四静虑我无我，若行四
jìng lǜ wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì wú
静虑我无我相，非行般若波罗蜜多；若行四无
liàng sì wú sè dìng wǒ wú wǒ ruò xíng sì wú liàng sì wú sè dìng
量、四无色定我无我，若行四无量、四无色定
wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì jìng lǜ jìng bú
我无我相，非行般若波罗蜜多。若行四静虑净不
jìng ruò xíng sì jìng lǜ jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
净，若行四静虑净不净相，非行般若波罗蜜多；
ruò xíng sì wú liàng sì wú sè dìng jìng bú jìng ruò xíng sì wú liàng sì
若行四无量、四无色定净不净，若行四无量、四
wú sè dìng jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì jìng
无色定净不净相，非行般若波罗蜜多。若行四静
lǜ kōng bù kōng ruò xíng sì jìng lǜ kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō rě bō
虑空不空，若行四静虑空不空相，非行般若波
luó mì duō ruò xíng sì wú liàng sì wú sè dìng kōng bù kōng ruò xíng
罗蜜多；若行四无量、四无色定空不空，若行
sì wú liàng sì wú sè dìng kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
四无量、四无色定空不空相，非行般若波罗蜜
duō ruò xíng sì jìng lǜ wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng sì jìng lǜ wú xiàng yǒu
多。若行四静虑无相有相，若行四静虑无相有
xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì wú liàng sì wú
相相，非行般若波罗蜜多；若行四无量、四无
sè dìng wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng sì wú liàng sì wú sè dìng wú xiàng yǒu
色定无相有相，若行四无量、四无色定无相有
xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì jìng lǜ wú yuàn yǒu
相相，非行般若波罗蜜多。若行四静虑无愿有
yuàn ruò xíng sì jìng lǜ wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
愿，若行四静虑无愿有愿相，非行般若波罗蜜
duō ruò xíng sì wú liàng sì wú sè dìng wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng sì
多；若行四无量、四无色定无愿有愿，若行四
wú liàng sì wú sè dìng wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
无量、四无色定无愿有愿相，非行般若波罗蜜
duō ruò xíng sì jìng lǜ jì jìng bú jì jìng ruò xíng sì jìng lǜ jì jìng bú
多。若行四静虑寂静不寂静，若行四静虑寂静不
jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì wú liàng sì
寂静相，非行般若波罗蜜多；若行四无量、四

wú sè dìng jì jìng bú jì jìng ruò xíng sì wú liàng sì wú sè dìng jì jìng
无色定寂静不寂静，若行四无量、四无色定寂静
bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì jìng lǚ yuǎn
不寂静相，非行般若波罗蜜多。若行四静虑远
lí bù yuǎn lí ruò xíng sì jìng lǚ yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō
离不远离，若行四静虑远离不远离相，非行般
rě bō luó mì duō ruò xíng sì wú liàng sì wú sè dìng yuǎn lí bù yuǎn
若波罗蜜多；若行四无量、四无色定远离不
lí ruò xíng sì wú liàng sì wú sè dìng yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi
离，若行四无量、四无色定远离不远离相，非
xíng bō rě bō luó mì duō
行般若波罗蜜多。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí ruò xíng sì niàn zhù ruò xíng sì niàn zhù xiàng
若波罗蜜多时，若行四念住，若行四念住相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì zhèng duàn sì shén zú wǔ
非行般若波罗蜜多；若行四正断、四神足、五
gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī ruò xíng sì zhèng duàn
根、五力、七等觉支、八圣道支，若行四正断
nǎi zhì bā shèng dào zhī xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì
乃至八圣道支相，非行般若波罗蜜多。若行四
niàn zhù cháng wú cháng ruò xíng sì niàn zhù cháng wú cháng xiàng fēi xíng
念住常无常，若行四念住常无常相，非行
bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn
般若波罗蜜多；若行四正断、四神足、五根、
wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī cháng wú cháng ruò xíng sì
五力、七等觉支、八圣道支常无常，若行四
zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī cháng wú cháng xiàng fēi xíng bō rě
正断乃至八圣道支常无常相，非行般若
bō luó mì duō ruò xíng sì niàn zhù lè kǔ ruò xíng sì niàn zhù lè kǔ
波罗蜜多。若行四念住乐苦，若行四念住乐苦
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì zhèng duàn sì shén
相，非行般若波罗蜜多；若行四正断、四神
zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī lè kǔ
足、五根、五力、七等觉支、八圣道支乐苦，
ruò xíng sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě
若行四正断乃至八圣道支乐苦相，非行般若

bō luó mì duō ruò xíng sì niàn zhù wǒ wú wǒ ruò xíng sì niàn zhù wǒ wú
波罗蜜多。若行四念住我无我，若行四念住我无
wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì zhèng duàn sì shén
我相，非行般若波罗蜜多；若行四正断、四神
zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī wǒ wú wǒ
足、五根、五力、七等觉支、八圣道支我无我，
ruò xíng sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō
若行四正断乃至八圣道支我无我相，非行般
rě bō luó mì duō ruò xíng sì niàn zhù jìng bú jìng ruò xíng sì niàn zhù jìng
若波罗蜜多。若行四念住净不净，若行四念住净
bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì zhèng duàn sì
不净相，非行般若波罗蜜多；若行四正断、四
shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī jìng bú
神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支净不
jìng ruò xíng sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī jìng bú jìng xiàng fēi
净，若行四正断乃至八圣道支净不净相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì niàn zhù kōng bù kōng ruò xíng sì
行般若波罗蜜多。若行四念住空不空，若行四
niàn zhù kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì
念住空不空相，非行般若波罗蜜多；若行四
zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng
正断、四神足、五根、五力、七等觉支、八圣
dào zhī kōng bù kōng ruò xíng sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī kōng
道支空不空，若行四正断乃至八圣道支空
bú kōng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì niàn zhù wú xiàng
不空相，非行般若波罗蜜多。若行四念住无相
yǒu xiàng ruò xíng sì niàn zhù wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō
有相，若行四念住无相有相相，非行般若波
luó mì duō ruò xíng sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì
罗蜜多；若行四正断、四神足、五根、五力、
qī děng jué zhī bā shèng dào zhī wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng sì zhèng
七等觉支、八圣道支无相有相，若行四正
duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō
断乃至八圣道支无相有相相，非行般若波
luó mì duō ruò xíng sì niàn zhù wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng sì niàn zhù wú
罗蜜多。若行四念住无愿有愿，若行四念住无
yuàn yǒu yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì zhèng duàn
愿有愿相，非行般若波罗蜜多；若行四正断、

sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī wú
四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支无
yuàn yǒu yuàn ruò xíng sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī wú yuàn yǒu
愿有愿，若行四正断乃至八圣道支无愿有
yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì niàn zhù jì jìng bú
愿相，非行般若波罗蜜多。若行四念住寂静不
jì jìng ruò xíng sì niàn zhù jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó
寂静，若行四念住寂静不寂静相，非行般若波罗
mì duō ruò xíng sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī
蜜多；若行四正断、四神足、五根、五力、七
děng jué zhī bā shèng dào zhī jì jìng bú jì jìng ruò xíng sì zhèng duàn
等觉支、八圣道支寂静不寂静，若行四正断
nǎi zhì bā shèng dào zhī jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
乃至八圣道支寂静不寂静相，非行般若波罗蜜
duō ruò xíng sì niàn zhù yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng sì niàn zhù yuǎn lí
多。若行四念住远离不远离，若行四念住远离
bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì zhèng duàn
不远离相，非行般若波罗蜜多；若行四正断、
sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī yuǎn
四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支远
lí bù yuǎn lí ruò xíng sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī yuǎn lí
离不远离，若行四正断乃至八圣道支远离
bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
不远离相，非行般若波罗蜜多。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般
rě bō luó mì duō shí ruò xíng bù shī bō luó mì duō ruò xíng bù shī bō
若波罗蜜多时，若行布施波罗蜜多，若行布施波
luó mì duō xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng jìng jiè ān rěn
罗蜜多相，非行般若波罗蜜多；若行净戒、安忍、
jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō ruò xíng jìng jiè ān rěn
精进、静虑、般若波罗蜜多，若行净戒、安忍、
jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
精进、静虑、般若波罗蜜多相，非行般若波罗蜜
duō ruò xíng bù shī bō luó mì duō cháng wú cháng ruò xíng bù shī bō luó
多。若行布施波罗蜜多常无常，若行布施波
mì duō cháng wú cháng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng jìng
罗蜜多常无常相，非行般若波罗蜜多；若行净

jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duōcháng wú cháng
戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多常无常，
ruò xíng jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duōcháng
若行净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多常
wú chángxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng bù shī bō luó mì
无常相，非行般若波罗蜜多。若行布施波罗蜜
duō lè kǔ ruò xíng bù shī bō luó mì duō lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō
多乐苦，若行布施波罗蜜多乐苦相，非行般若波
luó mì duō ruò xíng jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō
罗蜜多；若行净戒、安忍、精进、静虑、般若波
luó mì duō lè kǔ ruò xíng jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō
罗蜜多乐苦，若行净戒、安忍、精进、静虑、般
rě bō luó mì duō lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng bù
若波罗蜜多乐苦相，非行般若波罗蜜多。若行布
shī bō luó mì duō wǒ wú wǒ ruò xíng bù shī bō luó mì duō wǒ wú wǒ
施波罗蜜多我无我，若行布施波罗蜜多我无我
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng jìng jiè ān rěn jīng jìn
相，非行般若波罗蜜多；若行净戒、安忍、精进、
jìng lù bō rě bō luó mì duō wǒ wú wǒ ruò xíng jìng jiè ān rěn
静虑、般若波罗蜜多我无我，若行净戒、安忍、
jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě
精进、静虑、般若波罗蜜多我无我相，非行般若
bō luó mì duō ruò xíng bù shī bō luó mì duō jìng bú jìng ruò xíng bù shī
波罗蜜多。若行布施波罗蜜多净不净，若行布施
bō luó mì duō jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng jìng
波罗蜜多净不净相，非行般若波罗蜜多；若行净
jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō jìng bú jìng
戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多净不净，
ruò xíng jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō jìng
若行净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多净
bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng bù shī bō luó mì duō
不净相，非行般若波罗蜜多。若行布施波罗蜜多
kōng bù kōng ruò xíng bù shī bō luó mì duō kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō
空不空，若行布施波罗蜜多空不空相，非行般
rě bō luó mì duō ruò xíng jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō
若波罗蜜多；若行净戒、安忍、精进、静虑、般
rě bō luó mì duō kōng bù kōng ruò xíng jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng
若波罗蜜多空不空，若行净戒、安忍、精进、静

lù bō rě bō luó mì duō kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
虑、般若波罗蜜多空不空相，非行般若波罗蜜
duō ruò xíng bù shī bō luó mì duō wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng bù shī bō
多。若行布施波罗蜜多无相有相，若行布施波
luó mì duō wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng
罗蜜多无相有相相，非行般若波罗蜜多；若行
jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō wú xiàng yǒu
净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多无相有
xiàng ruò xíng jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì
相，若行净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜
duō wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng bù shī
多无相有相相，非行般若波罗蜜多。若行布施
bō luó mì duō wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng bù shī bō luó mì duō wú yuàn yǒu
波罗蜜多无愿有愿，若行布施波罗蜜多无愿有
yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng jìng jiè ān rěn
愿相，非行般若波罗蜜多；若行净戒、安忍、
jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng jìng
精进、静虑、般若波罗蜜多无愿有愿，若行净
jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō wú yuàn yǒu yuàn
戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多无愿有愿
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng bù shī bō luó mì duō jì jìng
相，非行般若波罗蜜多。若行布施波罗蜜多寂静
bú jì jìng ruò xíng bù shī bō luó mì duō jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng
不寂静，若行布施波罗蜜多寂静不寂静相，非行
bō rě bō luó mì duō ruò xíng jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù
般若波罗蜜多；若行净戒、安忍、精进、静虑、
bō rě bō luó mì duō jì jìng bú jì jìng ruò xíng jìng jiè ān rěn jīng
般若波罗蜜多寂静不寂静，若行净戒、安忍、精
jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō
进、静虑、般若波罗蜜多寂静不寂静相，非行般
rě bō luó mì duō ruò xíng bù shī bō luó mì duō yuǎn lí bù yuǎn lí
若波罗蜜多。若行布施波罗蜜多远离不远离，
ruò xíng bù shī bō luó mì duō yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō
若行布施波罗蜜多远离不远离相，非行般若波
luó mì duō ruò xíng jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō
罗蜜多；若行净戒、安忍、精进、静虑、般若波
luó mì duō yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng jìng jiè ān rěn jīng jìn
罗蜜多远离不远离，若行净戒、安忍、精进、

jìng lù bō rě bō luó mì duōyuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě
静虑、般若波罗蜜多远离不远离相，非行般若
bō luó mì duō
波罗蜜多。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般

rě bō luó mì duō shí ruò xíng wǔ yǎn ruò xíng wǔ yǎn xiàng fēi xíng bō
若波罗蜜多时，若行五眼，若行五眼相，非行般

rě bō luó mì duō ruò xíng liù shéntōng ruò xíng liù shéntōng xiàng fēi
若波罗蜜多；若行六神通，若行六神通相，非

xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng wǔ yǎn cháng wú cháng ruò xíng wǔ yǎn
行般若波罗蜜多。若行五眼常无常，若行五眼

cháng wú cháng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng liù shéntōng
常无常相，非行般若波罗蜜多；若行六神通

cháng wú cháng ruò xíng liù shéntōng cháng wú cháng xiàng fēi xíng bō rě
常无常，若行六神通常无常相，非行般若

bō luó mì duō ruò xíng wǔ yǎn lè kǔ ruò xíng wǔ yǎn lè kǔ xiàng fēi
波罗蜜多。若行五眼乐苦，若行五眼乐苦相，非

xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng liù shéntōng lè kǔ ruò xíng liù shén
行般若波罗蜜多；若行六神通乐苦，若行六神

tōng lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng wǔ yǎn wǒ wú wǒ
通乐苦相，非行般若波罗蜜多。若行五眼我无我，

ruò xíng wǔ yǎn wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng liù
若行五眼我无我相，非行般若波罗蜜多；若行六

shéntōng wǒ wú wǒ ruò xíng liù shéntōng wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě
神通我无我，若行六神通我无我相，非行般若

bō luó mì duō ruò xíng wǔ yǎn jìng bú jìng ruò xíng wǔ yǎn jìng bú jìng xiàng
波罗蜜多。若行五眼净不净，若行五眼净不净相，

fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng liù shéntōng jìng bú jìng ruò xíng liù
非行般若波罗蜜多；若行六神通净不净，若行六

shéntōng jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng wǔ yǎn
神通净不净相，非行般若波罗蜜多。若行五眼

kōng bù kōng ruò xíng wǔ yǎn kōng bù kōng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
空不空，若行五眼空不空相，非行般若波罗蜜

duō ruò xíng liù shéntōng kōng bù kōng ruò xíng liù shéntōng kōng bù kōng
多；若行六神通空不空，若行六神通空不空

xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng wǔ yǎn wú xiàng yǒu xiàng
相，非行般若波罗蜜多。若行五眼无相有相，

ruò xíng wǔ yǎn wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
若行五眼无相有相相，非行般若波罗蜜多；若
xíng liù shéntōng wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng liù shéntōng wú xiàng yǒu xiàng
行六神通无相有相，若行六神通无相有相
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng wǔ yǎn wú yuàn yǒu yuàn
相，非行般若波罗蜜多。若行五眼无愿有愿，
ruò xíng wǔ yǎn wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
若行五眼无愿有愿相，非行般若波罗蜜多；若
xíng liù shéntōng wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng liù shéntōng wú yuàn yǒu yuàn
行六神通无愿有愿，若行六神通无愿有愿
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng wǔ yǎn jì jìng bú jì jìng
相，非行般若波罗蜜多。若行五眼寂静不寂静，
ruò xíng wǔ yǎn jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò
若行五眼寂静不寂静相，非行般若波罗蜜多；若
xíng liù shéntōng jì jìng bú jì jìng ruò xíng liù shéntōng jì jìng bú jì jìng
行六神通寂静不寂静，若行六神通寂静不寂静
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng wǔ yǎn yuǎn lí bù yuǎn lí
相，非行般若波罗蜜多。若行五眼远离不远离，
ruò xíng wǔ yǎn yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
若行五眼远离不远离相，非行般若波罗蜜多；
ruò xíng liù shéntōng yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng liù shéntōng yuǎn lí bù
若行六神通远离不远离，若行六神通远离不
yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
远离相，非行般若波罗蜜多。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般
rě bō luó mì duō shí ruò xíng fó shí lì ruò xíng fó shí lì xiàng fēi
若波罗蜜多时，若行佛十力，若行佛十力相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà
行般若波罗蜜多；若行四无所畏、四无碍解、大
cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì
慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法、一切智、
dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò xíng sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè xiàng
道相智、一切相智，若行四无所畏乃至一切相
zhì xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng fó shí lì cháng wú
智相，非行般若波罗蜜多。若行佛十力常无
cháng ruò xíng fó shí lì cháng wú cháng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
常，若行佛十力常无常相，非行般若波罗蜜

duō ruò xíng sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà
多；若行四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大
xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì
喜、大舍、十八佛不共法、一切智、道相智、
yī qiè xiàng zhì cháng wú cháng ruò xíng sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè
一切相智常无常，若行四无所畏乃至一切
xiàng zhì cháng wú cháng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng fó
相智常无常相，非行般若波罗蜜多。若行佛
shí lì lè kǔ ruò xíng fó shí lì lè kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
十力乐苦，若行佛十力乐苦相，非行般若波罗蜜
duō ruò xíng sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà
多；若行四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大
xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì
喜、大舍、十八佛不共法、一切智、道相智、
yī qiè xiàng zhì lè kǔ ruò xíng sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè xiàng zhì lè
一切相智乐苦，若行四无所畏乃至一切相智乐
kǔ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng fó shí lì wǒ wú wǒ
苦相，非行般若波罗蜜多。若行佛十力我无我，
ruò xíng fó shí lì wǒ wú wǒ xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng
若行佛十力我无我相，非行般若波罗蜜多；若行
sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě
四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、
shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì wǒ
十八佛不共法、一切智、道相智、一切相智我
wú wǒ ruò xíng sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè xiàng zhì wǒ wú wǒ xiàng
无我，若行四无所畏乃至一切相智我无我相，
fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng fó shí lì jìng bú jìng ruò xíng fó
非行般若波罗蜜多。若行佛十力净不净，若行佛
shí lì jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì wú suǒ
十力净不净相，非行般若波罗蜜多；若行四无所
wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā
畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八
fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì jìng bú jìng
佛不共法、一切智、道相智、一切相智净不净，
ruò xíng sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè xiàng zhì jìng bú jìng xiàng fēi xíng bō
若行四无所畏乃至一切相智净不净相，非行般
rě bō luó mì duō ruò xíng fó shí lì kōng bù kōng ruò xíng fó shí lì
若波罗蜜多。若行佛十力空不空，若行佛十力

kōng bù kōngxiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì wú suǒ wèi
空不空相，非行般若波罗蜜多；若行四无所畏、
sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú
四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不
gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì kōng bù kōng
共法、一切智、道相智、一切相智空不空，
ruò xíng sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè xiàng zhì kōng bù kōng xiàng fēi xíng
若行四无所畏乃至一切相智空不空相，非行
bō rě bō luó mì duō ruò xíng fó shí lì wú xiàng yǒu xiàng ruò xíng fó
般若波罗蜜多。若行佛十力无相有相，若行佛
shí lì wú xiàng yǒu xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì
十力无相有相相，非行般若波罗蜜多；若行四
wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě
无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、
shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì wú
十八佛不共法、一切智、道相智、一切相智无
xiàng yǒu xiàng ruò xíng sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè xiàng zhì wú xiàng yǒu
相有相，若行四无所畏乃至一切相智无相有
xiàng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng fó shí lì wú yuàn yǒu
相相，非行般若波罗蜜多。若行佛十力无愿有
yuàn ruò xíng fó shí lì wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
愿，若行佛十力无愿有愿相，非行般若波罗蜜
duō ruò xíng sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà
多；若行四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大
xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì
喜、大舍、十八佛不共法、一切智、道相智、
yī qiè xiàng zhì wú yuàn yǒu yuàn ruò xíng sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè
一切相智无愿有愿，若行四无所畏乃至一切
xiàng zhì wú yuàn yǒu yuàn xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng fó
相智无愿有愿相，非行般若波罗蜜多。若行佛
shí lì jì jìng bú jì jìng ruò xíng fó shí lì jì jìng bú jì jìng xiàng fēi
十力寂静不寂静，若行佛十力寂静不寂静相，非
xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà
行般若波罗蜜多；若行四无所畏、四无碍解、大
cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì
慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法、一切智、
dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì jì jìng bú jì jìng ruò xíng sì wú suǒ wèi
道相智、一切相智寂静不寂静，若行四无所畏

nǎi zhì yī qiè xiàng zhì jì jìng bú jì jìng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì
乃至一切相智寂静不寂静相，非行般若波罗蜜
duō ruò xíng fó shí lì yuǎn lí bù yuǎn lí ruò xíng fó shí lì yuǎn lí
多。若行佛十力远离不远离，若行佛十力远离
bù yuǎn lí xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò xíng sì wú suǒ wèi
不远离相，非行般若波罗蜜多；若行四无所畏、
sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú
四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不
gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yuǎn lí bù yuǎn
共法、一切智、道相智、一切相智远离不
lí ruò xíng sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè xiàng zhì yuǎn lí bù yuǎn lí
离，若行四无所畏乃至一切相智远离不
xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō
离相，非行般若波罗蜜多。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
“世尊！若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般
rě bō luó mì duō shí ruò zuò shì niàn wǒ xíng bō rě bō luó mì duō
若波罗蜜多时，若作是念：‘我行般若波罗蜜多。’
shì yǒu suǒ dé xíng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò zuò shì niàn
是有所得行相，非行般若波罗蜜多。若作是念：
wǒ shì pú sà mó hē sà shì yǒu suǒ dé xíng xiàng fēi xíng bō rě
‘我是菩萨摩诃萨。’是有所得行相，非行般若
bō luó mì duō ruò zuò shì niàn bǐ xíng bō rě bō luó mì duō shì
波罗蜜多。若作是念：‘彼行般若波罗蜜多。’是
yǒu suǒ dé xíng xiàng fēi xíng bō rě bō luó mì duō ruò zuò shì niàn
有所得行相，非行般若波罗蜜多。若作是念：
bǐ shì pú sà mó hē sà shì yǒu suǒ dé xíng xiàng fēi xíng bō rě
‘他是菩萨摩诃萨。’是有所得行相，非行般若
bō luó mì duō ruò zuò shì niàn rú shì xiū xíng bō rě bō luó mì duō
波罗蜜多。若作是念：‘如是修行般若波罗蜜多，
wéi xiū xíng bō rě bō luó mì duō shì yǒu suǒ dé xíng xiàng fēi xíng bō
为修行般若波罗蜜多。’是有所得行相，非行般
rě bō luó mì duō shì zūn ruò pú sà mó hē sà zuò rú shì děng xiū xíng
若波罗蜜多。世尊！若菩萨摩诃萨作如是等修行
bō rě bō luó mì duō dāng zhī cǐ míng wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō
般若波罗蜜多，当知此名无方便善巧修行般
rě bō luó mì duō pú sà mó hē sà
若波罗蜜多菩萨摩诃萨。”

ěr shí jù shòushànxiàn yǔ shè lì zǐ yán ruò pú sà mó hē
尔时，具寿善现语舍利子言：“若菩萨摩诃

sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí ruò yú sè zhù
萨无方便善巧修行般若波罗蜜多时，若于色住

xiǎngshèng jiě biàn yú sè zuò jiā xíng ruò yú shòu xiǎng xíng
想胜解，便于色作加行；若于受、想、行、

shí zhù xiǎngshèng jiě biàn yú shòu xiǎng xíng shí zuò jiā xíng
识住想胜解，便于受、想、行、识作加行。

yóu jiā xíng gù bù néng jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ
由加行故，不能解脱生老病死及当来苦。

ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō rě bō
“若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般若波

luó mì duō shí ruò yú yǎn chù zhù xiǎngshèng jiě biàn yú yǎn chù zuò jiā
罗蜜多时，若于眼处住想胜解，便于眼处作加

xíng ruò yú ěr bí shé shēn yì chù zhù xiǎngshèng jiě biàn
行；若于耳、鼻、舌、身、意处住想胜解，便

yú ěr bí shé shēn yì chù zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù
于耳、鼻、舌、身、意处作加行。由加行故，不

néng jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ ruò yú sè chù zhù xiǎng
能解脱生老病死及当来苦。若于色处住想

shèng jiě biàn yú sè chù zuò jiā xíng ruò yú shēng xiāng wèi
胜解，便于色处作加行；若于声、香、味、

chù fǎ chù zhù xiǎngshèng jiě biàn yú shēng xiāng wèi chù
触、法处住想胜解，便于声、香、味、触、

fǎ chù zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ jí
法处作加行。由加行故，不能解脱生老病死及

dāng lái kǔ
当来苦。

ruò pú sà mó hē sà wú fāngbiànshànqiǎo xiū xíng bō rě bō
“若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般若波

luó mì duō shí ruò yú yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn
罗蜜多时，若于眼界、色界、眼识界及眼触、眼

chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zhù xiǎngshèng jiě biàn yú yǎn jiè nǎi zhì
触为缘所生诸受住想胜解，便于眼界乃至

yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě
眼触为缘所生诸受作加行。由加行故，不能解

tuō shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ ruò yú ěr jiè shēng jiè ěr shí
脱生老病死及当来苦。若于耳界、声界、耳识

jiè jí ěr chù ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zhù xiǎng shèng jiě biàn
界及耳触、耳触为缘所生诸受住想胜解，便
yú ěr jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zuò jiā xíng yóu jiā xíng
于耳界乃至耳触为缘所生诸受作加行。由加行
gù bù néng jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ ruò yú bí jiè
故，不能解脱生老病死及当来苦。若于鼻界、
xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zhù
香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生诸受住
xiǎng shèng jiě biàn yú bí jiè nǎi zhì bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
想胜解，便于鼻界乃至鼻触为缘所生诸受
zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái
作加行。由加行故，不能解脱生老病死及当来
kǔ ruò yú shé jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán
苦。若于舌界、味界、舌识界及舌触、舌触为缘
suǒ shēng zhū shòu zhù xiǎng shèng jiě biàn yú shé jiè nǎi zhì shé chù wéi
所生诸受住想胜解，便于舌界乃至舌触为
yuán suǒ shēng zhū shòu zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě tuō shēng
缘所生诸受作加行。由加行故，不能解脱生
lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ ruò yú shēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí
老病死及当来苦。若于身界、触界、身识界及
shēn chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zhù xiǎng shèng jiě biàn yú
身触、身触为缘所生诸受住想胜解，便于
shēn jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zuò jiā xíng yóu jiā xíng
身界乃至身触为缘所生诸受作加行。由加行
gù bù néng jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ ruò yú yì jiè
故，不能解脱生老病死及当来苦。若于意界、
fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zhù xiǎng
法界、意识界及意触、意触为缘所生诸受住想
shèng jiě biàn yú yì jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zuò jiā
胜解，便于意界乃至意触为缘所生诸受作加
xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ
行。由加行故，不能解脱生老病死及当来苦。

ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng ān rě bō
“若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般若波

luó mì duō shí ruò yú dì jiè zhù xiǎng shèng jiě biàn yú dì jiè zuò jiā
罗蜜多时，若于地界住想胜解，便于地界作加
xíng ruò yú shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè zhù xiǎng shèng jiě biàn
行；若于水、火、风、空、识界住想胜解，便

yú shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù
于水、火、风、空、识界作加行。由加行故，不
néng jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ
能解脱生老病死及当来苦。

ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě bō
“若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般若波

luó mì duō shí ruò yú kǔ shèng dì zhù xiǎng shèng jiě biàn yú kǔ shèng
罗蜜多时，若于苦圣谛住想胜解，便于苦圣

dì zuò jiā xíng ruò yú jí miè dào shèng dì zhù xiǎng shèng jiě biàn
谛作加行；若于集、灭、道圣谛住想胜解，便

yú jí miè dào shèng dì zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě
于集、灭、道圣谛作加行。由加行故，不能解

tuō shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ
脱生老病死及当来苦。

ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě bō
“若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般若波

luó mì duō shí ruò yú wú míng zhù xiǎng shèng jiě biàn yú wú míng zuò
罗蜜多时，若于无明住想胜解，便于无明作

jiā xíng ruò yú xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài
加行；若于行、识、名色、六处、触、受、爱、

qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo zhù xiǎng shèng jiě biàn
取、有、生、老死愁叹苦忧恼住想胜解，便

yú xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù
于行乃至老死愁叹苦忧恼作加行。由加行故，不

néng jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ
能解脱生老病死及当来苦。

ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě bō
“若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般若波

luó mì duō shí ruò yú sì jìng lǜ zhù xiǎng shèng jiě biàn yú sì jìng lǜ
罗蜜多时，若于四静虑住想胜解，便于四静虑

zuò jiā xíng ruò yú sì wú liàng sì wú sè dìng zhù xiǎng shèng jiě biàn
作加行；若于四无量、四无色定住想胜解，便

yú sì wú liàng sì wú sè dìng zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng
于四无量、四无色定作加行。由加行故，不能

jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ
解脱生老病死及当来苦。

ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě bō
“若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般若波

luó mì duō shí ruò yú sì niàn zhù zhù xiǎng shèng jiě biàn yú sì niàn zhù
罗蜜多时，若于四念住住想胜解，便于四念住

zuò jiā xíng ruò yú sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì
作加行；若于四正断、四神足、五根、五力、

qī děng jué zhī bā shèng dào zhī zhù xiǎng shèng jiě biàn yú sì zhèng
七等觉支、八圣道支住想胜解，便于四正

duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě tuō
断乃至八圣道支作加行。由加行故，不能解脱

shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ
生老病死及当来苦。

ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě bō
“若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般若波

luó mì duō shí ruò yú bù shī bō luó mì duō zhù xiǎng shèng jiě biàn yú
罗蜜多时，若于布施波罗蜜多住想胜解，便于

bù shī bō luó mì duō zuò jiā xíng ruò yú jìng jiè ān rěn jīng jìn
布施波罗蜜多作加行；若于净戒、安忍、精进、

jìng lǜ bō rě bō luó mì duō zhù xiǎng shèng jiě biàn yú jìng jiè nǎi zhì
静虑、般若波罗蜜多住想胜解，便于净戒乃至

bō rě bō luó mì duō zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě tuō shēng
般若波罗蜜多作加行。由加行故，不能解脱生

lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ
老病死及当来苦。

ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě bō
“若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般若波

luó mì duō shí ruò yú wǔ yǎn zhù xiǎng shèng jiě biàn yú wǔ yǎn zuò jiā
罗蜜多时，若于五眼住想胜解，便于五眼作加

xíng ruò yú liù shén tōng zhù xiǎng shèng jiě biàn yú liù shén tōng zuò jiā
行；若于六神通住想胜解，便于六神通作加

xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ jí dāng lái kǔ
行。由加行故，不能解脱生老病死及当来苦。

ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě bō
“若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般若波

luó mì duō shí ruò yú fó shí lì zhù xiǎng shèng jiě biàn yú fó shí lì
罗蜜多时，若于佛十力住想胜解，便于佛十力

zuò jiā xíng ruò yú sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi
作加行；若于四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、

dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yī qiè zhì dào xiàng zhì
大喜、大舍、十八佛不共法、一切智、道相智、

yī qiè xiàng zhì zhù xiǎng shèng jiě biàn yú sì wú suǒ wèi nǎi zhì yī qiè
一切相智住想胜解，便于四无所畏乃至一切
xiàng zhì zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ jí
相智作加行。由加行故，不能解脱生老病死及
dāng lái kǔ
当来苦。

ruò pú sà mó hē sà wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě bō
“若菩萨摩诃萨无方便善巧修行般若波

luó mì duō shí ruò yú shēng wén jí yú bǐ fǎ zhù xiǎng shèng jiě biàn
罗蜜多时，若于声闻及于彼法住想胜解，便
yú shēng wén jí yú bǐ fǎ zuò jiā xíng ruò yú dú jué pú sà rú
于声闻及于彼法作加行；若于独觉、菩萨、如
lái jí yú bǐ fǎ zhù xiǎng shèng jiě biàn yú dú jué pú sà rú lái
来及于彼法住想胜解，便于独觉、菩萨、如来
jí yú bǐ fǎ zuò jiā xíng yóu jiā xíng gù bù néng jiě tuō shēng lǎo bìng
及于彼法作加行。由加行故，不能解脱生老病
sǐ jí dāng lái kǔ
死及当来苦。

shè lì zǐ rú shì pú sà mó hē sà shàng bù néng zhèng shēng
“舍利子，如是菩萨摩诃萨尚不能证声

wén dú jué bō niè pán dì ruò dé wú shàng zhèng děng pú tí wú
闻、独觉般涅槃地，若得无上正等菩提，无
yǒu shì chù shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà zuò rú shì děng xiū xíng bō
有是处。舍利子，若菩萨摩诃萨作如是等修行般
rě bō luó mì duō dāng zhī cǐ míng wú fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě
若波罗蜜多，当知此名无方便善巧修行般若
bō luó mì duō pú sà mó hē sà
波罗蜜多菩萨摩诃萨。”

shí shè lì zǐ wèn shàn xiàn yán yún hé dāng zhī zhū pú sà mó
时，舍利子问善现言：“云何当知诸菩萨摩

hē sà yǒu fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō
诃萨有方便善巧修行般若波罗蜜多？”

shàn xiàn dá yán ruò pú sà mó hē sà yǒu fāng biàn shàn qiǎo xiū
善现答言：“若菩萨摩诃萨有方便善巧修

xíng bō rě bō luó mì duō shí bù xíng sè bù xíng sè xiàng shì xíng bō
行般若波罗蜜多时，不行色，不行色相，是行般
rě bō luó mì duō bù xíng shòu xiǎng xíng shí bù xíng shòu
若波罗蜜多；不行受、想、行、识，不行受、

xiǎng xíng shí xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sè cháng
想、行、识相，是行般若波罗蜜多。不行色常

wú cháng bù xíng sè cháng wú cháng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
无常，不行色常无常相，是行般若波罗蜜多；

bù xíng shòu xiǎng xíng shí cháng wú cháng bù xíng shòu xiǎng
不行受、想、行、识常无常，不行受、想、

xíng shí cháng wú cháng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng
行、识常无常相，是行般若波罗蜜多。不行

sè lè kǔ bù xíng sè lè kǔ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù
色乐苦，不行色乐苦相，是行般若波罗蜜多；不

xíng shòu xiǎng xíng shí lè kǔ bù xíng shòu xiǎng xíng shí
行受、想、行、识乐苦，不行受、想、行、识

lè kǔ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sè wǒ wú wǒ bù
乐苦相，是行般若波罗蜜多。不行色我无我，不

xíng sè wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shòu
行色我无我相，是行般若波罗蜜多；不行受、

xiǎng xíng shí wǒ wú wǒ bù xíng shòu xiǎng xíng shí wǒ wú
想、行、识我无我，不行受、想、行、识我无

wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sè jìng bú jìng bù xíng
我相，是行般若波罗蜜多。不行色净不净，不行

sè jìng bú jìng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shòu xiǎng
色净不净相，是行般若波罗蜜多；不行受、想、

xíng shí jìng bú jìng bù xíng shòu xiǎng xíng shí jìng bú jìng xiàng
行、识净不净，不行受、想、行、识净不净相，

shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sè kōng bù kōng bù xíng sè kōng
是行般若波罗蜜多。不行色空不空，不行色空

bù kōng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shòu xiǎng xíng
不空相，是行般若波罗蜜多；不行受、想、行、

shí kōng bù kōng bù xíng shòu xiǎng xíng shí kōng bù kōng xiàng
识空不空，不行受、想、行、识空不空相，

shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sè wú xiàng yǒu xiàng bù xíng sè
是行般若波罗蜜多。不行色无相有相，不行色

wú xiàng yǒu xiàng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shòu xiǎng
无相有相相，是行般若波罗蜜多；不行受、想、

xíng shí wú xiàng yǒu xiàng bù xíng shòu xiǎng xíng shí wú xiàng
行、识无相有相，不行受、想、行、识无相

yǒu xiàng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sè wú yuàn yǒu yuàn
有相相，是行般若波罗蜜多。不行色无愿有愿，

bù xíng sè wú yuànyǒuyuànxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng
不行色无愿有愿相，是行般若波罗蜜多；不行

shòu xiǎng xíng shí wú yuànyǒuyuàn bù xíngshòu xiǎng xíng
受、想、行、识无愿有愿，不行受、想、行、

shí wú yuànyǒuyuànxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sè jì
识无愿有愿相，是行般若波罗蜜多。不行色寂

jìng bú jì jìng bù xíng sè jì jìng bú jì jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó
静不寂静，不行色寂静不寂静相，是行般若波罗

mì duō bù xíngshòu xiǎng xíng shí jì jìng bú jì jìng bù xíng
蜜多；不行受、想、行、识寂静不寂静，不行

shòu xiǎng xíng shí jì jìng bú jì jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó
受、想、行、识寂静不寂静相，是行般若波罗

mì duō bù xíng sè yuǎn lí bù yuǎn lí bù xíng sè yuǎn lí bù yuǎn lí
蜜多。不行色远离不远离，不行色远离不远离

xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngshòu xiǎng xíng shí
相，是行般若波罗蜜多；不行受、想、行、识

yuǎn lí bù yuǎn lí bù xíngshòu xiǎng xíng shí yuǎn lí bù yuǎn lí
远离不远离，不行受、想、行、识远离不远离

lí xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
离相，是行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒufāngbiànshàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ sè sè
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，色、色

xìngkōng shòuxiǎngxíng shí shòuxiǎngxíng shí xìngkōng shè lì zǐ
性空，受想行识、受想行识性空。舍利子，

shì sè fēi sè kōng shì sèkōng fēi sè sè bù lí kōng kōng bù lí
是色非色空，是色空非色，色不离空，空不离

sè sè jí shì kōng kōng jí shì sè shòu xiǎng xíng shí yì
色，色即是空，空即是色，受、想、行、识亦

fù rú shì
复如是。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒufāngbiànshànqiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩诃萨有方便善巧修行

bō rě bō luó mì duō shí bù xíngyǎnchù bù xíngyǎnchùxiàng shì xíng
般若波罗蜜多时，不行眼处，不行眼处相，是行

bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr bí shé shēn yì chù bù
般若波罗蜜多；不行耳、鼻、舌、身、意处，不

xíng ěr bí shé shēn yì chùxiàng shì xíng bō rě bō luó mì
行耳、鼻、舌、身、意处相，是行般若波罗蜜
duō bù xíngyǎnchùcháng wú cháng bù xíngyǎnchùcháng wú chángxiàng
多。不行眼处常无常，不行眼处常无常相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr bí shé shēn yì chù
是行般若波罗蜜多；不行耳、鼻、舌、身、意处
cháng wú cháng bù xíng ěr bí shé shēn yì chùcháng wú cháng
常无常，不行耳、鼻、舌、身、意处常无常
xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngyǎnchù lè kǔ bù xíngyǎn
相，是行般若波罗蜜多。不行眼处乐苦，不行眼
chù lè kǔ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr bí shé
处乐苦相，是行般若波罗蜜多；不行耳、鼻、舌、
shēn yì chù lè kǔ bù xíng ěr bí shé shēn yì chù lè kǔ
身、意处乐苦，不行耳、鼻、舌、身、意处乐苦
xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngyǎnchù wǒ wú wǒ bù xíng
相，是行般若波罗蜜多。不行眼处我无我，不行
yǎnchù wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr bí
眼处我无我相，是行般若波罗蜜多；不行耳、鼻、
shé shēn yì chù wǒ wú wǒ bù xíng ěr bí shé shēn yì
舌、身、意处我无我，不行耳、鼻、舌、身、意
chù wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngyǎnchù jìng bú
处我无我相，是行般若波罗蜜多。不行眼处净不
jìng bù xíngyǎnchù jìng bú jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù
净，不行眼处净不净相，是行般若波罗蜜多；不
xíng ěr bí shé shēn yì chù jìng bú jìng bù xíng ěr bí
行耳、鼻、舌、身、意处净不净，不行耳、鼻、
shé shēn yì chù jìng bú jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
舌、身、意处净不净相，是行般若波罗蜜多。
bù xíngyǎnchù kōng bù kōng bù xíngyǎnchù kōng bù kōngxiàng shì xíng bō
不行眼处空不空，不行眼处空不空相，是行般
rě bō luó mì duō bù xíng ěr bí shé shēn yì chù kōng bù kōng
若波罗蜜多；不行耳、鼻、舌、身、意处空不空，
bù xíng ěr bí shé shēn yì chù kōng bù kōngxiàng shì xíng bō
不行耳、鼻、舌、身、意处空不空相，是行般
rě bō luó mì duō bù xíngyǎnchù wú xiàng yǒuxiàng bù xíngyǎnchù wú
若波罗蜜多。不行眼处无相有相，不行眼处无
xiàng yǒuxiàngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr bí
相有相相，是行般若波罗蜜多；不行耳、鼻、

shé shēn yì chù wú xiàng yǒu xiàng bù xíng ěr bí shé shēn
舌、身、意处无相有相，不行耳、鼻、舌、身、
yì chù wú xiàng yǒu xiàng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng yǎn
意处无相有相相，是行般若波罗蜜多。不行眼
chù wú yuàn yǒu yuàn bù xíng yǎn chù wú yuàn yǒu yuàn xiàng shì xíng bō
处无愿有愿，不行眼处无愿有愿相，是行般
rě bō luó mì duō bù xíng ěr bí shé shēn yì chù wú yuàn
若波罗蜜多；不行耳、鼻、舌、身、意处无愿
yǒu yuàn bù xíng ěr bí shé shēn yì chù wú yuàn yǒu yuàn xiàng
有愿，不行耳、鼻、舌、身、意处无愿有愿相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng yǎn chù jì jìng bú jì jìng bù xíng
是行般若波罗蜜多。不行眼处寂静不寂静，不行
yǎn chù jì jìng bú jì jìng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr
眼处寂静不寂静相，是行般若波罗蜜多；不行耳、
bí shé shēn yì chù jì jìng bú jì jìng bù xíng ěr bí shé
鼻、舌、身、意处寂静不寂静，不行耳、鼻、舌、
shēn yì chù jì jìng bú jì jìng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
身、意处寂静不寂静相，是行般若波罗蜜多。
bù xíng yǎn chù yuǎn lí bù yuǎn lí bù xíng yǎn chù yuǎn lí bù yuǎn lí
不行眼处远离不远离，不行眼处远离不远离
xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr bí shé shēn
相，是行般若波罗蜜多；不行耳、鼻、舌、身、
yì chù yuǎn lí bù yuǎn lí bù xíng ěr bí shé shēn yì chù
意处远离不远离，不行耳、鼻、舌、身、意处
yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
远离不远离相，是行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒu fāng biàn shàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ yǎn chù
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，眼处、
yǎn chù xìng kōng ěr bí shé shēn yì chù ěr bí shé shēn yì chù xìng kōng
眼处性空，耳鼻舌身意处、耳鼻舌身意处性空。
shè lì zǐ shì yǎn chù fēi yǎn chù kōng shì yǎn chù kōng fēi yǎn chù yǎn
舍利子，是眼处非眼处空，是眼处空非眼处，眼
chù bù lí kōng kōng bù lí yǎn chù yǎn chù jí shì kōng kōng jí shì
处不离空，空不离眼处，眼处即是空，空即是
yǎn chù ěr bí shé shēn yì chù yì fù rú shì
眼处，耳、鼻、舌、身、意处亦复如是。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒufāngbiànrshànqiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩诃萨有方便善巧修行

bō rě bō luó mì duō shí bù xíng sè chù bù xíng sè chùxiàng shì xíng
般若波罗蜜多时，不行色处，不行色处相，是行

bō rě bō luó mì duō bù xíngshēng xiāng wèi chù fǎ chù
般若波罗蜜多；不行声、香、味、触、法处，

bù xíngshēng xiāng wèi chù fǎ chùxiàng shì xíng bō rě bō luó
不行声、香、味、触、法处相，是行般若波罗

mì duō bù xíng sè chùcháng wú cháng bù xíng sè chùcháng wú cháng
蜜多。不行色处常无常，不行色处常无常

xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngshēng xiāng wèi chù
相，是行般若波罗蜜多；不行声、香、味、触、

fǎ chùcháng wú cháng bù xíngshēng xiāng wèi chù fǎ chùcháng
法处常无常，不行声、香、味、触、法处常

wú chángxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sè chù lè kǔ
无常相，是行般若波罗蜜多。不行色处乐苦，

bù xíng sè chù lè kǔ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngshēng
不行色处乐苦相，是行般若波罗蜜多；不行声、

xiāng wèi chù fǎ chù lè kǔ bù xíngshēng xiāng wèi chù
香、味、触、法处乐苦，不行声、香、味、触、

fǎ chù lè kǔ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sè chù wǒ wú
法处乐苦相，是行般若波罗蜜多。不行色处我无

wǒ bù xíng sè chù wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù
我，不行色处我无我相，是行般若波罗蜜多；不

xíngshēng xiāng wèi chù fǎ chù wǒ wú wǒ bù xíngshēng xiāng
行声、香、味、触、法处我无我，不行声、香、

wèi chù fǎ chù wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù
味、触、法处我无我相，是行般若波罗蜜多。不

xíng sè chù jìng bú jìng bù xíng sè chù jìng bú jìng xiàng shì xíng bō rě bō
行色处净不净，不行色处净不净相，是行般若波

luó mì duō bù xíngshēng xiāng wèi chù fǎ chù jìng bú jìng
罗蜜多；不行声、香、味、触、法处净不净，

bù xíngshēng xiāng wèi chù fǎ chù jìng bú jìng xiàng shì xíng bō
不行声、香、味、触、法处净不净相，是行般

rě bō luó mì duō bù xíng sè chù kōng bù kōng bù xíng sè chù kōng bù
若波罗蜜多。不行色处空不空，不行色处空不

kōngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngshēng xiāng wèi
空相，是行般若波罗蜜多；不行声、香、味、

chù fǎ chùkōng bù kōng bù xíngshēng xiāng wèi chù fǎ chù
触、法处空不空，不行声、香、味、触、法处
kōng bù kōngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sè chù wú xiàng
空不空相，是行般若波罗蜜多。不行色处无相
yǒuxiàng bù xíng sè chù wú xiàngyǒuxiàngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì
有相，不行色处无相有相相，是行般若波罗蜜
duō bù xíngshēng xiāng wèi chù fǎ chù wú xiàngyǒuxiàng
多；不行声、香、味、触、法处无相有相，
bù xíngshēng xiāng wèi chù fǎ chù wú xiàngyǒuxiàngxiàng shì
不行声、香、味、触、法处无相有相相，是
xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sè chù wú yuànyǒuyuàn bù xíng sè
行般若波罗蜜多。不行色处无愿有愿，不行色
chù wú yuànyǒuyuànxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngshēng
处无愿有愿相，是行般若波罗蜜多；不行声、
xiāng wèi chù fǎ chù wú yuànyǒuyuàn bù xíngshēng xiāng
香、味、触、法处无愿有愿，不行声、香、
wèi chù fǎ chù wú yuànyǒuyuànxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
味、触、法处无愿有愿相，是行般若波罗蜜多。
bù xíng sè chù jì jìng bú jì jìng bù xíng sè chù jì jìng bú jì jìngxiàng
不行色处寂静不寂静，不行色处寂静不寂静相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngshēng xiāng wèi chù fǎ
是行般若波罗蜜多；不行声、香、味、触、法
chù jì jìng bú jì jìng bù xíngshēng xiāng wèi chù fǎ chù jì
处寂静不寂静，不行声、香、味、触、法处寂
jìng bú jì jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sè chùyuǎn
静不寂静相，是行般若波罗蜜多。不行色处远
lí bù yuǎn lí bù xíng sè chùyuǎn lí bù yuǎn lí xiàng shì xíng bō rě
离不远离，不行色处远离不远离相，是行般若
bō luó mì duō bù xíngshēng xiāng wèi chù fǎ chùyuǎn lí bù
波罗蜜多；不行声、香、味、触、法处远离不
yuǎn lí bù xíngshēng xiāng wèi chù fǎ chùyuǎn lí bù yuǎn
远离，不行声、香、味、触、法处远离不
lí xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
离相，是行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒufāngbiànsàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ sè chù
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，色处、

sè chùxìngkōng shēngxiāngwèichù fǎ chù shēngxiāngwèichù fǎ chùxìng
色处性空，声香味触法处、声香味触法处性
kōng shè lì zǐ shì sè chù fēi sè chùkōng shì sè chùkōng fēi sè
空。舍利子，是色处非色处空，是色处空非色
chù sè chù bù lí kōng kōng bù lí sè chù sè chù jí shì kōng
处，色处不离空，空不离色处，色处即是空，
kōng jí shì sè chù shēng xiāng wèi chù fǎ chù yì fù rú shì
空即是色处，声、香、味、触、法处亦复如是。

大般若波罗蜜多经卷第三十九

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì shí 大般若波罗蜜多经卷第四十

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn bō rě xíng xiàng pǐn dì shí zhī sān 初分般若行相品第十之三

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒu fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩诃萨有方便善巧修行

bō rě bō luó mì duō shí bù xíng yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn
般若波罗蜜多时，不行眼界、色界、眼识界及眼

chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù xíng yǎn jiè nǎi zhì yǎn chù wéi
触、眼触为缘所生诸受，不行眼界乃至眼触为

yuán suǒ shēng zhū shòu xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng yǎn jiè
缘所生诸受相，是行般若波罗蜜多。不行眼界、

sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cháng
色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生诸受常

wú cháng bù xíng yǎn jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cháng
无常，不行眼界乃至眼触为缘所生诸受常

wú cháng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng yǎn jiè sè jiè
无常相，是行般若波罗蜜多。不行眼界、色界、

yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè kǔ bù xíng
眼识界及眼触、眼触为缘所生诸受乐苦，不行

yǎn jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè kǔ xiàng shì xíng bō
眼界乃至眼触为缘所生诸受乐苦相，是行般

rě bō luó mì duō bù xíng yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù
若波罗蜜多。不行眼界、色界、眼识界及眼触、

yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ wú wǒ bù xíng yǎn jiè nǎi zhì yǎn
眼触为缘所生诸受我无我，不行眼界乃至眼

chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì
触为缘所生诸受我无我相，是行般若波罗蜜

duō bù xíng yǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán
多。不行眼界、色界、眼识界及眼触、眼触为缘

suǒ shēng zhū shòu jìng bú jìng bù xíng yǎn jiè nǎi zhì yǎn chù wéi yuán suǒ
所生诸受净不净，不行眼界乃至眼触为缘所

shēngzhūshòujìng bú jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngyǎn
生 诸受净不净相，是行般若波罗蜜多。不行眼
jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu
界、色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生 诸受
kōng bù kōng bù xíngyǎn jiè nǎi zhì yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng
空不空，不行眼界乃至眼触为缘所生 诸受空
bù kōngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngyǎn jiè sè jiè
不空相，是行般若波罗蜜多。不行眼界、色界、
yǎn shí jiè jí yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú xiàngyǒuxiàng
眼识界及眼触、眼触为缘所生 诸受无相有相，
bù xíngyǎn jiè nǎi zhì yǎnchù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàngyǒuxiàng
不行眼界乃至眼触为缘所生 诸受无相有相
xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngyǎn jiè sè jiè yǎn shí
相，是行般若波罗蜜多。不行眼界、色界、眼识
jiè jí yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú yuànyǒuyuàn bù
界及眼触、眼触为缘所生 诸受无愿有愿，不
xíngyǎn jiè nǎi zhì yǎnchù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuànyǒuyuànxiàng
行眼界乃至眼触为缘所生 诸受无愿有愿相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngyǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí
是行般若波罗蜜多。不行眼界、色界、眼识界及
yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jì jìng bú jì jìng bù xíngyǎn
眼触、眼触为缘所生 诸受寂静不寂静，不行眼
jiè nǎi zhì yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jì jìng bú jì jìngxiàng shì
界乃至眼触为缘所生 诸受寂静不寂静相，是
xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngyǎn jiè sè jiè yǎn shí jiè jí yǎn
行般若波罗蜜多。不行眼界、色界、眼识界及眼
chù yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuyuǎn lí bù yuǎn lí bù xíngyǎn
触、眼触为缘所生 诸受远离不远离，不行眼
jiè nǎi zhì yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuyuǎn lí bù yuǎn lí xiàng
界乃至眼触为缘所生 诸受远离不远离相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō
是行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒufāngbiànrhàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ yǎn jiè
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，眼界、
yǎn jiè xìngkōng sè jiè yǎn shí jiè jí yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒshēng
眼界性空，色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生

zhūshòu sè jiè nǎi zhì yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuxìngkōng shè lì
诸受、色界乃至眼触为缘所生诸受性空。舍利
zǐ shì yǎn jiè fēi yǎn jiè kōng shì yǎn jiè kōng fēi yǎn jiè yǎn jiè bù
子，是眼界非眼界空，是眼界空非眼界，眼界不
lí kōng kōng bù lí yǎn jiè yǎn jiè jí shì kōng kōng jí shì yǎn jiè
离空，空不离眼界，眼界即是空，空即是眼界，
sè jiè yǎn shí jiè jí yǎnchù yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì fù
色界、眼识界及眼触、眼触为缘所生诸受亦复
rú shì
如是。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒufāngbiànrshànqiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩诃萨有方便善巧修行
bō rě bō luó mì duō shí bù xíng ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè jí ěr
般若波罗蜜多时，不行耳界、声界、耳识界及耳
chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu bù xíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéi
触、耳触为缘所生诸受，不行耳界乃至耳触为
yuánsuǒshēngzhūshòuxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr jiè
缘所生诸受相，是行般若波罗蜜多。不行耳界、
shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòucháng
声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生诸受常
wú cháng bù xíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòucháng
无常，不行耳界乃至耳触为缘所生诸受常
wú chángxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr jiè shēng
无常相，是行般若波罗蜜多。不行耳界、声
jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu lè kǔ
界、耳识界及耳触、耳触为缘所生诸受乐苦，
bù xíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu lè kǔ xiàng shì
不行耳界乃至耳触为缘所生诸受乐苦相，是
xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè jí ěr
行般若波罗蜜多。不行耳界、声界、耳识界及耳
chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wǒ wú wǒ bù xíng ěr jiè nǎi zhì
触、耳触为缘所生诸受我无我，不行耳界乃至
ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó
耳触为缘所生诸受我无我相，是行般若波罗
mì duō bù xíng ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chù
蜜多。不行耳界、声界、耳识界及耳触、耳触
wéiyuánsuǒshēngzhūshòujìng bú jìng bù xíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéi
为缘所生诸受净不净，不行耳界乃至耳触为

yuánsuǒshēngzhūshòujìng bú jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù
缘所生诸受净不净相，是行般若波罗蜜多。不
xíng ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēng
行耳界、声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生
zhūshòukōng bù kōng bù xíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhū
诸受空不空，不行耳界乃至耳触为缘所生诸
shòukōng bù kōngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr jiè
受空不空相，是行般若波罗蜜多。不行耳界、
shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú
声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生诸受无
xiàngyǒuxiàng bù xíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú
相有相，不行耳界乃至耳触为缘所生诸受无
xiàngyǒuxiàngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr jiè shēng
相有相相，是行般若波罗蜜多。不行耳界、声
jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú yuànyǒu
界、耳识界及耳触、耳触为缘所生诸受无愿有
yuàn bù xíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú yuànyǒu
愿，不行耳界乃至耳触为缘所生诸受无愿有
yuànxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr jiè shēng jiè
愿相，是行般若波罗蜜多。不行耳界、声界、
ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jì jìng bú jì
耳识界及耳触、耳触为缘所生诸受寂静不寂
jìng bù xíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jì jìng bú jì
静，不行耳界乃至耳触为缘所生诸受寂静不寂
jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng ěr jiè shēng jiè
静相，是行般若波罗蜜多。不行耳界、声界、
ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuyuǎn lí bù yuǎn
耳识界及耳触、耳触为缘所生诸受远离不远
lí bù xíng ěr jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuyuǎn lí bù
离，不行耳界乃至耳触为缘所生诸受远离不
yuǎn lí xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
远离相，是行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒufāngbiànsàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ ěr jiè
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，耳界、
ěr jiè xìngkōng shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒ
耳界性空，声界、耳识界及耳触、耳触为缘所

shēngzhūshòu shēng jiè nǎi zhì ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuxìngkōng
生 诸受、声 界乃至耳触为缘所生 诸受性空。

shè lì zǐ shì ěr jiè fēi ěr jiè kōng shì ěr jiè kōng fēi ěr jiè ěr
舍利子，是耳界非耳界空，是耳界空非耳界，耳

jiè bù lí kōng kōng bù lí ěr jiè ěr jiè jí shì kōng kōng jí shì
界不离空，空不离耳界，耳界即是空，空即是

ěr jiè shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chùwéiyuánsuǒshēngzhū
耳界，声界、耳识界及耳触、耳触为缘所生 诸

shòu yì fù rú shì
受亦复如是。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒufāngbiànrúshànqiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩訶萨有方便善巧修行

bō rě bō luó mì duō shí bù xíng bí jiè xiāng jiè bí shí jiè jí bí
般若波罗蜜多时，不行鼻界、香界、鼻识界及鼻

chù bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu bù xíng bí jiè nǎi zhì bí chùwéi
触、鼻触为缘所生 诸受，不行鼻界乃至鼻触为

yuánsuǒshēngzhūshòuxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng bí jiè
缘所生 诸受相，是行般若波罗蜜多。不行鼻界、

xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòucháng
香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生 诸受 常

wú cháng bù xíng bí jiè nǎi zhì bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòucháng
无常，不行鼻界乃至鼻触为缘所生 诸受 常

wú chángxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng bí jiè xiāng jiè
无常相，是行般若波罗蜜多。不行鼻界、香界、

bí shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu lè kǔ bù xíng
鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生 诸受乐苦，不行

bí jiè nǎi zhì bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu lè kǔ xiàng shì xíng bō
鼻界乃至鼻触为缘所生 诸受乐苦相，是行般

rě bō luó mì duō bù xíng bí jiè xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù
若波罗蜜多。不行鼻界、香界、鼻识界及鼻触、

bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wǒ wú wǒ bù xíng bí jiè nǎi zhì bí
鼻触为缘所生 诸受我无我，不行鼻界乃至鼻

chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì
触为缘所生 诸受我无我相，是行般若波罗蜜

duō bù xíng bí jiè xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuán
多。不行鼻界、香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘

suǒshēngzhūshòu jìng bú jìng bù xíng bí jiè nǎi zhì bí chùwéiyuánsuǒ
所生 诸受净不净，不行鼻界乃至鼻触为缘所

shēngzhūshòujìng bú jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng bí
生 诸受净不净相，是行般若波罗蜜多。不行鼻
jiè xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu
界、香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生 诸受
kōng bù kōng bù xíng bí jiè nǎi zhì bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng
空不空，不行鼻界乃至鼻触为缘所生 诸受空
bù kōngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng bí jiè xiāng jiè
不空相，是行般若波罗蜜多。不行鼻界、香界、
bí shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú xiàngyǒuxiàng
鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生 诸受无相有相，
bù xíng bí jiè nǎi zhì bí chùwéiyuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàngyǒuxiàng
不行鼻界乃至鼻触为缘所生 诸受无相有相
xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng bí jiè xiāng jiè bí
相，是行般若波罗蜜多。不行鼻界、香界、鼻
shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú yuànyǒuyuàn
识界及鼻触、鼻触为缘所生 诸受无愿有愿，
bù xíng bí jiè nǎi zhì bí chùwéiyuán suǒ shēng zhū shòu wú yuànyǒuyuàn
不行鼻界乃至鼻触为缘所生 诸受无愿有愿
xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng bí jiè xiāng jiè bí
相，是行般若波罗蜜多。不行鼻界、香界、鼻
shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jì jìng bú jì jìng
识界及鼻触、鼻触为缘所生 诸受寂静不寂静，
bù xíng bí jiè nǎi zhì bí chùwéiyuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng bú jì jìng
不行鼻界乃至鼻触为缘所生 诸受寂静不寂静
xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng bí jiè xiāng jiè bí
相，是行般若波罗蜜多。不行鼻界、香界、鼻
shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuyuǎn lí bù yuǎn lí
识界及鼻触、鼻触为缘所生 诸受远离不远离，
bù xíng bí jiè nǎi zhì bí chùwéiyuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí bù yuǎn lí
不行鼻界乃至鼻触为缘所生 诸受远离不远
lí xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
离相，是行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒufāngbiànsàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ bí jiè
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，鼻界、
bí jiè xìngkōng xiāng jiè bí shí jiè jí bí chù bí chùwéiyuánsuǒshēng
鼻界性空，香界、鼻识界及鼻触、鼻触为缘所生

zhūshòu xiāng jiè nǎi zhì bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuxìngkōng shè
诸受、香界乃至鼻触为缘所生诸受性空。舍
lì zǐ shì bí jiè fēi bí jiè kōng shì bí jiè kōng fēi bí jiè bí jiè
利子，是鼻界非鼻界空，是鼻界空非鼻界，鼻界
bù lí kōng kōng bù lí bí jiè bí jiè jí shì kōng kōng jí shì bí
不离空，空不离鼻界，鼻界即是空，空即是鼻
jiè xiāng jiè nǎi zhì bí chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì fù rú shì
界，香界乃至鼻触为缘所生诸受亦复如是。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒufāngbiànrúshànqiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩诃萨有方便善巧修行

bō rě bō luó mì duō shí bù xíngshé jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé
般若波罗蜜多时，不行舌界、味界、舌识界及舌
chù shé chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu bù xíngshé jiè nǎi zhì shé chùwéi
触、舌触为缘所生诸受，不行舌界乃至舌触为
yuánsuǒshēngzhūshòuxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngshé jiè
缘所生诸受相，是行般若波罗蜜多。不行舌界、
wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòucháng
味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生诸受常
wú cháng bù xíngshé jiè nǎi zhì shé chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòucháng
无常，不行舌界乃至舌触为缘所生诸受常
wú chángxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngshé jiè wèi jiè
无常相，是行般若波罗蜜多。不行舌界、味界、
shé shí jiè jí shé chù shé chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu lè kǔ bù xíng
舌识界及舌触、舌触为缘所生诸受乐苦，不行
shé jiè nǎi zhì shé chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu lè kǔ xiàng shì xíng bō
舌界乃至舌触为缘所生诸受乐苦相，是行般
rě bō luó mì duō bù xíngshé jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé chù
若波罗蜜多。不行舌界、味界、舌识界及舌触、
shé chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wǒ wú wǒ bù xíngshé jiè nǎi zhì shé
舌触为缘所生诸受我无我，不行舌界乃至舌
chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì
触为缘所生诸受我无我相，是行般若波罗蜜
duō bù xíngshé jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chùwéiyuán
多。不行舌界、味界、舌识界及舌触、舌触为缘
suǒshēngzhūshòujìng bú jìng bù xíngshé jiè nǎi zhì shé chùwéiyuánsuǒ
所生诸受净不净，不行舌界乃至舌触为缘所
shēngzhūshòujìng bú jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngshé
生诸受净不净相，是行般若波罗蜜多。不行舌

jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
界、味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生诸受
kōng bù kōng bù xíng shé jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng
空不空，不行舌界乃至舌触为缘所生诸受空
bù kōng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shé jiè wèi jiè
不空相，是行般若波罗蜜多。不行舌界、味界、
shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng yǒu xiàng
舌识界及舌触、舌触为缘所生诸受无相有相，
bù xíng shé jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng yǒu xiàng
不行舌界乃至舌触为缘所生诸受无相有相
xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shé jiè wèi jiè shé shí
相，是行般若波罗蜜多。不行舌界、味界、舌识
jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn yǒu yuàn bù
界及舌触、舌触为缘所生诸受无愿有愿，不
xíng shé jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn yǒu yuàn xiàng
行舌界乃至舌触为缘所生诸受无愿有愿相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shé jiè wèi jiè shé shí jiè jí
是行般若波罗蜜多。不行舌界、味界、舌识界及
shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng bú jì jìng bù xíng shé
舌触、舌触为缘所生诸受寂静不寂静，不行舌
jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng bú jì jìng xiàng shì
界乃至舌触为缘所生诸受寂静不寂静相，是
xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shé jiè wèi jiè shé shí jiè jí shé
行般若波罗蜜多。不行舌界、味界、舌识界及舌
chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí bù yuǎn lí bù xíng shé
触、舌触为缘所生诸受远离不远离，不行舌
jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng
界乃至舌触为缘所生诸受远离不远离相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō
是行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒu fāng biàn shàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ shé jiè
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，舌界、
shé jiè xìng kōng wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng
舌界性空，味界、舌识界及舌触、舌触为缘所生
zhū shòu wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xìng kōng shè lì
诸受、味界乃至舌触为缘所生诸受性空。舍利

zǐ shì shé jiè fēi shé jiè kōng shì shé jiè kōng fēi shé jiè shé jiè bù
子，是舌界非舌界空，是舌界空非舌界，舌界不
lí kōng kōng bù lí shé jiè shé jiè jí shì kōng kōng jí shì shé jiè
离空，空不离舌界，舌界即是空，空即是舌界，
wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yì fù rú shì
味界乃至舌触为缘所生诸受亦复如是。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒu fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩诃萨有方便善巧修行

bō rě bō luó mì duō shí bù xíng shēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēn
般若波罗蜜多时，不行身界、触界、身识界及身
chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù xíng shēn jiè nǎi zhì shēn chù
触、身触为缘所生诸受，不行身界乃至身触
wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng
为缘所生诸受相，是行般若波罗蜜多。不行

shēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēn chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng
身界、触界、身识界及身触、身触为缘所生
zhū shòu cháng wú cháng bù xíng shēn jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng
诸受常无常，不行身界乃至身触为缘所生

zhū shòu cháng wú cháng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shēn
诸受常无常相，是行般若波罗蜜多。不行身
jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēn chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
界、触界、身识界及身触、身触为缘所生诸受

lè kǔ bù xíng shēn jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè kǔ
乐苦，不行身界乃至身触为缘所生诸受乐苦
xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shēn jiè chù jiè shēn
相，是行般若波罗蜜多。不行身界、触界、身

shí jiè jí shēn chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ wú wǒ bù xíng
识界及身触、身触为缘所生诸受我无我，不行
shēn jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ wú wǒ xiàng shì xíng
身界乃至身触为缘所生诸受我无我相，是行

bō rě bō luó mì duō bù xíng shēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēn
般若波罗蜜多。不行身界、触界、身识界及身
chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jìng bú jìng bù xíng shēn jiè nǎi zhì
触、身触为缘所生诸受净不净，不行身界乃至

shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jìng bú jìng xiàng shì xíng bō rě bō luó
身触为缘所生诸受净不净相，是行般若波罗
mì duō bù xíng shēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēn chù shēn chù
蜜多。不行身界、触界、身识界及身触、身触

wéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng bù kōng bù xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchùwéi
为缘所生诸受空不空，不行身界乃至身触为

yuánsuǒshēngzhūshòukōng bù kōngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
缘所生诸受空不空相，是行般若波罗蜜多。

bù xíngshēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒ
不行身界、触界、身识界及身触、身触为缘所

shēngzhūshòu wú xiàngyǒuxiàng bù xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchùwéiyuán
生诸受无相有相，不行身界乃至身触为缘

suǒshēngzhūshòu wú xiàngyǒuxiàngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
所生诸受无相有相相，是行般若波罗蜜多。

bù xíngshēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒ
不行身界、触界、身识界及身触、身触为缘所

shēngzhūshòu wú yuànyǒuyuàn bù xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchùwéiyuán
生诸受无愿有愿，不行身界乃至身触为缘

suǒshēngzhūshòu wú yuànyǒuyuànxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
所生诸受无愿有愿相，是行般若波罗蜜多。

bù xíngshēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒ
不行身界、触界、身识界及身触、身触为缘所

shēngzhūshòu jì jìng bú jì jìng bù xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchùwéiyuán
生诸受寂静不寂静，不行身界乃至身触为缘

suǒshēngzhūshòu jì jìng bú jì jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
所生诸受寂静不寂静相，是行般若波罗蜜多。

bù xíngshēn jiè chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒ
不行身界、触界、身识界及身触、身触为缘所

shēngzhūshòuyuǎn lí bù yuǎn lí bù xíngshēn jiè nǎi zhì shēnchùwéi
生诸受远离不远离，不行身界乃至身触为

yuánsuǒshēngzhūshòuyuǎn lí bù yuǎn lí xiàng shì xíng bō rě bō luó
缘所生诸受远离不远离相，是行般若波罗

mì duō
蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒufāngbiànrhàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ shēn jiè
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，身界、

shēn jiè xìngkōng chù jiè shēn shí jiè jí shēnchù shēnchùwéiyuánsuǒ
身界性空，触界、身识界及身触、身触为缘所

shēngzhūshòu chù jiè nǎi zhì shēnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuxìngkōng
生诸受、触界乃至身触为缘所生诸受性空。

shè lì zǐ shì shēn jiè fēi shēn jiè kōng shì shēn jiè kōng fēi shēn jiè
舍利子，是身界非身界空，是身界空非身界，
shēn jiè bù lí kōng kōng bù lí shēn jiè shēn jiè jí shì kōng kōng
身界不离空，空不离身界，身界即是空，空
jí shì shēn jiè chù jiè nǎi zhì shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yì fù
即是身界，触界乃至身触为缘所生诸受亦复
rú shì
如是。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒu fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩诃萨有方便善巧修行
bō rě bō luó mì duō shí bù xíng yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì
般若波罗蜜多时，不行眼界、法界、意识界及意
chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù xíng yì jiè nǎi zhì yì chù wéi
触、意触为缘所生诸受，不行眼界乃至意触为
yuán suǒ shēng zhū shòu xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng yì jiè
缘所生诸受相，是行般若波罗蜜多。不行眼界、
fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cháng
法界、意识界及意触、意触为缘所生诸受常
wú cháng bù xíng yì jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cháng
无常，不行眼界乃至意触为缘所生诸受常
wú cháng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng yì jiè fǎ jiè
无常相，是行般若波罗蜜多。不行眼界、法界、
yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè kǔ bù xíng
意识界及意触、意触为缘所生诸受乐苦，不行
yì jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu lè kǔ xiàng shì xíng bō
眼界乃至意触为缘所生诸受乐苦相，是行般
rě bō luó mì duō bù xíng yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù
若波罗蜜多。不行眼界、法界、意识界及意触、
yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ wú wǒ bù xíng yì jiè nǎi zhì yì
意触为缘所生诸受我无我，不行眼界乃至意
chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì
触为缘所生诸受我无我相，是行般若波罗蜜
duō bù xíng yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán
多。不行眼界、法界、意识界及意触、意触为缘
suǒ shēng zhū shòu jìng bú jìng bù xíng yì jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ
所生诸受净不净，不行眼界乃至意触为缘所
shēng zhū shòu jìng bú jìng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng yì
生诸受净不净相，是行般若波罗蜜多。不行意

jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
界、法界、意识界及意触、意触为缘所生诸受
kōng bù kōng bù xíng yì jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng
空不空，不行意界乃至意触为缘所生诸受空
bù kōng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng yì jiè fǎ jiè yì shí
不空相，是行般若波罗蜜多。不行意界、法界、意识
yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng yǒu xiàng
意识界及意触、意触为缘所生诸受无相有相，
bù xíng yì jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xiàng yǒu xiàng
不行意界乃至意触为缘所生诸受无相有相
xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng yì jiè fǎ jiè yì shí
相，是行般若波罗蜜多。不行意界、法界、意识
jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn yǒu yuàn bù
界及意触、意触为缘所生诸受无愿有愿，不
xíng yì jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú yuàn yǒu yuàn xiàng
行意界乃至意触为缘所生诸受无愿有愿相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí
是行般若波罗蜜多。不行意界、法界、意识界及
yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng bú jì jìng bù xíng yì
意触、意触为缘所生诸受寂静不寂静，不行意
jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu jì jìng bú jì jìng xiàng shì
界乃至意触为缘所生诸受寂静不寂静相，是
xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng yì jiè fǎ jiè yì shí jiè jí yì
行般若波罗蜜多。不行意界、法界、意识界及意
chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí bù yuǎn lí bù xíng yì
触、意触为缘所生诸受远离不远离，不行意
jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng
界乃至意触为缘所生诸受远离不远离相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō
是行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒu fāng biàn shàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ yì jiè
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，意界、
yì jiè xìng kōng fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán suǒ
意界性空，法界、意识界及意触、意触为缘所
shēng zhū shòu fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xìng kōng
生诸受法界乃至意触为缘所生诸受性空。

shè lì zǐ shì yì jiè fēi yì jiè kōng shì yì jiè kōng fēi yì jiè yì
舍利子，是眼界非眼界空，是眼界空非眼界，意
jiè bù lí kōng kōng bù lí yì jiè yì jiè jí shì kōng kōng jí shì
界不离空，空不离眼界，眼界即是空，空即是
yì jiè fǎ jiè nǎi zhì yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì fù rú shì
眼界，法界乃至意触为缘所生诸受亦复如是。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒufāngbiànrshànqiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩诃萨有方便善巧修行

bō rě bō luó mì duō shí bù xíng dì jiè bù xíng dì jiè xiàng shì xíng
般若波罗蜜多时，不行地界，不行地界相，是行

bō rě bō luó mì duō bù xíngshuǐ huǒ fēng kōng shí jiè bù
般若波罗蜜多；不行水、火、风、空、识界，不

xíngshuǐ huǒ fēng kōng shí jiè xiàng shì xíng bō rě bō luó mì
行水、火、风、空、识界相，是行般若波罗蜜

duō bù xíng dì jiè cháng wú cháng bù xíng dì jiè cháng wú chángxiàng
多。不行地界常无常，不行地界常无常相，

shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngshuǐ huǒ fēng kōng shí jiè
是行般若波罗蜜多；不行水、火、风、空、识界

cháng wú cháng bù xíngshuǐ huǒ fēng kōng shí jiè cháng wú cháng
常无常，不行水、火、风、空、识界常无常

xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng dì jiè lè kǔ bù xíng dì
相，是行般若波罗蜜多。不行地界乐苦，不行地

jiè lè kǔ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngshuǐ huǒ fēng
界乐苦相，是行般若波罗蜜多；不行水、火、风、

kōng shí jiè lè kǔ bù xíngshuǐ huǒ fēng kōng shí jiè lè
空、识界乐苦，不行水、火、风、空、识界乐

kǔ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng dì jiè wǒ wú wǒ bù
苦相，是行般若波罗蜜多。不行地界我无我，不

xíng dì jiè wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíngshuǐ
行地界我无我相，是行般若波罗蜜多；不行水、

huǒ fēng kōng shí jiè wǒ wú wǒ bù xíngshuǐ huǒ fēng
火、风、空、识界我无我，不行水、火、风、

kōng shí jiè wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng
空、识界我无我相，是行般若波罗蜜多。不行

dì jiè jìng bú jìng bù xíng dì jiè jìng bú jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó
地界净不净，不行地界净不净相，是行般若波罗

mì duō bù xíngshuǐ huǒ fēng kōng shí jiè jìng bú jìng bù xíng
蜜多；不行水、火、风、空、识界净不净，不行

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè jìng bú jìng xiàng shì xíng bō rě bō
水、火、风、空、识界净不净相，是行般若波
luó mì duō bù xíng dì jiè kōng bù kōng bù xíng dì jiè kōng bù kōng xiàng
罗蜜多。不行地界空不空，不行地界空不空相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè
是行般若波罗蜜多；不行水、火、风、空、识界
kōng bù kōng bù xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè kōng bù kōng xiàng
空不空，不行水、火、风、空、识界空不空相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng dì jiè wú xiàng yǒu xiàng bù xíng
是行般若波罗蜜多。不行地界无相有相，不行
dì jiè wú xiàng yǒu xiàng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shuǐ
地界无相有相相，是行般若波罗蜜多；不行水、
huǒ fēng kōng shí jiè wú xiàng yǒu xiàng bù xíng shuǐ huǒ fēng
火、风、空、识界无相有相，不行水、火、风、
kōng shí jiè wú xiàng yǒu xiàng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù
空、识界无相有相相，是行般若波罗蜜多。不
xíng dì jiè wú yuàn yǒu yuàn bù xíng dì jiè wú yuàn yǒu yuàn xiàng shì
行地界无愿有愿，不行地界无愿有愿相，是
xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè wú
行般若波罗蜜多；不行水、火、风、空、识界无
yuàn yǒu yuàn bù xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè wú yuàn yǒu yuàn
愿有愿，不行水、火、风、空、识界无愿有愿
xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng dì jiè jì jìng bú jì jìng
相，是行般若波罗蜜多。不行地界寂静不寂静，
bù xíng dì jiè jì jìng bú jì jìng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù
不行地界寂静不寂静相，是行般若波罗蜜多；不
xíng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè jì jìng bú jì jìng bù xíng shuǐ
行水、火、风、空、识界寂静不寂静，不行水、
huǒ fēng kōng shí jiè jì jìng bú jì jìng xiàng shì xíng bō rě bō
火、风、空、识界寂静不寂静相，是行般若波
luó mì duō bù xíng dì jiè yuǎn lí bù yuǎn lí bù xíng dì jiè yuǎn lí
罗蜜多。不行地界远离不远离，不行地界远离
bù yuǎn lí xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng shuǐ huǒ
不远离相，是行般若波罗蜜多；不行水、火、
fēng kōng shí jiè yuǎn lí bù yuǎn lí bù xíng shuǐ huǒ fēng
风、空、识界远离不远离，不行水、火、风、
kōng shí jiè yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
空、识界远离不远离相，是行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒufāngbiànshàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ dì jiè
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，地界、
dì jiè xìng kōng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè xìng kōng
地界性空，水火风空识界、水火风空识界性空。
shè lì zǐ shì dì jiè fēi dì jiè kōng shì dì jiè kōng fēi dì jiè dì
舍利子，是地界非地界空，是地界空非地界，地
jiè bù lí kōng kōng bù lí dì jiè dì jiè jí shì kōng kōng jí shì
界不离空，空不离地界，地界即是空，空即是
dì jiè shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yì fù rú shì
地界，水、火、风、空、识界亦复如是。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒufāngbiànshànqiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩诃萨有方便善巧修行

bō rě bō luó mì duō shí bù xíng kǔ shèng dì bù xíng kǔ shèng dì xiàng
般若波罗蜜多时，不行苦圣谛，不行苦圣谛相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng jí miè dào shèng dì bù
是行般若波罗蜜多；不行集、灭、道圣谛，不
xíng jí miè dào shèng dì xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù
行集、灭、道圣谛相，是行般若波罗蜜多。不
xíng kǔ shèng dì cháng wú cháng bù xíng kǔ shèng dì cháng wú cháng
行苦圣谛常无常，不行苦圣谛常无常
xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng jí miè dào shèng dì
相，是行般若波罗蜜多；不行集、灭、道圣谛
cháng wú cháng bù xíng jí miè dào shèng dì cháng wú cháng xiàng
常无常，不行集、灭、道圣谛常无常相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng kǔ shèng dì lè kǔ bù xíng kǔ
是行般若波罗蜜多。不行苦圣谛乐苦，不行苦
shèng dì lè kǔ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng jí miè
圣谛乐苦相，是行般若波罗蜜多；不行集、灭、
dào shèng dì lè kǔ bù xíng jí miè dào shèng dì lè kǔ xiàng
道圣谛乐苦，不行集、灭、道圣谛乐苦相，
shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng kǔ shèng dì wǒ wú wǒ bù xíng kǔ
是行般若波罗蜜多。不行苦圣谛我无我，不行苦
shèng dì wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng jí
圣谛我无我相，是行般若波罗蜜多；不行集、
miè dào shèng dì wǒ wú wǒ bù xíng jí miè dào shèng dì wǒ wú
灭、道圣谛我无我，不行集、灭、道圣谛我无

wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng kǔ shèng dì jìng bú jìng
我相，是行般若波罗蜜多。不行苦圣谛净不净，

bù xíng kǔ shèng dì jìng bú jìng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù
不行苦圣谛净不净相，是行般若波罗蜜多；不

xíng jí miè dào shèng dì jìng bú jìng bù xíng jí miè dào shèng
行集、灭、道圣谛净不净，不行集、灭、道圣

dì jìng bú jìng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng kǔ shèng dì
谛净不净相，是行般若波罗蜜多。不行苦圣谛

kōng bù kōng bù xíng kǔ shèng dì kōng bù kōng xiàng shì xíng bō rě bō
空不空，不行苦圣谛空不空相，是行般若波

luó mì duō bù xíng jí miè dào shèng dì kōng bù kōng bù xíng jí
罗蜜多；不行集、灭、道圣谛空不空，不行集、

miè dào shèng dì kōng bù kōng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù
灭、道圣谛空不空相，是行般若波罗蜜多。不

xíng kǔ shèng dì wú xiàng yǒu xiàng bù xíng kǔ shèng dì wú xiàng yǒu xiàng
行苦圣谛无相有相，不行苦圣谛无相有相

xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng jí miè dào shèng dì
相，是行般若波罗蜜多；不行集、灭、道圣谛

wú xiàng yǒu xiàng bù xíng jí miè dào shèng dì wú xiàng yǒu xiàng xiàng
无相有相，不行集、灭、道圣谛无相有相相，

shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng kǔ shèng dì wú yuàn yǒu yuàn bù
是行般若波罗蜜多。不行苦圣谛无愿有愿，不

xíng kǔ shèng dì wú yuàn yǒu yuàn xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
行苦圣谛无愿有愿相，是行般若波罗蜜多；

bù xíng jí miè dào shèng dì wú yuàn yǒu yuàn bù xíng jí miè
不行集、灭、道圣谛无愿有愿，不行集、灭、

dào shèng dì wú yuàn yǒu yuàn xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù
道圣谛无愿有愿相，是行般若波罗蜜多。不

xíng kǔ shèng dì jì jìng bú jì jìng bù xíng kǔ shèng dì jì jìng bú jì jìng
行苦圣谛寂静不寂静，不行苦圣谛寂静不寂静

xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng jí miè dào shèng dì
相，是行般若波罗蜜多；不行集、灭、道圣谛

jì jìng bú jì jìng bù xíng jí miè dào shèng dì jì jìng bú jì jìng
寂静不寂静，不行集、灭、道圣谛寂静不寂静

xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng kǔ shèng dì yuǎn lí bù
相，是行般若波罗蜜多。不行苦圣谛远离不

yuǎn lí bù xíng kǔ shèng dì yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng shì xíng bō rě
远离，不行苦圣谛远离不远离相，是行般若

bō luó mì duō bù xíng jí miè dào shèng dì yuǎn lí bù yuǎn lí
波罗蜜多；不行集、灭、道圣谛远离不远离，

bù xíng jí miè dào shèng dì yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng shì xíng bō
不行集、灭、道圣谛远离不远离相，是行般

rě bō luó mì duō
若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒu fāng biàn shàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ kǔ shèng
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，苦圣

dì kǔ shèng dì xìng kōng jí miè dào shèng dì jí miè dào shèng dì
谛、苦圣谛性空，集灭道圣谛、集灭道圣谛

xìng kōng shè lì zǐ shì kǔ shèng dì fēi kǔ shèng dì kōng shì kǔ
性空。舍利子，是苦圣谛非苦圣谛空，是苦

shèng dì kōng fēi kǔ shèng dì kǔ shèng dì bù lí kōng kōng bù lí kǔ
圣谛空非苦圣谛，苦圣谛不离空，空不离苦

shèng dì kǔ shèng dì jí shì kōng kōng jí shì kǔ shèng dì jí
圣谛，苦圣谛即是空，空即是苦圣谛，集、

miè dào shèng dì yì fù rú shì
灭、道圣谛亦复如是。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒu fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩诃萨有方便善巧修行

bō rě bō luó mì duō shí bù xíng wú míng bù xíng wú míng xiàng shì
般若波罗蜜多时，不行无明，不行无明相，是

xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng xíng shí míng sè liù chù chù
行般若波罗蜜多；不行行、识、名色、六处、触、

shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo bù xíng
受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼，不行

xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
行乃至老死愁叹苦忧恼相，是行般若波罗蜜多。

bù xíng wú míng cháng wú cháng bù xíng wú míng cháng wú cháng xiàng
不行无明常无常，不行无明常无常相，

shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng xíng shí míng sè liù chù
是行般若波罗蜜多；不行行、识、名色、六处、

chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo cháng
触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼常

wú cháng bù xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo cháng wú cháng
无常，不行行乃至老死愁叹苦忧恼常无常

xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng wú míng lè kǔ bù xíng
相，是行般若波罗蜜多。不行无明乐苦，不行

wú míng lè kǔ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng xíng shí
无明乐苦相，是行般若波罗蜜多；不行行、识、

míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死

chóu tàn kǔ yōunǎo lè kǔ bù xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo
愁叹苦忧恼乐苦，不行行乃至老死愁叹苦忧恼

lè kǔ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng wú míng wǒ wú wǒ
乐苦相，是行般若波罗蜜多。不行无明我无我，

bù xíng wú míng wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng
不行无明我无我相，是行般若波罗蜜多；不行

xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
行、识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、

lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo wǒ wú wǒ bù xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn
老死愁叹苦忧恼我无我，不行行乃至老死愁叹

kǔ yōunǎo wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng wú
苦忧恼我无我相，是行般若波罗蜜多。不行无

míng jìng bú jìng bù xíng wú míng jìng bú jìng xiàng shì xíng bō rě bō luó
明净不净，不行无明净不净相，是行般若波罗

mì duō bù xíng xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài
蜜多；不行行、识、名色、六处、触、受、爱、

qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo jìng bú jìng bù xíng xíng
取、有、生、老死愁叹苦忧恼净不净，不行行

nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo jìng bú jìng xiàng shì xíng bō rě bō luó
乃至老死愁叹苦忧恼净不净相，是行般若波罗

mì duō bù xíng wú míng kōng bù kōng bù xíng wú míng kōng bù kōng xiàng
蜜多。不行无明空不空，不行无明空不空相，

shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng xíng shí míng sè liù chù
是行般若波罗蜜多；不行行、识、名色、六处、

chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo kōng
触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼空

bù kōng bù xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo kōng bù kōng xiàng
不空，不行行乃至老死愁叹苦忧恼空不空相，

shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng wú míng wú xiàng yǒu xiàng bù xíng
是行般若波罗蜜多。不行无明无相有相，不行

wú míng wú xiàng yǒu xiàng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng xíng
无明无相有相相，是行般若波罗蜜多；不行行、

shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、
lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo wú xiàng yǒu xiàng bù xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ
老死愁叹苦忧恼无相有相，不行行乃至老死
chóu tàn kǔ yōunǎo wú xiàng yǒu xiàng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
愁叹苦忧恼无相有相相，是行般若波罗蜜多。

bù xíng wú míng wú yuàn yǒu yuàn bù xíng wú míng wú yuàn yǒu yuàn xiàng
不行无明无愿有愿，不行无明无愿有愿相，

shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng xíng shí míng sè liù chù
是行般若波罗蜜多；不行行、识、名色、六处、

chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo wú
触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼无

yuàn yǒu yuàn bù xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo wú yuàn yǒu
愿有愿，不行行乃至老死愁叹苦忧恼无愿有

yuàn xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng wú míng jì jìng bú jì
愿相，是行般若波罗蜜多。不行无明寂静不寂

jìng bù xíng wú míng jì jìng bú jì jìng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì
静，不行无明寂静不寂静相，是行般若波罗蜜

duō bù xíng xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ
多；不行行、识、名色、六处、触、受、爱、取、

yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo jì jìng bú jì jìng bù xíng xíng
有、生、老死愁叹苦忧恼寂静不寂静，不行行

nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo jì jìng bú jì jìng xiàng shì xíng bō rě
乃至老死愁叹苦忧恼寂静不寂静相，是行般若

bō luó mì duō bù xíng wú míng yuǎn lí bù yuǎn lí bù xíng wú míng yuǎn
波罗蜜多。不行无明远离不远离，不行无明远

lí bù yuǎn lí xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng xíng shí
离不远离相，是行般若波罗蜜多；不行行、识、

míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死

chóu tàn kǔ yōunǎo yuǎn lí bù yuǎn lí bù xíng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu
愁叹苦忧恼远离不远离，不行行乃至老死愁

tàn kǔ yōunǎo yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
叹苦忧恼远离不远离相，是行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒufāngbiànrshàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ wú míng
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，无明、

wú míng xìng kōng xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
无明性空，行识名色六处触受爱取有生。

lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo xìng
老死愁叹苦忧恼、行乃至老死愁叹苦忧恼性

kōng shè lì zǐ shì wú míng fēi wú míng kōng shì wú míng kōng fēi wú
空。舍利子，是无明非无明空，是无明空非无

míng wú míng bù lí kōng kōng bù lí wú míng wú míng jí shì kōng
明，无明不离空，空不离无明，无明即是空，

kōng jí shì wú míng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo yì fù rú shì
空即是无明，行乃至老死愁叹苦忧恼亦复如是。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒu fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩诃萨有方便善巧修行

bō rě bō luó mì duō shí bù xíng sì jìng lǜ bù xíng sì jìng lǜ xiàng
般若波罗蜜多时，不行四静虑，不行四静虑相，

shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì wú liàng sì wú sè dìng bù
是行般若波罗蜜多；不行四无量、四无色定，不

xíng sì wú liàng sì wú sè dìng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
行四无量、四无色定相，是行般若波罗蜜多。

bù xíng sì jìng lǜ cháng wú cháng bù xíng sì jìng lǜ cháng wú cháng
不行四静虑常无常，不行四静虑常无常

xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì wú liàng sì wú sè
相，是行般若波罗蜜多；不行四无量、四无色

dìng cháng wú cháng bù xíng sì wú liàng sì wú sè dìng cháng wú cháng
定常无常，不行四无量、四无色定常无常

xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì jìng lǜ lè kǔ bù xíng
相，是行般若波罗蜜多。不行四静虑乐苦，不行

sì jìng lǜ lè kǔ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì wú
四静虑乐苦相，是行般若波罗蜜多；不行四无

liàng sì wú sè dìng lè kǔ bù xíng sì wú liàng sì wú sè dìng lè
量、四无色定乐苦，不行四无量、四无色定乐

kǔ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì jìng lǜ wǒ wú wǒ
苦相，是行般若波罗蜜多。不行四静虑我无我，

bù xíng sì jìng lǜ wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng
不行四静虑我无我相，是行般若波罗蜜多；不行

sì wú liàng sì wú sè dìng wǒ wú wǒ bù xíng sì wú liàng sì wú sè
四无量、四无色定我无我，不行四无量、四无色

dìng wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì jìng lǜ jìng
定我无我相，是行般若波罗蜜多。不行四静虑净

bú jìng bù xíng sì jìng lǜ jìng bú jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
不净，不行四静虑净不净相，是行般若波罗蜜多；

bù xíng sì wú liàng sì wú sè dìngjìng bú jìng bù xíng sì wú liàng sì
不行四无量、四无色定净不净，不行四无量、四

wú sè dìngjìng bú jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì jìng
无色定净不净相，是行般若波罗蜜多。不行四静

lǜ kōng bù kōng bù xíng sì jìng lǜ kōng bù kōngxiàng shì xíng bō ruò bō
虑空不空，不行四静虑空不空相，是行般若波

luó mì duō bù xíng sì wú liàng sì wú sè dìngkōng bù kōng bù xíng
罗蜜多；不行四无量、四无色定空不空，不行

sì wú liàng sì wú sè dìngkōng bù kōngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì
四无量、四无色定空不空相，是行般若波罗蜜

duō bù xíng sì jìng lǜ wú xiàngyǒuxiàng bù xíng sì jìng lǜ wú xiàngyǒu
多。不行四静虑无相有相，不行四静虑无相有

xiàngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì wú liàng sì wú
相相，是行般若波罗蜜多；不行四无量、四无

sè dìng wú xiàngyǒuxiàng bù xíng sì wú liàng sì wú sè dìng wú xiàngyǒu
色定无相有相，不行四无量、四无色定无相有

xiàngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì jìng lǜ wú yuànyǒu
相相，是行般若波罗蜜多。不行四静虑无愿有

yuàn bù xíng sì jìng lǜ wú yuànyǒuyuànxìàng shì xíng bō rě bō luó mì
愿，不行四静虑无愿有愿相，是行般若波罗蜜

duō bù xíng sì wú liàng sì wú sè dìng wú yuànyǒuyuàn bù xíng sì
多；不行四无量、四无色定无愿有愿，不行四

wú liàng sì wú sè dìng wú yuànyǒuyuànxìàng shì xíng bō rě bō luó mì
无量、四无色定无愿有愿相，是行般若波罗蜜

duō bù xíng sì jìng lǜ jì jìng bú jì jìng bù xíng sì jìng lǜ jì jìng bú
多。不行四静虑寂静不寂静，不行四静虑寂静不

jì jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì wú liàng sì
寂静相，是行般若波罗蜜多；不行四无量、四

wú sè dìng jì jìng bú jì jìng bù xíng sì wú liàng sì wú sè dìng jì jìng
无色定寂静不寂静，不行四无量、四无色定寂静

bú jì jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì jìng lǜ yuǎn
不寂静相，是行般若波罗蜜多。不行四静虑远

lí bù yuǎn lí bù xíng sì jìng lǜ yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng shì xíng bō
离不远离，不行四静虑远离不远离相，是行般

rě bō luó mì duō bù xíng sì wú liàng sì wú sè dìngyuǎn lí bù yuǎn
若波罗蜜多；不行四无量、四无色定远离不远离

lí bù xíng sì wú liàng sì wú sè dìng yuǎn lí bù yuǎn lí xiàng shì
离，不行四无量、四无色定远离不远离相，是
xíng bō rě bō luó mì duō
行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒu fāng biàn shàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ sì jìng lù
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，四静虑、

sì jìng lù xìng kōng sì wú liàng sì wú sè dìng sì wú liàng sì wú sè
四静虑性空，四无量四无色定、四无量四无色

dìng xìng kōng shè lì zǐ shì sì jìng lù fēi sì jìng lù kōng shì sì
定性空。舍利子，是四静虑非四静虑空，是四

jìng lù kōng fēi sì jìng lù sì jìng lù bù lí kōng kōng bù lí sì jìng
静虑空非四静虑，四静虑不离空，空不离四静

lù sì jìng lù jí shì kōng kōng jí shì sì jìng lù sì wú liàng
虑，四静虑即是空，空即是四静虑，四无量、

sì wú sè dìng yì fù rú shì
四无色定亦复如是。

shè lì zǐ ruò pú sà mó hē sà yǒu fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng
“舍利子，若菩萨摩诃萨有方便善巧修行

bō rě bō luó mì duō shí bù xíng sì niàn zhù bù xíng sì niàn zhù xiàng
般若波罗蜜多时，不行四念住，不行四念住相，

shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì zhèng duàn sì shén zú wǔ
是行般若波罗蜜多；不行四正断、四神足、五

gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī bù xíng sì zhèng duàn
根、五力、七等觉支、八圣道支，不行四正断

nǎi zhì bā shèng dào zhī xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì
乃至八圣道支相，是行般若波罗蜜多。不行四

niàn zhù cháng wú cháng bù xíng sì niàn zhù cháng wú cháng xiàng shì xíng
念住常无常，不行四念住常无常相，是行

bō rě bō luó mì duō bù xíng sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn
般若波罗蜜多；不行四正断、四神足、五根、

wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī cháng wú cháng bù xíng sì
五力、七等觉支、八圣道支常无常，不行四

zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī cháng wú cháng xiàng shì xíng bō rě
正断乃至八圣道支常无常相，是行般若

bō luó mì duō bù xíng sì niàn zhù lè kǔ bù xíng sì niàn zhù lè kǔ
波罗蜜多。不行四念住乐苦，不行四念住乐苦

xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì zhèngduàn sì shén
相，是行般若波罗蜜多；不行四正断、四神
zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī lè kǔ
足、五根、五力、七等觉支、八圣道支乐苦，
bù xíng sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī lè kǔ xiàng shì xíng bō rě
不行四正断乃至八圣道支乐苦相，是行般若
bō luó mì duō bù xíng sì niànzhù wǒ wú wǒ bù xíng sì niànzhù wǒ wú
波罗蜜多。不行四念住我无我，不行四念住我无
wǒ xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì zhèngduàn sì shén
我相，是行般若波罗蜜多；不行四正断、四神
zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī wǒ wú wǒ
足、五根、五力、七等觉支、八圣道支我无我，
bù xíng sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī wǒ wú wǒ xiàng shì xíng bō
不行四正断乃至八圣道支我无我相，是行般
rě bō luó mì duō bù xíng sì niànzhù jìng bú jìng bù xíng sì niànzhù jìng
若波罗蜜多。不行四念住净不净，不行四念住净
bú jìng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì zhèngduàn sì
不净相，是行般若波罗蜜多；不行四正断、四
shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī jìng bú
神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支净不
jìng bù xíng sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī jìng bú jìng xiàng shì
净，不行四正断乃至八圣道支净不净相，是
xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì niànzhù kōng bù kōng bù xíng sì
行般若波罗蜜多。不行四念住空不空，不行四
niànzhù kōng bù kōng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì
念住空不空相，是行般若波罗蜜多；不行四
zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèng
正断、四神足、五根、五力、七等觉支、八圣
dào zhī kōng bù kōng bù xíng sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī kōng
道支空不空，不行四正断乃至八圣道支空
bú kōng xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì niànzhù wú xiàng
不空相，是行般若波罗蜜多。不行四念住无相
yǒu xiàng bù xíng sì niànzhù wú xiàng yǒu xiàng xiàng shì xíng bō rě bō
有相，不行四念住无相有相相，是行般若波
luó mì duō bù xíng sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì
罗蜜多；不行四正断、四神足、五根、五力、
qī děngjué zhī bā shèngdào zhī wú xiàng yǒu xiàng bù xíng sì zhèng
七等觉支、八圣道支无相有相，不行四正

duàn nǎi zhì bā shèngdào zhī wú xiàng yǒu xiàng xiàng shì xíng bō rě bō
断乃至八圣道支无相有相相，是行般若波
luó mì duō bù xíng sì niànzhù wú yuànyǒuyuàn bù xíng sì niànzhù wú
罗蜜多。不行四念住无愿有愿，不行四念住无
yuànyǒuyuànxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì zhèngduàn
愿有愿相，是行般若波罗蜜多；不行四正断、
sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī wú
四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支无
yuànyǒuyuàn bù xíng sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī wú yuànyǒu
愿有愿，不行四正断乃至八圣道支无愿有
yuànxiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì niànzhù jì jìng bú
愿相，是行般若波罗蜜多。不行四念住寂静不
jì jìng bù xíng sì niànzhù jì jìng bú jì jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó
寂静，不行四念住寂静不寂静相，是行般若波罗
mì duō bù xíng sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī
蜜多；不行四正断、四神足、五根、五力、七
děngjué zhī bā shèngdào zhī jì jìng bú jì jìng bù xíng sì zhèngduàn
等觉支、八圣道支寂静不寂静，不行四正断
nǎi zhì bā shèngdào zhī jì jìng bú jì jìngxiàng shì xíng bō rě bō luó mì
乃至八圣道支寂静不寂静相，是行般若波罗蜜
duō bù xíng sì niànzhù yuǎn lí bù yuǎn lí bù xíng sì niànzhù yuǎn lí
多。不行四念住远离不远离，不行四念住远离
bù yuǎn lí xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō bù xíng sì zhèngduàn
不远离相，是行般若波罗蜜多；不行四正断、
sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī yuǎn
四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支远
lí bù yuǎn lí bù xíng sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī yuǎn lí
离不远离，不行四正断乃至八圣道支远离
bù yuǎn lí xiàng shì xíng bō rě bō luó mì duō
不远离相，是行般若波罗蜜多。

shè lì zǐ dāng zhī shì wéi pú sà mó hē sà yǒufāngbiànshàn
“舍利子当知！是为菩萨摩诃萨有方便善

qiǎo xiū xíng bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shè lì zǐ sì niànzhù
巧修行般若波罗蜜多。何以故？舍利子，四念住、
sì niànzhù xìngkōng sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng
四念住性空，四正断、四神足、五根、五力、七等
jué zhī bā shèngdào zhī sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī xìngkōng
觉支、八圣道支、四正断乃至八圣道支性空。

shè lì zǐ shì sì niànzhù fēi sì niànzhùkōng shì sì niànzhùkōng fēi
舍利子，是四念住非四念住空，是四念住空非
sì niànzhù sì niànzhù bù lí kōng kōng bù lí sì niànzhù sì niàn
四念住，四念住不离空，空不离四念住，四念
zhù jí shì kōng kōng jí shì sì niànzhù sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèng
住即是空，空即是四念住，四正断乃至八圣
dào zhī yì fù rú shì
道支亦复如是。

大般若波罗蜜多经卷第四十

bǔ quēzhēnyán
补阙真言

(三遍)

ná mó hē là dá nà duō là yè yē qié là qié là jù zhù jù zhù mó
南无喝啰怛那.哆罗夜耶.佉啰佉啰.俱住俱住.摩
là mó là hǔ là hōng hè hè sū dá ná hōng pō mò ná suō pó
啰摩啰.虎啰.吽.贺贺.苏怛拿.吽.泼抹拿.娑婆
hē
诃.

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南無本师释迦牟尼佛 (合掌三称)

ná mó dà bō rě bō luó mì duō jīng
南無大般若波罗蜜多经 (合掌三称)

huíxiàng jì
回向偈

(一遍)

yuàn yǐ cǐ gōng dé zhuāngyán fó jìng tǔ
愿以此功德 庄严佛净土

shàngbào sì chóng ēn xià jì sān tú kǔ
上报四重恩 下济三途苦

ruò yǒu jiàn wén zhě xī fā pú tí xīn
若有见闻者 悉发菩提心

jìn cǐ yī bào shēn tóngshēng jí lè guó
尽此一报身 同生极乐国

shí fāng sān shì yí qiè fó yí qiè pú sà mó hē sà mó hē bō
十方三世一切佛.一切菩萨摩诃萨.摩诃般

rě bō luó mì
若波罗蜜

南无护法韦驮尊天菩萨

此咒置经书中可灭误跨之罪